

Projectenboek 2018

Uitvoeringsprogramma

Klimaat 2017-2020

(UPK 2017-2020)

Slim samenwerken aan een CO₂-neutraal
en klimaatbestendig Breda

Projectenoverzicht UPK 2017-2020

DUURZAAM ONDERNEMEN				
Naam project		Toelichting	Projecttrekker	Pagina
Innovatieve projecten				
DON-01	Zorginstellingen Green Deal 2018	Milieuprestaties van de zorginstellingen verder verbeteren	Gemeente Breda, H. Stoop	<u>6</u>
DON-02	Verduurzamen evenementen	Evenementen helpen verduurzamen	Gemeente Breda, M. de Pooter	<u>9</u>
Toezicht en advisering				
DON-06	Voorstel vervolg intensivering energietoezicht	Toezicht op energiebesparing bij bedrijven	OMWB, P. Schalk	<u>13</u>
DON-07	Klimaatroute bedrijventerreinen	Begeleiden en monitoren van energiebesparing	Klimaatroute, B. van den Brenk	<u>17</u>
Zon-energie				
DE-01	Zonbank Breda	Oprichten van een entiteit voor realisering van energie-opwekking door zon.	De lokale (energie) coöperaties BRES, Anneville, Breda DuurSaam, ZonneWijde en Gemeente Breda	<u>23</u>
DE-02	Solar Infopunt	Informereren en stimuleren van inwoners om zonne- energie op te wekken	Gemeente Breda, H. Stoop	<u>27</u>
DE-03	Solar Atlas Breda	Interactieve zonatlas, hiermee kunnen inwoners en bedrijven van Breda in één oogopslag zien of hun dak geschikt is voor het plaatsen van zonnepanelen en het opwekken van zonne-energie	Gemeente Breda, H. Stoop	<u>30</u>
DE-04	Ontwikkeling zonnecollectoren	Verduurzaming Amernet middels aanleg zonnecollectorenvelden.	Gemeente Breda, M. Beljaars	<u>34</u>
DE-05	Smart Energy Link	Ontwikkelen van een Lokaal Smart Grid methodiek voor het sturen van energiestromen	Gemeente Breda, F. Raaphorst	<u>37</u>
Warmte energie				
DE-06	Afvalverwerkingsinstallaties	Meewerken aan de realisatie van een kleine afvalverwerkingsinstallatie tbv energieopwekking die wordt gevoed door gemeentelijke afvalstromen	Gemeente Breda, M. Beljaars	<u>41</u>
DE-07	Overige warmte	Stimuleren toepassing WKO	Gemeente Breda, M. Beljaars	<u>44</u>
DE-08	Warmte gasloos	Verduurzamingsproces van het Amernetwerk met betrokken stakeholders en opstellen van een roadmap gasloze wijk.	Gemeente Breda, M. Beljaars	<u>47</u>
DE-09	Geothermie	Onderzoek geothermische potentie ondergrond; voor- ziet in de oprichting van een entiteit om projecten te realiseren en beheren	Gemeente Breda, M. Beljaars en R. van Nispen	<u>51</u>
Wind energie				
DE-10	Windenergie	Strategisch projectencluster van windenergieprojecten in Breda	Gemeente Breda, F. Raaphorst	<u>54</u>
Externe samenwerking				
DE-11	BISEPS	Europese Subsidie Interreg twee zeeën tbv implementeren van energietransitie op bedrijventerreinen	Gemeente Breda, M. Beljaars en A. Rook	<u>57</u>
Energie opslag				
DE-13	Ruimtelijke consequenties energietransitie	Opzetten project t.b.v. implementeren ruimtelijke consequenties van de energietransitie	Gemeente Breda, M.Scholman, C. Eversdijk, F. Raaphorst	<u>60</u>

DUURZAME OVERHEID				
Naam project	Toelichting	Projecttrekker	Pagina	
Gebouwen				
DO-01	Verduurzaming gemeentelijk vastgoed	Energiebesparende maatregelen voor eigen gebouwen	Gemeente Breda, J. van Nuland	<u>63</u>
Elders binnen de gemeente				
DO-04	Warmte uitwisseling zwembaden en schaatsbaan	Onderzoek kansen energiebesparing en energie-opwek schaatsbaan en zwembad	Gemeente Breda, J. van Nuland	<u>66</u>
Organisatie				
DO-05	CO ₂ -reductie gedrag medewerkers	Stimuleren werknemers Gemeente Breda tot duurzaam gedrag	Gemeente Breda, B. van Oort	<u>69</u>
DO-07	Circulaire economie	Onderzoek uitvoeren om tot acties te komen	Gemeente Breda, B. van Oort	<u>73</u>
DO-08	Greendeal Biobased in de Openbare Ruimte	In het programma Openbare Ruimte projecten te definiëren waar biobased een kans heeft	Gemeente Breda, B. van Oort	<u>76</u>
DO-09	Duurzame overheid	integrale aanpak van bevorderen duurzaamheid en besparen en vergroenen van energie	Gemeente Breda, M. Beljaars	<u>79</u>
DO-11	Energie coaching huurders maatschappelijk vastgoed	Inzetten van energie coaching voor huurders van maatschappelijk vastgoed	Gemeente Breda, J. van Nuland	<u>83</u>

GEBOUWDE OMGEVING				
Naam project	Toelichting	Projecttrekker	Pagina	
Onderhoud bestaande bouw				
GO-01	Energieteam 2018	Laagdrempelig advies aan alle inwoners van Breda op het gebied van energie en waterbesparing	Atea-groep, L. Simon	<u>86</u>
GO-02	CO ₂ -reductie woning-voorraad corporaties	Facilitering van alliantie-afspraken voor CO ₂ -reductie	Gemeente Breda, P. Parea	<u>89</u>
GO-03	Verduurzaming bestaand vastgoed	Aanpak van energiecorporatie Bres, verduurzaming door particuliere huiseigenaren via klantreis.	BRES Realisatie BV	<u>92</u>
GO-05	VVE naar EnergieNeutraal	Uitvoeren van nul op de meter (NOM) verkenningen bij VVE's	Gemeente Breda, S. Schripsema	<u>97</u>
GO-06	Wijkenergieplannen in Breda	Opstellen energietransitie voor gasloze toekomst in 2 wijken (Ijpelaar en Prinsenbeek)	DimensieVier, P. Dielissen en DhUET, D. Hueting	<u>103</u>
GO-07	Bestaande bouw naar energieneutraal	Stimuleren bestaande bouw naar NOM gezamenlijk met GO-09	Gemeente Breda, C. Vos	<u>111</u>
GO-08	VVE klantreis	Stimuleren verduurzamen VVE's en ondersteuning klantreis	Novum AT, P. Hameetman	<u>115</u>
Nieuwbouw				
GO-09	Nieuwbouw in één keer goed	Stimuleren NOM/BENG in nieuwbouw met name intern kennisdeling, gezamenlijk met GO-07	Gemeente Breda, C. Vos	<u>118</u>
Externe samenwerking				
GO-10	Triple A	Stimuleren van kennis over verduurzaming via website en pop-up winkel, slimme thermostaten om renovaties te faciliteren	Gemeente Breda, C. Vos	<u>121</u>
GO-11	See2do	Energieverlies inzichtelijk maken (infrarood-opname) particuliere woningeigenaren aan te zetten tot verbetering van hun woning	Gemeente Breda, P. Klep	<u>124</u>
MOBILITEIT				

Naam project		Toelichting	Projecttrekker	Pagina
Mobiliteit				
MO-02	Buurauto - de wijk in	Elektrische deelauto probeeraanbod	Buurauto BV, J. Janse	<u>127</u>
MO-03	Smart Mobility Breda	Meer aandacht voor smart mobility met als inzet meer gebruik kunnen maken van beschikbare technieken en de stad meer profileren als living Lab voor smart mobility	Gemeente Breda, R. Temme	<u>131</u>
MO-04	Waterstofafleverpunt	Realisatie van een waterstofafleverpunt in Breda	Gemeente Breda, R. van Nispen	<u>135</u>
MO-05	WIZ, een Wijk-Ideeen-Zone	Relatie met H2 vuilnisauto's en H2 Bussen	JJ Advies, J. Janse	<u>138</u>

KLIMAATADAPTATIE				
Naam project		Toelichting	Projecttrekker	Pagina
Klimaatadaptatie				
KL-01	Klimaatadaptatie	Op weg naar een klimaatbestendige stad; beleid, (landelijke) netwerken en realisatie	Gemeente Breda, R. van Nispen	<u>143</u>

ALGEMEEN				
Naam project		Toelichting	Projecttrekker	Pagina
Klimaatadaptatie				
ALG-01	Monitoring UPK 2009-2044	Eenheid en balans zoeken in een betrouwbare weergave van de voortgaande lange termijn ontwikkeling van het klimaatbeleid van Breda	Gemeente Breda, F. Raaphorst	<u>146</u>
ALG-02	Communicatie UPK 2017-2020	Communicatie	Gemeente Breda, B. van Oort	<u>149</u>

	<p>Projectbeschrijving Uitvoeringsprogramma Klimaat 2017-2020 (met evt. Verzoek tot ondersteuning)</p> <p>DON-01 Zorginstellingen Green Deal 2018</p> <p>Gemeente Breda, Henriette Stoop</p> <p>Bredase zorginstellingen, het milieu Platform Zorgsector en de Omgevings dienst Midden en West Brabant samen met de Gemeente Breda, willen ieder vanuit hun verantwoordelijkheid maar vooral ook samen invulling geven aan de afspraken uit het Nationaal energieakkoord van 2013 over duurzame groei en een breed gedragen, toekomstbestendig energie-en klimaatbeleid. Doel is de milieuprestaties van de zorginstellingen verder te verbeteren.</p> <p>Landelijk is aangetoond dat bij zorginstellingen veel te halen valt op energie en voedselverspilling met name. Dit heeft ook de landelijke aandacht. Er komt al veel op de zorg af. Begeleiden is dan ook cruciaal voor het slagen van deze aanpak.</p>
<p>Toetsingsaspecten</p>	
<p>Wat is de achtergrond en aanleiding van het project?</p>	<p>Fase 1: Aansluiten landelijke green deal Zorg en voldoen aan de wetgeving. Voortzetting en nakomen van gemaakte afspraken oktober 2016 voor 3 jaar. Project loopt door tot eind 2018. Na 2018 opgaan in de regionale Green deal kring is de wens.</p> <p>Fase 2: Opschaling; tweede green deal maar nu voor de geestelijke gezondheidszorg in Breda. Opvolging/uitbreiding met GGZ instellingen. Tevens aanhaken bij de regionale kring Hart van Brabant door in gezamenlijkheid de kenniskring bijeenkomsten tweemaal per jaar op te pakken.</p>
<p>Wat is het doel van het project?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Beschrijf de tussenresultaten en het eindresultaat. - Op welke doelgroep(en) richt het project zich? 	<p>Invulling geven aan de afspraken uit het Nationaal energieakkoord van 2013 over duurzame groei en een breed gedragen, toekomstbestendig energie-en klimaatbeleid. Doel is de milieuprestaties van de zorginstellingen verder te verbeteren. Van elkaar leren en elkaar stimuleren door het gezamenlijk op te pakken. Naast intramurale zorg instellingen nu ook uitbreiding met GGZ instellingen. Deze aanpak draagt er zorg voor dat de thema's in het DNA van instellingen komt. Bewerkstelligen dat de regio Hart van Brabant en Breda regionaal samen verder kunnen m.b.t. kennisdeling en afstemming beleid. Dit kan door de tweejaarlijkse bijeenkomsten gemeenschappelijk te gaan houden. Dit ook omdat de instellingen in beide green deals vertegenwoordigd zijn.</p>
<p>Op welke thema's (UPK 2017-2020) heeft het project effect?</p> <ul style="list-style-type: none"> - duurzaam gebruik grondstoffen & water - biodiversiteit - energiebesparing - duurzame mobiliteit - duurzame energie - klimaatadaptatie 	<p>Met name: afval, voedselverspilling, water, mobiliteit en energiebesparing.</p> <p>Landelijk is aangetoond dat bij zorginstellingen veel te halen valt op energie en voedselverspilling met name. Dit heeft ook de landelijke aandacht.</p>
<p>Welke prestatie-bijdragen levert het project aan de UPK-klimaatdoelen m.b.t. de verbetering van ....</p> <ul style="list-style-type: none"> - duurzame leefomgeving - gedragsverandering - circulaire economie - water, lucht, groen - biodiversiteit - gezondheid 	<p>De Milieuthermometer Zorg zet breed in. Afval, energie, water, mobiliteit eic komen allemaal aan bod. Landelijk is aangetoond dat bij zorginstellingen veel te halen valt op energie en voedselverspilling met name. Dit heeft ook de landelijke aandacht. Er komt al veel op de zorg af. Begeleiden is dan ook cruciaal voor het slagen van deze aanpak.</p>
<p>Wat zijn de belangrijkste activiteiten en/of producten?</p>	<p>Fase 1: Voortgang bestaande green Deal: Binnen drie jaar behalen de deelnemende zorginstelling minimaal het bronzen niveau van de Milieuthermometer Zorg. Ontwikkelen beleid, zorgen dat het op de bestuurlijke agenda beklijft. Brengt een verandering in de organisatie structuur met speerpunt besparing op energie, voedsel etc. voldoen aan de wetgeving. Ook in de toekomst. Handhaving op afstand en uitrol naar alle locaties voor de deelnemende zorginstellingen. Wonen tweemaal per jaar een kennisplatformbijeenkomst bij. Deze manier van werken zorgt dat de thema's in het DNA van de instelling komt.</p> <p>Fase 2: Daarnaast uitbreiding met een tweede convenant met de GGZ inrichtingen.</p> <p>Samenwerking, afstemming met de Green Deal Gezondheidssector van regio Hart van Brabant. Hoe kunnen wij elkaar versterken en gezamenlijk optrekken?</p> <p>Ook nieuw: Onderzoeken hoe zorginstellingen grote investeringen kunnen financieren. Denk aan samenwerking met de BOM, het klimaatfonds en De Zonnebank bijvoorbeeld. Ook nieuw is de actievere rol voor de OMWB. Terughoudend wat betreft handhaving maar juist bezoeken om voortgang te bespreken, knelpunten te signaleren en zo gezamenlijk op te lossen.</p>
<p>Is een regionale aanpak mogelijk?</p> <p>Is het project geschikt om samen met andere gemeenten in de regio uit te voeren?</p>	<p>Ja, bij voorkeur zelfs. Graag regionale kringen erbij betrekken, ervaringen ook binnen RWB regio delen.</p> <p>Ook Landelijk wordt er naar Breda gekeken. Er wordt voor Fase 2 (de tweede ronde met GGZ inrichtingen) ook gekeken naar de regio Hart van Brabant . Streven is samen op te trekken. Regio Hart van Brabant is inmiddels ook gestart met een green deal zorg. Intentie is om gezamenlijk de kennisbijeenkomsten te organiseren zodat elkaars kennis wordt gedeeld en een gelijk beleidsveld ontstaat voor de regio. Vraag komt ook van de zorginstellingen dit project breder te trekken. Een instelling heeft vaak in verschillende gemeenten deellocaties.</p> <p>Zorghuizen houden zelf al presentaties om de opgedane kennis te delen en andere locaties mee te nemen in dit proces.</p>

<p>Hoe is de projectorganisatie opgezet? De indiener moet een van de genoemde partijen in de projectorganisatie zijn.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Welke rol speelt de project-indiener? - Hoe is de samenwerking georganiseerd? - Zijn er meerdere projectaanvragers bij dit project betrokken? - Wat is het kennisniveau? - Hoe is het project georganiseerd? - Welke relevante ervaring wordt ingebracht? - Is er bereidheid tot open boekhouding? - Is er bereidheid tot samenwerking met anderen? 	<p>Fase 1: De Gemeente Breda is initiatiefnemer. Zij verzorgen de twee kennisbijeenkomsten per jaar en bewaken het proces, faciliteren en bieden ondersteuning aan. De OMWB loopt mee in dit proces. Eind 2018 moeten de instellingen gecertificeerd zijn. Dit houdt mogelijk een extra inzet in om dit gerealiseerd te krijgen. Laatste zetje in vorm van extra rondje besturen, bezoek aan de inrichting, of extra bijeenkomst.</p> <p>Fase 2: Doorstart/ uitbreiding met de GGZ in een nieuw convenant met de lessen geleerd. Regio Hart van Brabant (stichting MOED) heeft n.a.v. de aanpak in Breda een gelijke cirkel opgestart onder soortgelijke voorwaarden maar een grotere rol voor de OMWB. (3 x per jaar bezoeken zij de deelnemende instellingen om ze te helpen bij nulmeting, plan van aanpak etc. stimulerende aanpak=alternatieve handhaving) Gekeken wordt hoe samen te werken en de kringen met elkaar te verbinden, elkaar te versterken. Rol BOM moet nog worden onderzocht. Kijken of en hoe wij hun kennis en netwerk kunnen inzetten. Bom m.n. ondersteuning bij opstellen businessplannen t.b.v. financiering investeringen (bij BOM). Denk ook aan procesbegeleiding. Stimular ondersteund dit hele proces samen met de gemeente.</p>
<p>Hoe is het project opgebouwd?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat is het technisch concept? - Welke technieken, installaties of maatregelen worden er toegepast? - Bij Innovatieve projecten: is er een wetenschappelijke validering beschikbaar? - Is de techniek bewezen uitrolbaar? - Is het een upgrade van gangbare techniek? - Is er sprake van participatie door derden? <p>Het project moet uiterlijk binnen 3 jaar resultaat opleveren.</p>	<p>Fase 1: Gestart in november 2015 met intramurale Zorginstellingen: Looptijd 3 jarig convenant. In oktober 2018 zou een ieder minimaal het bronzen certificaat voor een groot aantal locaties moeten hebben. Techniek is bewezen uitrolbaar en de Milieuthermometer wordt regelmatig aangepast zodat men ook in de toekomst aan de wetgeving blijft voldoen.</p> <p>Fase 2: Uitrol met de geestelijke gezondheidszorg begin 2018. Een nieuw convenant wordt ondertekend voor GGZ instellingen. Gekeken wordt ook naar de aanpak en afspraken van de regio Hart van Brabant Gekeken wordt hoe samen te werken en de kringen met elkaar te verbinden, elkaar te versterken. Samen optrekken. Naar voorbeeld Midden Brabant kijken of BOM hierin kan participeren. De green deal GGZ is wederom een overeenkomst met een geldigheidsduur, doorlooptijd, van 3 jaar.</p> <p>Na 3 jaar hebben alle deelnemende instellingen minimaal niveau brons gehaald van de MilieuThermometer Zorg en een actieplan om deze naar hun overige locaties uit te rollen.</p>
<p>Juridische aspecten</p> <ul style="list-style-type: none"> - Is een vergunningaanvraag traject onderdeel van dit project? - Is mogelijk sprake van staatssteun? - Zijn er juridische project-aspecten? Zo ja, welke? (beschrijf deze) 	<p>Fase 1: Bestaande convenant voor drie jaar aangegaan. Door: Negen zorginstellingen en een ziekenhuis MPZ, OMWB en de Gemeente Breda</p> <p>Fase 2: Nieuw convenant met de GGZ inrichtingen, Omwb, Stimular, MPZ en de gemeente. Gezamenlijk optrekken, in de kennisbijeenkomsten, met de GreenDeal regio Hart van Brabant.</p>
<p>Hoe hoog schat u de ureninzet in?</p>	<p>350 uur Gemeente Breda</p>
<p>Hoe hoog schat u de kosten in (per jaar)?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat zijn daarbij de grote kostenposten? - Voeg in een bijlage de financiële onderbouwing hiervan toe. 	<p>Fase 1: 10.000,- voor Stimular voor slotoffensief en ondersteuning instellingen en Gemeente. Het aanjagen van deelnemers voor afronden van het oude convenant en doorstart kenniskring 2019. Benchmarking en in beeld brengen wat heeft het opgeleverd.</p> <p>Fase2: Stimular: € 12.000,- (waarvan € 2.000,- gaat naar ondersteuning gemeente, procesbegeleiding voor fase 2 en € 10.000,- voor bezoek/begeleiding van halve dag per instelling. Uitgaande van 10 instellingen is dat 5 dagen. Kosten zijn € 1000,- per instelling) Aanschaf instrument en certificering betalen de instellingen zelf?</p> <p>Tevens is gereserveerd vanuit gelden interne OMWB € 15.000,- per jaar voor uren inzet OMWB. A la aanpak Midden Brabant. ca Totaal € 45.000,- over 3 jaar uitgaande van 10 instellingen.) Omwb extern bezoekt 3x per jaar de deelnemende instellingen.</p>
<p>Wat is de ondersteunings- behoefte van dit project?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Naast een financiële bijdrage kan de gemeente ook op andere manieren faciliteren, bijvoorbeeld in natura, kennis inbreng, processen stroomlijnen etc. - Als u behoefte heeft aan financiële ondersteuning kunt u dit in de volgende vraag nader toelichten. 	<p>Fase 1:voor slotoffensief 10.000,- begeleiding door Stimular zowel voor de afsluitende kennisplatform bijeenkomst als voor de deelnemers individueel.</p> <p>Fase2: Stimular: € 12.000,- ondersteuning gemeente, procesbegeleiding voor fase 2. Bezoek van halve dag per instelling. (uitgaande van 10 instellingen=5 dagen)</p> <p>Tevens is gereserveerd vanuit gelden interne OMWB € 15.000,- per jaar voor uren inzet OMWB. A la aanpak Midden Brabant. ca Totaal € 45.000,- over 3 jaar uitgaande van 10 instellingen.) Omwb extern bezoekt 3x per jaar de deelnemende instellingen.</p> <p>350 uur per jaar.</p>

<p>Wat is de financieringsbehoefte van dit project?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hoe hoog schat u de opbrengsten in €'s van het project in? - Hoe groot is de door u gevraagde financiële bijdrage? - Is een lening hiervoor toereikend? <p>Zo ja én is het gevraagde bedrag tussen € 25.000 en € 100.000,- dan kunt u een leningsaanvraag doen bij het Klimaatfonds Breda. Voor openstelling zie www.energiekbreda.nl</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hoe kan het project rendabel (kosteneffectief) worden uitgevoerd? - Is er alternatieve financiering mogelijk? - Wat is een reële Internal Rate of Return voor dit project? (voeg in een bijlage een berekening hiervan bij). 	<p>Fase 1: Fase 1: 10.000,- voor Stimular voor slotoffensief en ondersteuning instellingen en gemeente. Het aanjagen van deelnemers voor afronden van het oude convenant en doorstart kenniskring 2019. Benchmarking: wat heeft het opgeleverd.</p> <p>Fase 2: Stimular: € 12.000,- ondersteuning gemeente, procesbegeleiding voor fase 2. Bezoek van halve dag per instelling. (5 dagen)</p> <p>Aanschaf instrument en certificering betalen de instellingen zelf? 350 uur per jaar</p> <p>Tevens is gereserveerd vanuit gelden interne OMWB € 15.000,- per jaar voor uren inzet OMWB. A la aanpak Midden Brabant. ca Totaal € 45.000,- over 3 jaar uitgaande van 10 instellingen.) Omwb extern bezoekt 3x per jaar de deelnemende instellingen.</p>
<p>Hoeveel CO₂ reductie per € is mogelijk? (Voeg uw berekening ervan bij.)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Indien niet om een financiële bijdrage gevraagd wordt, kunt u hier de CO₂ reductie van het project vermelden 	<p>Landelijk is aangetoond dat bij zorginstellingen veel te halen valt op energie en met name voedselverspilling. Dit heeft ook de landelijke aandacht.</p> <p>400 ton CO₂ per jaar is geschat in 2017.</p>
<p>Beschrijf welke risico's aan dit project zijn verbonden en hoe deze kunnen worden beheerd?</p> <p>operationele risico's; technische risico's; financiële risico's; juridische risico's; overige risico's;</p>	<p>Fase 1: loopt</p> <p>Fase 2: onvoldoende interesse vanuit de instellingen</p>
<p>Betreft dit projectvoorstel een voortzetting van het projectvoorstel dat in 2017 gehonoreerd is? Zo ja beantwoord dan onderstaande vragen.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tot hoe ver heeft u de doelen en beoogde resultaten van het project in 2017 weten te behalen? - Wat zijn de ervaringen uit 2017 en hoe heeft u dit verwerkt in uw projectvoorstel voor 2018? 	<p>Fase 1: er zijn bij de start (in 2016)10 instellingen benaderd en 10 instellingen hebben zich verbonden aan deze Green deal. In november 2017 is de eerste locatie in Breda gecertificeerd. Het proces loopt via het geplande pad met als doel om eind 2018 alle 10 instellingen gecertificeerde Zorg locaties zijn met actieplannen voor uitrol naar de andere locaties. De eerste resultaten laten zien dat dit een geschikte aanpak is voor uitrol.</p> <p>Uitrol naar GGZ instellingen=fase 2 en samenwerken met andere kringen in Brabant.</p>

Voor nadere informatie: u kunt uw vraag stellen aan de bij u bekende thematrekker U kunt dit formulier sturen naar: energiekbreda@breda.nl

	<p>Projectbeschrijving Uitvoeringsprogramma Klimaat 2017-2020 (met evt. Verzoek tot ondersteuning)</p> <p>DON-02 Verduurzamen evenementen</p> <p>Gemeente Breda, Mark de Pooter</p> <p>Evenementen zijn voor de stad belangrijk. De ambitie is een bruisende en klimaatneutrale stad te zijn in 2044. Hiervoor moet het evenementenbeleid verder verduurzamen en moeten evenementenorganisatoren verder gestimuleerd en gefaciliteerd worden om deze doelstellingen te bereiken. De afgelopen jaren is er een toename geweest in het aantal evenementen in Nederland. Ook in Breda vond een spectaculaire groei plaats van food, sport en muziekenvenementen in de openbare ruimte. Met name afvalpreventie en verduurzamen van de energie- behoefte moeten in 2018-2020 leiden tot serieuze resultaten.</p> <p>Diverse deelprojecten zijn binnen het project 'duurzame evenementen' samengebracht om dit te bereiken.</p>
<p>Toetsingsaspecten</p>	
<p>Wat is de achtergrond en aanleiding van het project?</p>	<p>Er worden veel evenementen in de stad georganiseerd die de stad bruisend maken. De promotionele waarde ervan is hoog te noemen. Het is een must deze evenementen te verduurzamen om de effecten op de omgeving te beperken. Daarnaast geeft een duurzaam evenement de stad Breda een uitstraling van een levendige, bourgondische stad waarin we laten zien dat we zorg dragen voor de kwaliteit van de leefomgeving.</p> <p>Een afwisselend programmaboekje van evenementen moet in relatie met de duurzaamheidsambities van Breda staan. Ambitie is om in 2020 alle evenementen zo duurzaam mogelijk te laten zijn.</p> <p>De meeste evenementen maken gebruik van een stroomvoorziening, in veel gevallen een dieselaggregaat. Door het College is toegezegd de mogelijkheden te onderzoeken deze stroombehoefte zoveel mogelijk duurzaam te gaan voorzien. Op plaatsen in de openbare ruimte waar meerdere evenementen plaatsvinden is het beschikbaar hebben van nieuwe, vaste stroompunten een overweging. Belangrijk voor realisatie is dat de stroompunten op zichzelf rendabel worden. Naast de al gerealiseerde stroomvoorzieningen in 2017 in het Valkenberg is het Chassé- veld een locatie waarbij aan-sluiting op het vaste net een kansrijke optie is.</p> <p>De wegwerpbeker is niet weg te denken van het evenemententerrein, en dat is jammer! Iedereen stoot zich aan de uitstraling ervan tijdens, maar ook na het festival. Het invoeren van een statiegeldsysteem (bv hardcup) kan helpen om dat probleem op te lossen.</p>
<p>Wat is het doel van het project?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Beschrijf de tussenresultaten en het eindresultaat. - Op welke doelgroep(en) richt het project zich? 	<p>Doelstellingen</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Reduceren van CO₂-uitstoot door het nemen van maatregelen. Denk aan het vervangen van dieselaggregaten door vaste groene stroompunten. 2. Aandacht houden voor leefbaarheid van de stad, ondanks de toenemende druk door evenementen. Denk aan geluid, geen uitstoot van aggregaten, het belang van het goed scheiden van afval, zwerfafval op aanlooproutes, hergebruik etc. 3. Fungeren als proeftuin voor duurzame initiatieven. Kennis delen, aanjagende rol overheid, stimuleren en faciliteren. <p>Doelgroepen</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Organisatoren van events 2. Omwonenden 3. Bezoekers 4. Belanghebbenden van city marketing
<p>Op welke thema's (UPK 2017-2020) heeft het project effect?</p> <ul style="list-style-type: none"> - duurzaam gebruik grondstoffen & water - biodiversiteit - energiebesparing - duurzame mobiliteit - duurzame energie - klimaatadaptatie 	<p>Bijna alle aspecten zoals genoemd in de kantlijn. Een aantal voorbeelden;</p> <ul style="list-style-type: none"> - duurzaam gebruik grondstoffen & water; watertappunten. - energiebesparing; led-verlichting toepassen, zonne-energie gebruik etc. - duurzame mobiliteit: stimuleren openbaar vervoer. - duurzame energie: aggregaten vervangen door vaste groene stroom punten, flexibele evenementenstroom. - circulaire economie; afval is grondstof mits goed gescheiden.
<p>Welke prestatie-bijdragen levert het project aan de UPK-klimaatdoelen m.b.t. de verbetering van ....</p> <ul style="list-style-type: none"> - duurzame leefomgeving - gedragsverandering - circulaire economie - water, lucht, groen - biodiversiteit - gezondheid 	<ul style="list-style-type: none"> - Gedragsverandering: afval scheiden, gebruik openbaar vervoer stimuleren, zwerfafval terugbrengen etc. - circulaire economie; goed afval scheiden geeft goede grondstof voor hergebruik, hardcups. - water, lucht, groen - gezondheid; minder luchtvervuiling, geluidhinder

<p>Wat zijn de belangrijkste activiteiten en/of producten?</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Ontwikkelen bewustwording bij organisatoren - Innovaties in pilotomgeving toepassen en onderbrengen in reguliere werkzaamheden - Gerealiseerde vaste stroompunten onderbrengen in beheersafspraken - Geschikt maken stroompunt Chasséveld voor laagdrempelig gebruik door evenementen. - Overige stroompunten in de stad geschikt maken voor inzet bij evenementen - Onderzoeksrapport statiegeldsysteem voor drankbikers. - Afvalreductie, door goed scheiden, gebruik van hardcups maar ook onderzoek terugbrengen zwerfvuil met nieuwe methodes. - Realisatie van een flexibele groene batterij opgeladen met stroom uit Breda - Verbinden van partijen, intern en extern draagvlak. - Vaststellen van aan actsheet 'Duurzame evenementen' - Duurzaamheidsprijs.
<p>Is een regionale aanpak mogelijk? Is het project geschikt om samen met andere gemeenten in de regio uit te voeren?</p>	<p>Ervaringen kunnen gedeeld worden in de regio</p>
<p>Hoe is de projectorganisatie opgezet? De indiener moet een van de genoemde partijen in de projectorganisatie zijn.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Welke rol speelt de project-indiener? - Hoe is de samenwerking georganiseerd? - Zijn er meerdere projectaanvragers bij dit project betrokken? - Wat is het kennisniveau? - Hoe is het project georganiseerd? - Welke relevante ervaring wordt ingebracht? - Is er bereidheid tot open boekhouding? - Is er bereidheid tot samenwerking met anderen? 	<p>De projectindiener is gemeente. De projectorganisatie rust in eerste instantie bij de gemeente in samenwerking met diverse stakeholders (organisatoren, particulieren, onderwijs en bedrijfsleven) en met Stichting Stimular als kennisbron.</p> <p>Ondertussen heeft Gemeente Breda ruime ervaring op het gebied van verduurzamen van evenementen. De behoeftes van organisatoren zijn in beeld, terwijl organisatoren steeds gemakkelijk durven vragen om ondersteuning in kennis.</p> <p>Er is bereidheid tot open boekhouding en samenwerking met andere partijen.</p>
<p>Hoe is het project opgebouwd?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat is het technisch concept? - Welke technieken, installaties of maatregelen worden er toegepast? - Bij Innovatieve projecten: is er een wetenschappelijke validering beschikbaar? - Is de techniek bewezen uitrolbaar? - Is het een upgrade van gangbare techniek? - Is er sprake van participatie door derden? <p>Het project moet uiterlijk binnen 3 jaar resultaat opleveren.</p>	<p>De volgende activiteiten vinden plaats in 2018:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Haalbaarheid statiegeldsysteem bij Bredase evenementen - Opzetten beheersysteem voor duurzame energie in de binnenstad (vaste stroomkasten) - Uitwerken energiesysteem Chasséveld - Pilot gericht op realisatie flexibele evenementenstroom Europees project - Intern uitrollen van ambities duurzaamheid en evenementenbeleid. Denk ook aan afval, mobiliteit etc. - Duurzaamheidsprijs (aanmoediging)
<p>Juridische aspecten</p> <ul style="list-style-type: none"> - Is een vergunningaanvraag traject onderdeel van dit project? - Is mogelijk sprake van staatssteun? - Zijn er juridische project-aspecten? Zo ja, welke? (beschrijf deze) 	<ul style="list-style-type: none"> - mogelijk is voor het aanleggen of wijzigen van vaste stroompunten sprake van vergunningsaanvraag. Dit kan intern geregeld. - Er is geen sprake van staatssteun. - In het kader van het project flexibele evenementenstroom zal een projectteam worden opgezet. Dit nader uit te werken samenwerkingsverband kent afspraken met o.a. juridische voorwaarden. - Bestuurlijk ligt de motie 'duurzame evenementen' (juli 2017). Hierin draagt gemeenteraad het College op om onderzoek te doen naar verdere verduurzaming van evenementen.
<p>Hoe hoog schat u de ureninzet in?</p>	<p>350</p>
<p>Hoe hoog schat u de kosten in (per jaar)?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat zijn daarbij de grote kostenposten? - Voeg in een bijlage de financiële onderbouwing hiervan toe. 	<ul style="list-style-type: none"> • Afstudeeropdracht en implementatie pilot statiegeldsysteem drankbikers: € 10.000,- • Vaste en flexibele stroompunten uitwerken businesscase en voorbereiden realisatie € 25.000,- • Divers: <ul style="list-style-type: none"> - Duurzaamheidswedstrijd 3.000,- - Avond kennisplatform februari en communicatie € 2.000,- <p>Zie bijlage voor een uiteenzetting van samenwerkingsverbanden, bijdrage aan lokale economie, participatie van derden en de uitrol van bewezen techniek.</p>

<p>Wat is de ondersteunings- behoefte van dit project?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Naast een financiële bijdrage kan de gemeente ook op andere manieren faciliteren, bijvoorbeeld in natura, kennis inbreng, processen stroomlijnen etc. - Als u behoefte heeft aan financiële ondersteuning kunt u dit in de volgende vraag nader toelichten. 	<p>Bovenstaande kosten is eveneens de financiële ondersteuningsbehoefte. Daarnaast is sprake van ambtelijke input: Inbreng gemeente: 350 uren</p>
<p>Wat is de financieringsbehoefte van dit project?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hoe hoog schat u de opbrengsten in € 's van het project in? - Hoe groot is de door u gevraagde financiële bijdrage? - Is een lening hiervoor toereikend? Zo, ja én is het gevraagde bedrag tussen € 25.000 en € 100.000,- dan kunt u een leningsaanvraag doen bij het Klimaatfonds Breda. Voor openstelling zie www.energiekbreda.nl - Hoe kan het project rendabel (kosteneffectief) worden uitgevoerd? - Is er alternatieve financiering mogelijk? - Wat is een reële Internal Rate of Return voor dit project? (voeg in een bijlage een berekening hiervan bij). 	<ul style="list-style-type: none"> - Zie boven, in eerste aanzet geen opbrengsten te verwachten wel op langere termijn. Uitgangspunt is dat investeringen in energiesysteem op termijn terug gaat verdienen. - De totale vraag is € 40.000,- voor een verantwoording, zie boven. - Kosten m.b.t. de flexibele evenementenstroom zijn niet meegenomen in dit totaalbedrag. Hiervoor volgt een separaat verzoek via nader te bepalen methode. <p>Onderzoek hardcups; Door gebruik van afstudeerders worden de kosten van onderzoek sterk terug gebracht. Het rendabel maken van een statiegeldsysteem komt in de implementatiefase nadrukkelijk terug. Een voorinvestering is hiervoor noodzakelijk.</p>
<p>Hoeveel CO₂-reductie per € is mogelijk? (Voeg uw berekening ervan bij.)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Indien niet om een financiële bijdrage gevraagd wordt, kunt u hier de CO₂ reductie van het project vermelden 	<p>De CO₂-reductie is per evenement sterk uiteenlopend. Totaal is de verwachting 300.000 kg CO₂. Voor een investering van 40.000 euro betekent dit 7,5 kg CO₂ per euro.</p>
<p>Beschrijf welke risico's aan dit project zijn verbonden en hoe deze kunnen worden beheerd?</p> <p>operationele risico's; technische risico's; financiële risico's; juridische risico's; overige risico's;</p>	<p>Geen risico's.</p>
<p>Betreft dit projectvoorstel een voortzetting van het projectvoorstel dat in 2017 gehonoreerd is? Zo ja, beantwoord dan onderstaande vragen.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tot hoe ver heeft u de doelen en beoogde resultaten van het project in 2017 weten te behalen? - Wat zijn de ervaringen uit 2017 en hoe heeft u dit verwerkt in uw projectvoorstel voor 2018? 	<p>Dit is een voortzetting van een project uit 2017. De belangrijkste doelstellingen in dat jaar zijn behaald.</p> <p>Energie: veel kennis is opgedaan op de behoefte van evenementen op grote markt en in valkenbergpark. Deze kennis vormt de basis voor verdere uitrol van duurzame stroompunten.</p> <p>Afval: preventie en schoonmaak gaan hand in hand. Er is ervaring op gedaan met nieuwe techniek en er is onderzoek uitgevoerd over implementatie van statiegeldsysteem. Voor het eerst adverteerde een grootschalig evenement met een statiegeldbeker.</p> <p>Bovenstaande ervaringen worden gebruikt als basis voor het projectvoorstel van 2018.</p>

In een adviesgesprek, dat volgt op de indiening van dit voorstel, worden de volgende zaken besproken:

1. Is er een goed gespecificeerde ambitie?
2. Is bestuurlijk draagvlak georganiseerd?
3. Zijn de projectresultaten afdwingbaar te realiseren?
4. Is er een manager of projectverantwoordelijke die grip heeft op het vraagstuk?
5. Wordt de noodzakelijke kennis uit de markt of bij andere relevante partijen opgehaald?
6. Wie worden de uitvoerende partijen?
7. Zijn er voldoende middelen, tijd en volmacht?
8. Wie is de eindgebruiker en wil die het resultaat van het project gebruiken?

Voor nadere informatie: u kunt uw vraag stellen aan de bij u bekende thematrekker U kunt dit formulier sturen naar: energiekbreda@breda.nl

Bijlage 1 Verantwoording deelprojecten op thema's

In 2017 is door de gemeenteraad een motie aangenomen om evenementen in de stad verder te verduurzamen. Op de bekende thema's energie, mobiliteit en afval dringt de raad erop aan om stappen te zetten. De gemeente mag hierin 'concreet' worden, bijvoorbeeld door projecten aan te jagen. Ook is afgesproken een actsheet 'duurzame evenementen' vast te stellen.

Pilot statiegeldsysteem drinkbekers € 10.000,-

Momenteel wordt door student Avans de laatste hand gelegd aan een onderzoek omtrent het verduurzamen van de drinkbekers bij evenementen. Dit onderzoek vormt de basis voor een volgende fase in Breda, namelijk experimenteren met het systeem. Het uitgangspunt zal zijn om een samenwerkingsverband te gaan opzetten met distributeur, brouwer en organisatoren van evenementen.

In 2018 wordt hiervoor een businesscase onderzocht. Indien de maximale variant wordt ontwikkeld, zal een distributielocatie op termijn mogelijk zijn. Concreet is er een geïnteresseerde partij op zoek naar een nieuwe vestiging, mogelijk kan Breda hierin voorzien. Deze locatie heeft een duidelijke economische spin-off en zal in wellicht vijf arbeidsplaatsen gaan voorzien.

Vaste en flexibele stroompunten € 25.000,-

Evenementen maken traditioneel gebruik van dieselaggregaten voor stroombehoefte. Dat concept is verouderd, maar nog steeds standdaard. Via twee scenario's bevordert gemeente Breda de omschakeling naar duurzamer varianten:

1. Vaste stroompunten op intensieve locaties

Op locaties die zich kenmerken door intensief gebruik voor evenementen is een vast stroompunt rendabel. Momenteel loopt een pilot omtrent gebruik van stroom in het Valkenbergpark en de Grote Markt. De resultaten zullen in 2018 leiden tot nieuwe afspraken omtrent kWh-prijzen en intenties voor verdere uitrol van het systeem. Tegelijkertijd zijn op korte termijn de resultaten beschikbaar van energie-onderzoek op Chasséveld. Daar wordt duidelijk welk systeem noodzakelijk is om de grote evenementen te kunnen omzetten naar duurzame stroom. Techniek is bewezen, maar bij veel organisatoren nog onbekend.

Beheer en onderhoud van de stroompunten zal mogelijk extern worden weggezet bij een regionale partner, wat leidt tot extra arbeidsplaatsen. Ook realisatie van nieuwe stroompunten leidt tot werkzaamheden in de openbare ruimte.

2. Flexibele stroom op extensieve locaties

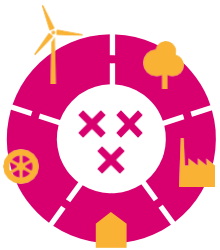
Breda is een magneet voor evenementen op unieke locaties. Duidelijk is dat op zulke plaatsen een vast stroompunt niet tot de mogelijkheden behoort, een flexibeler systeem is noodzakelijk. In 2018 neemt Breda mogelijk deel aan een Europese subsidie-aanvraag ikv UIA, waarin een nieuw systeem wordt getest 'in het veld'. Nadrukkelijk wordt hier de combinatie gelegd tussen elektrificatie van auto's en tijdelijke behoefte van energie. Gecompartimenteerd zijn technieken bekend, maar de samenwerking tussen partners is nieuw; automobiellindustrie werkt samen met organisator evenementen en een blockchainpartner.

Partners in het project zijn afkomstig uit de quadruple helix en kennen waar mogelijk een lokale vestiging in Breda. Economische spin-off en arbeidsplaatsen zijn te duiden op basis van een maximale UIA-subsidie van € 5 mio, met een bijdrage vanuit lokaal perspectief van 20%. De exacte hoogte van de aanvraag wordt eind maart 2018 duidelijk.

Diversen € 5.000,-

Het verduurzamen van evenementen vindt ook plaats door kennis te delen en waar mogelijk een platform te bieden voor succesverhalen. In 2018 staat een avond gepland om dat mogelijk te maken, met medewerking van wethouder evenementen. Tijdens de avond zal ook een duurzaamheidsprijs worden aangekondigd, als aanmoediging voor succesvolle evenementen. Kosten voor diversen zijn gebaseerd op huurprijs zaal, consumpties en de aanmoedigingsprijs.

Ook zal in 2018 communicatie plaatsvinden via diverse kanalen en zijn er kleine kosten te verwachten in de vorm van een losse stroomaansluiting en extern wegzetten van administratieve lasten energie.

Energiek
Breda

Projectbeschrijving Uitvoeringsprogramma Klimaat 2017-2020 (met evt. Verzoek tot ondersteuning)

DON-06 Voorstel vervolg intensivering energietoezicht (2018)

Ingediend door:

Omgevingsdienst Midden - en West-Brabant (OMWB)

Contactpersoon:

Pieter Schalk

Tel. 013-2060352

E-mail. Pieter.schalk@omwb.nl

NB: Voorliggend projectvoorstel is een vervolg op het projectvoorstel dat op 15 maart 2017 is ingediend en bouwt hier op voort.

Het voorstel is in nauwe samenspraak met de Gemeente Breda tot stand gekomen.

Samenvatting

In 2015-2016 heeft de gemeente Breda deelgenomen aan de regionale Pilot Energietoezicht. Als vervolg hierop heeft de OMWB in 2017 een UPK-projectvoorstel ingediend dat gericht was op het registreren van energieverbruiken en besparingpotentieel bij reguliere integrale controles en op het uitvoeren van gerichte energiecontroles bij bedrijven. De registratie is in 2017 uitgevoerd.

Onder meer als gevolg van de vertraagde start van de uitvoering en tussentijdse nieuwe inzichten bij gemeente en OMWB over de gewenste uitvoering zijn de energiecontroles (nog) niet uitgevoerd. In de loop van 2017 heeft de gemeente geconcludeerd dat er in de eerste plaats wordt ingezet op stimulering van bedrijven om zelf actief met energiebesparing aan de slag te gaan. Tevens hecht de gemeente er veel waarde aan dat er voor alle relevante bedrijven zoveel mogelijk een gelijk speelveld wordt gehanteerd.

Op basis van die conclusie is gekozen voor een aanpak waarbij eerst het stimuleringstraject met Klimaatroute doorlopen wordt. Pas als blijkt dat dit de bedrijven onvoldoende aanzet om energiebesparende maatregelen door te voeren kan het instrument toezicht en handhaving worden ingezet.

Voorliggend projectvoorstel haakt aan op deze aanpak en bevat de volgende hoofdonderdelen:

1. Toezicht bij achterblijvers van het Klimaatroute traject. In overleg met de gemeente zal worden bekeken welke bedrijven worden geclassificeerd als achterblijvers. Bij deze bedrijven zal toezicht en handhaving worden uitgevoerd o.b.v. het beschikbare wettelijke instrumentarium.
2. Voortzetting van de inventarisatie van energieverbruiken en inschatting besparingspotentieel bij de uitvoering van integrale controles. Dit wordt uitgevoerd door toezichthouders van de OMWB en zorgt voor een verdere opbouw en aanscherping van data op basis waarvan het energietoezicht risicogericht kan worden uitgevoerd.
3. Coördinatie en overleg. De ervaring heeft geleerd dat regelmatige afstemming met de gemeente en andere betrokkenen zoals Klimaatroute noodzakelijk is. Op verzoek van de gemeente kunnen ook rapportages worden opgesteld, bijvoorbeeld over energieverbruiken en besparingspotentieel.

Toetsingsaspecten

Wat is de achtergrond en aanleiding van het project?

De Gemeente Breda wil energiebesparing bij bedrijven bevorderen. Dit gebeurt in de eerste plaats door bedrijven te stimuleren om zelf energiebesparende maatregelen te treffen (Klimaatroutetraject). De achterblijvers worden vervolgens benaderd met het wettelijk instrumentarium (toezicht en handhaving). Tevens wil de gemeente een informatiepositie opbouwen m.b.t. energieverbruiken en besparingspotentieel bij bedrijven op basis waarvan gerichte inzet kan worden gepleegd om energiebesparing te bevorderen bij bedrijven waar de besparing maximaal is. Als uitvoeringsorganisatie van het bevoegd gezag kan de OMWB een belangrijke bijdrage leveren aan deze ambitie.

Wat is het doel van het project?

- Beschrijf de tussenresultaten en het eindresultaat.
- Op welke doelgroep(en) richt het project zich?

Het project richt zich op bedrijven. Dit zijn enerzijds bedrijven waar de OMWB vanuit het basistakenpakket regulier (integraal) toezicht uitvoert en anderzijds bedrijven waar de OMWB dit niet doet, maar waar veel energiebesparing mogelijk is.

Resultaten zijn o.a.:

- Actievere inzet van bedrijven op energiebesparing met wettelijke instrumenten.
- Actievere inzet van bedrijven op energiebesparing en duurzame energie door advisering.
- Meer inzicht in besparingspotentieel bij bedrijven.
- Gericht toezicht o.b.v. naleefgedrag en besparingspotentieel.
- Aantoonbare energiebesparing bij bedrijven.

Op welke thema's (UPK 2017-2020) heeft het project effect?

- duurzaam gebruik grondstoffen & water
- biodiversiteit
- energiebesparing
- duurzame mobiliteit
- duurzame energie
- klimaatadaptatie

- Energiebesparing
- Duurzame energie

<p>Welke prestatie-bijdragen levert het project aan de UPK-klimaatdoelen m.b.t. de verbetering van ....</p> <ul style="list-style-type: none"> - duurzame leefomgeving - gedragsverandering - circulaire economie - water, lucht, groen - biodiversiteit - gezondheid 	<ul style="list-style-type: none"> - CO₂-reductie - Bewustwording en gedragsverandering bij bedrijven gericht op energiebesparing. - Bewustwording en gedragsverandering bij bedrijven gericht op duurzaamheid en circulaire economie.
<p>Wat zijn de belangrijkste activiteiten en/of producten?</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Uitvoeren toezicht en adviesbezoeken - Opbouwen informatiepositie (informatie gestuurd werken)
<p>Is een regionale aanpak mogelijk? Is het project geschikt om samen met andere gemeenten in de regio uit te voeren?</p>	<p>Uitbreiding naar andere gemeenten via regionale aanpak is mogelijk indien extra toezichtcapaciteit tijdig kan worden georganiseerd.</p>
<p>Hoe is de projectorganisatie opgezet? De indiener moet een van de genoemde partijen in de projectorganisatie zijn.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Welke rol speelt de project-indiener? - Hoe is de samenwerking georganiseerd? - Zijn er meerdere projectaanvragers bij dit project betrokken? - Wat is het kennisniveau? - Hoe is het project georganiseerd? - Welke relevante ervaring wordt ingebracht? - Is er bereidheid tot open boekhouding? - Is er bereidheid tot samenwerking met anderen? 	<p>In de projectorganisatie zullen de Gemeente Breda, Klimaatroute en de OMWB samenwerken. Bij de uitvoering kunnen meerdere medewerkers van de OMWB betrokken zijn waaronder toezichthouders, adviseurs, werkverdelers en teamleiders.</p> <p>De toezichthouders hebben verschillende kennisniveaus m.b.t. energietoezicht maar hebben minimaal deelgenomen aan de E-learning module. Een aantal heeft tevens deelgenomen aan de praktijktraining en ervaring met energietoezicht. Een ervaren toezichthouder met specialisme 'energietoezicht' zal worden ingezet als coach van minder ervaren toezichthouders op energiegebied.</p>
<p>Hoe is het project opgebouwd?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat is het technisch concept? - Welke technieken, installaties of maatregelen worden er toegepast? - Bij Innovatieve projecten: is er een wetenschappelijke validering beschikbaar? - Is de techniek bewezen uitrolbaar? - Is het een upgrade van gangbare techniek? - Is er sprake van participatie door derden? <p>Het project moet uiterlijk binnen 3 jaar resultaat opleveren.</p>	<p>Het project richt zich vooral op het bereiken van energiebesparing door gebruik te maken van erkende maatregel-lijsten tijdens toezicht.</p> <p>De maatregelen van de lijst en de toegepaste methodiek om ze vast te stellen zijn bepaald door de branches en goedgekeurd door VNG, VNO-NCW-MKB-NL en de ministeries van IenM, BZK en EZ.</p>
<p>Juridische aspecten</p> <ul style="list-style-type: none"> - Is een vergunningaanvraag traject onderdeel van dit project? - Is mogelijk sprake van staatssteun? - Zijn er juridische project-aspecten? Zo ja, welke? (beschrijf deze) 	<ul style="list-style-type: none"> - Een vergunningaanvraagtraject is geen onderdeel van dit project. - Juridische project-aspecten kunnen wel van toepassing zijn indien de gemeente besluit tot (repressieve) handhaving op energiebesparing bij bedrijven. - In 2018/2019 wordt een wijziging van de Wet milieubeheer voorzien die ertoe zal leiden dat er bij bedrijven en toezichthouders meer duidelijkheid ontstaat over de naleving van de wettelijke verplichtingen en de rol van toezicht en handhaving. (Van erkende maatregelen naar verplichte maatregelen en verplichte registratie van uitgevoerde maatregelen). De OMWB zal de consequenties van deze wijziging nauwlettend volgen en met de gemeente bespreken.

<p>Hoe hoog schat u de ureninzet in?</p>	<p>NB. Omdat op voorhand niet duidelijk is bij hoeveel bedrijven een toezichtscontrole dient te worden uitgevoerd en het evenmin duidelijk is bij hoeveel van de te controleren bedrijven eventueel een handhavingstraject volgt, moet de in dit projectvoorstel genoemde uren- en kostenraming worden gezien als een zeer indicatieve raming. De verrekening vindt plaats op basis van nacalculatie tegen werkelijk bestede tijd en kosten waarbij het geraamde budget zonder instemming van de opdrachtgever niet overschreden zal worden.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Toezicht bij achterblijvers Klimaatroute traject. Het aantal controles is in hoge mate afhankelijk van de uitkomsten van het klimaatroutetraject en daarom lastig te begroten. In overleg met de gemeente zal worden bekeken welke bedrijven worden geïdentificeerd als achterblijvers. Wanneer we uitgaan van bijvoorbeeld 10 controles á 10 uur dan komt het neer op ca. € 9.000,-. 2. Voortzetting inventarisatie energieverbruiken en inschatting besparingspotentieel bij de uitvoering van integrale controles. Hiervoor is 50 uur beschikbaar. Dit wordt uitgevoerd door toezichthouders van de OMWB en wordt geraamd op € 4.500,-. 3. Coördinatie, overleg, verslaglegging. De ervaring heeft geleerd dat regelmatige afstemming met de gemeente en andere betrokkenen zoals Klimaatroute noodzakelijk is. Hiervoor wordt maximaal 20 uur geraamd waarbij één medewerker van de OMWB aan overleg deelneemt. Dit komt overeen met ca. € 1.500,-. <p>Op verzoek van de gemeente kunnen optioneel ook rapportages worden opgesteld, bijvoorbeeld over energie- verbruiken en besparingspotentieel. Dit is niet in voorliggend voorstel inbegrepen.</p> <p>In totaal ramen wij de inzet van de OMWB op maximaal 170 uur.</p>
<p>Hoe hoog schat u de kosten in (per jaar)? - Wat zijn daarbij de grote kostenposten? - Voeg in een bijlage de financiële onderbouwing hiervan toe.</p>	<p>Bij een gemiddeld uurtarief van € 90,- bedragen de kosten dan maximaal € 15.000,- excl. BTW. Zonder uitdrukkelijke toestemming van de opdrachtgever zal dit budget niet overschreden worden.</p>
<p>Wat is de ondersteunings- behoefte van dit project? - Naast een financiële bijdrage kan de gemeente ook op andere manieren faciliteren, bijvoorbeeld in natura, kennis inbreng, processen stroomlijnen etc. - Als u behoefte heeft aan financiële ondersteuning kunt u dit in de volgende vraag nader toelichten.</p>	<p>Van de gemeente wordt een inzet in uren verwacht om dit projectvoorstel gezamenlijk uit te werken. Tijdens de uitvoering zal incidenteel overleg plaatsvinden over de voortgang. De gemeente wijst hiertoe een projectleider/aanspreekpunt aan.</p> <p>Wij ramen de inzet van de Gemeente Breda op 20 uur.</p>
<p>Wat is de financieringsbehoefte van dit project? - Hoe hoog schat u de opbrengsten in €'s van het project in? - Hoe groot is de door u gevraagde financiële bijdrage? - Is een lening hiervoor toereikend? Zo ja én is het gevraagde bedrag tussen € 25.000 en € 100.000,- dan kunt u een leningsaanvraag doen bij het Klimaatfonds Breda. Voor openstelling zie www.energiekbreda.nl - Hoe kan het project rendabel (kosteneffectief) worden uitgevoerd? - Is er alternatieve financiering mogelijk? - Wat is een reële Internal Rate of Return voor dit project?(voeg in een bijlage een berekening hiervan bij).</p>	<p>Het project kan worden uitgevoerd in de vorm van een reguliere opdracht (verzoektaak) van de Gemeente Breda aan de OMWB. De verdeling van de totale kosten is afhankelijk van de uitwerking van het project en wordt in overleg met de gemeente bepaald.</p> <p>Indien alle genoemde onderdelen van het project volledig worden uitgevoerd bedraagt het gevraagde bedrag maximaal € 15.000,-.</p>
<p>Hoeveel CO₂ reductie per (geleende) € is mogelijk? (Voeg uw berekening ervan bij)</p>	<p>Dit kan indicatief worden gekwantificeerd nadat het project is uitgevoerd.</p>
<p>Beschrijf welke risico's aan dit project zijn verbonden en hoe deze kunnen worden beheerd? operationele risico's; technische risico's; financiële risico's; juridische risico's; overige risico's</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Operationele risico's: afhankelijk van het aantal te bezoeken gemeenten zal mogelijk extra capaciteit nodig zijn. Deze zal door de OMWB moeten worden geworven en/of ingehuurd. - De uitvoerbaarheid van dit voorstel hangt mede af van de resultaten van het traject met Klimaatroute. De OMWB heeft hier geen invloed op. - Er zijn geen financiële risico's voorzien.

<p>Betreft dit projectvoorstel een voortzetting van het projectvoorstel dat in 2017 gehonoreerd is? Zo ja, beantwoord dan onderstaande vragen.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tot hoe ver heeft u de doelen en beoogde resultaten van het project in 2017 weten te behalen? - Wat zijn de ervaringen uit 2017 en hoe heeft u dit verwerkt in uw projectvoorstel voor 2018? 	<p>Ja, Dit projectvoorstel betreft een voortzetting van een projectvoorstel dat in 2017 gehonoreerd is en bouwt hierop voort.</p> <p>Als vervolg op de pilot energiebesparing bij bedrijven (2015-2016) heeft de OMWB in 2017 een UPK-projectvoorstel ingediend dat gericht was op het (1) registreren van energieverbruiken en besparingpotentieel bij reguliere integrale controles en (2) op het uitvoeren van gerichte energiecontroles bij bedrijven. De registratie is in 2017 uitgevoerd. Onder meer als gevolg van de vertraagde start van de uitvoering en tussentijdse nieuwe inzichten bij gemeente en OMWB over de gewenste uitvoering zijn de energiecontroles op verzoek van de gemeente (nog) niet uitgevoerd. In de loop van 2017 heeft de gemeente geconcludeerd dat er in de eerste plaats wordt ingezet op stimulering van bedrijven om zelf actief met energiebesparing aan de slag te gaan. Tevens hecht de gemeente er veel waarde aan dat er voor alle relevante bedrijven zoveel mogelijk een gelijk speelveld wordt gehanteerd.</p> <p>Op basis van die conclusie is in samenspraak met de gemeente gekozen voor een aanpak waarbij eerst het stimuleringstraject met Klimatrouten doorlopen wordt. Pas als blijkt dat dit de bedrijven onvoldoende aanzet om energiebesparende maatregelen door te voeren kan het instrument toezicht en handhaving worden ingezet.</p> <p>Voorliggend projectvoorstel haakt aan op deze aanpak is daarmee een logisch vervolg op en voortzetting van het project van 2017.</p>
---	---

Voor nadere informatie: u kunt uw vraag stellen aan de bij u bekende thematrekker U kunt dit formulier sturen naar: energiekbreda@breda.nl

Projectbeschrijving Uitvoeringsprogramma Klimaat 2017-2020 (met evt. Verzoek tot ondersteuning)

DON-07 Klimaatroute bedrijventerreinen

Klimaatroute

Nieuwe Hemweg 2
1013BG Amsterdam
info@klimaatroute.nl
020-7009438

Contactpersoon:

Contactpersoon:
Bas van den Brenk
b.vandenbrenk@klimaatroute.nl
06-11728566

Klimaatroute heeft met een team van 34 mensen sinds 2011 ruim 10.000 bedrijven en organisaties mogen verduurzamen. De basis van ons proces is een eenvoudige, maar complete energiescan. Aan de hand van deze scan gaan we met de ondernemer in kwestie een begeleidingsperiode in van minimaal één jaar. We hebben dergelijke projecten uitgevoerd voor alle grote gemeenten in Nederland zoals Den Haag, Amsterdam, Rotterdam, Utrecht, Eindhoven en zouden graag ook de Klimaatroute verder willen uitrollen in Breda.

Klimaatroute heeft een aantal unieke elementen die ons onderscheiden van bureaus die louter energieadvies geven;

- Persoonlijke en proactieve werving van deelnemers aan het project.
- Werken met goed geschoolde adviseurs in loondienst i.p.v. studenten en freelancers.
- Minimaal één jaar intensieve begeleiding en monitoring van de resultaten.
- Klimaatroute is onafhankelijk en heeft geen verdienmodel aan de 'achterkant' zoals prijsafspraken met leveranciers. Tevens werkt Klimaatroute alleen met lokale leveranciers om de lokale financiële multiplierfactor van het project zo hoog mogelijk te laten zijn.

Dit projectvoorstel betreft het verlengen van het project: 'Klimaatroute bedrijventerreinen' voor het verduurzamen van bedrijventerreinen in Breda.

Klimaatroute heeft de afgelopen jaren een effectieve aanpak voor bedrijventerreinen ontwikkeld. Deze terreinen worden vaak gevormd door bedrijven die wettelijk verplicht zijn om energiebesparende maatregelen te nemen. De laatste jaren zou je er van gaan duizelen: Activiteitenbesluit, MJA, Wet Milieubeheer, EED, Omgevingsdiensten, Energielabel, Handhaving, Erkende Maatregelen, en het Energie Prestatie Keur. Er komt nogal wat op je af als middelgrote tot grote organisatie. Eén ding staat vast; we moeten én gaan aan de slag met energiebesparing de komende periode. Zonder het realiseren van grootschalige energiebesparing in het bedrijfsleven worden onze regionale en nationale doelstellingen immers nooit behaald.

Werkwijze:

- Er zullen in samenwerking met de Gemeente Breda, handhaving en omgevingsdienst bedrijven geselecteerd worden die het traject aangeboden krijgen.
- Klimaatroute voert met ervaren adviseurs de QuickScans uit bij de deelnemende bedrijven op locatie.
- De elementen in de QuickScan zullen overeenkomen met de maatregelen die gelden in de (voor die branche geldende) Erkende maatregelen lijst, danwel de maatregelen die onder de Wet Milieubeheer verplicht zijn.
- Het rapport wordt altijd binnen twee weken na opname digitaal gegenereerd in de vorm van een 2-pager en in een beschermde omgeving online gezet.
- Het rapport wordt altijd binnen twee weken in persoon opgevolgd om het te bespreken en eventuele onduidelijkheden weg te nemen.
- Begeleiding en monitoring door Klimaatroute bij de opvolging van de adviezen vindt plaats gedurende één jaar na oplevering QuickScan. Deze begeleiding is zeer breed en houdt o.a. in; aanpassingen in rapportages, begeleiding/selecteren leveranciers, product presentaties, subsidie/belasting verlagende trajecten aanvragen en algemene sparringspartner voor het gehele thema energie.

In het web van beleid, financiering, regelgeving en technische mogelijkheden treedt Klimaatroute op als verbinder. We maken via maatwerk inzichtelijk voor de bedrijven waar ze aan moeten voldoen, én hoe ze extra inspanningen kunnen leveren. Vervolgens begeleiden we de bedrijven hierbij door de koppeling te maken met regelgeving, lokaal beleid, onafhankelijke uitvoerende partijen en lokale financieringsvormen die voorhanden zijn. We hebben op deze wijze al tientallen bedrijventerreinen mogen verduurzamen in samenwerking met omgevings- diensten en handhaving.

Toetsingsaspecten	
<p>Wat is de achtergrond en aanleiding van het project?</p>	<p>Begin 2011 hebben we met Klimaatroute een onderzoek gedaan onder een 1.000 tal bedrijven. Deze bedrijven hadden alle te maken gehad met een advies op het gebied van duurzaamheid, maar daar tot op heden niks mee gedaan. Onze vraag was simpel; waarom niet? Daar kwamen drie belangrijke lessen uit voort waar de dienst-verlening van Klimaatroute sindsdien geheel op gestoeld is;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. "Ik snap het adviesproduct niet." Bij Klimaatroute is het advies een eenvoudige 2 pager in Jip en Janneke taal met de voor de ondernemer belangrijke informatie. 2. "Ik ben na het advies los gelaten." Bij Klimaatroute is het advies altijd een startpunt voor een activatie traject van minimaal één jaar waarin ondernemers blijvend begeleid worden en zowel kennis als financiële barrières worden geslecht. 3. "Ik heb geen geld beschikbaar voor energiebesparing." Bij Klimaatroute wordt altijd de koppeling gemaakt met mogelijke financiële, fiscale of subsidie regelingen die voorhanden zijn. <p>Met bovenstaande dienstverlening willen we juist ook de implementatie van energie efficiëntie bevorderen. Je ziet de afgelopen tijd dat er veel aandacht is voor duurzame opwekking, wat een goede ontwikkeling is. Als we de 'Trias Energetica' echter volgen is het juist ook belangrijk dat we ook efficiënter omgaan met onze energie. Juist dit aspect vinden we erg belangrijk en willen we in dit project uitdragen.</p>
<p>Wat is het doel van het project?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Beschrijf de tussenresultaten en het eindresultaat. - Op welke doelgroep(en) richt het project zich? 	<p>Het doel (eindresultaat) van het project is om binnen één jaar energiebesparing en duurzaamheid in het algemeen begrijpelijk te maken, en te implementeren bij één of meerdere bedrijventerreinen in Breda. We willen dit in nauwe samenwerking met zowel de handhaving als de omgevingsdienst om hen te ontlasten. De Klimaatroute dienst-verlening gaat hier over de gehele breedte van EED tot erkende maatregelen en van EPK tot Wet Milieubeheer. Het gaat hierbij om zowel het advies en resulterend dossier, maar vooral ook om de intensieve opvolging door de Klimaatroute. Dossiers en resultaten worden transparant inzichtelijk gemaakt voor de gemeente Breda en belang- hebbende handhaving of omgevingsdienst.</p> <p>Gebied is te bepalen in overleg met Gemeente Breda, handhaving en onderhavige omgevingsdienst, net als in het project van 2017 is gedaan. Bij het eerste project is gekozen voor het gebied De Mark en De Krogten. Na uitvoer van het eerste project is gebleken dat er nog ruim voldoende potentie is om het project op deze terreinen voort te zetten. Daarnaast is in overleg met de OMWB een lijst met bedrijven overeen gekomen die bij voorkeur in eerste instantie via stimulering in aanraking kunnen worden gebracht met energie-efficiëntie, duurzame opwekking en de wettelijke verplichtingen. Tot slot zien zowel de gemeente Breda als Klimaatroute potentie voor soortgelijke projecten als op De Krogten en De Mark op andere bedrijventerreinen in de gemeente.</p> <p>Omdat de onderhavige bedrijven nogal verschillen in grote werkt dit voorstel met een strippenkaart van 235 strippen. Per 2.000 m² scan oppervlakte kost het één strip met een maximum van drie strippen per onderneming. Ter illustratie; een bedrijf met een oppervlakte van 1.300 m² telt als één strip, 3.200 m² als twee strippen, en alles boven de 4.000 m² als drie strippen. In het project van 2017 zijn voor 100 strippen 57 bedrijven bezocht.</p>
<p>Op welke thema's (UPK 2017-2020) heeft het project effect?</p> <ul style="list-style-type: none"> - duurzaam gebruik grondstoffen & water - biodiversiteit - energiebesparing - duurzame mobiliteit - duurzame energie - klimaatadaptatie 	<p>Het project heeft effect op energiebesparing en duurzame energie opwekking.</p>
<p>Welke prestatie-bijdragen levert het project aan de UPK-klimaatdoelen m.b.t. de verbetering van ....</p> <ul style="list-style-type: none"> - duurzame leefomgeving - gedragsverandering - circulaire economie - water, lucht, groen - biodiversiteit - gezondheid 	<p>Het project levert een sterke bijdrage aan duurzame leefomgeving en gedragsverandering.</p>
<p>Wat zijn de belangrijkste activiteiten en/of producten?</p>	<p>Belangrijkste activiteiten zijn het verschaffen van duidelijkheid, inzicht en ontzorging. De overheid is afgelopen jaren met verschillende initiatieven gekomen en het is voor ondernemers vaak niet duidelijk wat er nu van ze verwacht wordt, wat er verplicht is en aan welk initiatief ze mee mogen/moeten werken. Daarnaast is er veel werk bij handhaving en omgevingsdiensten terecht gekomen. Een duidelijke verschuiving naar de energie component van de wet milieubeheer. Het product van dit project is dan ook tweeledig. Enerzijds het ontlasten van de Gemeente Breda en haar ondersteunende diensten, anderzijds het helpen van de bedrijven die onderhevig zijn aan de benoemde wet en regelgeving. Vaak leidt onduidelijkheid namelijk tot "hakken in het zand" bij de ondernemers, en het kost vervolgens veel tijd en energie om dat om te zetten in medewerking en resultaat.</p>
<p>Is een regionale aanpak mogelijk?</p> <p>Is het project geschikt om samen met andere gemeenten in de regio uit te voeren?</p>	<p>Absoluut. De Klimaatroute aanpak laat zich kenmerken door veel en persoonlijk contact met de deelnemende ondernemers. We communiceren niet reactief of via email, maar proactief en face to face. Het is gebleken dat we lokaal altijd aanwezig moeten zijn, en er daarmee een duidelijk schaalvoordeel is bij een grotere uitrol van een dergelijke aanpak. De participatie in dit project van andere gemeenten zou dit voordeel en dus een toename in effectiviteit van de aanpak tot gevolg hebben.</p>

<p>Hoe is de projectorganisatie opgezet? De indiener moet een van de genoemde partijen in de projectorganisatie zijn.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Welke rol speelt de project-indiener? - Hoe is de samenwerking georganiseerd? - Zijn er meerdere projectaanvragers bij dit project betrokken? - Wat is het kennisniveau? - Hoe is het project georganiseerd? - Welke relevante ervaring wordt ingebracht? - Is er bereidheid tot open boekhouding? - Is er bereidheid tot samenwerking met anderen? 	<p>Klimaatroute voert in samenspraak met de Gemeente Breda dit project uit. We werken hierbij niet samen met studenten of freelancers omdat ervaring leert dat de effectiviteit van de aanpak dan afneemt. In nauw overleg met handhaving en de omgevingsdienst wordt op gebied en/of bedrijfsniveau bepaald welke bedrijven deel gaan nemen aan het project. Deze afstemming is belangrijk om met dit project bij te dragen aan het verlichten van de lastendruk voor zowel handhaving als omgevingsdienst. Tevens wordt desgewenst voorafgaand aan het project een pool van lokale bedrijven opgesteld die de uitvoer van de maatregelen op zich kan nemen. Input vanuit de Gemeente Breda of andere projectpartners wordt hierbij zeer op prijs gesteld. Klimaatroute behoeft hier geen kickback fee of andere verdienstructuur op. We vinden het enkel belangrijk dat de partijen lokaal zijn en goed werk leveren. Klimaatroute is momenteel op een 12 tal bedrijventerreinen in Drenthe, Utrecht, Eindhoven en Amsterdam met deze aanpak bezig. Klimaatroute is de enige projectaanvrager.</p> <p>We staan in dit project open voor een open boekhouding en stimuleren juist lokale samenwerking. Klimaatroute vervult daarbij de functie van spin in het web en verbinder tussen vraag en aanbod.</p>
<p>Hoe is het project opgebouwd?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat is het technisch concept? - Welke technieken, installaties of maatregelen worden er toegepast? - Bij Innovatieve projecten: is er een wetenschappelijke validering beschikbaar? - Is de techniek bewezen uitvoerbaar? - Is het een upgrade van gangbare techniek? - Is er sprake van participatie door derden? <p>Het project moet uiterlijk binnen 3 jaar resultaat opleveren.</p>	<p>Aan de hand van de energiescan (conform wet en regelgeving) start Klimaatroute een uitontwikkeld consultatieve selling traject. Uniek hieraan is dat we geen specifieke producten verkopen, maar het pad uitstippelen voor de ondernemers hoe te voldoen aan wet en regelgeving op het gebied van energie besparing. We kijken hierbij naar de volgende vijf zaken:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Thermische schil (isolatie) 2. Sturing en monitoring energiegebruik 3. Verlichting 4. Klimaat (Verwarming, koeling en ventilatie) 5. Duurzame opwekking <p>De concrete invulling hiervan wordt bepaald door de ondernemer zelf, maar in dit traject nemen wij alle mogelijke barrières weg om dat punt te bereiken. Bij Klimaatroute is de energiescan dan ook niet het product, maar is juist het begeleidingsjaar het product.</p> <p>In dit project wordt in grote mate de samenwerking met de Omgevingsdienst (OMWB) gezocht. De OMWB heeft zich als doel gesteld om de handhaving op de Erkende Maatregelen uit te voeren in dezelfde doelgroep als de doelgroep van dit project. In het project van 2017 bleek al dat de twee organisaties elkaar goed aanvullen. Het proces ziet er daarbij als volgt uit:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Klimaatroute bereikt de ondernemers als eerste met het traject van de QuickScan en bijbehorend stimulerings-traject. - In de opname van Klimaatroute worden de Erkende Maatregelen per bedrijf duidelijk weergegeven en gelogd in het CRM systeem. Per bedrijf is dus inzichtelijk welke stappen een bedrijf nog moet nemen om te voldoen aan de minimale wettelijke verplichtingen. - Gedurende het begeleidingstraject van ten minste één jaar wordt geregistreerd welke bedrijven maatregelen uitvoeren en welke maatregelen dat dan zijn. Daarmee wordt tevens duidelijk welke Erkende Maatregelen daarmee zijn uitgevoerd. - Het plan van aanpak van de bedrijven om te voldoen aan de geldende eisen zal gecommuniceerd worden met controlerende instanties (OMWB). Zo kunnen deze bedrijven als gevolg van deze stimulering opgenomen worden in het audit traject. Daarop kan de OMWB de prioritering baseren. <p>Nieuw in het project van 2018 is dat met dit proces in het achterhoofd de OMWB een lijst heeft samengesteld waarbij zij verwachten dat Klimaatroute een goed resultaat kan behalen met het stimuleringstraject, waarna de achterblijvers kunnen worden gehandhaafd door de Omgevingsdienst. Klimaatroute zal verder in de loop van 2018 bij de OMWB aangeven welke bedrijven na het stimuleringstraject van 2017 niks besluiten te doen maar wel potentie hebben op basis van de wettelijke verplichtingen. Zo kan de OMWB zijn tijd optimaal besteden.</p> <p>Tevens is in dit project een nauwe samenwerking gezocht met Het Platform Breda. Deze organisatie heeft reeds een breed bereik binnen de doelgroep en heeft met ons meegewerkt aan de ideale benaderingsstrategie van de ondernemers op de verschillende terreinen. Deze samenwerking is door partijen als zeer prettig ervaren en zal in het vervolg van het project worden voortgezet en uitgebreid.</p> <p>Inherent aan een Klimaatroute project is dat er ruimte is voor participatie door derden. Klimaatroute is immers een participatie-advies bureau. Wij hebben geen eigen netwerk aan leveranciers en installateurs. Wij werven deze enkel lokaal voor de uitvoer van de maatregelen uit de rapportages. De lokale economie participeert dus in grote mate in het project. Dit is eerder in ons voorstel tevens besproken in verband met het 'multiplier effect' voor de lokale economie. Klimaatroute heeft bij het selecteren van deze partijen geen enkel commercieel belang, wij zullen nooit een kick-back fee of andere vorm van betaling vragen.</p>
<p>Juridische aspecten</p> <ul style="list-style-type: none"> - Is een vergunningaanvraag traject onderdeel van dit project? - Is mogelijk sprake van staatssteun? - Zijn er juridische project-aspecten? Zo ja, welke? (beschrijf deze) 	<p>Er is geen sprake van een benodigde vergunningaanvraag. Tevens is er geen sprake van staatssteun omdat we de koppeling maken met minimaal drie uitvoerende lokale partijen zonder fee structuur. In de ruim 5.000 trajecten die we voor gemeenten hebben mogen uitvoeren is er nimmer een juridisch aspect geweest dankzij de volledige transparantie en de onafhankelijkheid van Klimaatroute.</p>

Hoe hoog schat u de ureninzet in?	Grove uren indicatie van de uitsplitsing: <ul style="list-style-type: none"> • Management opzet = 50 uur • Werving = 100 uur • Advies = 520 uur • Begeleiding en monitoring = 520 uur Totaal = 1.190 uur
Hoe hoog schat u de kosten in (per jaar)? - Wat zijn daarbij de grote kostenposten? - Voeg in een bijlage de financiële onderbouwing hiervan toe.	Klimaatroute heeft een transparant kostenmodel, namelijk de kosten van het advies en begeleiding traject. We vragen hiervoor een vergoeding aan de Gemeente Breda ten hoogste van Euro 75.000,- ex. BTW. Hiervoor wordt het bovenstaande proces in het geheel uitgevoerd.
Wat is de ondersteunings- behoefte van dit project? - Naast een financiële bijdrage kan de gemeente ook op andere manieren faciliteren, bijvoorbeeld in natura, kennis inbreng, processen stroomlijnen etc. - Als u behoefte heeft aan financiële ondersteuning kunt u dit in de volgende vraag nader toelichten.	Klimaatroute zou op een aantal fronten additionele ondersteuning verzoeken van de Gemeente Breda: <ul style="list-style-type: none"> - Selectie van gebied/bedrijven (kan voortgezet worden o.b.v. project 2017) - Koppeling met gerelateerde omgevingsdiensten (koppeling reeds gelegd) - Aanleveren van brief t.b.v. aankondiging project, en vermelding project op website van gemeente (Deze hoeft enkel bijgewerkt te worden ten opzichte van de brief van het project 2017) - Communicatie van de resultaten
Wat is de financieringsbehoefte van dit project? - Hoe hoog schat u de opbrengsten in € 's van het project in? - Hoe groot is de door u gevraagde lening? - Hoe kan het project rendabel (kosteneffectief) worden uitgevoerd? - Is er alternatieve financiering mogelijk? - Wat is een reële Internal Rate of Return voor dit project? (voeg in een bijlage een berekening hiervan bij).	Klimaatroute biedt de trajecten kosteloos aan aan de ondernemers. De aanname dat het kosteloos aanbieden de effectiviteit niet ten goed komt is pertinent onjuist gebleken na diverse testen voor Klimaatroute klanten. Dat heeft o.a. de volgende redenen: <ul style="list-style-type: none"> - Bij een eigen bijdrage valt het effect van wederkerigheid weg - Bij een eigen bijdrage wegen de extra wervingskosten niet op tegen de inkomsten van eigen bijdrage - Door het kosteloos aan te bieden bereik je juist het type ondernemers waar het besparingspotentieel het hoogste is. - Je vraagt al een investering van een ondernemer in termen van tijd (ruim 5 uur) en de investeringen in energiebesparende producten. De opbrengsten gaan dus niet naar Klimaatroute toe, maar naar lokale uitvoerende partijen/installateurs die het uitvoeren van de maatregelen in Breda op zich gaan nemen. Dit betalen de ondernemers uiteraard wel zelf. Klimaatroute verzoekt daarom een bijdrage van de Gemeente Breda van € 75.000,- ex. BTW. Bij 1.190 benodigde uren is dat een uurtarief van € 63,03 ex. BTW. Daar zitten alle overige kosten (reiskosten etc.) in verrekend. Tot op heden zijn we nog niet gestuit op alternatieve manieren van financiering, en is een lening niet toereikend. IRR = 43 Zie Annex I voor berekeningen
Hoeveel CO₂ reductie per (geleende) € is mogelijk? (Voeg uw berekening ervan bij)	Ervaring leert in deze projecten dat het grote besparingen betreft gezien de grootte van de aan de WM onderhevige bedrijven. Door uitvoer van verplichte maatregelen volgens de Erkende Maatregelen is de activatiegraad in dit type projecten vaak hoog (>60%). Bovendien merken we dat bedrijven vaak over gaan tot grootschaliger investeringen, die een grote CO ₂ reductie tot gevolg hebben. Jaarlijkse reductie van 31,5 kg CO ₂ per Euro. Zie Annex I voor berekeningen
Beschrijf welke risico's aan dit project zijn verbonden en hoe deze kunnen worden beheerd? operationele risico's; technische risico's; financiële risico's; juridische risico's; overige risico's;	De afgelopen vijf jaar zijn wij nimmer op een risico of probleem gestuit. We hebben in die jaren ruim dertig projecten succesvol afgerond en altijd met resultaten boven verwachting.

<p>Betreft dit projectvoorstel een voortzetting van het projectvoorstel dat in 2017 gehonoreerd is? Zo ja beantwoord dan onderstaande vragen.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tot hoe ver heeft u de doelen en beoogde resultaten van het project in 2017 weten te behalen? - Wat zijn de ervaringen uit 2017 en hoe heeft u dit verwerkt in uw projectvoorstel voor 2018? 	<p>Het project uit 2017 is nog in volle gang. Zoals in de werkwijze van dit project is te lezen is het uitvoeren van de QuickScans slechts het begin van de dienstverlening en dient het resultaat uiteindelijk behaald te worden op basis van het jaar begeleiding. De laatste scan van het project is uitgevoerd in november 2017, de resultaten dienen dus in het vierde kwartaal van 2018 behaald te zijn. Gedurende het jaar 2018 begeleiden we de deelnemende bedrijven uit het project 2017 tot geactiveerde ondernemingen. We houden de gemeente ten minste één keer per kwartaal op de hoogte via een tussenrapportage. De meest recente hiervan (november, opgeleverd bij einde 'scan-fase') vindt u terug in Annex II.</p> <p>Door het project in 2018 te verlengen voeren we in dit jaar wederom energie QuickScans uit bij bedrijven in Breda. Zoals omschreven in de projectopbouw is bij Klimaatroute juist het begeleidingsjaar de kern van het product. In het jaar na het uitvoeren van de scans worden de bedrijven begeleid bij het uitvoeren van maatregelen voor het behalen van het (eind)resultaat. Zoals de scans uit het project 2017 worden begeleid in 2018, zullen de deelnemers uit 2018 worden begeleid in 2019. Als onderdeel van dit project zullen we tevens de begeleidingsfase van de deelnemers uit 2017 verlengen tot en met 2019. Hiervoor is een toename in de uren opgenomen in het voorstel, maar zijn geen extra kosten gerekend.</p> <p>Gezien de positieve ervaringen in 2017 en de grote potentie tot uitbreiding van de dienstverlening is er in dit voorstel voor gekozen voor 235 QuickScan strippen. Hierdoor is bovendien de prijs per QuickScan lager. De op- startkosten blijven immers gelijk. Bovendien zijn er voor het verlengen van de begeleidingsfase bij de deelnemers uit 2017 geen aanvullende kosten gerekend.</p> <p>Het project in 2017 heeft ons kennis doen maken met de twee geselecteerde bedrijventerreinen; De Mark en De Krogten. Op beide terreinen hebben we kennis mogen maken met enthousiaste ondernemers, die bovendien grote potentie hebben tot energiebesparing en duurzame opwekking. Na het project in 2017 bleek dat er op deze terreinen nog veel potentie is voor voortzetting van het project. Daarnaast heeft de OMWB reeds een lijst geselecteerd met bedrijven waarbij de voorgestelde dienstverlening succesvol ingezet kan worden. Bovendien zijn er nog meerdere terreinen in de Gemeente Breda met potentie voor een Klimaatroute project zoals in 2017 uitgevoerd op De Mark en De Krogten. Omdat wij merken dat onze aanpak ook in Breda naar tevredenheid aan- slaat bij ondernemers dienen we bij deze graag het voorstel in voor voortzetting van het project.</p>
--	--

ANNEX I

Onderstaande Tabel is gebaseerd op ervaring cijfers sinds 2011.

Project Bedrijventerreinen:			
	Directe resultaten:	Indirecte resultaten*:	Totale resultaten:
Investing door ondernemers:	€ 1.017.332	€ 2.142.664	€ 3.213.996
CO ₂ reductie (ton per jaar)	783	1.566	2.349
Activatie:	136	273	409

* Onderbouwd door onderzoek gaan we ervan uit dat geactiveerde ondernemers minstens twee andere ondernemers enthousiasmeren voor het verduurzamen van hun onderneming.

Investing Project door Gemeente Breda	€ 75.000,- (ex.BTW)
Internal Rate of Return	€ 3.213.996,- / € 75.000,- = 43
Kg CO₂ per €	2.349.000 kilo / € 75.000,- = 31,5 kg CO ₂ per €

ANNEX II

Tussenrapportage Gemeente Breda - Bedrijventerreinen

Let op; dit betreft een tussenrapportage. De eindrapportage van dit project zal eind 2018 opgeleverd worden.

Binnen het project zijn 57 bedrijven bezocht, hiervoor zijn **100 QuickScan** trajecten van start gegaan bij ondernemers in Breda. Zij zijn gevestigd op de terreinen de Krogten en de Mark. Hiervan hebben reeds 9 ondernemers maatregelen uitgevoerd om het energieverbruik significant te reduceren, wat overeenkomt met een activatie-percentages van **16%**. In totaal is er door de ondernemers in dit project een lokaal bedrag geïnvesteerd van **€ 17.524,-** aan energiezuinige producten. Hiermee wordt **29 ton CO₂-**uitstoot op jaarbasis gereduceerd.

Project Bedrijventerreinen:						
	Besparing			CO ₂	Investering €	Maatregelen
	kWh	m ³				
Van Dijk Expresse BV	11.648	1600		8,07	€ 1.038	LED en afsluiting circulatieleiding
The Signerz	2.661			1,20	€ 930	LED
Coating Systems	14.286			6,43	€ 6.276	LED
Michelin Distribution BV	9.264	990		5,92	€ 3.498	LED en Appendage isolatie
Cotton Ball Lights BV	1.843			0,83	€ 545	LED
Delta Technics Engineering BV	987			0,44	€ 560	
Jacco Maris Vormgeving	3.594			1,78	€ 1.513	
Caligen Europe BV	8.703			3,92	€ 1.715	
Itec Schoonmaakmiddelen	1.972			0,89	€ 1.450	LED
	54.958	2.681	0	29	€ 17.524	

De scan-fase van het project is sinds november 2017 afgerond. Dat betekent dat de 'activatie-fase' van het project nu in gaat. Tijdens dit jaar zullen we de deelnemers blijven begeleiden bij het uitvoeren van maatregelen. In 2018 zal dus het resultaat binnen het project gerealiseerd worden. Momenteel is reeds **29 ton CO₂** reductie op jaarbasis gerealiseerd, we beginnen de activatie-fase dus al met **9%** van het uiteindelijk beoogde resultaat! Het verloop van het project ziet er erg goed uit. Tot op heden hebben:

- Slechts 3 ondernemers aangegeven niks te gaan doen met het rapport
- 7 Ondernemers hun rapport nog niet gezien, met hen plannen we een afspraak in voor de rapportbe-spreking of deze staat al in de agenda
- 4 Ondernemers aangegeven maatregelen uit te willen gaan voeren, met hen bereiden we een offerte aanvraag voor
- 34 Ondernemers daadwerkelijk een concrete stap uitgevoerd, zij hebben een offerte aanvraag lopen
- 9 Ondernemer heeft aan de hand van het rapport reeds maatregelen uitgevoerd, we verwachten ook van deze ondernemer nog aanvullende maatregelen

Hieronder zijn enkele sprekende voorbeelden van bedrijven waar we op korte termijn maatregelen verwach-ten, of vervolg investeringen van reeds geacti-veerde ondernemers opgenomen:

Michelin Distribution BV

Dit bedrijf wil graag richting CO₂ neutraal ondernemen en een voorbeeldcase in de keten worden. De eerste stap hierin is al gezet door de kleinere LED maatregelen uit te voeren. De grote besparing moet echter komen van het vervangen van LED in het magazijn. Dit gaat in 2018 gebeuren. Daarna hopen ze verder te kunnen met PV panelen!

- LED verlichting magazijn: Investering €18.119,- > Besparing 34.819 kWh
- PV systeem: Investering €113.100,- > Besparing 99.000 kWh
- CO₂ reductie: 60 ton op jaarbasis

Caligen Europe BV

Bij Caligen is ook een groot deel van de verlichting al vervangen door LED. De grootste investering is hier echter het vervangen van de High Bay verlichting in de werkplaats. Daarvoor is, gezien de hoogte van het bedrag, ech-ter toestemming nodig van het hoofdkantoor. Bij akkoord wordt de volgende maatregel uitgevoerd:

- LED High-Bay: Investering €37.159,- > Besparing 193.587 kWh
- CO₂ reductie: 87 ton op jaarbasis

IEO Transformatoren BV

Hoewel deze ondernemer zelf al aardig op een rijtje had welke maatregelen hij uit wil gaan voeren hebben we hem toch op weg kunnen helpen met de SDE+. We verwachten dat volgend jaar de panelen geplaatst kunnen worden.

- PV systeem: Investering €121.847,- > Besparing 95.400 kWh
- CO₂ reductie: 43 ton op jaarbasis

Dierenasiel Breda

Deze organisatie heeft de SDE subsidie zelfs al binnen en kan de zonnepanelen op het dak gaan plaatsen.

- PV systeem: Investering €24.690,- > Besparing 17.066 kWh
- CO₂ reductie: 8 ton op jaarbasis

ALE Heavylift

Dit bedrijf had de SDE+ subsidie in een eerder stadium al eens aangevraagd maar toen te hoog ingezet. In de vorige ronde hebben we aangeboden om de subsidie namens hen aan te vragen en er zo voor te zorgen dat deze zeker binnengehaald zou worden. Dat is uiteindelijk ook gebeurd.

- PV systeem: Investering €133.100,- > Besparing 99.000 kWh
- CO₂ reductie: 45 ton op jaarbasis

Voor nadere informatie: u kunt uw vraag stellen aan de bij u bekende thematrekker U kunt dit formulier sturen naar: energiekbreda@breda.nl

	<p>Projectbeschrijving Uitvoeringsprogramma Klimaat 2017-2020 (met evt. Verzoek tot ondersteuning)</p> <p>DE-01 Zonnebank Breda, projectontwikkelkosten</p> <p>Een gezamenlijk initiatief van BRES, Breda DuurSaam, Energie coöperatie Anneville, Zonnewijde Breda en Gemeente Breda</p> <p>Jean Nijssen, voorzitter 1 december 2017</p> <p>Samenvatting Collectieve zonneprojecten op grote daken of (braakliggende) terreinen spelen een grote rol bij het realiseren van de CO₂ neutrale stad. Drie lokale energie coöperaties hebben inmiddels projecten gerealiseerd of zijn daarmee in vergevorderd stadium. De Stichting Zonnebank is een gezamenlijk initiatief van de energie coöperaties in de stad. Doel is de krachten te bundelen en kennis, ervaring, beschikbare middelen en marketingkracht collectief in te zetten. Door een uniforme aanpak van projecten vanuit een professionele organisatie kunnen projecten efficiënt ontwikkeld worden met het hoogste rendement voor de initiatiefnemer en de participerende burger. De Zonnebank speelt alleen een rol in de ontwikkelingsfase van de projecten en leidt de initiatiefnemers op efficiënte manier door het ontwikkelingsproces. Het accent ligt op projecten waarbij participatie van burgers een rol speelt. Zonnebank participeert risicodragend in de ontwikkeling op basis van no-cure-no-pay. Als het project gerealiseerd wordt, worden de ontwikkelingskosten terugbetaald aan de coöperatie. Zonnebank is op deze manier co-creator van zonneprojecten.</p> <p>Onderstaande moet worden gezien als aanvulling op de aanvraag 'Zonnebank Breda 2017'</p>
<p>Toetsingsaspecten</p>	
<p>Wat is de achtergrond en aanleiding van het project?</p>	<p>De belangstelling voor PV installaties groeit gestaag. Niet alleen bij particuliere woningeigenaren; steeds vaker hebben ook eigenaren van grotere dakoppervlakken interesse. In Breda trekken enkele van die PV projecten op dit moment de aandacht: Jeugdland (gerealiseerd door energie coöperatie Anneville Ulvenhout), de ZonneWijde (Breda DuurSaam) en het ZonneVeste-dak (BRES). In deze 3 projecten zijn de lokale energiecoöperaties initiatiefnemer, c.q. realisator. De financiering van de systemen is voor een belangrijk deel door leden van de coöperaties opgebracht. Zonne-energie wordt hiermee een belangrijke schakel in de lokale energietransitie. Technisch uitvoerbaar en met mooie mogelijkheden tot burgerparticipatie. Echter de realisatie van grotere systemen met burgerparticipatie is een complexe opgave. Niet zozeer vanwege de techniek, maar vanwege financiële, juridische, fiscale en organisatorische aspecten (subsidies, wettelijke kaders, lokale verordeningen etc.). Het zijn deze aspecten die implementatie lastig maken, temeer daar PV voor de initiatiefnemers niet echt core business is en de materie behoorlijk nieuw. Op dit moment opereren de verschillende partijen in Breda los van elkaar. Dit geldt voor de energiecoöperaties en voor de gemeente die een eigen beleid voert gericht op faciliteren (SolarPunt en SDE aanvragen b.v.). Elke partij organiseert op eigen tempo en met eigen middelen projecten. Gezien het tijdrovende (en daarmee kostbare) karakter van projectontwikkeling is het slimmer de krachten te bundelen.</p>
<p>Wat is het doel van het project?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Beschrijf de tussenresultaten en het eindresultaat. - Op welke doelgroep(en) richt het project zich? 	<p>Zonnebank Breda heeft als doelstelling om binnen Breda organisaties, eigenaren van (grotere) daken en terreinen te ondersteunen bij het realiseren van PV systemen. Het kan daarbij gaan om zowel commerciële partijen, VVE's, sportverenigingen, particulieren, energie coöperatie en (semi) overheden. Zonnebank Breda werkt zonder winst oogmerk en richt zich uitsluitend op de fase van projectontwikkeling (van idee naar plan naar businesscase naar contractering en financial close). Het accent ligt op projecten waar burgerparticipatie onderdeel is.</p> <p>Doelgroepen; De Zonnebank staat open voor alle initiatiefnemers, d.w.z. partijen die zelf over daken beschikken en/of in collectief verband over een dak/daken of terreinen beschikken. Dit geldt dus ook voor de gemeente Breda in haar hoedanigheid als gebouw eigenaar. Waar de gemeente Breda benaderd wordt door partijen en/of in haar beleids-trajecten met partijen in gesprek is en het onderwerp PV ter sprake komt, kan de gemeente altijd verwijzen naar de Stichting Zonnebank. Initiatiefnemers maken dan individueel afspraken met de Zonnebank over de specifieke projectontwikkeling. Naar letter en geest heeft de Zonnebank voorkeur voor projecten waarbij collectief kan worden geïnvesteerd en geprofiteerd van zonne-systemen. De SDE regeling en de regeling verlaagd tarief zijn beide onderhevig aan veranderingen in 2018, waarbij de regeling verlaagd tarief weer wat gunstiger lijkt te worden.</p> <p>De Zonnebank kan op basis van no cure no pay opereren (dat zal meestal het geval zijn bij projecten die worden aangedragen door burgerinitiatieven) of op basis van offerte (in geval individuele gebouw eigenaar PV voor eigen gebruik wil toepassen). Deze financieringsvormen zijn niet in beton gegoten, maar geven de principe-richtingen aan en zijn gebaseerd op de ervaringen die we in het Bredase (en landelijk) ondertussen hebben. Het landelijk net-werk van de Zonnebank staat garant voor actuele stand van zaken over wet- en regelgeving en state-of-the-art v.w.b. techniek, financiering en juridische kwesties.</p>
<p>Op welke thema's (UPK 2017-2020) heeft het project effect?</p> <ul style="list-style-type: none"> - duurzaam gebruik grondstoffen & water - biodiversiteit - energiebesparing - duurzame mobiliteit - duurzame energie - klimaatadaptatie 	<p>In directe zin draagt het project bij aan een versnelling van de duurzame opwekking van energie en indirecte draagt het bij aan energiebesparing en duurzame mobiliteit.</p>

<p>Welke prestatie-bijdragen levert het project aan de UPK-klimaatdoelen m.b.t. de verbetering van ....</p> <ul style="list-style-type: none"> - duurzame leefomgeving - gedragsverandering - circulaire economie - water, lucht, groen - biodiversiteit - gezondheid 	<p>Zonnebank Breda levert bijdragen aan:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Een duurzame leefomgeving - Gedragsverandering - Gezondheid - Circulaire economie
<p>Wat zijn de belangrijkste activiteiten en/of producten?</p>	<p>De belangrijkste activiteiten zijn: (1) het interesseren van dakeigenaren voor het realiseren van een zonnedak, (2) het interesseren van burgers om te participeren, (3) het ontwikkelen van een business case per dak en (4) het uitwerken van een plan per dak tot en met financial close.</p>
<p>Is een regionale aanpak mogelijk? Is het project geschikt om samen met andere gemeenten in de regio uit te voeren?</p>	<p>Er is vanuit de energie-initiatieven en gemeenten uit de regio (West-Brabant) verzocht of de Zonnebank ook andere gemeenten en initiatieven kan ondersteunen.</p>
<p>Hoe is de projectorganisatie opgezet? De indiener moet een van de genoemde partijen in de projectorganisatie zijn. 1: Welke rol speelt de project-indiener?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hoe is de samenwerking georganiseerd? - Zijn er meerdere projectaanvragers bij dit project betrokken? - Wat is het kennisniveau? - Hoe is het project georganiseerd? - Welke relevante ervaring wordt ingebracht? - Is er bereidheid tot open boekhouding? - Is er bereidheid tot samenwerking met anderen? 	<p>De organisatie krijgt vorm als Stichting Zonnebank Breda. De Stichting is opgericht in 2017 door de energie- coöperaties, de Gemeente Breda. Het bestuur van de stichting wordt gevormd door deze partijen, aangevuld met specifieke expertise/vaardigheden als dat gewenst wordt.</p> <p>Er is in 2017 een kleine professionele uitvoeringsorganisatie ingericht die het door het bestuur opgestelde programma uitvoert.</p> <p>De uitvoeringsorganisatie beschikt over de volgende kennis en ervaring:</p> <ul style="list-style-type: none"> - business development van grotere PV systemen (financieel, technisch) - juridische kennis (huidige wet- en regelgeving, anticiperen op nieuwe wetgeving) - financieringsconstructies, en de daarvoor relevante fiscale en notariële kennis - Projectmanagement - communicatie vaardigheden; zowel strategisch als praktisch <p>De organisatie bouwt instrumentarium op, waarover vrijelijk kan worden beschikt (transparantie) door geïnteresseerde partijen. Van businessmodellen die 'bancair proof' zijn tot overeenkomsten van recht van opstal en voorbeelden van rulings met fiscus etc. Deze instrumenten worden systematisch beheerd, periodiek getoetst (met wetgever, fiscus, financiers etc.) en zijn daarmee kwalitatief gegarandeerd en up to date.</p> <p>De organisatie zal haar werkwijze zoveel mogelijk standaardiseren om snelheid en duidelijk te bieden aan initiatiefnemers en om nieuwe financiële arrangementen mogelijk te maken (bundeling van projecten naar financiers en de opzet van een lokaal fonds).</p> <p>De organisatie betreft haar stakeholders in de professionalisering door monitoring, evaluaties, bijeenkomsten, etc. Binnen de organisatie bundelen de betrokken coöperaties en de gemeente hun kennis, ervaring en middelen in de vorm van:</p> <ul style="list-style-type: none"> - opgedane kennis en instrumenten - menskracht - contacten. - middelen die geoormerkt zijn voor PV en/of communicatie over PV <p>Voor de uitvoering is een coördinator aangesteld. Hij/zij heeft een generieke kennis van het hele PV veld (tech- nisch, financieel, wet- en regelgeving), heeft management- en procesvaardigheden en is in staat de organisatie te ontwikkelen en als 'meewerkend voorman' ook zelf initiatiefnemers te begeleiden. De coördinator wordt ondersteund door een part- time bureau medewerker en een communicatie medewerker.</p> <p>De coördinator beschikt over budget om mensen in te kunnen huren. Hij/zij beschikt daartoe over een netwerk van deskundigen, die op basis van aantoonbare expertise deel uitmaken van dat netwerk.</p> <p>De stichting zal haar boekhouding op transparante wijze voeren en steeds zoeken naar uitbreiding van het netwerk van samenwerkende partners om zo versnelling te brengen in het aantal gerealiseerd m² zonnedak/veld.</p>
<p>Hoe is het project opgebouwd?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat is het technisch concept? - Welke technieken, installaties of maatregelen worden er toegepast? - Bij Innovatieve projecten: is er een wetenschappelijke validering beschikbaar? - Is de techniek bewezen uitrolbaar? - Is het een upgrade van gangbare techniek? - Is er sprake van participatie door derden? <p>Het project moet uiterlijk binnen 3 jaar resultaat opleveren.</p>	<p>Het concept bestaat uit het op onafhankelijke wijze advies en ondersteuning bieden aan partijen in de stad die PV projecten willen ontwikkelen, waarbij het accent ligt op projecten waarin burgerparticipatie mogelijk is. Er wordt steeds een op de situatie toegesneden PV-concept ontwikkeld waarbij geput wordt uit standaard instrumentarium op het gebied van financiering (SDE, Postcoderoos), (burger)participatie, fiscale en juridische constructies.</p> <p>Het project levert naar verwachting in 2018 de eerste gerealiseerde PV projecten op.</p> <p>In de exploitatiefase zal de Zonnebank zichzelf moeten bedruipen op basis van een no-cure-no-pay concept.</p>

<p>Juridische aspecten</p> <ul style="list-style-type: none"> - Is een vergunningaanvraag traject onderdeel van dit project? - Is mogelijk sprake van staatssteun? - Zijn er juridische projectaspecten? Zo ja, welke? (beschrijf deze) 	<p>Er is geen vergunningaanvraagtraject voorzien in dit project. Vergunningaanvraag is mogelijk wel ter sprake bij de uitvoering van projecten, maar geen onderdeel van deze aanvraag, die betrekking heeft op het opzetten van de Zonnebank.</p> <p>Er is voor zover is na te gaan geen sprake van staatssteun. Het betreft hier het ondersteunen van een aantal lokale burgerinitiatieven die middelen ter beschikking krijgen om de Zonnebank op te zetten, die zonder winst oogmerk opereert. De daadwerkelijke realisatie van daken maakt geen deel uit van de aanvraag. Bij de realisatie van daken worden marktpartijen ingeschakeld op basis van een optimale hun prijs-kwaliteit verhouding.</p>
<p>Hoe hoog schat u de ureninzet in?</p>	<p>De urenraming is als onderdeel van een uitgebreider projectvoorstel als bijlage 1 toegevoegd aan deze aanvraag.</p>
<p>Hoe hoog schat u de kosten in (per jaar)?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat zijn daarbij de grote kostenposten? - Voeg in een bijlage de financiële onderbouwing hiervan toe. 	<p>De kosten zijn als onderdeel van een uitgebreider projectvoorstel als bijlage opgenomen</p> <p>Voor wat betreft de kosten wordt hier verwezen naar bijlage 1. De kengetallen zijn daarin geel gemarkeerd.</p> <p>Aanvulling voor aanvraag 2018 (bijlage 2): De ontwikkelkosten worden geschat (als alle projecten kunnen worden aangepakt) op € 108.000. Daarvan is naar schatting € 32.500 niet revolverend. De aanvraag voor de Zonnebank is dus € 32.500</p>
<p>Wat is de ondersteunings- behoefte van dit project?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Naast een financiële bijdrage kan de gemeente ook op andere manieren faciliteren, bijvoorbeeld in natura, kennis inbreng, processen stroomlijnen etc. - Als u behoefte heeft aan financiële ondersteuning kunt u dit in de volgende vraag nader toelichten. 	<p>Aan de gemeente wordt gevraagd om kansrijke leads te delen, bij te dragen in de communicatie en op andere wijzen de werkzaamheden van de Stichting te promoten.</p>
<p>Wat is de financieringsbehoefte van dit project?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hoe hoog schat u de opbrengsten in €'s van het project in? - Hoe groot is de door u gevraagde financiële bijdrage? - Is een lening hiervoor toereikend? Zo ja én is het gevraagde bedrag tussen € 25.000 en € 100.000,- dan kunt u een leningsaanvraag doen bij het Klimaatfonds Breda. Voor openstelling zie www.breda.nl - Hoe kan het project rendabel (kosteneffectief) worden uitgevoerd? - Is er alternatieve financiering mogelijk? - Wat is een reële Internal Rate of Return voor dit project? (voeg in een bijlage een berekening hiervan bij). 	<p>De financiersbehoefte van het project bestaat uit twee onderdelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - een startfinanciering - financiering van een revolving fund, van waaruit de ontwikkelkosten van projecten op basis van no cure no pay worden gefinancierd. Deze kosten worden terugbetaald uit de realisatie cq exploitatie van de projecten <p>De aanloopkosten van de zonnebank worden geraamd op € 70.000. Daarna kan de zonnebank zichzelf in stand houden, mits er een revolving fonds tot stand is gebracht om de projectkosten voor te financieren en de risico's van no cure no pay af te dekken.</p> <p>Van de aanloopkosten kan een bedrag van € 35.000 als achtergestelde lening aan de Stichting worden verstrekt en terugbetaling vindt plaats afhankelijk van het succes van de Zonnebank.</p> <p>De opzet van de Zonnebank is om revolverend te kunnen opereren. Daarbij is wel een belangrijke kanttekening te plaatsen. We onderscheiden allereerst de middelen die nodig zijn om het project zelf te ontwikkelen (denk daarbij aan: opzet businesscase, technisch onderzoek, juridische uitwerking, overleg en communicatie, financiering regelen e.d.). Deze middelen moeten in principe gedekt kunnen worden door te verrekenen met de realisatiekosten. Dit zijn dus kosten die puur direct ten bate (en dus ook ten laste) van het project kunnen komen.</p> <p>Een 'vervelend' aspect daarbij is dat voor een relatief klein project soms nagenoeg dezelfde kostengemaakt moeten worden als voor een groter project. De kosten om een SDE traject met crowd funding goed te begeleiden of een postcoderoos komen toch al gauw op 15 - 25 k € uit. Op een investering > 400 k € kan dat bedrag plus een marge prima uit. Maar op een project van 200 k € wordt dat heel lastig. Voorlopig kiezen we ervoor om ook de relatief kleine projecten te begeleiden, met zoveel mogelijk zelfwerkzaamheid van de initiatiefnemers (op dit moment aantal VVE's, en particulieren die land ter beschikking willen stellen). Op de grotere projecten kan een risico-opslag van ongeveer 8% worden gehanteerd. De kosten die we nu terug kunnen halen uit de projecten betreft dus de wat kleinere projecten; het is inderdaad een dilemma hoe hiermee om te gaan. Vanuit de bedoeling om zoveel mogelijk PV te realiseren doen de kleinere ook mee. Vanuit financieel perspectief doen wij liever één project van een paar miljoen. De Stichting heeft nog geen lange termijn beleid ontwikkeld. De gedachte is om eerst maar eens een paar projecten snel op te pakken en de ontwikkelkosten zoveel mogelijk te reduceren op basis van de eigen leercurves en de landelijke netwerken.</p> <p>Verdienkans zitten naar ons idee in:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Schaalgrootte (dus wellicht dit verhaal regionaal oppakken); - kortere ontwikkeltijden (onder meer door meer doe-het-zelf-pakketten); - routinematig werken met steeds verder op elkaar ingespeeld team - keuze voor (minimale) omvang van projecten <p>Tot slot zijn er nog wat zaken 'in de zijlijn' die van invloed kunnen zijn: allereerst de opzet van een landelijk ontwikkelfonds voor energiecoöperaties. Iedereen worstelt natuurlijk met het probleem van ontbrekende ontwikkelbudgetten. Het vorige kabinet, maar overgenomen door het huidige kabinet, zal volgend jaar verdere stappen maken om dit fonds in te richten. Vanuit de landelijke organisatie ODE-decentraal wordt gezocht naar pilots. Wie weet ligt hier een kans voor ons. Een tweede beweging is van het energiefonds Brabant (ondergebracht bij de BOM) die nu middelen begint vrij te maken voor de fase van projectontwikkeling.</p>

<p>Hoeveel CO₂ reductie per € is mogelijk? (Voeg uw berekening ervan bij.) - Indien niet om een financiële bijdrage gevraagd wordt, kunt u hier de CO₂ reductie van het project vermelden.</p>	<p>Er zijn twee scenario's doorgerekend. In het eerste wordt jaarlijks 25.000 m² zonnedak (effectieve m²) gerealiseerd en het tweede scenario gaat uit van 15.000 m². Bij een CO₂ besparing van ongeveer 70kg CO₂ per m² per jaar wordt in het eerste scenario ca. 1.750 ton CO₂ per jaar bespaard en in het tweede circa 1.050 ton.</p>
<p>Beschrijf welke risico's aan dit project zijn verbonden en hoe deze kunnen worden beheerd? operationele risico's; technische risico's; financiële risico's; juridische risico's; overige risico's;</p>	<p>Het project kent de volgende risico's, waarbij per risico is aangegeven hoe de Zonnebank hiermee om denkt te gaan:</p> <ul style="list-style-type: none"> - te weinig dakeigenaren die mee willen doen. De inzet van communicatie, onder andere gericht op de bedrijven die SDE hebben ontvangen en de vele contacten van b.v. de energie coöperaties moeten hier antwoord op bieden. Verder is er door Energie coöperaties uit de regio geopperd om de Zonnebank regionaal in te zetten; - veranderende wet- en regelgeving. Dat blijft een zwak punt bij alle PV projecten. Op dit moment is er voortsnog stabiliteit met de SDE regeling en de (hernieuwde) Postcoderoos regeling, die nu ook voor het MKB interessant is; - positionering en concurrentie. De Zonnebank profileert zich niet als leverancier of adviseur, maar als co-creator. Zonnebank doet risicodragend mee in de ontwikkeling, helpt bij het vinden van financiering, het maken van keuzes voor leveranciers en is daarna niet meer betrokken. Van belang is deze boodschap snel, helder en breed neer te zetten. Een professionele en krachtige communicatie is, zeker bij aanvang, noodzakelijk. Voorwaarde is de beschikbaarheid van voldoende middelen. - financiering. De Zonnebank moet over voldoende startkapitaal kunnen beschikken om de 'no cure, no pay' benadering mogelijk te maken.
<p>Betreft dit projectvoorstel een voortzetting van het projectvoorstel dat in 2017 gehonoreerd is? Zo ja beantwoord dan onderstaande vragen. - Tot hoe ver heeft u de doelen en beoogde resultaten van het project in 2017 weten te behalen? - Wat zijn de ervaringen uit 2017 en hoe heeft u dit verwerkt in uw projectvoorstel voor 2018?</p>	<p>Ja, dit project is een voortzetting van het project in 2017 Behaalde doelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Stichting opgericht, uitvoeringsorganisatie ingericht - 2 projecten gerealiseerd of in afronding (weliswaar via lokale energiecoöperatie BRES, maar volledig in lijn met werkwijze Stichting): Zonneveste en Princenstroom - Acquisities hebben geresulteerd in leadlijst (zie bijlage bij aanvraag revolverend fonds Zonnebank). Opvallend daarbij is dat er ook steeds meer aanvragen vanuit de regio komen. - Inventarisatieronde onder bedrijven met SDE+ subsidie - Nieuwsbrief - Informatieavond t.b.v. SDE+ bedrijven - Oprichting Stichting Support ONS t.b.v. regionale revolverend fonds <p>De ervaringen uit 2017 zijn deels toegespitst op ondersteuning van bedrijven waarvan een SDE aanvraag was gehonoreerd. Wij hebben in overleg met de gemeente deze bedrijven benaderd, bevraagd op eventuele ondersteuning, nieuwsbrief verzonden en informatie-avond belegd. Het resultaat is teleurstellend geweest, in die zin dat er geen tot nauwelijks respons is gekomen. Zoals in de gesprekken met de gemeente aangegeven, vermoeden wij dat de gevolgde werkwijze, namelijk zoveel mogelijk aanvragen verzorgen, die op zich nog vrijblijvend zijn, automatisch leidt tot veel afhakers. Dit wordt overigens ook ondersteund vanuit landelijke ervaringen. Naar onze smaak zou een gerichtere actie, waarbij een voorselectie plaatsvindt op basis van kansrijke bedrijven (zowel in technische, financiële als organisatorisch opzicht) leiden tot weliswaar minder aanvragen, maar met veel hogere slaagkans. Dit zou een soort quick scan aanpak verlangen (eventueel online), eventueel aangevuld met een aantal sessies met de geïnteresseerden. In onze ervaring zijn het 'van mond-tot-mond' effect van deze sessies, én de kans dat er op redelijk korte termijn na toekenning SDE ook snel begonnen kan worden, belangrijke succesfactoren voor deze aanpak. Verder denken we dat een directere samenwerking met platforms van bedrijven/bedrijfs- verenigingen per bedrijventerrein vruchtbaar zal zijn. Een tweede ervaring uit 2017 is dat verzoeken om ondersteuning toenemen. Echter: het betreft vooral ook relatief kleine projecten en/of vragen vanuit VVE's. Vermoedelijk heeft het succes van de VVE Topaasstaete nog steeds een positieve uitstraling. De tijdbesteding is relatief hoog per project. Voor een project van 300 panelen is de tijdbesteding niet veel lager dan voor een project van 3000 panelen. Dit heeft geleid tot een beroep op het klimaatfonds voor een bijdrage t.b.v. revolverende middelen, waarvan een deel zal moeten worden afgeschreven.</p>

Voor nadere informatie: u kunt uw vraag stellen aan de bij u bekende thematrekker U kunt dit formulier sturen naar: energiekbreda@breda.nl

	<p>Projectbeschrijving Uitvoeringsprogramma Klimaat 2017-2020 (met evt. Verzoek tot ondersteuning)</p> <p>DE-02 Solar Infopunt 2018</p> <p>Gemeente Breda, Henriette Stoop</p> <p>Vragen over de Solarscan, subsidie gebouwde omgeving, isoleren, etc., van inwoners Breda komen centraal binnen bij het Solar Infopunt, dat op www.energiekbreda.nl is in te zien. Van uit dit centrale punt worden de vragen beantwoord.</p> <p>Daarnaast wordt tevens, wat er aan informatie is, op een zichtbare plaats in het stadskantoor gepresenteerd, door een loket met informatie te situeren. Ook het bemannen van een informatiestand op verzoek in de wijk, maar ook op themadagen (dag van afvalstoffen, winterfair etc.) aanwezig zij, is hier een onderdeel van.</p> <p>Ook de beschikbare regionale informatie wordt meegenomen, waaronder de informatie over de verschillende energie initiatieven in de stad. Zoals energie allianties, energieteam etc.</p>
<p>Toetsingsaspecten</p>	
<p>Wat is de achtergrond en aanleiding van het project?</p>	<p>Inwoners informeren en stimuleren om te overwegen zelf zonne-energie op te wekken. Ook zichtbaar maken wat er mogelijk en beschikbaar is. De Gemeente Breda neemt hier een actieve rol in.</p>
<p>Wat is het doel van het project? - Beschrijf de tussenresultaten en het eindresultaat. - Op welke doelgroep(en) richt het project zich?</p>	<p>Inwoners informeren en stimuleren om te overwegen zelf zonne-energie op te wekken. Ook zichtbaar maken wat er mogelijk en beschikbaar is. De Gemeente Breda neemt hier een actieve rol in.</p> <p>Bijdragen aan de doorontwikkeling van zonne-energie op daken in de stedelijke omgeving.</p> <p>Indirect wordt hiermee een bijdrage beoogd aan de doelstelling van jaarlijks 2% efficiency verbetering van het (duurzaam) energiegebruik</p>
<p>Op welke thema's (UPK 2017-2020) heeft het project effect? - duurzaam gebruik grondstoffen & water - biodiversiteit - energiebesparing - duurzame mobiliteit - duurzame energie - klimaatadaptatie</p>	<p>Energiebesparing, Duurzame energie</p>
<p>Welke prestatie-bijdragen levert het project aan de UPK-klimaatdoelen m.b.t. de verbetering van .... - duurzame leefomgeving - gedragsverandering - circulaire economie - water, lucht, groen - biodiversiteit - gezondheid</p>	<p>- Gedragsverandering dmv. bewustwording eigen energiegebruik en energiebesparing</p>
<p>Wat zijn de belangrijkste activiteiten en/of producten?</p>	<p>- Kennisoverdracht en kennisverspreiding - Versnelling van de plaatsing van zonnepanelen op particuliere-, utiliteit- en bedrijfsdaken.</p>
<p>Is een regionale aanpak mogelijk? Is het project geschikt om samen met andere gemeenten in de regio uit te voeren?</p>	<p>Ook de beschikbare regionale informatie wordt meegenomen zoals ook de informatie van de verschillende energie initiatieven in de stad; o.a. energie allianties, energieteam etc.</p>

<p>Hoe is de projectorganisatie opgezet? De indiener moet een van de genoemde partijen in de projectorganisatie zijn.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Welke rol speelt de project-indiener? - Hoe is de samenwerking georganiseerd? - Zijn er meerdere project-aanvragers bij dit project betrokken? - Wat is het kennisniveau? - Hoe is het project georganiseerd? - Welke relevante ervaring wordt ingebracht? - Is er bereidheid tot open boekhouding? - Is er bereidheid tot samenwerking met anderen? 	<p>Vragen komen op een centraal punt binnen. Er is permanent een medewerker van de Gemeente Breda aangewezen die als eerste instantie kan worden aangesproken (via de balie) met altijd een achtervang bij afwezigheid). Deze medewerker houdt zich continu op de hoogte van de laatste ontwikkelingen op het gebied van zonne-energie en regelgeving op landelijk, provinciaal en lokaal niveau.</p>
<p>Hoe is het project opgebouwd?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat is het technisch concept? - Welke technieken, installaties of maatregelen worden er toegepast? - Bij Innovatieve projecten: is er een wetenschappelijke validering beschikbaar? - Is de techniek bewezen uitrolbaar? - Is het een upgrade van gangbare techniek? - Is er sprake van participatie door derden? <p>Het project moet uiterlijk binnen 3 jaar resultaat opleveren.</p>	<p>Communicatie is de belangrijkste factor. Dit kan op diverse manieren. Zichtbaar in de hal, via de website Energiek Breda, via het Solarinfopunt contactnummer, via informatiemarkten etc.</p>
<p>Juridische aspecten</p> <ul style="list-style-type: none"> - Is een vergunningaanvraag traject onderdeel van dit project? - Is mogelijk sprake van staatssteun? - Zijn er juridische project-aspecten? Zo ja, welke? (beschrijf deze) 	<p>nvt</p>
<p>Hoe hoog schat u de ureninzet in?</p>	<p>200</p>
<p>Hoe hoog schat u de kosten in (per jaar)?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat zijn daarbij de grote kostenposten? - Voeg in een bijlage de financiële onderbouwing hiervan toe. 	<p>€ 500,- Aankleding kraan, maken van banner, flyers etc.</p>
<p>Wat is de ondersteunings- behoefte van dit project?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Naast een financiële bijdrage kan de gemeente ook op andere manieren faciliteren, bijvoorbeeld in natura, kennis inbreng, processen stroomlijnen etc. - Als u behoefte heeft aan financiële ondersteuning kunt u dit in de volgende vraag nader toelichten. 	<p>Delen van kennis</p>

<p>Wat is de financieringsbehoef- te van dit project?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hoe hoog schat u de opbrengsten in €'s van het project in? - Hoe groot is de door u gevraagde financiële bijdrage? - Is een lening hiervoor toereikend? Zo, ja én is het gevraagde bedrag tussen € 25.000 en € 100.000,- dan kunt u een leningsaanvraag doen bij het Klimaatfonds Breda. Voor openstelling zie www.energiekbreda.nl - Hoe kan het project rendabel (kosteneffectief) worden uitgevoerd? - Is er alternatieve financiering mogelijk? - Wat is een reële Internal Rate of Return voor dit project? (voeg in een bijlage een berekening hiervan bij). 	<p>N.v.t. Kosten zijn opgenomen in het UPK budget voor 2017-2020</p>
<p>Hoeveel CO₂ reductie per € is mogelijk? (Voeg uw berekening ervan bij.)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Indien niet om een financiële bijdrage gevraagd wordt, kunt u hier de CO₂ reductie van het project vermelden 	<p>Berekening van potentieel CO₂-reductie van Solar Infopunt en Solar Atlas</p> <ul style="list-style-type: none"> - de stap naar feitelijke eigen energieopwekking is een combi van beide projecten - berekend CO₂ effect over beide projecten verdelen - als basis; 10% van de gegeven hits Solar Atlas en klantcontacten Infopunt leidt tot actie - gemiddeld legt men 10 panelen op een woning in Nederland - deze leveren gemiddeld 50% van de benodigde energie per huis-houden (4.000 kWh/jaar) <p>berekening Solar Atlas:</p> <ul style="list-style-type: none"> - totaal 3600 hits in 4 jaar; gemiddeld 900 per jaar - 10% x 900 x 50% x 4000kWh = 180.000 kWh duurzaam opgewekt - omgerekend: 180 x 0,526 = 95 ton vermeden CO₂/jaar. <p>Berekening Solar Infopunt:</p> <ul style="list-style-type: none"> - totaal 200 klantcontacten per jaar - 10% x 200 x 50% x 4000kWh = 40.000 kWh duurzaam opgewekt - Omgerekend: 40 x 0,526 = 21 ton vermeden CO₂/jaar <p>Voorstel:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 75 ton toewijzen aan Solar Atlas; - 20 ton toewijzen als effect van Solar Infopunt
<p>Beschrijf welke risico's aan dit project zijn verbonden en hoe deze kunnen worden beheerd? operationele risico's; technische risico's; financiële risico's; juridische risico's; overige risico's;</p>	<p>Geen</p>
<p>Betreft dit projectvoorstel een voortzetting van het projectvoorstel dat in 2017 gehonoreerd is? Zo ja beantwoord dan onderstaande vragen.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tot hoe ver heeft u de doelen en beoogde resultaten van het project in 2017 weten te behalen? - Wat zijn de ervaringen uit 2017 en hoe heeft u dit verwerkt in uw projectvoorstel voor 2018? 	<p>De vragen komen oa van het contactadres vermeld op visitekaartjes van het Solarinfopunt, fysieke plaats in de hal van het stadskantoor en via 14076 gestructureerd terecht op een plaats. Vragen komen ook binnen via energiekbreda en rechtstreeks per mail.</p>

In een adviesgesprek, dat volgt op de indiening van dit voorstel, worden de volgende zaken besproken:

1. Is er een goed gespecificeerde ambitie?
2. Is bestuurlijk draagvlak georganiseerd?
3. Zijn de projectresultaten afdwingbaar te realiseren?
4. Is er een manager of projectverantwoordelijke die grip heeft op het vraagstuk?
5. Wordt de noodzakelijke kennis uit de markt of bij andere relevante partijen opgehaald?
6. Wie worden de uitvoerende partijen?
7. Zijn er voldoende middelen, tijd en volmacht?
8. Wie is de eindgebruiker en wil die het resultaat van het project gebruiken?

Voor nadere informatie: u kunt uw vraag stellen aan de bij u bekende thematrekker U kunt dit formulier sturen naar: energiekbreda@breda.nl

	<p>Projectbeschrijving Uitvoeringsprogramma Klimaat 2017-2020 (met evt. Verzoek tot ondersteuning)</p> <p>DE-03 Solar Atlas Breda</p> <p>Gemeente Breda, Henriette Stoop</p> <p>Met een interactieve zonatlas kunnen inwoners en bedrijven van Breda in één oogopslag zien of hun dak geschikt is voor het plaatsen van zonnepanelen en het opwekken van zonne-energie. De zonatlas houdt rekening met de hoogte van gebouwen, bomen, oppervlakte van het dak, hellingshoek, oriëntatie en de hoeveelheid zon. Ook kunnen er verschillende berekeningen worden uitgevoerd over bijvoorbeeld de terugverdientijd van de investering. De rekenhulp geeft automatisch aan voor welk deel van het dak zonnepanelen het meest geschikt zijn.</p>
<p>Toetsingsaspecten</p>	
<p>Wat is de achtergrond en aanleiding van het project?</p>	<p>Het energiebesparingsgedrag van burgers wordt verbeterd. De zonPV markt wordt sterk en gemeentebreed gestimuleerd.</p>
<p>Wat is het doel van het project? - Beschrijf de tussenresultaten en het eindresultaat. - Op welke doelgroep(en) richt het project zich?</p>	
<p>Op welke thema's (UPK 2017-2020) heeft het project effect? - duurzaam gebruik grondstoffen & water - biodiversiteit - energiebesparing - duurzame mobiliteit - duurzame energie - klimaatadaptatie</p>	
<p>Welke prestatie-bijdragen levert het project aan de UPK-klimaatdoelen m.b.t. de verbetering van .... - duurzame leefomgeving - gedragsverandering - circulaire economie - water, lucht, groen - biodiversiteit - gezondheid</p>	
<p>Wat zijn de belangrijkste activiteiten en/of producten?</p>	
<p>Is een regionale aanpak mogelijk? Is het project geschikt om samen met andere gemeenten in de regio uit te voeren?</p>	<p>Het project is afhankelijk van de beschikbaarheid van de basisvoorzieningen en een online tool per gemeente.</p>

<p>Hoe is de projectorganisatie opgezet? De indiener moet een van de genoemde partijen in de projectorganisatie zijn.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Welke rol speelt de project-indiener? - Hoe is de samenwerking georganiseerd? - Zijn er meerdere projectaanvragers bij dit project betrokken? - Wat is het kennisniveau? - Hoe is het project georganiseerd? - Welke relevante ervaring wordt ingebracht? - Is er bereidheid tot open boekhouding? - Is er bereidheid tot samenwerking met anderen? 	
<p>Hoe is het project opgebouwd?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat is het technisch concept? - Welke technieken, installaties of maatregelen worden er toegepast? - Bij Innovatieve projecten: is er een wetenschappelijke validering beschikbaar? - Is de techniek bewezen uitrolbaar? - Is het een upgrade van gangbare techniek? - Is er sprake van participatie door derden? <p>Het project moet uiterlijk binnen 3 jaar resultaat opleveren.</p>	
<p>Juridische aspecten</p> <ul style="list-style-type: none"> - Is een vergunningaanvraag traject onderdeel van dit project? - Is mogelijk sprake van staatssteun? - Zijn er juridische project-aspecten? Zo ja, welke? (beschrijf deze) 	
<p>Hoe hoog schat u de ureninzet in?</p>	100 uren
<p>Hoe hoog schat u de kosten in (per jaar)?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat zijn daarbij de grote kostenposten? - Voeg in een bijlage de financiële onderbouwing hiervan toe. 	<p>Breda heeft voor de Solarscan op basis van lufo 2016 gekozen. Deze opdracht is al voor 1 oktober 2016 uitgegaan. Daartoe is eenmalig het bedrag van € 9000,- betaald uit het budget van 2016.</p> <p>Rest nog: afspraak geld voor 4 jaar. Daartoe heeft Breda eenmalig € 9.000,- betaald voor de nieuwe foto's 2016 en jaarlijks € 1250,- voor onderhoud.</p> <p>(Half oktober 2016 is het bedrag van € 9000,- toegezegd als opdracht voor de nieuwe foto's).</p>
<p>Wat is de ondersteunings- behoefte van dit project?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Naast een financiële bijdrage kan de gemeente ook op andere manieren faciliteren, bijvoorbeeld in natura, kennis inbreng, processen stroomlijnen etc. - Als u behoefte heeft aan financiële ondersteuning kunt u dit in de volgende vraag nader toelichten. 	<p>Vier jaar lang € 1250,- per jaar. (Jaarlijks te reserveren. Opdracht start op 1 oktober 2016 en loopt tot 1 oktober 2020)</p>

<p>Wat is de financieringsbehoefte van dit project?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hoe hoog schat u de opbrengsten in € 's van het project in? - Hoe groot is de door u gevraagde financiële bijdrage? - Is een lening hiervoor toereikend? Zo, ja én is het gevraagde bedrag tussen € 25.000 en € 100.000,- dan kunt u een leningsaanvraag doen bij het Klimaatfonds Breda. Voor openstelling zie www.energiekbreda.nl - Hoe kan het project rendabel (kosteneffectief) worden uitgevoerd? - Is er alternatieve financiering mogelijk? - Wat is een reële Internal Rate of Return voor dit project? (voeg in een bijlage een berekening hiervan bij). 	<p>100%</p>
<p>Hoeveel CO₂ reductie per € is mogelijk? (Voeg uw berekening ervan bij.)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Indien niet om een financiële bijdrage gevraagd wordt, kunt u hier de CO₂ reductie van het project vermelden 	<p>Berekening van potentieel CO₂-reductie van Solar Infopunt en Solar Atlas</p> <ul style="list-style-type: none"> - de stap naar feitelijke eigen energieopwekking is een combi van beide projecten - berekend CO₂ effect over beide projecten verdelen - als basis; 10% van de gegeven hits Solar Atlas en klantcontacten Infopunt leidt tot actie - gemiddeld legt men 10 panelen op een woning in Nederland - deze leveren gemiddeld 50% van de benodigde energie per huishouden (4.000 kWh/jaar) <p>Berekening Solar Atlas:</p> <ul style="list-style-type: none"> - totaal 3600 hits in 4 jaar; gemiddeld 900 per jaar - 10% x 900 x 50% x 4000kWh = 180.000 kWh duurzaam opgewekt - omgerekend: 180 x 0,526 = 95 ton vermeden CO₂/jaar. <p>Berekening Solar Infopunt:</p> <ul style="list-style-type: none"> - totaal 200 klantcontacten per jaar - 10% x 200 x 50% x 4000kWh = 40.000 kWh duurzaam opgewekt - Omgerekend: 40 x 0,526 = 21 ton vermeden CO₂/jaar <p>Voorstel:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 75 ton toewijzen aan Solar Atlas; - 20 ton toewijzen als effect van Solar Infopunt
<p>Beschrijf welke risico's aan dit project zijn verbonden en hoe deze kunnen worden beheerd?</p> <p>operationele risico's; technische risico's; financiële risico's; juridische risico's; overige risico's;</p>	
<p>Betreft dit projectvoorstel een voortzetting van het projectvoorstel dat in 2017 gehonoreerd is? Zo ja beantwoord dan onderstaande vragen.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tot hoe ver heeft u de doelen en beoogde resultaten van het project in 2017 weten te behalen? - Wat zijn de ervaringen uit 2017 en hoe heeft u dit verwerkt in uw projectvoorstel voor 2018? 	<p>Van 1 januari 2017 tot 1 november 2017 al 502 bezoekers. (2016 telde 658 bezoekers.)</p>

In een adviesgesprek, dat volgt op de indiening van dit voorstel, worden de volgende zaken besproken:

1. Is er een goed gespecificeerde ambitie?
2. Is bestuurlijk draagvlak georganiseerd?
3. Zijn de projectresultaten afdwingbaar te realiseren?
4. Is er een manager of projectverantwoordelijke die grip heeft op het vraagstuk?
5. Wordt de noodzakelijke kennis uit de markt of bij andere relevante partijen opgehaald?
6. Wie worden de uitvoerende partijen?
7. Zijn er voldoende middelen, tijd en volmacht?
8. Wie is de eindgebruiker en wil die het resultaat van het project gebruiken?

Voor nadere informatie: u kunt uw vraag stellen aan de bij u bekende thematrekker U kunt dit formulier sturen naar: energiekbreda@breda.nl

 <p>Energiek Breda</p>	<p>Projectbeschrijving Uitvoeringsprogramma Klimaat 2017-2020 (met evt. Verzoek tot ondersteuning)</p> <p>DE-04 Ontwikkeling zonnecollectoren</p> <p>Gemeente Breda, Miranda Beljaars</p> <p>Stakeholders van het Amernet staan gezamenlijk aan de lat om de verduurzaming van het Amernet te realiseren. Hiertoe is in januari 2018 een samenwerkingsovereenkomst ondertekend.</p> <p>Een optie voor de verduurzaming is opwek van warmte door middel zonne-collectoren. Dit kan in de openbare ruimte, maar ook op zonne-collector velden.</p> <p>Dit project is gekoppeld aan warmtetransitie Breda, geothermie, wijkenergieplannen, afvalverwerkingsinstallatie, overige warmte-opties.</p>
<p>Toetsingsaspecten</p>	
<p>Wat is de achtergrond en aanleiding van het project?</p>	<p>Verduurzaming Amerwarmtenet Samenwerkingsovereenkomst Amerwarmtenet (ondertekening januari 2018)</p>
<p>Wat is het doel van het project? - Beschrijf de tussenresultaten en het eindresultaat. - Op welke doelgroep(en) richt het project zich?</p>	<p>- Onderzoeken naar mogelijkheden om zonnewarmtevelden te ontwikkelen in Breda. - Realisatie van een zonnecollectorveld van 1.000 m².</p>
<p>Op welke thema's (UPK 2017-2020) heeft het project effect? - duurzaam gebruik grondstoffen & water - biodiversiteit - energiebesparing - duurzame mobiliteit - duurzame energie - klimaatadaptatie</p>	<p>Energiebesparing Duurzame energie</p>
<p>Welke prestatie-bijdragen levert het project aan de UPK-klimaatdoelen m.b.t. de verbetering van .... - duurzame leefomgeving - gedragsverandering - circulaire economie - water, lucht, groen - biodiversiteit - gezondheid</p>	<p>Duurzame leefomgeving</p>
<p>Wat zijn de belangrijkste activiteiten en/of producten?</p>	<p>- Onderzoek naar mogelijkheden terreinen Breda - Technisch onderzoek levering warmte op warmtenet. - Globale BC</p> <p>2018: pilot, onderzoek naar oppervlakte van 1.000 m². Stap naar daadwerkelijke realisering. 2018-2020: Uitrol verdere mogelijkheden binnen Breda.</p>
<p>Is een regionale aanpak mogelijk? Is het project geschikt om samen met andere gemeenten in de regio uit te voeren?</p>	<p>Nee, betreft project op grondgebied van Breda.</p>

<p>Hoe is de projectorganisatie opgezet? De indiener moet een van de genoemde partijen in de projectorganisatie zijn.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Welke rol speelt de project-indiener? - Hoe is de samenwerking georganiseerd? - Zijn er meerdere projectaanvragers bij dit project betrokken? - Wat is het kennisniveau? - Hoe is het project georganiseerd? - Welke relevante ervaring wordt ingebracht? - Is er bereidheid tot open boekhouding? - Is er bereidheid tot samenwerking met anderen? 	<ul style="list-style-type: none"> - Gemeente Breda - Ennatuurlijk - Bewoners van Breda
<p>Hoe is het project opgebouwd?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat is het technisch concept? - Welke technieken, installaties of maatregelen worden er toegepast? - Bij Innovatieve projecten: is er een wetenschappelijke validering beschikbaar? - Is de techniek bewezen uitrolbaar? - Is het een upgrade van gangbare techniek? - Is er sprake van participatie door derden? <p>Het project moet uiterlijk binnen 3 jaar resultaat opleveren.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Zoektocht naar locaties, in samenhang met aanwezigheid warmtenetwerk - In Almere is reeds een zonne-collector veld geïnitieerd - Techniek is uitrolbaar - Onderdeel van het project is burgerparticipatie - Aanvraag SDE-subsidie
<p>Juridische aspecten</p> <ul style="list-style-type: none"> - Is een vergunningaanvraag traject onderdeel van dit project? - Is mogelijk sprake van staatssteun? - Zijn er juridische project-aspecten? Zo ja, welke? (beschrijf deze) 	<p>Bestemmingsplan</p>
<p>Hoe hoog schat u de ureninzet in?</p>	<p>Gemeente Breda: - 100 uur milieu - 50 uur ruimte Ennatuurlijk: - 100 uur Bewoners: - 25 uur</p>
<p>Hoe hoog schat u de kosten in (per jaar)?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat zijn daarbij de grote kostenposten? - Voeg in een bijlage de financiële onderbouwing hiervan toe. 	<p>5.000 euro voor uitwerking BC.</p>
<p>Wat is de ondersteunings- behoefte van dit project?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Naast een financiële bijdrage kan de gemeente ook op andere manieren faciliteren, bijvoorbeeld in natura, kennis inbreng, processen stroomlijnen etc. - Als u behoefte heeft aan financiële ondersteuning kunt u dit in de volgende vraag nader toelichten. 	<p>Beschikbaar stellen gronden.</p>

<p>Wat is de financieringsbehoefte van dit project?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hoe hoog schat u de opbrengsten in €'s van het project in? - Hoe groot is de door u gevraagde financiële bijdrage? - Is een lening hiervoor toereikend? Zo, ja én is het gevraagde bedrag tussen € 25.000 en € 100.000,- dan kunt u een leningsaanvraag doen bij het Klimaatfonds Breda. Voor openstelling zie www.energiekbreda.nl - Hoe kan het project rendabel (kosteneffectief) worden uitgevoerd? - Is er alternatieve financiering mogelijk? - Wat is een reële Internal Rate of Return voor dit project? (voeg in een bijlage een berekening hiervan bij). 	<p>Niet van toepassing.</p>
<p>Hoeveel CO₂ reductie per € is mogelijk? (Voeg uw berekening ervan bij.)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Indien niet om een financiële bijdrage gevraagd wordt, kunt u hier de CO₂ reductie van het project vermelden 	
<p>Beschrijf welke risico's aan dit project zijn verbonden en hoe deze kunnen worden beheerd?</p> <p>operationele risico's; technische risico's; financiële risico's; juridische risico's; overige risico's;</p>	<p>Voorbeeldproject nodig in Breda, bestuurlijk commitment aanwezig.</p>
<p>Betreft dit projectvoorstel een voortzetting van het projectvoorstel dat in 2017 gehonoreerd is? Zo ja beantwoord dan onderstaande vragen.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tot hoe ver heeft u de doelen en beoogde resultaten van het project in 2017 weten te behalen? - Wat zijn de ervaringen uit 2017 en hoe heeft u dit verwerkt in uw projectvoorstel voor 2018? 	<p>Op het project is minder inzet aan uren gepleegd dan geprognotiseerd ivm extra uren inzet warmtetransitie Breda (gasloos en Amernetwerk).</p> <p>Het warmtezonneveld kan lokale duurzame warmte leveren ten behoeve van het stadsverwarmingsnetwerk.</p>

Voor nadere informatie: u kunt uw vraag stellen aan de bij u bekende thematrekker U kunt dit formulier sturen naar: energiekbreda@breda.nl

	<p>Projectbeschrijving Uitvoeringsprogramma Klimaat 2017-2020 (met evt. Verzoek tot ondersteuning)</p> <p>DE-05 Smart Energy Link</p> <p>Gemeente Breda, Arjan Rook/ Frits Raaphorst</p> <p>Samenvatting Doel van het INTERREG project 'Smart Energy Link - SEL' is een 'Lokaal Smart Grid' methodiek te ontwikkelen voor het sturen van energiestromen, dit in de praktijk te demonstreren en op basis van de resultaten de methodiek te optimaliseren om te kunnen schakelen naar brede implementatie. Uniek hierbij is dat het smart grid slaat op alle types van energiestromen. Er worden binnen de looptijd van het project 10 demonstraties gerealiseerd, waarvan een in Breda (Bedrijven- terrein Hazeldonk). Het project SEL faciliteert, begeleidt en ondersteunt de volledige voortrajecten van deze 10 demonstraties. Door de specifieke bedrijvenmix en de reeds aanwezige infrastructuur/technologie, is er op elk van deze demolocaties een eigen specifiek zwaartepunt (unieke mix van wind, zon, warmte, flexibiliteit, draagvlak, nabijheid, ...). Door de gerichte keuze van de demonstratielocaties naar maximale verscheidenheid, worden een maximaal aantal leerpunten geambieerd. Door de complementaire eigenschappen van de demonstratielocaties, vormt het project SEL als geheel een ideaal en geloofwaardig demonstratie- en leerplatform. Samenwerking met netbeheerders zorgt voor geloofwaardige en dus navolgbare demonstraties.</p> <p>PROJECTDUUR 5 JAAR:</p>
<p>Toetsingsaspecten</p>	
<p>Wat is de achtergrond en aanleiding van het project?</p>	<p>Het bevorderen van energie-efficiëntie vertaalt zich onder andere in het slimmer meten, het sturen, de opslag en het uitwisselen van energie tussen bedrijven in de demonstraties van SEL. De toepassing van nieuwe technieken, nieuwe vormen van contracting, financiering en participatie maken de demonstratie van toepassingsmogelijkheden van lokale smart grids mogelijk (10 demonstraties en aanvullend 5,8 milj. EUR PPL-investeringen). Het ondersteunt tevens de mogelijkheid tot ontwikkeling van een volledig nieuw dienstpakket naar bedrijven door de netbeheerders. Door het financieel steunen van dit project zijn de betrokken partners in staat om hun know-how inzake energievoorzieningen en -beheer in projectontwikkeling van bedrijventerreinen en winkelcentra op relevante schaal verder uit te bouwen. Dit project sluit duidelijk aan op het klimaatbeleid en de klimaatplannen van Vlaanderen, Nederland en gemeentelijke overheden. Ook het 'Energieakkoord' (Nederland), 'Energiepact' (Vlaanderen), 'Convenant of Mayors' (gemeentelijk; 165 ondertekenaars in het Interreg-programmagebied) en het 'Klimaatakkoord' (alle Nederlandse gemeenten) gaan namelijk voluit voor een nieuw energiemodel waarin het aanmoedigen van investeren in hernieuwbare energieproductie en energiebesparing centraal staan. Door SEL ontstaan ook nieuwe diensten en tools die specifiek zijn voor smart grid toepassingen (specifieke financieringsmechanismen, contracting en participatie). Een belangrijke innovatie vormt ook de uitbouw van aan smart grid aangepaste diensten door netwerkbeheerders in SEL. Deze leveren niet enkel expert input en hun basis trajectbegeleidingen aan betrokken bedrijven, maar werken eveneens mee aan de multiplicerbaarheid van de demonstraties en onderzoeken hoe het regelgevend kader kan aangepast worden in functie van smart grid projecten en gebruikers. Daar er binnen dit project ingezet wordt op rationeel energie-gebruik, hernieuwbare energie en efficiëntiewinst wordt de concurrentiekracht van de grens-regio versterkt.</p>
<p>Wat is het doel van het project? - Beschrijf de tussenresultaten en het eindresultaat. - Op welke doelgroep(en) richt het project zich?</p>	<p>Op de 10 demonstratielocaties wordt 10% reductie van energieverbruik (>70 GWh/j), 28% energie uit hernieuwbare bronnen (>196 GWh) en 5% efficiëntiewinst voor de resterende energiebehoefte (>6miljoen €/j) geambieerd voor 2020. Zowel de 9 bedrijventerreinen (722 MWh/ha), als het winkelcentrum (3.180 MWh/ha) waar het 'Lokaal Smart Grid' wordt gedemonstreerd zijn uitermate energie-intensief: tot 18 maal het gemiddelde van verstedelijkt gebied.</p> <p>BETROKKENHEID BEDRIJFSLEVEN: Er is een grote betrokkenheid vanuit het bedrijfsleven in SEL (181 partijen, waarvan >90% bedrijven, rest: lokale besturen en bedrijvenverenigingen). De bedrijfsbetrokkenheid wordt concreetiseerd in een projectpartner light (PPL) reglement en een samenwerkingsovereenkomst met de bedrijven. De 5,8 miljoen euro PPL-investeringen zijn primair gericht op het realiseren van energie-uitwisseling tussen bedrijven. De SEL-partners mobiliseren hiertoe én bedrijven én ontwikkelaars én netbeheerders om te komen tot het optimale energiemodel. Elk van deze partners bouwt hiertoe verder op reeds lopende projecten en vertrekt vanuit hun locatie-specifieke facilitatorrol en gedegen expertise.</p> <p>Lokaal doel (binnen het SEL project) in Breda: Ontwerp en realisatie van een zonne-energie dak boven de openbare ruimte op het bedrijventerrein Hazeldonk (Solar Canopy).</p>
<p>Op welke thema's (UPK 2017-2020) heeft het project effect? - duurzaam gebruik grondstoffen & water - biodiversiteit - energiebesparing - duurzame mobiliteit - duurzame energie - klimaatadaptatie</p>	<p>Energiebesparing Duurzame mobiliteit Duurzame energie</p>

<p>Welke prestatie-bijdragen levert het project aan de UPK-klimaatdoelen m.b.t. de verbetering van....</p> <ul style="list-style-type: none"> - duurzame leefomgeving - gedragsverandering - circulaire economie - water, lucht, groen - biodiversiteit - gezondheid 	<p>M.b.t. duurzame leefomgeving: door realisatie in Breda van een Zonnedak (Solar Canopy) boven het bedrijven- terrein Hazeldonk wordt substantieel bijgedragen aan de opwekking van duurzame energie, aan duurzame mobiliteit en energiebesparing (vanwege het ontwerpen in gelijkstroom)</p> <p>Het valt nog niet te zeggen (ook niet bij benadering) hoe groot de bijdragen ervan zullen zijn, omdat het project ook een haalbaarheidsonderzoek omvat , waarbij ook de schaalgrootte nog een onbekende factor is.</p>
<p>Wat zijn de belangrijkste activiteiten en/of producten?</p>	<p>GRENSOVERSCHRIJDEND E-team-methodiek (12 Workshops): Om maximaal te kunnen leren van elkaar (partners - bedrijfsleven - netbeheerders)</p> <p>ARGUMENTATIE PROJECTDUUR 5 JAAR: Het uitbouwen van lokale smart grids op bedrijventerreinen en in winkelcentra is nieuw voor Vlaanderen en Nederland. Gedurende jaar 1 tot 3 van het project ligt de klemtoon op:</p> <p>HET UITBOUWEN VAN 10 DEMONSTRATIES IN DE GRENSREGIO:</p> <ol style="list-style-type: none"> a. Door smart metering en sturing van energiestromen sensibiliseren we en creëren we draagvlak bij de betrokken bedrijven voor het lokale smart grid; b. We optimaliseren het lokale smart grid model met behulp van lokale hernieuwbare energieproductie, rest-waarde-uitwisseling en energieopslag; c. We realiseren 10 inspirerende demonstraties van lokaal smart grid. <p>(2) Het maximaal leren van elkaar en het dissemineren van de 'lessons learnt':</p> <ol style="list-style-type: none"> a. Met focus: Scenario-analyses en businessplannen; b. Met focus: Financiering en contracting; c. Met focus: Draagvlakcreatie bij (i) MKB/KMO en (ii) Lokale overheden <p>We streven naar de betrokkenheid en ondersteuning van 100 MKB/KMO-bedrijven met de bovenstaande initiële fase van het project, om dan in jaar 4 en 5 van het project over te gaan naar:</p> <p>(3) Versterking en multiplicatie van de 10 demonstraties met 6 miljoen € PPL-investeringen (Project Partner Light):</p> <ol style="list-style-type: none"> a. Uitbreiding en versterking van de 10 lokale smart grid demonstraties met bijkomende bedrijven en investeringen (bvb. extra verbindingen, opslag, etc.). b. Multiplicatie van de 10 demonstraties - op andere lokaties - door gerichte investeringen te ontzorgen en ondersteunen. <p>Gezien de lange realisatietijden van bepaalde van de verwachte investeringen worden - waar mogelijk - PPL-investeringen reeds in jaar 1-3 van het project aangevat.</p>
<p>Is een regionale aanpak mogelijk? Is het project geschikt om samen met andere gemeenten in de regio uit te voeren?</p>	<p>BREED EN KOPIEERBAAR: De verschillen in het Vlaanderen-Nederlandse energielandschap, maar ook de verscheidenheid van de gekozen demonstratielocaties, maken dat we de variabelen voor 'Lokale Smart Grids' breed kunnen beschouwen. Het biedt de mogelijkheid om de randvoorwaarden, optimalisatiemogelijkheden en haalbaarheid op een realistische alsook kopieerbare manier te demonstreren. Hierbij werken we vanuit het oog- punt van de betrokken bedrijven en winkels en optimaliseren we lokale clustering. Dit voor zowel hernieuwbare energieproductie, -afname, en -opslag, maar ook voor restwarmtegebruik en kansen naar elektrische mobiliteit. Zowel de schaal- en investeringsgrootte van SEL (de betrokken energie-hotspots vertegenwoordigen een energie- verbruik van 707 GWh/j), als de nauwe samenwerking met netbeheerders zorgt voor geloofwaardige en dus navolgbare demonstraties.</p>
<p>Hoe is de projectorganisatie opgezet? De indiener moet een van de genoemde partijen in de project-organisatie zijn.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Welke rol speelt de project-indiener? - Hoe is de samenwerking georganiseerd? - Zijn er meerdere projectaanvragers bij dit project betrokken? - Wat is het kennisniveau? - Hoe is het project georganiseerd? - Welke relevante ervaring wordt ingebracht? - Is er bereidheid tot open boekhouding? - Is er bereidheid tot samenwerking met anderen? 	<p>Het management staat in voor de organisatie en uitvoeren van het maandelijks 'projectoverleg' tussen partners (aantal: 44) en de algemene communicatie. Dit omvat het verzorgen van de uitnodigingen en de verslagen, archivering, opstelling van tussenverslagen en (bundeling) van eindverslagen.</p> <p>Structuur 'gremium': Het projectoverleg bestaat uit een vertegenwoordiger van alle partners aangevuld met netbeheerders. Zij bewaken de dagelijkse voortgang, sturen en beslissen. Het E-team bestaat uit een vertegenwoordiging van partners aangevuld met netbeheerders, bedrijven en lokale besturen (welke is afhankelijk van het behandelde thema). Zij doen ervaringsuitwisseling, optimaliseren en doen voorstellen aan het projectoverleg.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Projectoverleg jaar 1-3: <ul style="list-style-type: none"> - Projectcoördinator: POM Oost-Vlaanderen - Projectpartners - Netbeheerders (wanneer nuttig/nodig) 2. E-team jaar 1-3: <ul style="list-style-type: none"> - Projectcoördinator: POM Oost-Vlaanderen - Projectpartners - Netbeheerders (wanneer nuttig/nodig) - Bedrijven (wanneer nuttig/nodig) - Lokale besturen (wanneer nuttig/nodig) 3. Projectoverleg jaar 4-5: <ul style="list-style-type: none"> - Projectcoördinator: POM Oost-Vlaanderen - Projectpartners - Netbeheerders (wanneer nuttig/nodig) - PPL (wanneer nuttig/nodig)

<p>Hoe is het project opgebouwd?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat is het technisch concept? - Welke technieken, installaties of maatregelen worden er toegepast? - Bij Innovatieve projecten: is er een wetenschappelijke validering beschikbaar? - Is de techniek bewezen uitrolbaar? - Is het een upgrade van gangbare techniek? - Is er sprake van participatie door derden? <p>Het project moet uiterlijk binnen 3 jaar resultaat opleveren.</p>	<p>Voor Breda is het technisch concept gericht op het ontwikkelen van een zonnedak boven het bedrijventerrein (Solar Canopy). Hiertoe is in 2016 een eerste globale verkenning gedaan door ingenieursbureau SWECO ism met Installatiesbureau Tempas.</p> <p>Samenvatting van deze 'verkenning':</p> <p>Samenvatting en conclusie</p> <p>Het bedrijventerrein Hazeldonk heeft een bruto oppervlakte van ongeveer 70 ha. Na aftrek van het gebied dat door de HSL en de snelweg A16 in beslag genomen wordt, rest ongeveer 64 ha. Een berekende 'educated guess' leert dat netto ongeveer 35 ha. mogelijkheden biedt om een zon PV centrale te realiseren, de zgn. Solar Canopy. Op die manier kan een centrale van 60 MWp. gerealiseerd worden., die 54.000.000 kWh. opwekt. Het energie- gebruik van de locatie is ruim 14.025.550 kWh. (bron: 'energiestrategie 2013'). De Solar Canopy kan hiermee ruim 4 maal zoveel energie opwekken als dat op de locatie gebruikt wordt. Dit surplus is goed voor het energie- gebruik van ongeveer 12.000 gezinnen. Daarnaast wordt jaar-lijks ruim 25.000 ton emissie van CO₂ vermeden.</p> <p>De belangrijkste conclusie is dat er op basis van deze benadering een indicatieve investering van ruim € 146.000.000 nodig is die tussen 21 en 30 jaar terug verdiend kan worden, uitgaand van de huidige energietarieven en op basis van huidige subsidies. (Onder invloed van eventuele Europese subsidies zou deze terugverdientijd wellicht nog terug gebracht kunnen worden. Bijzonder aandachtspunt hierbij is of het onder de criteria van staatssteun al of niet mogelijk is om subsidies te "stapelen") De bandbreedte hierbij is in deze fase 40%. De terugverdientijd kan aanzienlijk beter worden door te focussen op gunstige categorieën en locaties. Een mogelijk criterium voor deze focus is het begrenzen van de terugverdientijd van deelprojecten op de technische levensduur van zonnepanelen, deze is naar schatting 25 jaar.</p>																																																																																				
<p>Juridische aspecten</p> <ul style="list-style-type: none"> - Is een vergunningaanvraag traject onderdeel van dit project? - Is mogelijk sprake van staatssteun? - Zijn er juridische projectaspecten? Zo ja, welke? (beschrijf deze) 	<p>Bij de uitvoering van het traject zal een reguliere vergunningsprocedure moeten worden doorlopen.</p> <p>Van staatssteun is hier geenszins sprake. Andere mogelijke juridische consequenties zijn onderwerp van het voort- gaande haalbaarheidsonderzoek.</p> <p>Risico- en kwaliteitsmanagement</p> <p>Door het invoeren van projectoverleg en tussentijdse communicatie op hoogfrequente basis, wordt het risico op inhoudelijk, structureel of boekhoudkundig vlak minimaal gehouden. Op deze manier kan er ook over gewaakt worden dat kwaliteitsvol werk wordt afgeleverd en nauwgezet management wordt doorgevoerd.</p> <p>De POM Oost-Vlaanderen heeft een samenwerkingsovereenkomst afgesloten met elk van de partners en zal deze afsluiten met de PPL.</p> <p>Aanvullend werd in een 'Letter of support' met de grootste netbeheerder (EANDIS) een werkprotocol afgesloten (met input in WP4), zodat een hoog kwaliteitsniveau bewaakt en geborgd wordt. Soortgelijke afspraken worden ook afgesloten met netbeheerders INFRAX en ENEXIS (gesprekken lopen).</p> <p>Er worden bij (i) het start- en slotevent (WP2), (ii) de infosessies voor bedrijven (WP3) en (iii) de 12 workshops (WP4) evaluaties afgenomen van de deelnemers.</p>																																																																																				
<p>Hoe hoog schat u de ureninzet in?</p>	<p>1380 uur (projectmanager + projectadviseur) , verspreid over 5 jaar</p>																																																																																				
<p>Hoe hoog schat u de kosten in (per jaar)?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat zijn daarbij de grote kostenposten? - Voeg in een bijlage de financiële onderbouwing hiervan toe. 	<p>Het kostenplan voor BREDA (inclusief de Bredase personeelskosten)</p> <p>Kostenplan</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>Omschrijving kosten</th> <th>Projectmanagement</th> <th>Communicatie</th> <th>WP 3 Smart Grid</th> <th>WP 4 E-team</th> <th>Totaal</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td colspan="6">Personeelskosten</td> </tr> <tr> <td>Projectmanager: 0.1 FTE, 5 jaar</td> <td>0,00</td> <td>0,00</td> <td>10.710,00</td> <td>8.820,00</td> <td>19.530,00</td> </tr> <tr> <td>Adviseur: 0.1 FTE, 5 jaar</td> <td>0,00</td> <td>0,00</td> <td>35.691,45</td> <td>20.580,00</td> <td>56.271,45</td> </tr> <tr> <td>projectadministratie: 0.1 FTE, 5 jaar</td> <td>0,00</td> <td>0,00</td> <td>2.660,00</td> <td>2.240,00</td> <td>4.900,00</td> </tr> <tr> <td>Subtotaal</td> <td>0,00</td> <td>0,00</td> <td>49.061,45</td> <td>31.640,00</td> <td>80.701,45</td> </tr> <tr> <td colspan="6">Forfait</td> </tr> <tr> <td>Overhead (15%)</td> <td>0,00</td> <td>0,00</td> <td>7.359,22</td> <td>4.746,00</td> <td>12.105,22</td> </tr> <tr> <td colspan="6">Reis en verblijfskosten</td> </tr> <tr> <td>reiskosten</td> <td>0,00</td> <td>0,00</td> <td>700,00</td> <td>700,00</td> <td>1.400,00</td> </tr> <tr> <td>verblijfskosten</td> <td>0,00</td> <td>0,00</td> <td>300,00</td> <td>300,00</td> <td>600,00</td> </tr> <tr> <td>Subtotaal</td> <td>0,00</td> <td>0,00</td> <td>1.000,00</td> <td>1.000,00</td> <td>2.000,00</td> </tr> <tr> <td colspan="6">Externe expertise en diensten</td> </tr> <tr> <td>DEMO 3 - Smart Grid Solar Canopy over BusinessPark Hazeldonk-Meer: inhuren expert voor het ontwerp van PV op frame boven dak,</td> <td>0,00</td> <td>0,00</td> <td>12.450,00</td> <td>0,00</td> <td>12.450,00</td> </tr> </tbody> </table> <p>Inhoudelijke en financiële rapportering</p> <p>De projectcoördinator (= projectverantwoordelijke bij POM Oost-Vlaanderen) is verantwoordelijk voor inhoudelijke en administratieve voortgangsbewaking, contact met het Interreg-secretariaat, alsmede voor het aansturen van de algehele communicatie. Hierbij horen ook het financieel tussenverslag en het inhoudelijk halfjaarverslag.</p> <p>De coördinator is de schakel tussen het project en de projectpartners enerzijds en het programma-secretariaat anderzijds. Voor inhoudelijke rapportage worden ook de andere partners betrokken.</p> <p>Ook de boekhoudkundige eindafrekening (voorbereiden accountscontrole) wordt vanuit de coördinator verzorgd. De teksten voor de eindrapportering en de nodige boekhoudkundige documenten worden door de diverse partners aan POM Oost-Vlaanderen bezorgd.</p> <p>De coördinator is verantwoordelijk voor het integraal doorstorten van de Europese middelen in verhouding tot de gedeclareerde en aanvaarde kosten.</p> <p>Door het hoog aantal partners (9) en Project Partners Light (PPL: 81), spendeert de coördinator veel aandacht en tijd aan dit werkpakket.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tevens wordt actief feedback gevraagd. Met deze acties wordt een continue kwaliteitsverbetering nagestreefd. 	Omschrijving kosten	Projectmanagement	Communicatie	WP 3 Smart Grid	WP 4 E-team	Totaal	Personeelskosten						Projectmanager: 0.1 FTE, 5 jaar	0,00	0,00	10.710,00	8.820,00	19.530,00	Adviseur: 0.1 FTE, 5 jaar	0,00	0,00	35.691,45	20.580,00	56.271,45	projectadministratie: 0.1 FTE, 5 jaar	0,00	0,00	2.660,00	2.240,00	4.900,00	Subtotaal	0,00	0,00	49.061,45	31.640,00	80.701,45	Forfait						Overhead (15%)	0,00	0,00	7.359,22	4.746,00	12.105,22	Reis en verblijfskosten						reiskosten	0,00	0,00	700,00	700,00	1.400,00	verblijfskosten	0,00	0,00	300,00	300,00	600,00	Subtotaal	0,00	0,00	1.000,00	1.000,00	2.000,00	Externe expertise en diensten						DEMO 3 - Smart Grid Solar Canopy over BusinessPark Hazeldonk-Meer: inhuren expert voor het ontwerp van PV op frame boven dak,	0,00	0,00	12.450,00	0,00	12.450,00
Omschrijving kosten	Projectmanagement	Communicatie	WP 3 Smart Grid	WP 4 E-team	Totaal																																																																																
Personeelskosten																																																																																					
Projectmanager: 0.1 FTE, 5 jaar	0,00	0,00	10.710,00	8.820,00	19.530,00																																																																																
Adviseur: 0.1 FTE, 5 jaar	0,00	0,00	35.691,45	20.580,00	56.271,45																																																																																
projectadministratie: 0.1 FTE, 5 jaar	0,00	0,00	2.660,00	2.240,00	4.900,00																																																																																
Subtotaal	0,00	0,00	49.061,45	31.640,00	80.701,45																																																																																
Forfait																																																																																					
Overhead (15%)	0,00	0,00	7.359,22	4.746,00	12.105,22																																																																																
Reis en verblijfskosten																																																																																					
reiskosten	0,00	0,00	700,00	700,00	1.400,00																																																																																
verblijfskosten	0,00	0,00	300,00	300,00	600,00																																																																																
Subtotaal	0,00	0,00	1.000,00	1.000,00	2.000,00																																																																																
Externe expertise en diensten																																																																																					
DEMO 3 - Smart Grid Solar Canopy over BusinessPark Hazeldonk-Meer: inhuren expert voor het ontwerp van PV op frame boven dak,	0,00	0,00	12.450,00	0,00	12.450,00																																																																																

<p>Wat is de ondersteunings- behoefte van dit project?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Naast een financiële bijdrage kan de gemeente ook op andere manieren faciliteren, bijvoorbeeld in natura, kennis inbreng, processen stroomlijnen etc. - Als u behoefte heeft aan financiële ondersteuning kunt u dit in de volgende vraag nader toelichten. 	<p>Van de Gemeente Breda wordt geen financiële ondersteuning gevraagd, alleen de inzet van ambtelijke deelname. De uren worden als co-financiering ingezet.</p>
<p>Wat is de financieringsbehoef- te van dit project?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hoe hoog schat u de opbrengsten in € 's van het project in? - Hoe groot is de door u gevraagde financiële bijdrage? - Is een lening hiervoor toereikend? Zo, ja én is het gevraagde bedrag tussen € 25.000 en € 100.000,- dan kunt u een leningsaanvraag doen bij het Klimaatfonds Breda. Voor openstelling zie www.energiekbreda.nl - Hoe kan het project rendabel (kosteneffectief) worden uitgevoerd? - Is er alternatieve financiering mogelijk? - Wat is een reële Internal Rate of Return voor dit project? (voeg in een bijlage een berekening hiervan bij). 	<p>In de huidige fase van het project is dit niet aan de orde. Mogelijk is dat de betreffende bedrijven op het bedrijventerrein tzt een verzoek ter financiële ondersteuning voor de realisatie van het zonnedak zullen indienen.</p>
<p>Hoeveel CO₂ reductie per € is mogelijk? (Voeg uw berekening ervan bij.)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Indien niet om een financiële bijdrage gevraagd wordt, kunt u hier de CO₂ reductie van het project vermelden 	<p>Bij realisatie van een centrale van 60 MWp. kan naar schatting 54.000.000 kWh. opgewekt worden. Daarmee kan de uitstoot van ruim 28.000 ton CO₂ worden vermeden (28 kton). De uitvoeringskosten voor het project zelf zijn nu onbekend. Mogelijk is dat de betreffende bedrijven op het bedrijventerrein tzt een verzoek ter financiële ondersteuning voor de realisatie van het zonnedak zullen indienen.</p>
<p>Beschrijf welke risico's aan dit project zijn verbonden en hoe deze kunnen worden beheerd?</p> <p>operationele risico's; technische risico's; financiële risico's; juridische risico's; overige risico's;</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Risico- en kwaliteitsmanagement <p>Door het invoeren van projectoverleg en tussentijdse communicatie op hoogfrequente basis, wordt het risico op inhoudelijk, structureel of boekhoudkundig vlak minimaal gehouden. Op deze manier kan er ook over gewaakt worden dat kwaliteitsvol werk wordt afgeleverd en nauwgezet management wordt doorgevoerd. De POM Oost-Vlaanderen heeft een samenwerkingsovereenkomst afgesloten met elk van de partners en zal deze afsluiten met de PPL. Aanvullend werd in een 'Letter of support' met de grootste netbeheerder (EANDIS) een werk-protocol afgesloten (met input in WP4), zodat een hoog kwaliteitsniveau bewaakt en geborgd wordt. Soortgelijke afspraken worden ook afgesloten met netbeheerders INFRAX en ENEXIS (gesprekken lopen). Er worden bij (i) het start- en slotevent (WP2), (ii) de infosessies voor bedrijven (WP3) en (iii) de 12 workshops (WP4) evaluaties afgenomen van de deelnemers. Tevens wordt actief feedback gevraagd. Met deze acties wordt een continue kwaliteitsverbetering nagestreefd.</p>
<p>Betreft dit projectvoorstel een voortzetting van het projectvoorstel dat in 2017 gehono- reerd is? Zo ja beantwoord dan onderstaande vragen.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tot hoe ver heeft u de doelen en beoogde resultaten van het project in 2017 weten te behalen? - Wat zijn de ervaringen uit 2017 en hoe heeft u dit verwerkt in uw projectvoorstel voor 2018? 	<p>Het project is formeel gestart op 4 oktober 2017, na de definitieve toekenning van de Interreg-subsidie in september. Er zijn daarom voor nu nog geen substantiële resultaten te benoemen.</p> <p>Idem</p>

In een adviesgesprek, dat volgt op de indiening van dit voorstel, worden de volgende zaken besproken:

1. Is er een goed gespecificeerde ambitie?
2. Is bestuurlijk draagvlak georganiseerd?
3. Zijn de projectresultaten afdwingbaar te realiseren?
4. Is er een manager of projectverantwoordelijke die grip heeft op het vraagstuk?
5. Wordt de noodzakelijke kennis uit de markt of bij andere relevante partijen opgehaald?
6. Wie worden de uitvoerende partijen?
7. Zijn er voldoende middelen, tijd en volmacht?
8. Wie is de eindgebruiker en wil die het resultaat van het project gebruiken?

Voor nadere informatie: u kunt uw vraag stellen aan de bij u bekende thematrekker U kunt dit formulier sturen naar: energiekbreda@breda.nl

 <p>Energieik Breda</p>	<p>Projectbeschrijving Uitvoeringsprogramma Klimaat 2017-2020 (met evt. Verzoek tot ondersteuning)</p> <p>DE-06 Afvalverwerkingsinstallaties</p> <p>Gemeente Breda, Miranda Beljaars</p> <p>Op dit moment) wordt het stadsverwarmingsnetwerk gevoed door de Amercentrale. Een optie voor de verduurzaming is opwek van warmte door middel van warmte uit een plaatselijke afvalverwerkingsinstallatie.</p> <p>Dit project (proces) is gekoppeld aan warmtetransitie Breda, geothermie, en zonnecollectorvelden, wijkenergie- plannen, overige warmte-opties.</p>
<p>Toetsingsaspecten</p>	
<p>Wat is de achtergrond en aanleiding van het project?</p>	<p>Verduurzaming Amerwarmtenet Samenwerkingsovereenkomst Amerwarmtenet (ondertekening januari 2018)</p>
<p>Wat is het doel van het project? - Beschrijf de tussenresultaten en het eindresultaat. - Op welke doelgroep(en) richt het project zich?</p>	<p>Meewerken aan de realisatie van een (kleine) afvalverwerkingsinstallatie, die wordt gevoed door gemeentelijke biomassa-afvalstromen.</p>
<p>Op welke thema's (UPK 2017-2020) heeft het project effect? - duurzaam gebruik grondstoffen & water - biodiversiteit - energiebesparing - duurzame mobiliteit - duurzame energie - klimaatadaptatie</p>	<p>Energiebesparing Duurzame energie</p>
<p>Welke prestatie-bijdragen levert het project aan de UPK-klimaatdoelen m.b.t. de verbetering van .... - duurzame leefomgeving - gedragsverandering - circulaire economie - water, lucht, groen - biodiversiteit - gezondheid</p>	<p>Duurzame leefomgeving</p>
<p>Wat zijn de belangrijkste activiteiten en/of producten?</p>	<p>- Samenwerking met ontwikkelaar - Gebruik biomassa Gemeente Breda - Locatie voor BMC</p>
<p>Is een regionale aanpak mogelijk? Is het project geschikt om samen met andere gemeenten in de regio uit te voeren?</p>	<p>Nee, betreft project op grondgebied van Breda.</p>
<p>Hoe is de projectorganisatie opgezet? De indiener moet een van de genoemde partijen in de projectorganisatie zijn. - Welke rol speelt de project-indiener? - Hoe is de samenwerking georganiseerd? - Zijn er meerdere projectaanvragers bij dit project betrokken? - Wat is het kennisniveau? - Hoe is het project georganiseerd? - Welke relevante ervaring wordt ingebracht? - Is er bereidheid tot open boekhouding? - Is er bereidheid tot samenwerking met anderen?</p>	<p>- Gemeente Breda - Ennatuurlijk - Bewoners van Breda</p>

<p>Hoe is het project opgebouwd?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat is het technisch concept? - Welke technieken, installaties of maatregelen worden er toegepast? - Bij Innovatieve projecten: is er een wetenschappelijke validering beschikbaar? - Is de techniek bewezen uitrolbaar? - Is het een upgrade van gangbare techniek? - Is er sprake van participatie door derden? <p>Het project moet uiterlijk binnen 3 jaar resultaat opleveren.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - realisatie biomassacentrale(meerdere verwerkingsmogelijkheden behoren tot de mogelijkheden) - techniek is inmiddels bewezen - participatie klanten stadsverwarmingsnetwerk - aanvraag subsidie
<p>Juridische aspecten</p> <ul style="list-style-type: none"> - Is een vergunningaanvraag traject onderdeel van dit project? - Is mogelijk sprake van staatssteun? - Zijn er juridische project-aspecten? Zo ja, welke? (beschrijf deze) 	<ul style="list-style-type: none"> - aanvraag omgevingsvergunning - op orde maken bestemmingsplan
<p>Hoe hoog schat u de ureninzet in?</p>	<p>De BMC wordt ontwikkeld door een externe ontwikkelaar. Deze moet worden gezocht.</p> <p>Gemeente Breda:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 100 uur milieu - 50 uur ruimte <p>Ennatuurlijk:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 100 uur <p>Bewoners:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 25 uur
<p>Hoe hoog schat u de kosten in (per jaar)?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat zijn daarbij de grote kostenposten? - Voeg in een bijlage de financiële onderbouwing hiervan toe. 	<p>10.000 euro onderzoekskosten.</p> <p>Ontwikkeling vindt plaats door een externe ontwikkelaar.</p>
<p>Wat is de ondersteunings- behoefte van dit project?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Naast een financiële bijdrage kan de gemeente ook op andere manieren faciliteren, bijvoorbeeld in natura, kennis inbreng, processen stroomlijnen etc. - Als u behoefte heeft aan financiële ondersteuning kunt u dit in de volgende vraag nader toelichten. 	<p>Locatie voor de BMC.</p>
<p>Wat is de financieringsbehoefte van dit project?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hoe hoog schat u de opbrengsten in € 's van het project in? - Hoe groot is de door u gevraagde financiële bijdrage? - Is een lening hiervoor toereikend? <p>Zo ja én is het gevraagde bedrag tussen € 25.000 en € 100.000,- dan kunt u een leningsaanvraag doen bij het Klimaatfonds Breda. Voor openstelling zie www.energiekbreda.nl</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hoe kan het project rendabel (kosteneffectief) worden uitgevoerd? - Is er alternatieve financiering mogelijk? - Wat is een reële Internal Rate of Return voor dit project? (voeg in een bijlage een berekening hiervan bij). 	<p>Niet van toepassing.</p>

<p>Hoeveel CO₂ reductie per € is mogelijk? (Voeg uw berekening ervan bij.) - Indien niet om een financiële bijdrage gevraagd wordt, kunt u hier de CO₂ reductie van het project vermelden</p>	<p>15,82 kg CO₂/GJ Totale CO₂-reductie is afhankelijk van capaciteit BMC, deze is nog niet bekend.</p>
<p>Beschrijf welke risico's aan dit project zijn verbonden en hoe deze kunnen worden beheerd? operationele risico's; technische risico's; financiële risico's; juridische risico's; overige risico's;</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Niet verkrijgen van subsidie. - Geen geschikte locatie / omgevingsvergunning - Bestuurlijk commitment
<p>Betreft dit projectvoorstel een voortzetting van het projectvoorstel dat in 2017 gehonoreerd is? Zo ja beantwoord dan onderstaande vragen. - Tot hoe ver heeft u de doelen en beoogde resultaten van het project in 2017 weten te behalen? - Wat zijn de ervaringen uit 2017 en hoe heeft u dit verwerkt in uw projectvoorstel voor 2018?</p>	<p>Op het project is minder inzet aan uren gepleegd dan geprognoseerd ivm extra uren inzet warmtetransitie Breda (gasloos en Amernetwerk).</p> <p>Ivm verduurzaming warmtenetwerk is het van belang om voortgang te behouden in duurzame decentrale opwek van warmte.</p>

Voor nadere informatie: u kunt uw vraag stellen aan de bij u bekende thematrekker U kunt dit formulier sturen naar: energiekbreda@breda.nl

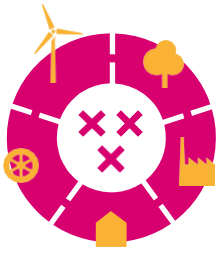

	<p>Projectbeschrijving Uitvoeringsprogramma Klimaat 2017-2020 (met evt. Verzoek tot ondersteuning)</p> <p>DE-07 Overige warmte</p> <p>Gemeente Breda, Myranda Beljaars</p> <p>Gas zal in de toekomst steeds minder gebruikt worden als energiedrager. Ter vervanging zal warmte een grote plaats innemen. Er zijn meerdere warmte-opties beschikbaar, die gerelateerd kunnen zijn aan het stadsverwarmingsnetwerk, bijvoorbeeld biomassa, zonnecollectoren en geothermie. Dit project omvat alle soorten warmte die niet worden toegepast in het stadsverwarmingsnetwerk. Breda heeft in 2016 het Bodemmasterplan Breda 2030 vastgesteld. Dit plan vormt een belangrijke onderlegger voor dit project.</p> <p>Dit project (proces) is gekoppeld aan warmtetransitie Breda, geothermie, en zonnecollectorvelden, wijkenergie- plannen, afvalverwerkingsinstallatie.</p>
<p>Toetsingsaspecten</p>	
<p>Wat is de achtergrond en aanleiding van het project?</p>	<ul style="list-style-type: none"> - het verdwijnen van gas uit de gebouwde omgeving - uitwerking van het bodemmasterplan
<p>Wat is het doel van het project?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Beschrijf de tussenresultaten en het eindresultaat. - Op welke doelgroep(en) richt het project zich? 	<ul style="list-style-type: none"> - Bij de uitvoering van het bodemmasterplan is gebleken dat regels verder dienen te worden uitgewerkt. - WKO heeft grote potentie bij het gasloos maken van de wijken. De toepassing van WKO dient gestimuleerd te worden. - Overige warmte-opties, bv zonneboilers, dienen eveneens breder te worden toegepast.
<p>Op welke thema's (UPK 2017-2020) heeft het project effect?</p> <ul style="list-style-type: none"> - duurzaam gebruik grondstoffen & water - biodiversiteit - energiebesparing - duurzame mobiliteit - duurzame energie - klimaatadaptatie 	<p>Energiebesparing Duurzame energie</p>
<p>Welke prestatie-bijdragen levert het project aan de UPK-klimaatdoelen m.b.t. de verbetering van ....</p> <ul style="list-style-type: none"> - duurzame leefomgeving - gedragsverandering - circulaire economie - water, lucht, groen - biodiversiteit - gezondheid 	<p>Duurzame leefomgeving</p>
<p>Wat zijn de belangrijkste activiteiten en/of producten?</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Betere toepasbaarheid van de regels in het bodemmasterplan - Breder toepassing WKO in Breda - Breder toepassing overige warmte-opties in Breda
<p>Is een regionale aanpak mogelijk? Is het project geschikt om samen met andere gemeenten in de regio uit te voeren?</p>	<p>Nee, het betreft toepassing op het grondgebied van de Gemeente Breda.</p>
<p>Hoe is de projectorganisatie opgezet? De indiener moet een van de genoemde partijen in de projectorganisatie zijn.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Welke rol speelt de project-indiener? - Hoe is de samenwerking georganiseerd? - Zijn er meerdere projectaanvragers bij dit project betrokken? - Wat is het kennisniveau? - Hoe is het project georganiseerd? - Welke relevante ervaring wordt ingebracht? - Is er bereidheid tot open boekhouding? - Is er bereidheid tot samenwerking met anderen? 	<p>Het project wordt opgezet vanuit de Gemeente Breda, in samenwerking met verschillende betrokken afdelingen binnen de gemeentelijke organisatie.</p>

<p>Hoe is het project opgebouwd?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat is het technisch concept? - Welke technieken, installaties of maatregelen worden er toegepast? - Bij Innovatieve projecten: is er een wetenschappelijke validering beschikbaar? - Is de techniek bewezen uitrolbaar? - Is het een upgrade van gangbare techniek? - Is er sprake van participatie door derden? <p>Het project moet uiterlijk binnen 3 jaar resultaat opleveren.</p>	<p>Onderhavig project betreft bredere toepassing van reeds bestaande technieken. De technieken worden toegepast door partijen in de stad.</p>
<p>Juridische aspecten</p> <ul style="list-style-type: none"> - Is een vergunningaanvraag traject onderdeel van dit project? - Is mogelijk sprake van staatssteun? - Zijn er juridische project-aspecten? Zo ja, welke? (beschrijf deze) 	<p>Niet van toepassing.</p>
<p>Hoe hoog schat u de ureninzet in?</p>	<p>Milieu: 100 uur Directie beheer: 50 uur Afdeling ruimte: 50 uur</p>
<p>Hoe hoog schat u de kosten in (per jaar)?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat zijn daarbij de grote kostenposten? - Voeg in een bijlage de financiële onderbouwing hiervan toe. 	<p>5.000 euro</p>
<p>Wat is de ondersteuningsbehoefte van dit project?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Naast een financiële bijdrage kan de gemeente ook op andere manieren faciliteren, bijvoorbeeld in natura, kennis inbreng, processen stroomlijnen etc. - Als u behoefte heeft aan financiële ondersteuning kunt u dit in de volgende vraag nader toelichten. 	<p>Niet van toepassing.</p>
<p>Wat is de financieringsbehoefte van dit project?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hoe hoog schat u de opbrengsten in € 's van het project in? - Hoe groot is de door u gevraagde financiële bijdrage? - Is een lening hiervoor toereikend? <p>Zo ja én is het gevraagde bedrag tussen € 25.000 en € 100.000,- dan kunt u een leningsaanvraag doen bij het Klimaatfonds Breda. Voor openstelling zie www.energiekbreda.nl</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hoe kan het project rendabel (kosteneffectief) worden uitgevoerd? - Is er alternatieve financiering mogelijk? - Wat is een reële Internal Rate of Return voor dit project? (voeg in een bijlage een berekening hiervan bij). 	<p>Niet van toepassing.</p>
<p>Hoeveel CO₂ reductie per € is mogelijk?</p> <p>(Voeg uw berekening ervan bij.)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Indien niet om een financiële bijdrage gevraagd wordt, kunt u hier de CO₂ reductie van het project vermelden 	<p>Onbekend, betreft een stimuleringsproject.</p>

<p>Beschrijf welke risico's aan dit project zijn verbonden en hoe deze kunnen worden beheerd? operationele risico's; technische risico's; financiële risico's; juridische risico's; overige risico's;</p>	<p>Niet van toepassing.</p>
<p>Betreft dit projectvoorstel een voortzetting van het projectvoorstel dat in 2017 gehonoreerd is? Zo ja beantwoord dan onderstaande vragen. - Tot hoe ver heeft u de doelen en beoogde resultaten van het project in 2017 weten te behalen? - Wat zijn de ervaringen uit 2017 en hoe heeft u dit verwerkt in uw projectvoorstel voor 2018?</p>	<p>Van belang is om meer Top Down initiatief vanuit gemeente oppakken, zodat lokaal/wijk/ buurt/initiatieven gefaciliteerd en gestimuleerd kunnen worden met collectieve bodemwarmte-projecten Samenhang met project GO 06 'Wijk-energieplannen' en warmtetransitie Breda is steeds duidelijker aanwezig.</p> <p>Op het project is minder inzet aan uren gepleegd dan geprognostiseerd. (gasloos en Amernetwerk).</p> <p>Ivm warmtetransitie Breda is het zeer wenselijk dat dit project kan worden voortgezet.</p>

Voor nadere informatie: u kunt uw vraag stellen aan de bij u bekende thematrekker U kunt dit formulier sturen naar: energiekbreda@breda.nl

Energiek
Breda

Projectbeschrijving Uitvoeringsprogramma Klimaat 2017-2020 (met evt. Verzoek tot ondersteuning)

DE-08 Warmte gasloos

Gemeente Breda, Myranda Beljaars

1. Warmtetransitie Breda

Het wordt steeds duidelijker dat gas in de gebouwde omgeving eindigt.

Nieuwbouw

Er is een voorstel aan de Raad aangeboden, om geen aardgas meer aan te leggen bij nieuwbouw.

Bestaande bouw

Een drietal pilots worden uitgevoerd om ervaring op te doen met processen tav het verwijderen van aardgas uit bestaande wijken.

2. Amerwarmtenet

Op initiatief van de provincie, Breda, Tilburg en ENnatuurlijk is begin 2016 een proces gestart om samen met de bij het Amerwarmtenet betrokken partijen te komen tot de verduurzaming van het Amerwarmtenet. De partijen zijn: ENnatuurlijk, Enexis, provincie, Breda, Tilburg, woningcorporaties Breda-Tilburg, CDER (Energiecoöperatie Reeshof), bewoners-vertegenwoordiging Breda en tuinders. Inmiddels zijn ook de gemeenten Drimmelen, Oosterhout en Geertruidenberg aangesloten.

Fase 1: (maart - juli 2016)

Samen met de betrokken partijen is gewerkt aan het maken van een Toekomstvisie met Roadmap op het verduurzamen van de warmtelevering Amerwarmtenet. In deze in juli 2016 gereed gekomen visie zijn de ecologische, economische en sociale verduurzaming als de drie uitgangspunten voor de verduurzaming van het warmtenet geformuleerd.

Fase 2: juli 2016 - maart 2017

Op basis van de bij deze visie gevoegde routekaart is gestart de opgenomen acties. De acties zijn geformuleerd rondom vier sporen:

- 1- verduurzamen centrale warmtebron,
- 2- ontwikkelen duurzame decentrale opwek,
- 3- efficiency van het Amerwarmtenet,
- 4- draagvlak en participatie.

Fase 3 maart tot eind 2017

Er is naast de verdere uitvoering van de vier sporen ook gewerkt aan een voorstel voor de samenwerking tussen de stakeholders in de komende jaren. In een werkplan zijn zowel de op te starten projecten als ook een opzet voor de samenwerking uitgewerkt. Dit werkplan is als bijlage bij de samenwerkingsovereenkomst gevoegd. De stuurgroep met de Amerwarmtenet partners stelt voor om de samenwerking in de komende drie jaar te formaliseren op basis van een samenwerkingsovereenkomst. Deze wordt 18 januari ondertekend.

Toetsingsaspecten

Wat is de achtergrond en aanleiding van het project?

1- Regeerakkoord (gasloze nieuwbouw en uitspraken over bestaande wijken) 2- Samenwerkingsovereenkomst Amerwarmtenet

Wat is het doel van het project?

- Beschrijf de tussenresultaten en het eindresultaat.
- Op welke doelgroep(en) richt het project zich?

Warmtetransitie Breda

Nieuwbouw:

Geen gebruik van aardgas door nieuwbouw

Bestaande bouw:

Uitvoering van pilots om ervaringen op te doen tav het proces

Amerwarmtenet

Door als Breda deel te nemen aan de samenwerking van Amernetstakeholders wordt daadwerkelijk invulling gegeven aan de verduurzaming van het warmtenet in Breda. Na ondertekening van de samenwerkings- overeenkomst gaat een programmaregisseur aan de slag. Jaarlijks wordt door de programmaregisseur een jaar- plan gemaakt. In dit jaarplan worden de acties en projecten voor het komend jaar opgenomen. Vooralsnog heeft de samenwerkingsovereenkomst een looptijd van drie jaar.

Het warmtenetwerk kan voor bepaalde wijken een vervanging zijn voor aardgas.

Op welke thema's (UPK 2017-2020) heeft het project effect?

- duurzaam gebruik grondstoffen & water
- biodiversiteit
- energiebesparing
- duurzame mobiliteit
- duurzame energie
- klimaatadaptatie

- Duurzaam gebruik grondstoffen
- Energiebesparing
- Duurzame energie

<p>Welke prestatie-bijdragen levert het project aan de UPK-klimaatdoelen m.b.t. de verbetering van ....</p> <ul style="list-style-type: none"> - duurzame leefomgeving - gedragsverandering - circulaire economie - water, lucht, groen - biodiversiteit - gezondheid 	<ul style="list-style-type: none"> - Duurzame leefomgeving - gedragsverandering - circulaire economie
<p>Wat zijn de belangrijkste activiteiten en/of producten?</p>	<p>Warmtetransitie Breda</p> <p><u>Nieuwbouw:</u> De Gemeente Breda treedt in contact met alle corporaties en projectontwikkelaars in de stad die de komende jaren woningen of gebouwen wensen te realiseren en start het traject voor het maken van afspraken met die partijen over gasloze (en energie neutrale)nieuwbouw in Breda</p> <p><u>Bestaande bouw:</u> Uitvoering pilots tav het proces, om dit te vertalen in toekomstige uitvoering.</p> <p>Amerwarmtenetwerk</p> <p><u>Centrale opwek</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Biomassa ipv kolen - Restwarmte Attero_ <p><u>Decentrale opwek</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Warmte uit lokale restwarmtebronnen - Geothermie - Ontwikkelen zonnevelden - Ontwikkelen decentrale biomassa centrales_ <p><u>Infrastructuur</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Optimale infrastructuur – vlekkenplan - Vergroten efficiency net_ <p><u>Overig</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Participatiemodellen - opstellen bepalingsmethodiek duurzaamheid - invoeren experimenteerruimte <p>Gezien de dynamiek in het warmte-dossier (ook landelijk) kunnen inzichten gedurende de looptijd van het KUP 2017-2020 wijzigen.</p> <p>Dit project (proces) is gekoppeld aan geothermie, BMC en zonnecollectorvelden, wijkenergieplannen, overige warmte-opties.</p>
<p>Is een regionale aanpak mogelijk? Is het project geschikt om samen met andere gemeenten in de regio uit te voeren?</p>	<p>Er is reeds sprake van een regionale aanpak.</p>
<p>Hoe is de projectorganisatie opgezet? De indiener moet een van de genoemde partijen in de project-organisatie zijn.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Welke rol speelt de project-indiener? - Hoe is de samenwerking georganiseerd? - Zijn er meerdere projectaanvragers bij dit project betrokken? - Wat is het kennisniveau? - Hoe is het project georganiseerd? - Welke relevante ervaring wordt ingebracht? - Is er bereidheid tot open boekhouding? - Is er bereidheid tot samenwerking met anderen? 	<ul style="list-style-type: none"> - ministerie EZ - provincie NB - Gemeente Tilburg, Breda, Drimmelen, Oosterhout en Geertruidenberg - Ennatuurlijk - tuinders Madese Plukpolder - Reeshofwarmte – CDER – bewoner Breda - Enexis <p>Interne organisatie Gemeente Breda: warmtetransitie zal organisatie breed opgepakt moeten worden. Bekeken wordt in hoeverre eea past in het proces rond de Omgevingswet.</p>

<p>Hoe is het project opgebouwd?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat is het technisch concept? - Welke technieken, installaties of maatregelen worden er toegepast? - Bij Innovatieve projecten: is er een wetenschappelijke validering beschikbaar? - Is de techniek bewezen uitrolbaar? - Is het een upgrade van gangbare techniek? - Is er sprake van participatie door derden? <p>Het project moet uiterlijk binnen 3 jaar resultaat opleveren.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - geen nieuwe aardgasaansluitingen nieuwbouw - ervaring en implementatie aardgasloze nieuwbouw - verduurzaming Amerwarmtenetwerk
<p>Juridische aspecten</p> <ul style="list-style-type: none"> - Is een vergunningaanvraag traject onderdeel van dit project? - Is mogelijk sprake van staatssteun? - Zijn er juridische project-aspecten? Zo ja, welke? (beschrijf deze) 	<p>Het regeerakkoord heeft duidelijke doelen gesteld. De komende tijd wordt een klimaatwet opgesteld, de Wet VET en Warmtewet worden aangepast enz. Duidelijk is dat de wetgeving aangepast gaat worden om handvaten te bieden teneinde de klimaatdoelstellingen te bereiken.</p>
<p>Hoe hoog schat u de ureninzet in?</p>	<p>2018</p> <p>Aardgas loze nieuwbouw: 1000 uur (1 fte)</p> <p>Pilots bestaande bouw: 500 uur</p> <p>Amerwarmtenetwerk: 200 uur</p>
<p>Hoe hoog schat u de kosten in (per jaar)?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat zijn daarbij de grote kostenposten? - Voeg in een bijlage de financiële onderbouwing hiervan toe. 	<p>2018</p> <p>Aardgas loze nieuwbouw: 100.000 euro (dekking wordt zo veel mogelijk gezocht in ontwikkelingsprojecten)</p> <p>Pilots bestaande bouw: 50.000 euro</p> <p>Amerwarmtenet: 30.000 euro</p> <p>Kosten en ureninzet zijn sterk afhankelijk van uit te voeren projecten en (landelijke) politieke besluitvorming en middelen.</p>
<p>Wat is de ondersteunings- behoefte van dit project?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Naast een financiële bijdrage kan de gemeente ook op andere manieren faciliteren, bijvoorbeeld in natura, kennis inbreng, processen stroomlijnen etc. - Als u behoefte heeft aan financiële ondersteuning kunt u dit in de volgende vraag nader toelichten. 	<p>Financiering Kennis Proces</p>
<p>Wat is de financieringsbehoefte van dit project?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hoe hoog schat u de opbrengsten in € 's van het project in? - Hoe groot is de door u gevraagde financiële bijdrage? - Is een lening hiervoor toereikend? <p>Zo ja én is het gevraagde bedrag tussen € 25.000 en € 100.000,- dan kunt u een leningsaanvraag doen bij het Klimaatfonds Breda. Voor openstelling zie www.energiekbreda.nl</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hoe kan het project rendabel (kosteneffectief) worden uitgevoerd? - Is er alternatieve financiering mogelijk? - Wat is een reële Internal Rate of Return voor dit project? (voeg in een bijlage een berekening hiervan bij). 	<p>Vooralsnog is sprake van onderzoekskosten en geen investeringskosten. Daarom wordt geen gebruik gemaakt van het klimaatfonds.</p>

<p>Hoeveel CO₂ reductie per € is mogelijk? (Voeg uw berekening ervan bij) - Indien niet om een financiële bijdrage gevraagd wordt, kunt u hier de CO₂ reductie van het project vermelden</p>	<p>Onbekend. Eea is sterk afhankelijk van de vervanging de huidige centrale bron (Amercentrale) door nieuwe warmtebronnen. En door de snelheid van besluiten tot warmtetransitie Breda.</p>
<p>Beschrijf welke risico's aan dit project zijn verbonden en hoe deze kunnen worden beheerd? operationele risico's; technische risico's; financiële risico's; juridische risico's; overige risico's;</p>	<p>Verschillende belangen van de verschillende partners Toekenning SDE subsidies Vaste contracten met warmte-opwekkers Geringe mogelijkheden decentrale opwek Weerstand tegen 'gasloos'.</p>
<p>Betreft dit projectvoorstel een voortzetting van het projectvoorstel dat in 2017 gehonoreerd is? Zo ja beantwoord dan onderstaande vragen. - Tot hoe ver heeft u de doelen en beoogde resultaten van het project in 2017 weten te behalen? - Wat zijn de ervaringen uit 2017 en hoe heeft u dit verwerkt in uw projectvoorstel voor 2018?</p>	<p>Lange termijn project, waar veel in beweging is.</p> <p>Amerwarmtenet Voor het Amerwarmtenet is met een tiental stakeholders een routekaart opgesteld met acties. De acties zijn geformuleerd rondom vier sporen: 1- verduurzamen centrale warmtebron, 2- ontwikkelen duurzame decentrale opwek, 3- efficiency van het Amerwarmtenet, 4- draagvlak en participatie.</p> <p>Er is naast de verdere uitvoering van de vier sporen ook gewerkt aan een voorstel voor de samenwerking tussen de stakeholders in de komende jaren. In een werkplan zijn zowel de op te starten projecten als ook een opzet voor de samenwerking uitgewerkt. Dit werkplan is als bijlage bij de samenwerkingsovereenkomst gevoegd. De stuurgroep met de Amerwarmtenet partners stelt voor om de samenwerking in de komende drie jaar te formaliseren op basis van een samenwerkingsovereenkomst. Deze is in januari 2018 ondertekend.</p> <p>Gasloos Breda Steeds prominenter onderwerp, wat veel overleg en inzet heeft gevraagd.</p> <p>Opgeleverd wordt: - raadsvoorstel voor gasloze nieuwbouw</p> <p>Daarnaast ook inzet voor: - project Klokkenberg (coördinatie Energieadvies) - pilot warmtetransitie Hoge Vucht</p>

Voor nadere informatie: u kunt uw vraag stellen aan de bij u bekende thematrekker U kunt dit formulier sturen naar: energiekbreda@breda.nl

	<p>Projectbeschrijving Uitvoeringsprogramma Klimaat 2017-2020 (met evt. Verzoek tot ondersteuning)</p> <p>DE-09 Geothermie</p> <p>(Voortzetting) participatie Geothermie Brabant / Green Deal Geothermie (looptijd tot 2024) en Geothermie als alternatief voor de Amerwarmte (Stadsverwarming)</p> <p>Gemeente Breda, Richard van Nispen en Myranda Beljaars</p> <p>1 Samen met de gemeenten Tilburg, Helmond en de Provincie Noord-Brabant en Brabant Water is de geothermie potentie van de Brabantse ondergrond (Triaslaag) in twee fasen in beeld gebracht. Hierna is de Green Deal Stimulering geothermie Brabant Breed door bovengenoemde partijen ondertekend. De Green Deal is in 2016 geactualiseerd. Naast bovengenoemde partijen is inmiddels ook de gemeente Someren aangehaakt. De Green Deal heeft een looptijd tot 2024. Breda participeert in de projectgroep. In 2017 is er een nader geologisch onderzoek gedaan naar de Bredase ondergrond.</p> <p>Inmiddels is er met marktpartijen en o.a. ministerie van Economische Zaken een 2e Green Deal afgesloten (Geothermie BV) waar concrete projecten in zijn opgenomen. Deze Green Deal voorziet in de oprichting van een entiteit om projecten te realiseren en te beheren (Geothermie Brabant).</p> <p>2 Op dit moment (november 2017) wordt het stadsverwarmingsnetwerk gevoed door (restwarmte van) de Amer- centrale. De Amercentrale moet uiterlijk 2030 sluiten. Tot 2027 hebben ze subsidie om biomassa bij te stoken. Het contact tussen Ennatuurlijk en RWE loopt in 2024.</p> <p>Stakeholders van het Amernet staan gezamenlijk aan de lat om de verduurzaming van het Amernet te realiseren.</p>
<p>Toetsingsaspecten</p>	
<p>Wat is de achtergrond en aanleiding van het project?</p>	<p>Stimuleren en realiseren van de inzet van Duurzame Energie</p>
<p>Wat is het doel van het project? - Beschrijf de tussenresultaten en het eindresultaat. - Op welke doelgroep(en) richt het project zich?</p>	<p>Stimuleren van geothermische projecten 'Bundelen' van projecten, waardoor de risico's worden gespreid). Zoektocht naar middelen Communicatie Gezamenlijke vraagstukken onderzoeken.</p> <p>Het project richt zich op alle stakeholders: - overheid (ministerie EZ, provincie NB, Amer-gemeenten) - afnemers (bedrijven, WOCO's en bewoners) - netwerkeigenaar (Ennatuurlijk) - Warmteproducenten</p>
<p>Op welke thema's (UPK 2017-2020) heeft het project effect? - duurzaam gebruik grondstoffen & water - biodiversiteit - energiebesparing - duurzame mobiliteit - duurzame energie - klimaatadaptatie</p>	<p>Duurzame energie en gasloos</p>
<p>Welke prestatie-bijdragen levert het project aan de UPK-klimaatdoelen m.b.t. de verbetering van .... - duurzame leefomgeving - gedragsverandering - circulaire economie - water, lucht, groen - biodiversiteit - gezondheid</p>	<p>Duurzame leefomgeving - gedragsverandering - circulaire economie</p>
<p>Wat zijn de belangrijkste activiteiten en/of producten?</p>	<p>Stimuleren geothermie*) Start geothermie projecten. Aanvullend en nader onderzoek naar geothermie mogelijkheden by trias, en kolenkalk als mogelijk alternatief voor de Amerwarmte. Dit onderzoek reikt verder dan het grondgebied van de Gemeente Breda. Het project betreft niet het financieren van geothermie projecten.</p> <p>*) Onder geothermie wordt begrepen: ondiepe, diepe en ultradiepe geothermie</p>

<p>Is een regionale aanpak mogelijk? Is het project geschikt om samen met andere gemeenten in de regio uit te voeren?</p>	<p>Project betreft een regionale aanpak.</p>
<p>Hoe is de projectorganisatie opgezet? De indiener moet een van de genoemde partijen in de projectorganisatie zijn. - Welke rol speelt de project-indiener? - Hoe is de samenwerking georganiseerd? - Zijn er meerdere projectaanvragers bij dit project betrokken? - Wat is het kennisniveau? - Hoe is het project georganiseerd? - Welke relevante ervaring wordt ingebracht? - Is er bereidheid tot open boekhouding? - Is er bereidheid tot samenwerking met anderen?</p>	<p>1. Green Deal stimuleren geothermie Brabant Breed Kernteam: Helmond, Brabant Water en Provincie Noord Brabant Projectgroep: Kernteam en de gemeenten Tilburg, Someren, Eindhoven en Breda</p> <p>Green Deal Geothermie BV: Leden Green Deal stimuleren geothermie, ministerie van EZ, marktpartijen, coöperaties etc.</p> <p>2. Stuurgroep en kernteam Amernetwerk</p> <p>Stuurgroep en Kernteam. Leden stuurgroep en kernteam: - ministerie EZ - provincie NB - Gemeente Tilburg en Breda - Ennatuurlijk - tuinders Plukmadese polder - Reeshofwarmte – CDER – bewoner Breda</p>
<p>Hoe is het project opgebouwd? - Wat is het technisch concept? - Welke technieken, installaties of maatregelen worden er toegepast? - Bij Innovatieve projecten: is er een wetenschappelijke validering beschikbaar? - Is de techniek bewezen uitrolbaar? - Is het een upgrade van gangbare techniek? - Is er sprake van participatie door derden?</p> <p>Het project moet uiterlijk binnen 3 jaar resultaat opleveren.</p>	<p>Binnen de Green Deal Geothermie BV worden projecten gebundeld en in gang gezet. Zoektocht naar draagvlak en middelen. Projecttrekker is Hydreco. Procesplan is door hen opgesteld.</p> <p>Eén van de benoemde projecten is de warmtelevering tbv warmtenetten. Daarmee is er een koppeling gemaakt met dit warmtenet enkel voor wat betreft de kansen van geothermie voor het Amernet.</p> <p>De Green Deal Geothermie BV voorziet niet in financiering van een geothermie project maar enkel in het inzicht verschaffen in de mogelijkheden en onmogelijkheden van de verduurzaming van een (bestaand) warmtenet met een geothermische bron. Door deze samenwerking wordt er gericht en actiever gezocht naar geothermie als bron voor het (Bredase) Amernet; en andere afnemers zoals de glastuinbouw waarbij er gekeken wordt naar ook andere aardlagen dan de Trias. Voor het grondgebied van de gemeente Breda geldt nl. dat er nog veel onbekend en onzeker is aan de geothermie potente. In 2017 is er door Hydreco een aanvullend onderzoek naar (data van de) de Bredase ondergrond. Hieruit is gebleken dat onduidelijk is of de voor geothermie relevante aardlaag (Kolenkalk) aanwezig is. Daarvoor is aanvullend onderzoek naar de Kolenkalk (in West Brabant) nodig.</p> <p>Daarnaast ligt er een relatie met 'gasloos' bouwen. Geothermie is een mogelijk alternatief voor gas.</p>
<p>Juridische aspecten - Is een vergunningaanvraag traject onderdeel van dit project? - Is mogelijk sprake van staatssteun? - Zijn er juridische project-aspecten? Zo ja, welke? (beschrijf deze)</p>	<p>Niet direct van toepassing. Marktpartijen zijn op dit actief opsporingsvergunningen (EZ, Mijnbouwwet) aan het aanvragen voorde (diepere) ondergrond, zo ook voor het grondgebied van de Gemeente Breda. Voor Breda is het een opgave om het Bredase belang goed verankerd te krijgen, door overleg, in gezamenlijkheid aanvragen van opsporingsvergunningen etc.</p>
<p>Hoe hoog schat u de ureninzet in?</p>	<p>150 per jaar</p>
<p>Hoe hoog schat u de kosten in (per jaar)? - Wat zijn daarbij de grote kostenposten? - Voeg in een bijlage de financiële onderbouwing hiervan toe.</p>	<p>€ 25.000 per jaar</p>
<p>Wat is de ondersteunings- behoefte van dit project? - Naast een financiële bijdrage kan de gemeente ook op andere manieren faciliteren, bijvoorbeeld in natura, kennis inbreng, processen stroomlijnen etc. - Als u behoefte heeft aan financiële ondersteuning kunt u dit in de volgende vraag nader toelichten.</p>	<p>- Uren en financieel</p>

<p>Wat is de financieringsbehoefte van dit project?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hoe hoog schat u de opbrengsten in € 's van het project in? - Hoe groot is de door u gevraagde financiële bijdrage? - Is een lening hiervoor toereikend? <p>Zo ja én is het gevraagde bedrag tussen € 25.000 en € 100.000,- dan kunt u een leningsaanvraag doen bij het Klimaatfonds Breda. Voor openstelling zie www.energiekbreda.nl</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hoe kan het project rendabel (kosteneffectief) worden uitgevoerd? - Is er alternatieve financiering mogelijk? - Wat is een reële Internal Rate of Return voor dit project? (voeg in een bijlage een berekening hiervan bij). 	<p>€ 25.000 per jaar</p>
<p>Hoeveel CO₂ reductie per € is mogelijk? (Voeg uw berekening ervan bij)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Indien niet om een financiële bijdrage gevraagd wordt, kunt u hier de CO₂ reductie van het project vermelden 	<p>Op dit moment onbekend. Eea is afhankelijk van de beschikbaarheid van de bodem. Uitgegaan kan worden van 25,05 kg CO₂/GJ.</p>
<p>Beschrijf welke risico's aan dit project zijn verbonden en hoe deze kunnen worden beheerd?</p> <p>operationele risico's; technische risico's; financiële risico's; juridische risico's; overige risico's;</p>	<p>Risico's zijn groot. Er moet aan de voorkant van een geothermie project veel worden geïnvesteerd in met name geologische data teneinde de potentie en risico's goed te kunnen inschatten (businesscase).</p>
<p>Betreft dit projectvoorstel een voortzetting van het projectvoorstel dat in 2017 gehonoreerd is? Zo ja beantwoord dan onderstaande vragen.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tot hoe ver heeft u de doelen en beoogde resultaten van het project in 2017 weten te behalen? - Wat zijn de ervaringen uit 2017 en hoe heeft u dit verwerkt in uw projectvoorstel voor 2018? 	<p>Betreft een voortzetting. De werkzaamheden verlopen zoals gepland:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Stimuleren geothermische projecten - Bundeling van projecten (spreiden risico's) - Zoektocht naar middelen, communicatie en gezamenlijke vraagstukken. <p>In 2017 is er door Hydreco een onderzoek gedaan naar (data van) de Bredase ondergrond in relatie tot geothermie potentie. De potentie voor diepe geothermie lijkt beperkt. Onduidelijk is of de relevante bodemlagen aanwezig zijn. Ondiepe geothermie lijkt kansrijker (minder hoge temperaturen). Voor ondiepe geothermie lijkt kansrijker.</p> <p>Aanvullend onderzoek is nodig (Gemeente Breda overstijgend), er moet gekeken in hoeverre samengewerkt moet worden met diverse partijen (ook in verband met [al aangevraagde] opsporingsvergunningen voor het grond- gebied van de Gemeente Breda). Ook de ontwikkelingen in West Brabant zijn in dat kader relevant; positieve resultaten bieden wellicht kansen voor Breda. Regionale samenwerking voortzetten (verduurzaming Amerwarmtenet, Regionale EnergieStrategie, Green Deal Geothermie). Er is tevens een relatie met 'gasloos', geothermie is een mogelijk alternatief.</p>

Voor nadere informatie: u kunt uw vraag stellen aan de bij u bekende thematrekker U kunt dit formulier sturen naar: energiekbreda@breda.nl

	<p>Projectbeschrijving Uitvoeringsprogramma Klimaat 2017-2020 (met evt. Verzoek tot ondersteuning)</p> <p>DE-10 Strategisch projectencluster Windenergie</p> <p>Gemeente Breda, Frits Raaphorst</p> <p>Samenvatting</p> <p>Windenergie is een constante factor in de beleidsdocumenten Klimaat</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zie 'Steek positieve energie in het klimaat - Breda: een CO₂-neutrale stad in 2044'; Klimaatnota 2008 • Zie 'Breda gaat voor een beter klimaat'; Uitvoeringsprogramma Klimaat 2009-2012 • Zie Regionaal Bod Windenergie, okt. 2011 • Zie 'Strategie Duurzame Energietransitie Gemeente Breda', (2012) • Zie 'Slim samenwerken aan een CO₂-neutraal Breda'; Uitvoeringsprogramma Klimaat 2013-2016 • Zie Duurzaamheidsvisie Breda 2030; Actsheet Energie en klimaatmitigatie(2015) • Zie Convenant Windenergie A16, dec. 2015 <p>Windenergie in de Strategie DE-Transitie (Update 2016)</p> <ul style="list-style-type: none"> ► - Huidige doel(A16) in 2020: 42-58 MW p/jaar ► - Doel energieopbrengst in 2020 88.000 kWh/jaar ► - Realisatie per 1-1-2017; 9,7 MW (Hazeldonk + Kroetenwind) ► - Versnelling vanaf 2017; 20 MW/jaar <p>Maximaal potentieel (schatting) in Breda</p> <ul style="list-style-type: none"> ► A16: 14-16 turbines (42- 58 MW) ► Bedrijventerreinen (de Krogten, Hoogeind, ... (18-24 MW) <p>Totaal Maximaal Potentieel: 82 MW (max. 27 windturbines)</p>
<p>Toetsingsaspecten</p>	<p>Beantwoording (in te vullen door de aanvrager)</p>
<p>Wat is de achtergrond en aanleiding van het project?</p>	<p>Ter realisatie van de lange termijn beleidsdoelstelling 'Breda CO₂-neutrale stad in 2044' is het noodzakelijk alle beschikbare opties ten volle te benutten. Daarbij is windenergie onmisbaar. Het is de duurzame energie optie met het hoogste rendement en de minste ruimtelijke impact. De voor windenergie geschikte locaties zijn echter schaars, wat het potentieel totaal opgesteld vermogen beperkt.</p>
<p>Wat is het doel van het project?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Beschrijf de tussenresultaten en het eindresultaat. - Op welke doelgroep(en) richt het project zich? 	<p>Optimaal realiseren van de beschikbare locaties</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ruimtelijke locatie-grondeigenaren • Energie-coöperaties • Projectontwikkelaars • Energiemarkt partijen • Burgers
<p>Op welke thema's (UPK 2017-2020) heeft het project effect?</p> <ul style="list-style-type: none"> - duurzaam gebruik grondstoffen & water - biodiversiteit - energiebesparing - duurzame mobiliteit - duurzame energie - klimaatadaptatie 	<p>Duurzame energie</p>
<p>Welke prestatie-bijdragen levert het project aan de UPK-klimaatdoelen m.b.t. de verbetering van ....</p> <ul style="list-style-type: none"> - duurzame leefomgeving - gedragsverandering - circulaire economie - water, lucht, groen - biodiversiteit - gezondheid 	<p>Duurzame leefomgeving</p> <ul style="list-style-type: none"> - windenergie is tot nu toe de best presterende duurzame energieopwekker; zonder is een robuuste reductie van CO₂-emissie door energieopwekking niet mogelijk. <p>Gedragsverandering</p> <ul style="list-style-type: none"> - door het plaatsen van windturbines verandert het landschap in Nederland. Mede door de zichtbaarheid en de discussies over 'windmolen-overlast' groeit het besef dat dit 'offer' geboden moet worden.
<p>Wat zijn de belangrijkste activiteiten en/of producten?</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ontwikkeling windparken - aanpassing van bestemmingsplannen - ondersteuning bij de oprichting van een Bredase of Regionale 'Ontwikkel- en/of Exploitatie-Entiteit' (stichting) voor Sociale Participatie in windenergieprojecten.
<p>Is een regionale aanpak mogelijk? Is het project geschikt om samen met andere gemeenten in de regio uit te voeren?</p>	<p>Het is voor een groot deel al een regionale aanpak. De verdere ontwikkeling op bedrijventerreinen levert ook kennis op, die gedeeld kan worden met andere gemeenten.</p>

<p>Hoe is de projectorganisatie opgezet? De indiener moet een van de genoemde partijen in de projectorganisatie zijn.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Welke rol speelt de project-indiener? - Hoe is de samenwerking georganiseerd? - Zijn er meerdere projectaanvragers bij dit project betrokken? - Wat is het kennisniveau? - Hoe is het project georganiseerd? - Welke relevante ervaring wordt ingebracht? - Is er bereidheid tot open boekhouding? - Is er bereidheid tot samenwerking met anderen? 	<p>m.b.t. het traject a16:</p> <ul style="list-style-type: none"> - de uitvoering van een provinciaal inpassing plan, waarbij de gemeente als convenant partij ambtelijke en bestuurlijke medewerking verleend. - omdat dit als een strategisch project wordt beschouwd van het uitvoeringsprogramma klimaat, is de gemeente zelf projectindienaar. - de samenwerkingspartners zijn de provincie Brabant en de a16-windednergiegemeenten. - een hoog kennisniveau is daarmee gegarandeerd. - de organisatiestructuur bestaat uit een (provinciaal) secretariaat, een stuurgroep, een ambtelijke overleggroep, een werkgroep sociale participatie en een communicatie-werkgroep. intern is per gemeente een projectgroep samengesteld met daarin kennis op het gebied van ruimtelijke processen, juridische aspecten, financieel-economisch, energie/milieutechniek, communicatie, - de organisatiekosten worden voorzien door de provincie Brabant. de gemeentelijke inzet wordt voorzien binnen het programma klimaat <p>Intern Projectleider (voor alle 4 wind A16-gemeenten): Jurgen Roovers</p> <p>m.b.t. bedrijventerrein-locaties</p> <ul style="list-style-type: none"> - op basis van overleg met de bedrijvenverenigingen en individuele initiatiefnemers op bedrijventerreinen, wordt samengewerkt aan het mogelijk maken van de optimale ontwikkeling van windenergie binnen de bedrijventerreinen. - er wordt ambtelijke ondersteuning geboden op het gebied van duurzame ontwikkeling, ruimtelijk/planologisch beleid, juridische en eventueel financiële (participatie) vraagstukken. <p>Projectleider: Frits Raaphorst (i.s.m. Arjan Rook / Vastgoedontwikkeling)</p>
<p>Hoe is het project opgebouwd?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat is het technisch concept? - Welke technieken, installaties of maatregelen worden er toegepast? - Bij Innovatieve projecten: is er een wetenschappelijke validering beschikbaar? - Is de techniek bewezen uitrolbaar? - Is het een upgrade van gangbare techniek? - Is er sprake van participatie door derden? <p>Het project moet uiterlijk binnen 3 jaar resultaat opleveren.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - laatste stand van de beschikbare techniek wordt toegepast - innovatie wordt gezocht in de samenwerkingsverbanden tussen marktpartijen, grondeigenaren en burgerinitiatieven / energie coöperaties. De validatie ervan is onderdeel van het ontwikkelingsproces. - veel partijen elders in Nederland zijn geïnteresseerd in deze ontwikkeling - er wordt een iconisch participatie nagestreefd van ten minste 25% projectontwikkeling door energie coöperaties / niet commerciële burgerinitiatieven.
<p>Juridische aspecten</p> <ul style="list-style-type: none"> - Is een vergunningaanvraag traject onderdeel van dit project? - Is mogelijk sprake van staatssteun? - Zijn er juridische project-aspecten? Zo ja, welke? (beschrijf deze) 	<ul style="list-style-type: none"> - Het vergunningen traject is zeer complex - Er is geen risico op staatsteun zolang de gemeente(n) geen eigen grondlocaties inbrengt of financiële ondersteuning biedt bij de feitelijke projectontwikkeling
<p>Hoe hoog schat u de ureninzet in?</p>	<p>Adviseur Ruimtelijke processen; 150 uur/jaar Adviseur energiestrategie; 300 uur</p>
<p>Hoe hoog schat u de kosten in (per jaar)?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat zijn daarbij de grote kostenposten? - Voeg in een bijlage de financiële onderbouwing hiervan toe. 	<p>Er zijn geen externe kosten gereserveerd voor de projectontwikkeling, omdat deze projecten door marktpartijen worden uitgevoerd met financiële bijdragen uit provinciale- en rijks subsidie-regelingen. De gemeente brengt alleen ureninzet in.</p> <p>Ten behoeve van ondersteuning van initiatieven rond het vormgeven van de sociale participatie bij windenergieprojecten, is expertise van externe deskundigen noodzakelijk. Geschat benodigde budget € 15.000,- budget</p>
<p>Wat is de financierings- behoefte van dit project?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hoe hoog schat u de opbrengsten in € 's van het project in? - Hoe groot is de door u gevraagde lening? - Hoe kan het project rendabel (kosteneffectief) worden uitgevoerd? - Is er alternatieve financiering mogelijk? - Wat is een reële Internal Rate of Return voor dit project? (voeg in een bijlage een berekening hiervan bij). 	<p>Geen</p>

<p>Hoeveel CO₂reductie per (geleende) € is mogelijk? (Voeg uw berekening ervan bij)</p>	<p>Grijze stroom stoot 0,526 kg CO₂ per kWh uit.</p> <p>Een windturbine van 3 MW produceert jaarlijks 6.000.000 kWh en vermijdt daarmee een uitstoot van 3156000 kg CO₂. (Dit is 3156 ton oftewel 3,156 kton)</p> <p>In totaal kan het potentieel van 82 MW opgesteld vermogen (3156000 x (82:3)27,3) een reductie van 86.158.800 kg CO₂ teweeg brengen (indien vervangend voor grijze stroom).</p> <p>Dit is dus ruim 86.150 ton vermeden CO₂ per jaar.</p> <p>De stedelijke CO₂-emissie in Breda per 2013 is in de CO₂-Monitor Breda vastgesteld op 986 kton.</p>
<p>Beschrijf welke risico's aan dit project zijn verbonden en hoe deze kunnen worden beheerd? operationele risico's; technische risico's; financiële risico's; juridische risico's; overige risico's</p>	<ul style="list-style-type: none"> - onvoldoende interne middelen voor de personele invulling van een gemeentelijke werkorganisatie (projectleider + team) - geen technische risico's - planschade claims - proceskosten bij eventuele juridische procedures
<p>Betreft dit projectvoorstel een voortzetting van het projectvoorstel dat in 2017 gehonoreerd is? Zo ja beantwoord dan onderstaande vragen.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tot hoe ver heeft u de doelen en beoogde resultaten van het project in 2017 weten te behalen? - Wat zijn de ervaringen uit 2017 en hoe heeft u dit verwerkt in uw projectvoorstel voor 2018? 	<p>Wind A16:</p> <ul style="list-style-type: none"> - In 2027 heeft de Provincie als trekker de MER-procedure doorlopen en is het Voorkeurs Alternatief (VKA) bekend geworden. Daarmee zijn de beoogde locaties bekend gemaakt en daarmee de ontwikkelende partijen. Het tot standkomingsproces van een Bredase Sociale Participatie Entiteit is nog volop gaande. Het proces is op koers. - Het is een zeer moeilijk en intensief organisatorisch proces, waarbij veel weerstand van burgers omgezet moet worden in draagvlak en participatie. Het vraagt om veel meer procesbegeleiding, zowel van de provincie als de gemeenten. Er is geen verandering gekomen in het planning voor plaatsing van de windturbines in 2020. <p>Wind op bedrijventerreinen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - op bt. Hoogeind is een actieve groep ondernemers ontstaan die het planproces zelf trekken, met beperkte ondersteuning. e.e.a. heeft geleid tot een gezamenlijke voorbereiding van een Intake –procedure voor 3 windturbines. - op bt. De Krogten is een particulier initiatief nog niet van de grond gekomen ivm het faillissement van een van de locatie-eigenaren. Eind 2017 is dit weer opgepakt, nadat deze kwestie is opgelost. Het hierin afhankelijk zijn van het particulier initiatief is lastig over een langere periode te managen, omdat ondernemers ook hun eigen bedrijf hebben te runnen.

Voor nadere informatie: u kunt uw vraag stellen aan de bij u bekende thematrekker U kunt dit formulier sturen naar: energiekbreda@breda.nl

 <p>Energiek Breda</p>	<p>Projectbeschrijving Uitvoeringsprogramma Klimaat 2017-2020 (met evt. Verzoek tot ondersteuning)</p> <p>DE-11 BISEPS</p> <p>Gemeente Breda: Arjan Rook, Tom Rozendal en Myranda Beljaars</p> <p>In 2016 heeft Breda samen met Belgische, Franse en Engelse partners een subsidie toegekend gekregen voor BISEPS. Het Europese 2 zeeën project BISEPS (Businesspark Integrated Sustainable Energy PackageS) gaat over het implementeren van energietransitie op bedrijventerreinen.</p>
<p>Toetsingsaspecten</p>	
<p>Wat is de achtergrond en aanleiding van het project?</p>	<p>Op de bedrijventerreinen in Breda zijn de laatste jaren grootschalige revitaliseringprocessen in uitvoering en wordt parkmanagement op bedrijventerreinen versterkt. Het toepassen van duurzame energie zal steeds meer een onderdeel worden van deze aanpak. De gemeente werkt hiertoe vooral samen in een netwerk met lokaal georiënteerde partijen. Naast het organiseren van meetings en evenementen op het gebied van energie en CO₂ reductie (uitvoerings-programma klimaatbeleid), faciliteert de gemeente de laatste jaren een netwerk van Bredaase bedrijven:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 Die een voorbeeld zijn op het gebied van duurzaam ondernemen en open staan voor een gesprek met andere bedrijven of; 2 Met kennis over 'hoe monitor en verduurzaam ik mijn bedrijfsvoering'; 3 Die zorgen voor een goed advies op het gebied van energiebesparing; 4 Die duurzame investeringen gebundeld wegzetten in de markt met (landelijke/provinciale) subsidies en crowdfunding zoals 'het windturbinepark' en 'de zonneweide'.
<p>Wat is het doel van het project? - Beschrijf de tussenresultaten en het eindresultaat. - Op welke doelgroep(en) richt het project zich?</p>	<p>Implementatie duurzame energie op bedrijfsterreinen.</p>
<p>Op welke thema's (UPK 2017-2020) heeft het project effect? - duurzaam gebruik grondstoffen & water - biodiversiteit - energiebesparing - duurzame mobiliteit - duurzame energie - klimaatadaptatie</p>	<p>Duurzame energie</p>
<p>Welke prestatie-bijdragen levert het project aan de UPK-klimaatdoelen m.b.t. de verbetering van .... - duurzame leefomgeving - gedragsverandering - circulaire economie - water, lucht, groen - biodiversiteit - gezondheid</p>	<p>Duurzame leefomgeving</p>
<p>Wat zijn de belangrijkste activiteiten en/of producten?</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Opzetten van een database voor de implementatie van duurzame energie op bedrijventerreinen, dit systeem moet laten zien welke mogelijkheden voor energietransitie aanwezig zijn op betreffend bedrijventerrein - Controle van deze database in de praktijk (in een vijftal living labs, 2x België, 1x Frankrijk, 1x Engeland, 1x Nederland (Breda dus) dmv plaatsgerichte energie-onderzoeken - Implementatie van de resultaten in de living lab, (dus het daadwerkelijk opwekken van duurzame energie in de living lab). - Uitrol van systematiek over meerdere (lieft alle) bedrijventerreinen in Breda - Uitdragen van de bevindingen binnen de regio
<p>Is een regionale aanpak mogelijk? Is het project geschikt om samen met andere gemeenten in de regio uit te voeren?</p>	<p>Er wordt ervaring opgedaan in Breda, daarna worden de bevindingen uitgedragen in de regio.</p>

<p>Hoe is de projectorganisatie opgezet? De indiener moet een van de genoemde partijen in de project-organisatie zijn.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Welke rol speelt de project-indiener? - Hoe is de samenwerking georganiseerd? - Zijn er meerdere projectaanvragers bij dit project betrokken? - Wat is het kennisniveau? - Hoe is het project georganiseerd? - Welke relevante ervaring wordt ingebracht? - Is er bereidheid tot open boekhouding? - Is er bereidheid tot samenwerking met anderen? 	<p>Via het klimaatuitvoeringsprogramma zijn er vanuit het netwerk (met name aanbodzijde) specialisten beschikbaar die, technisch, organisatorisch en financieel de kennis hebben om ondernemers / eigenaren verder te helpen in hun energiebesparing- of opwekkingsambities. Breda wil nu (mbv BISEPS) in samenwerking met het georganiseerde bedrijfsleven, o.a. de bedrijventerreinverenigingen, de (laten-te) vraagzijde stimuleren.</p> <p>Hiertoe zullen organisaties worden uitgedaagd om te komen met actieplannen voor het stimuleren en ontzorgen van de vraagkant. Hun wordt BISEPS aangeboden.</p> <p>Vanuit Breda zullen wij gebruik maken van bestaande structuren zoals BIZ (Bedrijven investeringszone), Esco's (Energie service companies) en energie-corporaties.</p> <p>Dit project heeft een looptijd van circa 3,5 jaar.</p> <p>Het is de bedoeling dat de verschillende landen gaan leren van elkaars bevindingen. Opmerkelijk is dat wij vanuit Breda veelal een bottom-up benadering hebben. Engeland, Frankrijk en België werken zeer top-down gericht.</p>
<p>Hoe is het project opgebouwd?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat is het technisch concept? - Welke technieken, installaties of maatregelen worden er toegepast? - Bij Innovatieve projecten: is er een wetenschappelijke validering beschikbaar? - Is de techniek bewezen uitrolbaar? - Is het een upgrade van gangbare techniek? - Is er sprake van participatie door derden? <p>Het project moet uiterlijk binnen 3 jaar resultaat opleveren.</p>	<p>Zie activiteiten en producten.</p>
<p>Juridische aspecten</p> <ul style="list-style-type: none"> - Is een vergunningaanvraag traject onderdeel van dit project? - Is mogelijk sprake van staatssteun? - Zijn er juridische project-aspecten? Zo ja, welke? (beschrijf deze) 	<p>Er is sprake van een toegekende Europese subsidie.</p> <p>Hier zijn verplichtingen aan verbonden tav contrafinanciering.</p>
<p>Hoe hoog schat u de ureninzet in?</p>	<p>200 uur adviseur (Tom Roozendaal) 200 uur projectmanager (Myranda Beljaars)</p>
<p>Hoe hoog schat u de kosten in (per jaar)?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat zijn daarbij de grote kostenposten? - Voeg in een bijlage de financiële onderbouwing hiervan toe. 	
<p>Wat is de financieringsbehoefte van dit project?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hoe hoog schat u de opbrengsten in € 's van het project in? - Hoe groot is de door u gevraagde lening? - Hoe kan het project rendabel (kosteneffectief) worden uitgevoerd? - Is er alternatieve financiering mogelijk? - Wat is een reële Internal Rate of Return voor dit project? (voeg in een bijlage een berekening hiervan bij). 	
<p>Hoeveel CO₂ reductie per (geleende) € is mogelijk? (Voeg uw berekening ervan bij)</p>	<p>Met de partners samen wordt ingezet op 4.000 ton CO₂ reductie per jaar.</p>

<p>Beschrijf welke risico's aan dit project zijn verbonden en hoe deze kunnen worden beheerd? operationele risico's; technische risico's; financiële risico's; juridische risico's; overige risico's</p>	<p>Het is de bedoeling dat de verschillende landen gaan leren van elkaars bevindingen. Opmerkelijk is dat vanuit Breda veelal een bottom-up benadering hebben. Engeland, Frankrijk en België werken zeer top-down gericht. Gedurende het proces zal blijken welke aanpak het beste resultaat geeft.</p>
<p>Betreft dit projectvoorstel een voortzetting van het projectvoorstel dat in 2017 gehonoreerd is? Zo ja beantwoord dan onderstaande vragen. - Tot hoe ver heeft u de doelen en beoogde resultaten van het project in 2017 weten te behalen? - Wat zijn de ervaringen uit 2017 en hoe heeft u dit verwerkt in uw projectvoorstel voor 2018?</p>	<p>BISEPS betreft een Europees project waarbinnen afspraken zijn gemaakt voor een tijdsperiode van 4 jaar.</p> <p>De living labs zijn in opbouw. Er is een goede samenwerking ontstaan met Platform bedr. terreinen Breda en BIZ Hoogeind. Het project verloopt volgens planning.</p> <p>In 2017 is de samenwerking op Europees niveau met de projectpartners verstevigd. Het project verloopt verder conform het Europese projectvoorstel dat is gehonoreerd.</p>

Voor nadere informatie: u kunt uw vraag stellen aan de bij u bekende thematrekker U kunt dit formulier sturen naar: energiekbreda@breda.nl

	<p>Projectbeschrijving Uitvoeringsprogramma Klimaat 2017-2020 (met evt. Verzoek tot ondersteuning)</p> <p>DE-13 Ruimtelijke consequenties energietransitie</p> <p>Gemeente Breda: Marnix Scholman, Christel Eversdijk, Frits Raaphorst</p> <p>Breda wil in 2044 CO₂-neutraal zijn. Dit betekent dat energie bespaard moeten worden en duurzame energie moet worden opgewekt. Dit heeft ruimtelijke consequenties voor de stad.</p> <p>Middels atelier stad is vanuit de ruimtelijke kant bekeken hoe duurzame energie een plek kan krijgen in de 'smart-city'.</p> <p>Tevens heeft in 2016 heeft een afstudeeronderzoek plaatsgevonden naar de ruimtelijke consequenties tav de energietransitie. Dit heeft inzicht gebracht in de mogelijkheden maar heeft ook aangetoond dat verdere verdieping nodig is.</p>
<p>Toetsingsaspecten</p>	
<p>Wat is de achtergrond en aanleiding van het project?</p>	<p>De energietransitie heeft in de nabije toekomst een grote impact op de ruimtelijke ordening in de stad.</p> <p>Bij planning tot realisatie van projecten moet energiebesparing en de opwek van duurzame energie automatisch verankerd worden.</p> <p>De klimaatambities worden nog niet altijd goed vertaald in de ontwikkelingen die plaats vinden in de stad. Dit verdient gemeentebreed een steviger inzet van de betrokkenen en binnen de besluitvorming.</p>
<p>Wat is het doel van het project? - Beschrijf de tussenresultaten en het eindresultaat. - Op welke doelgroep(en) richt het project zich?</p>	<p>Integratie van de klimaatdoelstellingen in de ruimtelijke opgave van de stad.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Bewustwording van de energiedoelstellingen van de Gemeente Breda, binnen de gemeentelijke organisatie (huidige directie ontwikkeling en beheer) - Doorvertaling van de energiedoelstellingen in de ruimtelijke opgave van de stad, waar nodig politieke besluitvorming - Aanwijzen van concrete locaties voor de opwek van duurzame energie
<p>Op welke thema's (UPK 2017-2020) heeft het project effect? - duurzaam gebruik grondstoffen & water - biodiversiteit - energiebesparing - duurzame mobiliteit - duurzame energie - klimaatadaptatie</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Duurzaam gebruik grondstoffen en water - Energiebesparing - Duurzame mobiliteit - Duurzame energie - Klimaatadaptatie
<p>Welke prestatie-bijdragen levert het project aan de UPK-klimaatdoelen m.b.t. de verbetering van .... - duurzame leefomgeving - gedragsverandering - circulaire economie - water, lucht, groen - biodiversiteit - gezondheid</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Duurzame leefomgeving - Water, lucht, groen - Gezondheid
<p>Wat zijn de belangrijkste activiteiten en/of producten?</p>	<p>Opzet projectdefinitie :januari 2017 – juni 2020</p> <p>Projectteam draag zorgt voor een projectdefinitie voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Organiseren van commitment tav de duurzaamheidsdoelstellingen en energiedoelstellingen in ruimtelijke ontwikkelingen binnen de gemeentelijke organisatie en projectgroepen (ook met externe partijen) - Opstarten sub-projectgroep(en), die per vorm van duurzame energieopwekking en energiebesparing, die op zoek gaan naar concrete locaties om uitvoering te geven aan het programma. - organiseren van de benodigde besluitvorming <p>Tweede helft 2017 -2020 verdere uitwerking van de projectdefinitie. Hiervoor zal binnen de werkplannen van de verschillende afdelingen ruimte worden vrijgemaakt.</p>
<p>Is een regionale aanpak mogelijk? Is het project geschikt om samen met andere gemeenten in de regio uit te voeren?</p>	<p>Onderhavig project beperkt zicht tot Bredaas grondgebied.</p>

<p>Hoe is de projectorganisatie opgezet? De indiener moet een van de genoemde partijen in de projectorganisatie zijn.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Welke rol speelt de project-indiener? - Hoe is de samenwerking georganiseerd? - Zijn er meerdere projectaanvragers bij dit project betrokken? - Wat is het kennisniveau? - Hoe is het project georganiseerd? - Welke relevante ervaring wordt ingebracht? - Is er bereidheid tot open boekhouding? - Is er bereidheid tot samenwerking met anderen? 	<p>Interne projectorganisatie van de Gemeente Breda.</p>
<p>Hoe is het project opgebouwd?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat is het technisch concept? - Welke technieken, installaties of maatregelen worden er toegepast? - Bij Innovatieve projecten: is er een wetenschappelijke validatie beschikbaar? - Is de techniek bewezen uitrolbaar? - Is het een upgrade van gangbare techniek? - Is er sprake van participatie door derden? <p>Het project moet uiterlijk binnen 3 jaar resultaat opleveren.</p>	<p>Project: ruimtelijke consequenties energietransitie wordt gedefinieerd en er wordt door ureninzet vanuit Ruimte en Milieu zorggedragen voor de uitvoering. Er wordt gestreefd naar een algemene energie & ruimte handleiding of een meer specifiek afwegingskader per energie-vorm.</p>
<p>Juridische aspecten</p> <ul style="list-style-type: none"> - Is een vergunningaanvraag traject onderdeel van dit project? - Is mogelijk sprake van staatssteun? - Zijn er juridische project-aspecten? Zo ja, welke? (beschrijf deze) 	<p>De opwekking van duurzame energie heeft ruimtelijke consequenties. Juridische verankering (aanpassen van bestemmingsplannen) zal nodig zijn.</p>
<p>Hoe hoog schat u de ureninzet in?</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 200 uur Milieu - 200 uur Ruimte
<p>Hoe hoog schat u de kosten in (per jaar)?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat zijn daarbij de grote kostenposten? - Voeg in een bijlage de financiële onderbouwing hiervan toe. 	<p>Kosten zijn afhankelijk van de definitie van de (deel)projecten. In principe dienen kosten voor energie- studies bekostigd te worden door de plan-initiatie eigenaren (projectontwikkelaars). Dit vereist een dynamische inzet van de afdelingen die hierbij betrokken zijn.</p>
<p>Wat is de ondersteunings- behoefte van dit project?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Naast een financiële bijdrage kan de gemeente ook op andere manieren faciliteren, bijvoorbeeld in natura, kennis inbreng, processen stroomlijnen etc. - Als u behoefte heeft aan financiële ondersteuning kunt u dit in de volgende vraag nader toelichten. 	<p>Niet van toepassing</p>

<p>Wat is de financieringsbehoefte van dit project?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hoe hoog schat u de opbrengsten in €'s van het project in? - Hoe groot is de door u gevraagde financiële bijdrage? - Is een lening hiervoor toereikend? <p>Zo ja én is het gevraagde bedrag tussen € 25.000 en € 100.000,- dan kunt u een leningsaanvraag doen bij het Klimaatfonds Breda. Voor openstelling zie www.energiekbreda.nl</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hoe kan het project rendabel (kosteneffectief) worden uitgevoerd? - Is er alternatieve financiering mogelijk? - Wat is een reële Internal Rate of Return voor dit project? (voeg in een bijlage een berekening hiervan bij). 	<p>Niet van toepassing</p>
<p>Hoeveel CO₂ reductie per (geleende) € is mogelijk? (Voeg uw berekening ervan bij)</p>	<p>Is sterk afhankelijk van omvang betreffende planproces. De CO₂-reductie van dit project zelf is zeer gering.</p>
<p>Beschrijf welke risico's aan dit project zijn verbonden en hoe deze kunnen worden beheerd?</p> <p>operationele risico's; technische risico's; financiële risico's; juridische risico's; overige risico's</p>	<p>Niet van toepassing</p>
<p>Betreft dit projectvoorstel een voortzetting van het projectvoorstel dat in 2017 gehonoreerd is? Zo ja beantwoord dan onderstaande vragen.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tot hoe ver heeft u de doelen en beoogde resultaten van het project in 2017 weten te behalen? - Wat zijn de ervaringen uit 2017 en hoe heeft u dit verwerkt in uw projectvoorstel voor 2018? 	<p>Op grond van steeds acute behoefte aan duurzaamheid/klimaat & energie inbreng bij reeds lopende Intakeprocedures en Ruimtelijke planprocessen is het beoogde opzetten van een gemeente brede werkgroep nog niet opgepakt. Wel zijn er steeds op basis van een specifieke vraag en dus ruimtelijke onderlegger, documenten gemaakt die een basis zouden kunnen vormen voor een lokale "praktische handreiking / handleiding" voor toepassing van de energiestrategie in ruimtelijk beleid.</p> <p>De behoefte aan duidelijkheid en gecoördineerde inbreng is duidelijk en nodig om voldoende draagvlak voor het klimaatbeleid bij collega's van andere afdelingen weten te behouden.</p>

Voor nadere informatie: u kunt uw vraag stellen aan de bij u bekende thematrekker U kunt dit formulier sturen naar: energiekbreda@breda.nl

	<p>Projectbeschrijving Uitvoeringsprogramma Klimaat 2017-2020 (met evt. Verzoek tot ondersteuning)</p> <p>DO-01 Verduurzaming gemeentelijk vastgoed</p> <p>Gemeente Breda, Judith van Nuland Tel. (076) 529 43 68</p>
<p>Toetsingsaspecten</p>	
<p>Wat is de achtergrond en aanleiding van het project?</p>	<p>Een van de speerpunten om tot een energieneutrale gemeente te komen is het verduurzamen van het gemeentelijke vastgoed.</p>
<p>Wat is het doel van het project? - Beschrijf de tussenresultaten en het eindresultaat. - Op welke doelgroep(en) richt het project zich?</p>	<p>Het vastgoed wordt verduurzaamd met de volgende doelen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Het maken van gemiddeld twee labelstappen in 2020 over het totale gebouwenbestand 2. Het bereiken van gemiddeld label A in 2030 over het totale gebouwenbestand 3. Alle gebouwen gemiddeld energieneutraal in 2044 <p>Gezien de enorme diversiteit van de gebouwen zijn de stappen uit het Energieakkoord als 'gemiddeld' genomen.</p>
<p>Op welke thema's (UPK 2017-2020) heeft het project effect? - duurzaam gebruik grondstoffen & water - biodiversiteit - energiebesparing - duurzame mobiliteit - duurzame energie - klimaatadaptatie</p>	<p>Duurzame overheid</p>
<p>Welke prestatie-bijdragen levert het project aan de UPK-klimaatdoelen m.b.t. de verbetering van .... - duurzame leefomgeving - gedragsverandering - circulaire economie - water, lucht, groen - biodiversiteit - gezondheid</p>	<p>Verlagen energieverbruik en CO₂ uitstoot</p>
<p>Wat zijn de belangrijkste activiteiten en/of producten?</p>	<p>Gebouwmaatregelen verdeeld over circa 69 gebouwen.</p>
<p>Is een regionale aanpak mogelijk? Is het project geschikt om samen met andere gemeenten in de regio uit te voeren?</p>	<p>Nee, te specifiek op het gebouw gericht.</p>

<p>Hoe is de projectorganisatie opgezet? De indiener moet een van de genoemde partijen in de projectorganisatie zijn.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Welke rol speelt de project-indiener? - Hoe is de samenwerking georganiseerd? - Zijn er meerdere projectaanvragers bij dit project betrokken? - Wat is het kennisniveau? - Hoe is het project georganiseerd? - Welke relevante ervaring wordt ingebracht? - Is er bereidheid tot open boekhouding? - Is er bereidheid tot samenwerking met anderen? 	<p>Maatregelen worden op de markt gezet middels inkoop- en aanbestedingsbeleid van de gemeente.</p>
<p>Hoe is het project opgebouwd?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat is het technisch concept? - Welke technieken, installaties of maatregelen worden er toegepast? - Bij Innovatieve projecten: is er een wetenschappelijke validatie beschikbaar? - Is de techniek bewezen uitrolbaar? - Is het een upgrade van gangbare techniek? - Is er sprake van participatie door derden? <p>Het project moet uiterlijk binnen 3 jaar resultaat opleveren.</p>	<p>Zeer divers, geen vaste concepten. Allemaal bekende technieken.</p>
<p>Juridische aspecten</p> <ul style="list-style-type: none"> - Is een vergunningaanvraag traject onderdeel van dit project? - Is mogelijk sprake van staatssteun? - Zijn er juridische project-aspecten? Zo ja, welke? (beschrijf deze) 	<p>Dit verschilt per gebouw</p>
<p>Hoe hoog schat u de ureninzet in?</p>	
<p>Hoe hoog schat u de kosten in (per jaar)?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat zijn daarbij de grote kostenposten? - Voeg in een bijlage de financiële onderbouwing hiervan toe. 	<p>Voor de 69 gebouwen 18,6 miljoen tussen 2016 en 2025. Zie uitvoeringsprogramma.</p>
<p>Wat is de ondersteunings- behoefte van dit project?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Naast een financiële bijdrage kan de gemeente ook op andere manieren faciliteren, bijvoorbeeld in natura, kennis inbreng, processen stroomlijnen etc. - Als u behoefte heeft aan financiële ondersteuning kunt u dit in de volgende vraag nader toelichten. 	

<p>Wat is de financieringsbehoefte van dit project?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hoe hoog schat u de opbrengsten in €'s van het project in? - Hoe groot is de door u gevraagde financiële bijdrage? - Is een lening hiervoor toereikend? Zo ja én is het gevraagde bedrag tussen € 25.000 en € 100.000,- dan kunt u een leningsaanvraag doen bij het Klimaatfonds Breda. Voor openstelling zie www.energiekbreda.nl - Hoe kan het project rendabel (kosteneffectief) worden uitgevoerd? - Is er alternatieve financiering mogelijk? - Wat is een reële Internal Rate of Return voor dit project?(voeg in een bijlage een berekening hiervan bij). 	<p>Financiering wordt gedekt uit een combinatie van het meerjarenderhoudsplan, onrendabel budget MIP, rendabel krediet gedekt uit energiewinst en SDE subsidie.</p>
<p>Hoeveel CO₂ reductie per (geleende) € is mogelijk? (Voeg uw berekening ervan bij)</p>	<p>Na uitvoering van alle maatregelen is 40% CO₂ uitstoot gereduceerd op een huidige uitstoot van 7,3 kiloton voor 69 gebouwen.</p>
<p>Beschrijf welke risico's aan dit project zijn verbonden en hoe deze kunnen worden beheerd? operationele risico's; technische risico's; financiële risico's; juridische risico's; overige risico's</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Verhoging van de bouwkosten waardoor investeringsbedragen hoger uitvallen - Hogere kosten door nieuwe technologische ontwikkelingen - Dalen van energieprijzen waardoor de besparing lager uitvalt. - Wegvallen van salderen - Afspraken die gemaakt moeten worden met de huurder/gebruiker aangaande de split incentive - Tijdelijke huisvesting door vergaande maatregelen - De haalbaarheid van maatregelen is niet in detail onderzocht. - Grote aanspraak op de onderhoudsvoorziening
<p>Betreft dit projectvoorstel een voortzetting van het projectvoorstel dat in 2017 gehonoreerd is? Zo ja beantwoord dan onderstaande vragen.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tot hoe ver heeft u de doelen en beoogde resultaten van het project in 2017 weten te behalen? - Wat zijn de ervaringen uit 2017 en hoe heeft u dit verwerkt in uw projectvoorstel voor 2018? 	<p>Ja, een aantal gebouwen zijn afgerond in 2017 een groot deel loopt nog door of kent een tweede fase in een later uitvoeringsjaar.</p>

Voor nadere informatie: u kunt uw vraag stellen aan de bij u bekende thematrekker U kunt dit formulier sturen naar: energiekbreda@breda.nl

 <p>Energiek Breda</p>	<p>Projectbeschrijving Uitvoeringsprogramma Klimaat 2017-2020 (met evt. Verzoek tot ondersteuning)</p> <p>DO-04 Warmte uitwisseling zwembaden en schaatsbaan</p> <p>Gemeente Breda, Judith van Nuland</p>
<p>Toetsingsaspecten</p>	
<p>Wat is de achtergrond en aanleiding van het project?</p>	<p>De zwembaden en ijsbaan zijn grote energieverbruikers. De Gemeente Breda heeft haar vastgoed laten onderzoeken met de EPA-U methodiek. Deze kijkt alleen naar de gebouwgebonden delen. De gebruiksgebonden delen worden niet meegenomen. Bij zwembaden en ijsbanen zit een groot deel van het energie-verbruik in de gebruiks- gebonden installaties. Er kon daarom niet worden vol-staan met een epa-u, nader onderzoek is benodigd. Ook wordt de mogelijkheid onderzocht om aan te sluiten op warmte om zo de zwembaden en ijsbaan gasloos te kunnen krijgen.</p>
<p>Wat is het doel van het project? - Beschrijf de tussenresultaten en het eindresultaat. - Op welke doelgroep(en) richt het project zich?</p>	<p>Energie- en CO₂ besparing in de zwembaden en ijsbaan. Tussendoel is een pakket aan maatregelen.</p>
<p>Op welke thema's (UPK 2017-2020) heeft het project effect? - duurzaam gebruik grondstoffen & water - biodiversiteit - energiebesparing - duurzame mobiliteit - duurzame energie - klimaatadaptatie</p>	<p>Energiebesparing en duurzame energie</p>
<p>Welke prestatie-bijdragen levert het project aan de UPK-klimaatdoelen m.b.t. de verbetering van .... - duurzame leefomgeving - gedragsverandering - circulaire economie - water, lucht, groen - biodiversiteit - gezondheid</p>	<p>Duurzame leefomgeving</p>
<p>Wat zijn de belangrijkste activiteiten en/of producten?</p>	<p>Onderzoek naar de vier/vijf gebouwen</p>
<p>Is een regionale aanpak mogelijk? Is het project geschikt om samen met andere gemeenten in de regio uit te voeren?</p>	<p>Nee, is te specifiek per gebouw.</p>
<p>Hoe is de projectorganisatie opgezet? De indiener moet een van de genoemde partijen in de project-organisatie zijn. - Welke rol speelt de project-indiener? - Hoe is de samenwerking georganiseerd? - Zijn er meerdere projectaanvragers bij dit project betrokken? - Wat is het kennisniveau? - Hoe is het project georganiseerd? - Welke relevante ervaring wordt ingebracht? - Is er bereidheid tot open boek-houding? - Is er bereidheid tot samenwerking met anderen?</p>	<p>Onderzoek wordt vanuit de gemeente Breda georganiseerd en wordt uitgevoerd door een epa-u adviseur.</p>

<p>Hoe is het project opgebouwd?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat is het technisch concept? - Welke technieken, installaties of maatregelen worden er toegepast? - Bij Innovatieve projecten: is er een wetenschappelijke validering beschikbaar? - Is de techniek bewezen uitrolbaar? - Is het een upgrade van gangbare techniek? - Is er sprake van participatie door derden? <p>Het project moet uiterlijk binnen 3 jaar resultaat opleveren.</p>	<p>Er wordt gebruik gemaakt van betaalbare gangbare technieken. De kennis van het onderzoeksbureau wordt maximaal ingezet.</p>
<p>Juridische aspecten</p> <ul style="list-style-type: none"> - Is een vergunningaanvraag traject onderdeel van dit project? - Is mogelijk sprake van staatssteun? - Zijn er juridische project-aspecten? Zo ja, welke? (beschrijf deze) 	<p>nee</p>
<p>Hoe hoog schat u de ureninzet in?</p>	<p>n.v.t. intern gemeente</p>
<p>Hoe hoog schat u de kosten in (per jaar)?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat zijn daarbij de grote kostenposten? - Voeg in een bijlage de financiële onderbouwing hiervan toe. 	<p>Totale kosten worden geraamd op circa € 50.000,-</p>
<p>Wat is de ondersteunings- behoefte van dit project?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Naast een financiële bijdrage kan de gemeente ook op andere manieren faciliteren, bijvoorbeeld in natura, kennis inbreng, processen stroomlijnen etc. - Als u behoefte heeft aan financiële ondersteuning kunt u dit in de volgende vraag nader toelichten. 	<p>nvt</p>
<p>Wat is de financieringsbehoefte van dit project?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hoe hoog schat u de opbrengsten in €'s van het project in? - Hoe groot is de door u gevraagde financiële bijdrage? - Is een lening hiervoor toereikend? <p>Zo ja én is het gevraagde bedrag tussen € 25.000 en € 100.000,- dan kunt u een leningsaanvraag doen bij het Klimaatfonds Breda. Voor openstelling zie www.energiekbreda.nl</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hoe kan het project rendabel (kosteneffectief) worden uitgevoerd? - Is er alternatieve financiering mogelijk? - Wat is een reële Internal Rate of Return voor dit project?(voeg in een bijlage een berekening hiervan bij). 	<p>Nee, de kosten worden meegenomen in de voorbereiding verduurzaming gemeentelijk vastgoed.</p>
<p>Hoeveel CO₂ reductie per (geleende) € is mogelijk? (Voeg uw berekening ervan bij)</p>	<p>Nog onbekend</p>

<p>Beschrijf welke risico's aan dit project zijn verbonden en hoe deze kunnen worden beheerd? operationele risico's; technische risico's; financiële risico's; juridische risico's; overige risico's</p>	<p>Stijgende bouwkosten en zeer lage energietarieven en energiestaffel. Hierdoor zijn er minder rendabele maat- regelen mogelijk.</p>
<p>Betreft dit projectvoorstel een voortzetting van het projectvoorstel dat in 2017 gehonoreerd is? Zo ja beantwoord dan onderstaande vragen. - Tot hoe ver heeft u de doelen en beoogde resultaten van het project in 2017 weten te behalen? - Wat zijn de ervaringen uit 2017 en hoe heeft u dit verwerkt in uw projectvoorstel voor 2018?</p>	<p>Voortzetting van 2017. Onderzoek is nog gaande.</p>

Voor nadere informatie: u kunt uw vraag stellen aan de bij u bekende thematrekker U kunt dit formulier sturen naar: energiekbreda@breda.nl

 <p>Energiek Breda</p>	<p>Projectbeschrijving Uitvoeringsprogramma Klimaat 2017-2020 (met evt. Verzoek tot ondersteuning)</p> <p>DO-05 CO₂-reductie gedrag medewerkers</p> <p>Gemeente Breda: Bart van Oort</p> <p>Stimuleren van duurzaam gedrag onder de medewerkers van de Gemeente Breda en daarmee de CO₂ voetafdruk verkleinen.</p>
<p>Toetsingsaspecten</p>	
<p>Wat is de achtergrond en aanleiding van het project?</p>	<p>De Gemeente Breda heeft ambitieuze doelstellingen op het gebied van klimaat (geen CO₂ uitstoot in 2020!) en draagt die uit. De medewerkers zijn de ambassadeurs van het Bredase klimaatbeleid. Het is belangrijk dat de organisatie zelf het goede voorbeeld geeft (o.a. via de medewerkers): 'practice what you preach.'</p>
<p>Wat is het doel van het project? - Beschrijf de tussenresultaten en het eindresultaat. - Op welke doelgroep(en) richt het project zich?</p>	<p>Medewerkers bewust maken van hun invloed op het energieverbruik en aanzetten tot duurzaam handelen, zowel op het werk als thuis. Specifiek gericht op de eigen medewerker (inclusief bestuurders), met het oog op 'spin-off' effect naar burgers en maatschappelijk partners.</p>
<p>Op welke thema's (UPK 2017-2020) heeft het project effect? - duurzaam gebruik grondstoffen & water - biodiversiteit - energiebesparing - duurzame mobiliteit - duurzame energie - klimaatadaptatie</p>	<p>Energiebesparing Duurzame mobiliteit (indirect) duurzame energie (mogelijk worden mensen zo bewust dat ze thuis zelf energie gaan opwekken)</p>
<p>Welke prestatie-bijdragen levert het project aan de UPK-klimaatdoelen m.b.t. de verbetering van .... - duurzame leefomgeving - gedragsverandering - circulaire economie - water, lucht, groen - biodiversiteit - gezondheid</p>	<p>Het levert gedragsverandering op onder medewerkers van de gemeente Breda waardoor de CO₂ afdruk van de gemeente wordt verkleind. En thuis bij de medewerker ook voor besparingen op alle vlakken oplevert. Het zorgt ook voor een verzameling van kleine en grote maatregelen op de werkplek (o.a. door medewerkers zelf aangedragen) waarmee stappen kunnen worden gezet naar een CO₂ neutrale gemeentelijke organisatie.</p>
<p>Wat zijn de belangrijkste activiteiten en/of producten?</p>	<p>Een web-app 'The Sustainability Game', in combinatie met een dashboard met daarop alle individuele en collectieve scores.</p>
<p>Is een regionale aanpak mogelijk? Is het project geschikt om samen met andere gemeenten in de regio uit te voeren?</p>	<p>Nee, het is alleen mogelijk om dit binnen de gemeentelijke organisatie uit te voeren.</p>
<p>Hoe is de projectorganisatie opgezet? De indiener moet een van de genoemde partijen in de projectorganisatie zijn. - Welke rol speelt de project-indiener? - Hoe is de samenwerking georganiseerd? - Zijn er meerdere projectaanvragers bij dit project betrokken? - Wat is het kennisniveau? - Hoe is het project georganiseerd? - Welke relevante ervaring wordt ingebracht? - Is er bereidheid tot open boekhouding? - Is er bereidheid tot samenwerking met anderen?</p>	<p>Directeur Bedrijfsvoering: opdrachtgever (doorgemandateerd aan coördinator interne verduurzaming) MM: inhoudelijke ondersteuning One Future Play: opdrachtnemer</p>

<p>Hoe is het project opgebouwd?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat is het technisch concept? - Welke technieken, installaties of maatregelen worden er toegepast? - Bij Innovatieve projecten: is er een wetenschappelijke validering beschikbaar? - Is de techniek bewezen uitlooptbaar? - Is het een upgrade van gangbare techniek? - Is er sprake van participatie door derden? <p>Het project moet uiterlijk binnen 3 jaar resultaat opleveren.</p>	<p>One Future Play ontwikkelt duurzaamheidsmetingen (The Sustainability Game) voor gemeenten, die gebruik maakt van gamification technieken.</p> <p>The Sustainability Game is een web-app. Deelnemers hebben hiervoor toegang tot het internet nodig en een smartphone. In 15 minuten speeltijd worden werknemers op een interactieve manier meegenomen in het verhaal over de energieneutrale ambities van de Gemeente Breda.</p> <p>Voorafgaand aan de ontwikkeling van de web-app vindt een doelgroepanalyse plaats zodat de inhoud en stijl van het assessment aansluit bij de doelgroep om de impact te vergroten.</p> <p>Deze interactieve tool leidt voor de Gemeente Breda tot het:</p> <ul style="list-style-type: none"> • vergroten van draagvlak en het mobiliseren en enthousiasmeren van werknemers m.b.t. energieneutrale doelstellingen van de Gemeente Breda; • in kaart brengen van het kennis, vaardigheden en waardenniveau m.b.t. CO2 reductie en de energieneutraal ambities van de Gemeente Breda • borgen van behaalde resultaten op het gebied van footprint verminderen en CO2 reductie; • identificeren van ambassadeurs op weg naar een energieneutrale gemeente; • meten van de persoonlijke impact van werknemers (adhv Impact Calculator gebaseerd op boek Verborgene Impact door Babette Porcelijn) <p>De toepassing van gamification technieken voor het bewerkstelligen van gedragsverandering is wetenschappelijk gevalideerd.</p> <p>Voor aanvullende uitleg, zie one-pager.</p>
<p>Juridische aspecten</p> <ul style="list-style-type: none"> - Is een vergunningaanvraag traject onderdeel van dit project? - Is mogelijk sprake van staatssteun? - Zijn er juridische project-aspecten? Zo ja, welke? (beschrijf deze) 	<p>N.v.t.</p>
<p>Hoe hoog schat u de ureninzet in?</p>	<p>20 uur per jaar (interne begeleiding en ondersteuning) voor de afdeling MM</p>
<p>Hoe hoog schat u de kosten in (per jaar)?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat zijn daarbij de grote kostenposten? - Voeg in een bijlage de financiële onderbouwing hiervan toe. 	<p>15.000-20.000 euro (jaarlijks, afhankelijk van aantal deelnemers)</p>
<p>Wat is de ondersteunings- behoefte van dit project?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Naast een financiële bijdrage kan de gemeente ook op andere manieren faciliteren, bijvoorbeeld in natura, kennis inbreng, processen stroomlijnen etc. - Als u behoefte heeft aan financiële ondersteuning kunt u dit in de volgende vraag nader toelichten. 	<p>15.000-20.000 euro (jaarlijks, afhankelijk van aantal deelnemers)</p> <p>Uren vanuit de afdelingen om dit verder te faciliteren.</p>
<p>Wat is de financieringsbehoefte van dit project?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hoe hoog schat u de opbrengsten in €'s van het project in? - Hoe groot is de door u gevraagde financiële bijdrage? - Is een lening hiervoor toereikend? Zo ja én is het gevraagde bedrag tussen € 25.000 en € 100.000,- dan kunt u een leningsaanvraag doen bij het Klimaatfonds Breda. Voor openstelling zie www.energiekbreda.nl - Hoe kan het project rendabel (kosteneffectief) worden uitgevoerd? - Is er alternatieve financiering mogelijk? - Wat is een reële Internal Rate of Return voor dit project?(voeg in een bijlage een berekening hiervan bij). 	<p>15.000-20.000 euro</p> <p>Er wordt onderzocht of er budget is om dergelijke zaken gemeentebreed op te pakken.</p>

<p>Hoeveel CO₂reductie per (geleende) € is mogelijk? (Voeg uw berekening ervan bij)</p>	<p>Afhankelijk van het feit of de impact wordt gemeten over een jaar kan op jaarbasis ongeveer 1 ton CO₂ per deelnemer bespaard worden. Deze schatting is gebaseerd op cijfers van Milieu Centraal: https://www.milieucentraal.nl/klimaat-en-aarde/klimaatklappers/klimaattoppers/ Maar de grootste impact wordt behaald door duurzaamheid te integreren op het werk al is dat lastig te kwantificeren.</p>
<p>Beschrijf welke risico's aan dit project zijn verbonden en hoe deze kunnen worden beheerd? operationele risico's; technische risico's; financiële risico's; juridische risico's; overige risico's;</p>	<p>Er zijn geen risico's: het gebruik van de tool is een eenmalige competitie, die voor een vast bedrag wordt ingekocht. Enige risico is dat er geen besparing wordt gerealiseerd.</p>
<p>Betreft dit projectvoorstel een voortzetting van het projectvoorstel dat in 2017 gehonoreerd is? Zo ja beantwoord dan onderstaande vragen. - Tot hoe ver heeft u de doelen en beoogde resultaten van het project in 2017 weten te behalen? - Wat zijn de ervaringen uit 2017 en hoe heeft u dit verwerkt in uw projectvoorstel voor 2018?</p>	<p>De resultaten uit de enquête zijn nog niet bekend en dus weten we nog niet of er een verandering heeft plaatsgevonden in duurzaamheidsgedrag maar een andere doelstelling was dat 75 personen mee moesten doen. Die doelstelling is niet behaald en dat is dan ook gelijk de teleurstelling. Er is blijkbaar weinig animo voor de footprintchallenge. Om te onderzoeken of het aan het instrument ligt kiezen we voor 2018 een ander instrument. Om daarmee uit te sluiten dat er maar beperkt interesse is in duurzaamheid binnen de organisatie. Ook richt dit instrument zich meer op de duurzaamheidsdoelstellingen in het werk te verankeren i.p.v. de thuissituatie.</p>

Voor nadere informatie: u kunt uw vraag stellen aan de bij u bekende thematrekker U kunt dit formulier sturen naar: energiekbreda@breda.nl

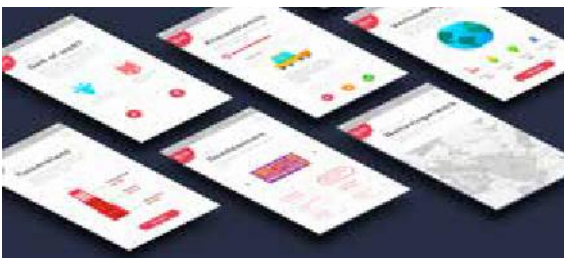

Uitdaging

We naderen de gemeenteraadsverkiezingen. De afgelopen collegeperiode heeft jouw gemeente veel werk verzet om samen met burgers en bedrijven te verduurzamen. Er zijn stippen aan de horizon gezet. Op weg naar een klimaatneutrale gemeente!

Maar: hoe borg je de inspanningen op het gebied van duurzaamheid in jouw organisatie? Hoe zorg je ervoor dat er de komende jaren wordt voortgebouwd op de behaalde resultaten?

Duurzaamheidsmeting

One Future Play helpt bij het beantwoorden van deze vragen. Dat doen we met de eerste interactieve tool die de gemeentelijke duurzaamheidsambities direct koppelt aan menskracht. Een gamified duurzaamheidsmeting genaamd: *The Sustainability Game*.

Samen vertalen wij de duurzaamheidsstrategie naar een zogenoemde competentiematrix: wat moeten mensen kunnen en weten om in hun rol een bijdrage te leveren aan de duurzaamheidsdoelstellingen van de gemeente?

Maatwerk

Met onze kennis van gamification en duurzaamheidscompetenties en jouw inhoudelijke expertise komen we samen tot een assessment toegespitst op jouw organisatie en de aanwezige doelgroep(en), rollen of domeinen. De optimale speelduur is 15 minuten. Iedereen speelt gewoon op zijn/haar mobiele telefoon.

Ontwerpvariaties voor verschillende doelgroepen

Wat levert het op?

1. Vergroot draagvlak & borging van resultaten

Enthousiasmeer en mobiliseer je collega's en de rest van de organisatie met behulp van gamification — een bewezen succesvolle manier om mensen te betrekken bij nieuwe initiatieven.

Door het duurzaamheidsbeleid en behaalde resultaten te vertalen naar een spelomgeving borg je deze kennis in de organisatie. Competitie en/of samenwerkingsmomenten dragen bij aan het interactieve spelplezier.

2. Identificatie Change Agents

Waar in de organisatie bevinden zich bepaalde kennis en vaardigheden? En wie kan de organisatie nu al helpen stappen te maken in de juiste richting? Via het dashboard krijg je inzicht in het individuele én het collectieve competentieprofiel. Zo kom je tot een kenniskaart van je gemeente en heb je jouw *change agents* op het netvlies

Links: resultaat van een individuele deelnemer

Rechts: resultaten van het collectief

3. Versterkte menskracht via gamified assessment

Al je collega's krijgen de duurzame uitdagingen van de gemeente voorgeschoteld. Het assessment maakt daarmee inzichtelijk welke kennis, vaardigheden en waarden op het gebied van duurzaamheid er binnen de organisatie aanwezig zijn én ontbreken. Concrete leerdoelen volgen vanuit dat inzicht. Zo dragen we samen op structurele wijze bij aan de menskracht voor duurzaamheid binnen de gemeente.

4. Verbetering prestatie & verankering beleid

Speel *The Sustainability Game* zo vaak als je wilt. Je meet op eenvoudige wijze de voortgang van zowel individuele werknemers als de gehele organisatie.

Meer informatie

One Future Play
James Wattstraat 100-8
1097DM Amsterdam

onefutureplay.nl
info@onefutureplay.nl

Spelenderwijs naar een duurzame verbinding van
overheid, bedrijfsleven & onderwijs

	<p>Projectbeschrijving Uitvoeringsprogramma Klimaat 2017-2020 (met evt. Verzoek tot ondersteuning)</p> <p>DO-07 Circulaire economie</p> <p>Gemeente Breda: Bart van Oort</p> <p>In een circulaire economie worden schaarse grondstoffen teruggewonnen én ingezet om nieuwe waarde te genereren. Dat vraagt om nieuwe modellen voor productie, consumptie, (regionale) distributie en logistiek. Breda heeft als grootste West-Brabantse gemeente een belangrijke functie in het slagen van een biobased economie in de regio. Met Bergen op Zoom als katalysator voor de maak-industrie zoekt Breda positionering. Uitgangspunt hiervoor is het versterken van kennis en producten, nieuwe allianties durven aangaan en natuurlijk een eigen takenpakket ontwikkelen dat inzet op het behalen van maximale resultaten.</p>
<p>Toetsingsaspecten</p>	
<p>Wat is de achtergrond en aanleiding van het project?</p>	<p>De duurzaamheidsvisie benoemt vergaande ambities over de circulaire economie en het verbinden van partijen.</p>
<p>Wat is het doel van het project? - Beschrijf de tussenresultaten en het eindresultaat. - Op welke doelgroep(en) richt het project zich?</p>	<p>Aanjagen van de circulaire economie door te verbinden, versnellen, te 'voorbeelden' en te faciliteren. Gemeentelijke organisatie is een logisch partner voor een circulaire economie voor stedelijke en regionale stake- holders in de keten.</p>
<p>Op welke thema's (UPK 2017-2020) heeft het project effect? - duurzaam gebruik grondstoffen & water - biodiversiteit - energiebesparing - duurzame mobiliteit - duurzame energie - klimaatadaptatie</p>	<p>Duurzaam gebruik grondstoffen & water</p>
<p>Welke prestatie-bijdragen levert het project aan de UPK-klimaatdoelen m.b.t. de verbetering van .... - duurzame leefomgeving - gedragsverandering - circulaire economie - water, lucht, groen - biodiversiteit - gezondheid</p>	<p>Het gaat over circulaire economie, gedragsverandering dient plaats te vinden om dit invulling te geven. Circulaire economie is namelijk een andere manier van denken van bezit naar gebruik/life cycle costs/total costs of ownership etc.</p> <p>Het gaat ook over een duurzame leefomgeving waarbij zo veel mogelijk waarde wordt toegevoegd en zo min mogelijk waarde wordt vernietigd.</p>
<p>Wat zijn de belangrijkste activiteiten en/of producten?</p>	<p>Participeren in de week van de Circulaire Economie door:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Bijeenkomst te organiseren om ondernemers kennis te laten maken met de circulaire economie - Vervolgetraject organiseren voor ondernemers die concreet aan de slag willen - Circulaire projecten in het zonnetje zetten (Parel, Wolfselaar, Repairshops, circulaire inkooptrajecten etc.) - Markt organiseren waar ondernemers hun circulaire producten kunnen tonen (Wolfselaar en Groenplein) Een doelstelling formuleren qua circulair inkopen en dit binnen MVI borgen en uitvoeren. <p>Inventariseren wat voor stromen er binnen de gemeente er vrijkomen (conform analyse VANG buitenshuis)</p>
<p>Is een regionale aanpak mogelijk? Is het project geschikt om samen met andere gemeenten in de regio uit te voeren?</p>	<p>De intentie is om de bijeenkomst samen met de regio te organiseren. In eerste instantie Bergen op Zoom en Roosendaal. Maar binnen B5 wordt het ook gepolst. Andere partners zijn REWIN, Platform BV Breda en VNO- NCW BZ.</p>
<p>Hoe is de projectorganisatie opgezet? De indiener moet een van de genoemde partijen in de project-organisatie zijn. - Welke rol speelt de project-indiener? - Hoe is de samenwerking georganiseerd? - Zijn er meerdere projectaanvragers bij dit project betrokken? - Wat is het kennisniveau? - Hoe is het project georganiseerd? - Welke relevante ervaring wordt ingebracht? - Is er bereidheid tot open boekhouding? - Is er bereidheid tot samenwerking met anderen?</p>	<p>MM: beleidsadviseur en/of projectleider en/of opdrachtgever Andere afdelingen (Afvalservice, Wijkzaken, SIB, Inkoop): uitvoerend/opdrachtgever/adviseurend Daarnaast is vanuit het rijk 'Nederland Circulair in 2050' uitgerold. Ten aanzien van de uitvoering wordt in het akkoord aangegeven dat de partijen gezamenlijk vijf transitieagenda's opstellen binnen de prioritaire thema's van het Rijksbrede programma, te weten:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Biomassa en voedsel; 2) Kunststoffen; 3) Maakindustrie; 4) Bouw; 5) Consumptiegoederen. <p>Binnen VNG en in de regio zal worden gekeken naar de invulling en hoe we met elkaar optrekken en van elkaar gaan leren.</p> <p>Dit doen we niet alleen in de stad. We werken samen met partijen in de stad. Circulaire economie gaat namelijk ook over de bedrijvigheid in de stad. Ook binnen B5 wordt hier volop aandacht aan besteed.</p>

<p>Hoe is het project opgebouwd?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat is het technisch concept? - Welke technieken, installaties of maatregelen worden er toegepast? - Bij Innovatieve projecten: is er een wetenschappelijke validering beschikbaar? - Is de techniek bewezen uitrolbaar? - Is het een upgrade van gangbare techniek? - Is er sprake van participatie door derden? <p>Het project moet uiterlijk binnen 3 jaar resultaat opleveren.</p>	<p>Ontwikkelen van een methode om circulaire economie tot gemeengoed te maken door te fungeren als voorbeeldgemeente in de regio. Dit moet samen met de stad worden opgepakt.</p> <p>In de gemeente en daarbuiten zijn diverse netwerken beschikbaar. Denk hierbij aan de Biobased Delta, Avans expertisecentrum en het 'circus circulair'. Komende tijd staat in het teken van groei van deze netwerken en positioneren. Uiteindelijk komen uit die netwerken speerpunten naar voren waarop kan worden ingezet. De resultaten zullen via deze netwerken worden gedeeld en ook via het Groenplein en Wolfslaar.</p>
<p>Juridische aspecten</p> <ul style="list-style-type: none"> - Is een vergunningaanvraag traject onderdeel van dit project? - Is mogelijk sprake van staatssteun? - Zijn er juridische project-aspecten? Zo ja, welke? (beschrijf deze) 	<p>Geen</p>
<p>Hoe hoog schat u de ureninzet in?</p>	<p>400 elk jaar</p>
<p>Hoe hoog schat u de kosten in (per jaar)?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat zijn daarbij de grote kostenposten? - Voeg in een bijlage de financiële onderbouwing hiervan toe. 	<p>€ 55.000</p>
<p>Wat is de ondersteunings- behoefte van dit project?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Naast een financiële bijdrage kan de gemeente ook op andere manieren faciliteren, bijvoorbeeld in natura, kennis inbreng, processen stroomlijnen etc. - Als u behoefte heeft aan financiële ondersteuning kunt u dit in de volgende vraag nader toelichten. 	<p>Expertise van alle afdelingen binnen de gemeente maar ook expertise vanuit de stad en de verschillende netwerken. Zo is er veel kennis met betrekking tot materiaalgebruik bij Wijkzaken en SIB.</p>
<p>Wat is de financieringsbehoefte van dit project?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hoe hoog schat u de opbrengsten in €'s van het project in? - Hoe groot is de door u gevraagde financiële bijdrage? - Is een lening hiervoor toereikend? Zo ja én is het gevraagde bedrag tussen € 25.000 en € 100.000,- dan kunt u een leningsaanvraag doen bij het Klimaatfonds Breda. Voor openstelling zie www.energiekbreda.nl - Hoe kan het project rendabel (kosteneffectief) worden uitgevoerd? - Is er alternatieve financiering mogelijk? - Wat is een reële Internal Rate of Return voor dit project?(voeg in een bijlage een berekening hiervan bij). 	<p>€ 15.000 elk jaar</p>
<p>Hoeveel CO₂ reductie per (geleende) € is mogelijk? (Voeg uw berekening ervan bij)</p>	<p>TNO heeft uitgerekend dat d.m.v. CE minstens 10% CO₂ besparing kan plaatsvinden en 20% waterbesparing. Reductie wordt behaald door hergebruik van grondstoffen en verkleinen van kringlopen. Zodoende vindt er besparing plaats op het gebied van logistiek en productie van grondstoffen en materialen.</p>

<p>Beschrijf welke risico's aan dit project zijn verbonden en hoe deze kunnen worden beheerd? operationele risico's; technische risico's; financiële risico's; juridische risico's; overige risico's;</p>	<p>Circulaire economie betekent inzicht in ketens en partners. Regionaal dekkend beeld hiervoor is onmisbaar.</p> <p>Circulaire economie betekent ook dat iedere schakel in de keten bewust is van de keuzes die voorliggen. Indien dat bewustzijn niet tot stand komt, is circulaire economie een utopie.</p>
<p>Betreft dit projectvoorstel een voortzetting van het projectvoorstel dat in 2017 gehonoreerd is? Zo ja beantwoord dan onderstaande vragen. - Tot hoe ver heeft u de doelen en beoogde resultaten van het project in 2017 weten te behalen? - Wat zijn de ervaringen uit 2017 en hoe heeft u dit verwerkt in uw projectvoorstel voor 2018?</p>	<p>Er is een inkooptraject van start gegaan voor het circulair inkopen van bedrijfskleding middels de Circulair Inkoop Academy. Voorbeelden worden intern gedeeld via PIP. Extern zijn diverse connecties gelegd met partijen wat heeft geresulteerd in het opzetten van een bijeenkomst. De regionale duurzaamheidstop stond dit jaar ook in het teken van de circulaire economie.</p> <p>Dit jaar gaan we de intenties omzetten in daden.</p>

Voor nadere informatie: u kunt uw vraag stellen aan de bij u bekende thematrekker U kunt dit formulier sturen naar: energiekbreda@breda.nl

 <p>Energiek Breda</p>	<p>Projectbeschrijving Uitvoeringsprogramma Klimaat 2017-2020 (met evt. Verzoek tot ondersteuning)</p> <p>DO-08 Greendeal Biobased in de Openbare Ruimte</p> <p>Gemeente Breda: Bart van Oort</p> <p>De Gemeente Breda heeft de Green Deal Openbare Ruimte omarmd en om daar invulling aan te geven dienen er pilots en projecten te worden opgezet. Die dienen als voorbeeld binnen de gemeente en in de regio.</p> <p>In relatie tot de andere ingediende projectcoorstellen gaat dit om Biobased en Circulair ondernemen, zie http://pepbc.nl/product/magneet/. Gaat dus om een gedachtegoed en specifiek in de openbare ruimte, de groene projecten, te stimuleren. Resultaat is wel duurzaam inkopen, al veranderd er niets aan de wijze waarop we inkopen.</p>
<p>Toetsingsaspecten</p>	
<p>Wat is de achtergrond en aanleiding van het project?</p>	<p>De Gemeente Breda heeft de Green Deal Openbare ruimte omarmt en zet daarmee in op de Biobased Economy. In die Green Deal is o.a. met de provincie NB, gemeente Tilburg en Bergen op Zoom en Avans Breda afgesproken om pilots en projecten op te zetten.</p>
<p>Wat is het doel van het project? - Beschrijf de tussenresultaten en het eindresultaat. - Op welke doelgroep(en) richt het project zich?</p>	<p>Om in het programma openbare ruimte projecten te definiëren waar biobased een kans heeft. Dit zo veel mogelijk is met onderwijs oppakken.</p>
<p>Op welke thema's (UPK 2017-2020) heeft het project effect? - duurzaam gebruik grondstoffen & water - biodiversiteit - energiebesparing - duurzame mobiliteit - duurzame energie - klimaatadaptatie</p>	<p>Duurzaam gebruik grondstoffen & water</p>
<p>Welke prestatie-bijdragen levert het project aan de UPK-klimaatdoelen m.b.t. de verbetering van .... - duurzame leefomgeving - gedragsverandering - circulaire economie - water, lucht, groen - biodiversiteit - gezondheid</p>	<p>Duurzame leefomgeving doordat er natuurlijke materialen (zo veel mogelijk uit de omgeving) worden gebruikt die geen straling of dampen afgeven. Bijdrage aan de circulaire economie door gebruik te maken van materialen en producten die terug in de kringloop kunnen komen (bijvoorbeeld door hergebruik maar ook natuurlijk kunnen afbreken). Gedragsverandering door voorlichting te geven en zichtbaar te maken dat biobased materialen en producten een meerwaarde hebben. Het geeft een lagere carbon footprint doordat er ook minder CO₂ vrijkomt bij de productie en er vindt CO₂ opslag plaats voor een langere tijd.</p>
<p>Wat zijn de belangrijkste activiteiten en/of producten?</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Inventariseren van biobased stromen die van de gemeente zijn (gebouwen en openbare ruimte) - Biobased projecten en pilots opzetten - Schaduwplan voor Nieuwe Mark (o.a. biobased kratten waterplanten)
<p>Is een regionale aanpak mogelijk? Is het project geschikt om samen met andere gemeenten in de regio uit te voeren?</p>	<p>De Green Deal wordt al regionaal opgepakt waarbij we leren van de gemeente Bergen op Zoom, Tilburg en de provincie Noord-Brabant.</p>
<p>Hoe is de projectorganisatie opgezet? De indiener moet een van de genoemde partijen in de projectorganisatie zijn. - Welke rol speelt de project-indiener? - Hoe is de samenwerking georganiseerd? - Zijn er meerdere projectaanvragers bij dit project betrokken? - Wat is het kennisniveau? - Hoe is het project georganiseerd? - Welke relevante ervaring wordt ingebracht? - Is er bereidheid tot open boekhouding? - Is er bereidheid tot samenwerking met anderen?</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Inkoop: adviseren tijdens inkoopproces - Beheer: aandragen van projecten op alle elementen - MM: aanjagen van proces, coördinerende rol - Communicatie: ondersteuning verspreiding kennis - Budgethouders/gebruikers: bereidwilligheid en open mindset - Avans: onderzoeken en tests uitvoeren - Markt: producten ontwikkelen en tests uitvoeren

<p>Hoe is het project opgebouwd?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat is het technisch concept? - Welke technieken, installaties of maatregelen worden er toegepast? - Bij Innovatieve projecten: is er een wetenschappelijke validering beschikbaar? - Is de techniek bewezen uitrolbaar? - Is het een upgrade van gangbare techniek? - Is er sprake van participatie door derden? <p>Het project moet uiterlijk binnen 3 jaar resultaat opleveren.</p>	<p>Gezamenlijke aanpak formuleren intern en extern Programma ABC (Afval, Biobased en Circulair) verder uitwerken Inkooptrajecten aangaan Evalueren en handreiking opstellen (handvatten)</p>
<p>Juridische aspecten</p> <ul style="list-style-type: none"> - Is een vergunningaanvraag traject onderdeel van dit project? - Is mogelijk sprake van staatssteun? - Zijn er juridische project-aspecten? Zo ja, welke? (beschrijf deze) 	<p>We hebben met aanbestedingsregels te maken. Daarvoor is overleg met Pianoo en RVO hoe hier mee om te gaan. Ook zal er ondersteuning zijn vanuit de juridische afdeling hiervoor. Toetsing haalbaarheid Life Cycle Costs (LCC) bij aanbestedingen MKI waardes opnemen in aanbestedingen om de milieudruk te verkleinen.</p>
<p>Hoe hoog schat u de ureninzet in?</p>	<p>200 te verdelen over diverse afdelingen per jaar</p>
<p>Hoe hoog schat u de kosten in (per jaar)?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat zijn daarbij de grote kostenposten? - Voeg in een bijlage de financiële onderbouwing hiervan toe. 	<p>€ 25.000 te verdelen over MM/Budgethouders per jaar</p>
<p>Wat is de ondersteunings- behoefte van dit project?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Naast een financiële bijdrage kan de gemeente ook op andere manieren faciliteren, bijvoorbeeld in natura, kennis inbreng, processen stroomlijnen etc. - Als u behoefte heeft aan financiële ondersteuning kunt u dit in de volgende vraag nader toelichten. 	<p>Ondersteuning via de diverse afdelingen middels (vooraf) vrijgemaakte uren. Gezien de formatiedruk zullen hier wellicht dan wel keuzes gemaakt moeten worden.</p>
<p>Wat is de financieringsbehoefte van dit project?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hoe hoog schat u de opbrengsten in €'s van het project in? - Hoe groot is de door u gevraagde financiële bijdrage? - Is een lening hiervoor toereikend? Zo ja én is het gevraagde bedrag tussen € 25.000 en € 100.000,- dan kunt u een leningsaanvraag doen bij het Klimaatfonds Breda. Voor openstelling zie www.energiekbreda.nl - Hoe kan het project rendabel (kosteneffectief) worden uitgevoerd? - Is er alternatieve financiering mogelijk? - Wat is een reële Internal Rate of Return voor dit project?(voeg in een bijlage een berekening hiervan bij). 	<p>€ 25.000 te verdelen over MM/Budgethouders per jaar.</p> <p>Doordat er duurzaam en slim wordt ingekocht is een besparing te behalen qua geld doordat spullen langer mee- gaan, een restwaarde overhouden en minder beheer/onderhoud vergen. Het is echter vaak zo dat de investerings- kosten hoger zijn. Het verkrijgen van inzage in LCC vereist een extra inspanning en dus geld en uren.</p> <p>Daarnaast is er nog nauwelijks kennis intern en daarvoor is geld benodigd om deze kennis te ontsluiten / te delen.</p> <p>Gemeente Breda kent een subsidie bedrag van EUR 0.000,- voor het jaar 2017 toe met een eventuele doorloop van het project naar 2018 waarna een bedrag van EUR 25.000,- wordt toegekend, te ondersteunen vanuit het UPK.</p>
<p>Hoeveel CO₂ reductie per (geleende) € is mogelijk? (Voeg uw berekening ervan bij)</p>	<p>Uitgangspunt is om op bepaalde materialen te besparen. Hout is 0,9 ton CO₂ per m³ hout.</p>

<p>Beschrijf welke risico's aan dit project zijn verbonden en hoe deze kunnen worden beheerd? operationele risico's; technische risico's; financiële risico's; juridische risico's; overige risico's;</p>	<p>Dat juridische gezien TCO niet eenvoudig meegenomen kan worden in het aanbestedingstraject. Dat van te voren bepaalde duurzame uitgangspunten sneuvelen tijdens het inkoopproces.</p>
<p>Betreft dit projectvoorstel een voortzetting van het projectvoorstel dat in 2017 gehonoreerd is? Zo ja beantwoord dan onderstaande vragen. - Tot hoe ver heeft u de doelen en beoogde resultaten van het project in 2017 weten te behalen? - Wat zijn de ervaringen uit 2017 en hoe heeft u dit verwerkt in uw projectvoorstel voor 2018?</p>	<p>Er is een krachtvoersessie georganiseerd en een programma ABC opgesteld en er komen biobased kratten voor waterplanten in de Nieuwe Mark. Er is bestuurlijk de keuze gemaakt om geen actsheet voor biobased en circulair te maken en gezien andere prioriteiten en beperkt budget zijn er dit jaar beperkt stappen gemaakt. Wel is er geïnvesteerd in het netwerk in regio en landelijk.</p> <p>Doelstelling is om dit jaar meer met de regio, de markt en het onderwijs te gaan doen omdat de kracht ligt in de Triple Helix.</p>

In een adviesgesprek, dat volgt op de indiening van dit voorstel, worden de volgende zaken besproken:

1. Is er een goed gespecificeerde ambitie?
2. Is bestuurlijk draagvlak georganiseerd?
3. Zijn de projectresultaten afdwingbaar te realiseren?
4. Is er een manager of projectverantwoordelijke die grip heeft op het vraagstuk?
5. Wordt de noodzakelijke kennis uit de markt of bij andere relevante partijen opgehaald?
6. Wie worden de uitvoerende partijen?
7. Zijn er voldoende middelen, tijd en volmacht?
8. Wie is de eindgebruiker en wil die het resultaat van het project gebruiken?

Voor nadere informatie: u kunt uw vraag stellen aan de bij u bekende thematrekker U kunt dit formulier sturen naar: energiekbreda@breda.nl

	<p>Projectbeschrijving Uitvoeringsprogramma Klimaat 2017-2020 (met evt. Verzoek tot ondersteuning)</p> <p>DO-09 Duurzame overheid</p> <p>Opzet projectorganisatie en uitvoering duurzaamheids- en klimaatambities gemeentelijke organisatie Gemeente Breda. Gemeente Breda:</p> <p>Myranda Beljaars, tel 076-5294506 Bart van Oort, tel. 076-5299022 Coen Vos, tel.076-529 4753</p>
<p>Toetsingsaspecten</p>	
<p>Wat is de achtergrond en aanleiding van het project?</p>	<p>In het klimaatbeleid van de gemeente Breda is weergegeven dat de gemeente Breda in 2020 een CO₂-neutrale organisatie wil zijn.</p> <p>Gemeente Breda is een grote organisatie, met een verscheidenheid aan activiteiten. Gedurende het KUP van 2012-2016 zijn al grote stappen gezet. Het gaat hier om projecten die binnen de verschillende afdelingen zijn uitgevoerd (bv verduurzaming vastgoed en openbare verlichting).</p> <p>Uit evaluatie van KUP 2012-2016 is duidelijk geworden dat het nodig is om voor de doelstellingen van de gemeentelijke organisatie te kiezen voor een meer organisatie brede projectorganisatie. Om meer betrokkenheid te borgen en daardoor betere doelrealisatie te bereiken.</p>
<p>Wat is het doel van het project?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Beschrijf de tussenresultaten en het eindresultaat. - Op welke doelgroep(en) richt het project zich? 	<p>Integrale aanpak van bevorderen duurzaamheid en besparen en vergroenen van energie binnen de gemeentelijke organisatie.</p> <p>Het project richt zich op de gehele gemeentelijke organisatie van de gemeente Breda. Per afdeling worden ambassadeurs gezocht voor het uitdragen van de duurzaamheidsboodschap.</p>
<p>Op welke thema's (UPK 2017-2020) heeft het project effect?</p> <ul style="list-style-type: none"> - duurzaam gebruik grondstoffen & water - biodiversiteit - energiebesparing - duurzame mobiliteit - duurzame energie - klimaatadaptatie 	<ul style="list-style-type: none"> - duurzaam gebruik van grondstoffen - energiebesparing - duurzame mobiliteit - duurzame energie - klimaatadaptatie
<p>Welke prestatie-bijdragen levert het project aan de UPK-klimaatdoelen m.b.t. de verbetering van ....</p> <ul style="list-style-type: none"> - duurzame leefomgeving - gedragsverandering - circulaire economie - water, lucht, groen - biodiversiteit - gezondheid 	<p>Door de organisatie van het project en de uitvoering hiervan zal de gemeentelijke organisatie actief bij gaan dragen aan een duurzame leefomgeving, gedragsverandering van de werknemers (en als uitvloeisel daarvan ook uitstraling van de duurzaamheidsgedachte naar gemeentelijke partners), circulaire economie, water, lucht en groen en gezondheid.</p>

<p>Wat zijn de belangrijkste activiteiten en/of producten?</p>	<p>1e helft 2018: verankering projectorganisatie, formuleren projectdoelstellingen en tussendoelen en verankering binnen de gemeentelijke organisatie. Het heeft de voorkeur om een werkwijze te kiezen zoals de gemeente Eindhoven dat heeft gedaan. Daar wordt het Natural Step Framework omarmt.</p> <p>2e helft 2018-2020: Uitvoering van het project.</p> <p>Denk hierbij oa. aan:</p> <p>Duurzaamheid/energie binnen bedrijfsvoering Hard/cijfermatig</p> <ul style="list-style-type: none"> - CO₂ voetafdruk gemeentelijke organisatie bepalen en formuleren van tussentijdse reductiedoelstellingen - Maatschappelijk Verantwoord Inkopen - Monitoring realisatie doelstelling gemeentelijke organisatie - Minimaliseren en verduurzamen vervoersbewegingen medewerkers. <p>Soft</p> <ul style="list-style-type: none"> - Gedragsverandering <p>Duurzaamheid/energie binnen projecten/advies</p> <ul style="list-style-type: none"> - Identificeren en borgen van items uit duurzaamheidsvisie/klimaatbeleid - Binnen intakes, bestuursvoorstellen, beleid/programma van afdelingen <p>Duurzaamheidsprojecten/advies</p> <ul style="list-style-type: none"> - Aanscherpen van duurzaamheidsvisie/klimaatbeleid - Vertaling van de duurzaamheidsvisie/klimaatbeleid naar andere afdelingen - Benoemen van duurzaamheidsambassadeurs - Duurzame projecten uitvoeren om doelstellingen duurzaamheidsvisie/klimaatbeleid te halen - Monitoring doelstelling Stad Breda
<p>Is een regionale aanpak mogelijk? Is het project geschikt om samen met andere gemeenten in de regio uit te voeren?</p>	<p>Nee, het betreft een gemeentelijk project.</p>
<p>Hoe is de projectorganisatie opgezet? De indiener moet een van de genoemde partijen in de projectorganisatie zijn.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Welke rol speelt de project-indiener? - Hoe is de samenwerking georganiseerd? - Zijn er meerdere projectaanvragers bij dit project betrokken? - Wat is het kennisniveau? - Hoe is het project georganiseerd? - Welke relevante ervaring wordt ingebracht? - Is er bereidheid tot open boekhouding? - Is er bereidheid tot samenwerking met anderen? 	<p>Bestuurlijk verantwoordelijk is de portefeuillehouder Interne Organisatie.</p> <p>Ambtelijk opdrachtgever is de directeur bedrijfsvoering.</p> <p>Ambtelijk opdrachtnemer en projectleider is de gemeentelijke duurzaamheid coördinator.</p> <p>Deze zal de verschillende afdelingen en het management betrekken bij de projectorganisatie en de uitvoering van het project.</p> <p>Denk hierbij vooral aan:</p> <p>a. Betrokken afdelingen:</p> <ol style="list-style-type: none"> a. Medewerkers M&M b. Medewerker P&O c. Medewerker Communicatie d. Medewerker(s) VGB e. Medewerker ABB (financieel) <p>b. Een groep enthousiastelingen, die vanuit eigen passie deelnemen (de ámbassadeurs')</p>
<p>Hoe is het project opgebouwd?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat is het technisch concept? - Welke technieken, installaties of maatregelen worden er toegepast? - Bij Innovatieve projecten: is er een wetenschappelijke validering beschikbaar? - Is de techniek bewezen uitrolbaar? - Is het een upgrade van gangbare techniek? - Is er sprake van participatie door derden? <p>Het project moet uiterlijk binnen 3 jaar resultaat opleveren.</p>	<p>1e helft 2018: verankering projectorganisatie, formuleren projectdoelstellingen en verankering binnen de gemeentelijke organisatie</p> <p>2e helft 2018-2020: Uitvoering van het project en realisatie van de geformuleerde doelstellingen.</p>

<p>Juridische aspecten</p> <ul style="list-style-type: none"> - Is een vergunningaanvraag traject onderdeel van dit project? - Is mogelijk sprake van staatssteun? - Zijn er juridische project-aspecten? Zo ja, welke? (beschrijf deze) 	<p>Niet van toepassing.</p>
<p>Hoe hoog schat u de ureninzet in?</p>	<p>Opzet projectplan: Duurzaamheid coördinator 1 a 2 dagen per week</p> <p>Functionele deelnemers uit genoemde afdelingen en ambassadeurs: gemiddeld 4 uren per week. Ca. 160 uur per jaar</p>
<p>Hoe hoog schat u de kosten in (per jaar)?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat zijn daarbij de grote kostenposten? - Voeg in een bijlage de financiële onderbouwing hiervan toe. 	<p>Onbekend.</p> <p>De kosten zijn afhankelijk van de ambities die uiteindelijk geformuleerd worden.</p> <p>Voor verduurzaming van gemeentelijke gebouwen is de financiering reeds georganiseerd.</p> <p>Voor openbare verlichting is een businesscase gemaakt voor het grootschalig vervangen van oude lampen door LED. Deze investering (ca. 6 miljoen in 4 jaar) wordt binnen 10 jaar terugverdiend.</p> <p>Voor het verduurzamen van de gemeentelijke mobiliteit (functioneel autogebruik, woon-werkverkeer en eigen wagenpark) is een traject opgestart om middels scenarioberekeningen kosten in beeld te brengen.</p> <p>De kosten zullen worden neergelegd in de werkprogramma's bij de verantwoordelijke afdelingen.</p>
<p>Wat is de ondersteunings- behoefte van dit project?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Naast een financiële bijdrage kan de gemeente ook op andere manieren faciliteren, bijvoorbeeld in natura, kennis inbreng, processen stroomlijnen etc. - Als u behoefte heeft aan financiële ondersteuning kunt u dit in de volgende vraag nader toelichten. 	<p>Niet van toepassing</p>
<p>Wat is de financieringsbehoefte van dit project?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hoe hoog schat u de opbrengsten in €'s van het project in? - Hoe groot is de door u gevraagde financiële bijdrage? - Is een lening hiervoor toereikend? Zo ja én is het gevraagde bedrag tussen € 25.000 en € 100.000,- dan kunt u een leningsaanvraag doen bij het Klimaatfonds Breda. Voor openstelling zie www.energiekbreda.nl - Hoe kan het project rendabel (kosteneffectief) worden uitgevoerd? - Is er alternatieve financiering mogelijk? - Wat is een reële Internal Rate of Return voor dit project?(voeg in een bijlage een berekening hiervan bij). 	<p>Op dit moment niet van toepassing.</p> <p>Streven is om de financiële middelen uit reguliere budgetten uit de betreffende afdelingen van de gemeentelijke organisatie te laten komen.</p> <p>Indien dit niet (volledig) haalbaar blijkt, zal naar aanvullende financieringsbronnen gezocht worden. Bijvoorbeeld doelfinanciering of voorfinanciering middels een lening die vervolgens terugverdiend wordt dmv besparingen (zie openbare verlichting).</p>
<p>Hoeveel CO₂ reductie per (geleende) € is mogelijk? (Voeg uw berekening ervan bij)</p>	<p>Uitstoot van de gemeentelijke organisatie in 2015 was circa 12 kton CO₂. Doel is om dit in 2020 op 0 te krijgen. Dus een reductie van circa 12ton CO₂, waarbij rekening moet worden gehouden dat er al lopende en afgeronde projecten zijn die bijdragen aan deze reductie.</p>
<p>Beschrijf welke risico's aan dit project zijn verbonden en hoe deze kunnen worden beheerd?</p> <p>operationele risico's; technische risico's; financiële risico's; juridische risico's; overige risico's;</p>	<p>Het is lastig gebleken om afdelingen mee te krijgen in het overkoepelende duurzaamheids- en energiebeleid. Dit kan te maken hebben met de financiële haalbaarheid en de inzet van middelen en capaciteit, maar ook met ambities binnen de organisatie.</p> <p>Getracht wordt om hier via de ambassadeurs een oplossing voor te bieden.</p>

<p>Betreft dit projectvoorstel een voortzetting van het projectvoorstel dat in 2017 gehonoreerd is? Zo ja beantwoord dan onderstaande vragen.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tot hoe ver heeft u de doelen en beoogde resultaten van het project in 2017 weten te behalen? - Wat zijn de ervaringen uit 2017 en hoe heeft u dit verwerkt in uw projectvoorstel voor 2018? 	<p>Ja afgelopen jaar zijn nauwelijks stappen gemaakt vanwege het wegvallen van de duurzaamheidscoördinator en het niet kunnen vaststellen van ambities en werkwijze. In navolging van de gemeente Eindhoven willen we een werkwijze omarmen om de duurzaamheidsdoelstellingen te verankeren binnen de organisatie bijvoorbeeld door het Natural Step Framework daar voor te gebruiken. Ook is er vanuit directie commitment benodigd om stappen te kunnen maken.</p>
--	--

Voor nadere informatie: u kunt uw vraag stellen aan de bij u bekende thematrekker U kunt dit formulier sturen naar: energiekbreda@breda.nl

	<p>Projectbeschrijving Uitvoeringsprogramma Klimaat 2017-2020 (met evt. Verzoek tot ondersteuning)</p> <p>DO-11 Energiecoaching huurders maatschappelijk vastgoed</p> <p>Gemeente Breda: Judith van Nuland, afdeling Vastgoedbeheer</p> <p>Het vastgoed van de gemeente Breda wordt verduurzaamd. Bij de meerderheid van de gebouwen staat de energierekening op naam van de huurder (ca. 50 gebouwen). Naast het aanpakken van het gebouw (de schil en installaties) gaat de gemeente de huurders ook coachen op energiebesparing. Hiermee kan het energieverbruik verder terug gebracht worden bovenop de energiebesparende maatregelen.</p> <p>De focus van het coachen ligt op bewustwording, organisatie en gedrag ipv van op technische maatregelen</p> <p>Dit is geen verzoek tot ondersteuning. De afdeling vastgoedbeheer wil graag haar inzet voor en bijdrage aan de klimaatdoelstellingen zichtbaar maken en vraagt daarom dat dit project vermeld wordt als onderdeel van het UPK 2017-2019.</p>
<p>Toetsingsaspecten</p>	
<p>Wat is de achtergrond en aanleiding van het project?</p>	<p>Het vastgoed zelf wordt de komende jaren verduurzaamd en daarmee de CO₂-uitstoot beperkt. Daar bovenop liggen er op de terreinen gedrag en organisatie nog kansen om het verbruik van deze gebouwen te beperken.</p>
<p>Wat is het doel van het project?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Beschrijf de tussenresultaten en het eindresultaat. - Op welke doelgroep(en) richt het project zich? 	<p>Eindoelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Reductie CO₂-uitstoot, energieverbruik en -kosten • Bijdragen doelstelling van het UPK • Investerings in gebouwen effectiever maken • Tevredenheid van de huurders vergroten <p>We leren de huurder:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Zijn energierekening lezen, begrijpen uit welke delen de energiekosten zijn opgebouwd en hoe hij daar invloed op uit kan oefenen 2. Hoe zijn energieverbruik online te volgen en begrijpen. 3. Begrijpen hoe zijn energiegebruik is opgebouwd (verwarmen, verlichting, pc's etc.) 4. Instellingen van eenvoudige installaties aanpassen en het belang hiervan. Bijvoorbeeld het instellen van tijden en temperaturen in een klokthermostaat. 5. Bewustzijn van het effect van de juiste instellingen van complexe installaties. Deze kunnen door de installateur ingesteld worden. 6. Treffen van kleine maatregelen zoals tochtstrips en deur-drangers maar ook verbeteringen in organisatorische aanpassingen zoals deuren minder lang open zetten. 7. Berekenen van verbeteringen in bijvoorbeeld losstaande sfeerverlichting, pc's, server, printers, vaatwassers, tv's, vriezers etc en 8. In het vervolg zelf kunnen identificeren waar de mogelijkheden tot besparing zitten m.b.v. monitoring. 9. Onderhuurders of andere medegebruikers motiveren om op energiegebruik te letten. 10. Bewustzijn van het inkopen van groene energie en hoe offertes van andere leveranciers te vergelijken.
<p>Op welke thema's (UPK 2017-2020) heeft het project effect?</p> <ul style="list-style-type: none"> - duurzaam gebruik grondstoffen & water - biodiversiteit - energiebesparing - duurzame mobiliteit - duurzame energie - klimaatadaptatie 	<p>Energiebesparing, door bewustwording en gedragsverandering gaan de huurders minder energieverbruiken.</p>
<p>Welke prestatie-bijdragen levert het project aan de UPK-klimaatdoelen m.b.t. de verbetering van ....</p> <ul style="list-style-type: none"> - duurzame leefomgeving - gedragsverandering - circulaire economie - water, lucht, groen - biodiversiteit - gezondheid 	<p>Gedragsverandering: de huurders worden zich bewust van hun energieverbruik en hoe hun gedrag, werkwijze en organisatie invloed heeft op de hoogte van dit verbruik. Zij leren hoe ze dit verbruik kunnen verlagen duurzame leefomgeving.</p>
<p>Wat zijn de belangrijkste activiteiten en/of producten?</p>	<p>Coaching, bewustwording, kennis delen, kennisniveau, kunde en motivatie verhogen, implementatie van gereedschappen om dit mogelijk te maken, bv monitoring.</p>
<p>Is een regionale aanpak mogelijk? Is het project geschikt om samen met andere gemeenten in de regio uit te voeren?</p>	<p>Ja, kan ook in andere gemeenten toegepast worden.</p>

<p>Hoe is de projectorganisatie opgezet? De indiener moet een van de genoemde partijen in de projectorganisatie zijn.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Welke rol speelt de project-indiener? - Hoe is de samenwerking georganiseerd? - Zijn er meerdere projectaanvragers bij dit project betrokken? - Wat is het kennisniveau? - Hoe is het project georganiseerd? - Welke relevante ervaring wordt ingebracht? - Is er bereidheid tot open boekhouding? - Is er bereidheid tot samenwerking met anderen? 	<p>Indiener (afdeling vastgoedbeheer) is projectcoördinator, verhuurder en opdrachtgever.</p> <p>De epa-u adviseur verzorgt de coaching namens vastgoedbeheer, deze is bekend met de aanpak van de gemeente en met de meeste gebouwen.</p>
<p>Hoe is het project opgebouwd?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat is het technisch concept? - Welke technieken, installaties of maatregelen worden er toegepast? - Bij Innovatieve projecten: is er een wetenschappelijke validering beschikbaar? - Is de techniek bewezen uitrolbaar? - Is het een upgrade van gangbare techniek? - Is er sprake van participatie door derden? <p>Het project moet uiterlijk binnen 3 jaar resultaat opleveren.</p>	<p>De huurders nemen vrijwillig deel. De eerste resultaten worden al in het eerste jaar verwacht.</p>
<p>Juridische aspecten</p> <ul style="list-style-type: none"> - Is een vergunningaanvraag traject onderdeel van dit project? - Is mogelijk sprake van staatssteun? - Zijn er juridische project-aspecten? Zo ja, welke? (beschrijf deze) 	<p>Nee</p>
<p>Hoe hoog schat u de ureninzet in?</p>	<p>Coaching zal bestaan uit voorbereiding gebouw, opstellen coachplan en de afspraken ter plaatse (max 6 keer). Verwachting is dat dit 10 uur per gebouw zal zijn. Het betreft circa 50 gebouwen.</p>
<p>Hoe hoog schat u de kosten in (per jaar)?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat zijn daarbij de grote kostenposten? - Voeg in een bijlage de financiële onderbouwing hiervan toe. 	<p>Naast de uren zetten we ook een budget in om kleine aanpassingen te kunnen doen en een slimme meter aan te brengen. De verwachting is dat dit voor 50 gebouwen circa € 90.000 gaat kosten.</p>
<p>Wat is de ondersteunings- behoefte van dit project?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Naast een financiële bijdrage kan de gemeente ook op andere manieren faciliteren, bijvoorbeeld in natura, kennis inbreng, processen stroomlijnen etc. - Als u behoefte heeft aan financiële ondersteuning kunt u dit in de volgende vraag nader toelichten. 	<p>Nee</p>

<p>Wat is de financieringsbehoefte van dit project?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hoe hoog schat u de opbrengsten in €'s van het project in? - Hoe groot is de door u gevraagde financiële bijdrage? - Is een lening hiervoor toereikend? <p>Zo ja én is het gevraagde bedrag tussen € 25.000 en € 100.000,- dan kunt u een leningsaanvraag doen bij het Klimaatfonds Breda. Voor openstelling zie www.energiekbreda.nl</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hoe kan het project rendabel (kosteneffectief) worden uitgevoerd? - Is er alternatieve financiering mogelijk? - Wat is een reële Internal Rate of Return voor dit project? (voeg in een bijlage een berekening hiervan bij). 	<p>Nee, er is budget voor coaching opgenomen in het Uitvoeringsplan Verduurzaming Gemeentelijk Vastgoed.</p>
<p>Hoeveel CO₂ reductie per (geleende) € is mogelijk? (Voeg uw berekening ervan bij)</p>	<p>Nog onbekend</p>
<p>Beschrijf welke risico's aan dit project zijn verbonden en hoe deze kunnen worden beheerd?</p> <p>operationele risico's; technische risico's; financiële risico's; juridische risico's; overige risico's;</p>	
<p>Betreft dit projectvoorstel een voortzetting van het projectvoorstel dat in 2017 gehonoreerd is? Zo ja beantwoord dan onderstaande vragen.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tot hoe ver heeft u de doelen en beoogde resultaten van het project in 2017 weten te behalen? - Wat zijn de ervaringen uit 2017 en hoe heeft u dit verwerkt in uw projectvoorstel voor 2018? 	<p>Voortzetting van 2017. Coaching is nog niet gestart. De eerste opleveringen vinden nu plaats. De coaching volgt hier op.</p>

Voor nadere informatie: u kunt uw vraag stellen aan de bij u bekende thematrekker U kunt dit formulier sturen naar: energiekbreda@breda.nl

	<p>Projectbeschrijving Uitvoeringsprogramma Klimaat 2017-2020 (met evt. Verzoek tot ondersteuning)</p> <p>GO-01 Energieteam 2018</p> <p>Leo Simon, Atea-groep</p> <p>Het Energieteam van Atea geeft gratis advies aan alle inwoners van Breda op het gebied van energie-en waterbesparing. De consultant komt langs en loopt de woning na op alle (niet bouwkundige) punten die van invloed kunnen zijn op het energie-en waterverbruik. Aan de hand van deze informatie wordt een schriftelijk advies uitgebracht. Wanneer men beslist om kleine technische maatregelen te treffen dan kan Het energieteam dit tegen een gesubsidieerd bedrag uitvoeren. In veel gevallen is de energie-en waterrekening hoger dan strikt noodzakelijk. De oorzaken daarvan zijn per huis en gezinssamenstelling verschillend. Wanneer men in het bezit is van een BredaPas kan men per kalenderjaar bij het uitgebrachte advies €100,- gratis maatregelen treffen. (Deze € 100,- worden gefinancierd door Wonen en Samenleven en de maatregelen moeten worden uitgevoerd door het Energieteam.) Bij elk contactmoment wordt een flyer overhandigd waarin de diverse vervolgstappen staan. Denk aan de Energiecoöperaties, e-coach, bestaan Buurpreventieteams en handige tips.</p> <p>Het Energieteam is tevens, ook op verzoek, aanwezig op informatiemarkten. Gemeente, energieteam en energiecoöperaties vormen samen een stand zodat geïnteresseerde een totaalpakket krijgt te zien en aangeboden.</p>
<p>Toetsingsaspecten</p>	
<p>Wat is de achtergrond en aanleiding van het project?</p>	<p>Energie-en waterbesparing. Bijdrage CO2 besparing Concreet en goed te monitoren.</p>
<p>Wat is het doel van het project? - Beschrijf de tussenresultaten en het eindresultaat. - Op welke doelgroep(en) richt het project zich?</p>	<p>Minimaal 150 energiedoorlichtingen voor minimaal alle BredaPas houders maar ook voor Bredanaars die geen pas bezitten. Bewustwording, terugbrengen energiekosten voor met name BredaPas houders.</p>
<p>Op welke thema's (UPK 2017-2020) heeft het project effect? - duurzaam gebruik grondstoffen & water - biodiversiteit - energiebesparing - duurzame mobiliteit - duurzame energie - klimaatadaptatie</p>	<p>Energie-en waterbesparing. Aanzet tot gedragsverandering en stimuleren aanpak bestaande bouw.</p>
<p>Welke prestatie-bijdragen levert het project aan de UPK-klimaatdoelen m.b.t. de verbetering van .... - duurzame leefomgeving - gedragsverandering - circulaire economie - water, lucht, groen - biodiversiteit - gezondheid</p>	<p>Duurzame leefomgeving Gedragsverandering Water –en energiebesparing</p>
<p>Wat zijn de belangrijkste activiteiten en/of producten?</p>	<p>Besparingsadviezen die ook technisch daadwerkelijk worden uitgevoerd. Adviezen, koppeling met het Buurpreventieteam en met de energie-coöperaties. Bezoeken aan huis maar ook stand bemanning bij fairs etc.</p>
<p>Is een regionale aanpak mogelijk? Is het project geschikt om samen met andere gemeenten in de regio uit te voeren?</p>	<p>Het is kopieerbaar voor andere gemeenten</p>
<p>Hoe is de projectorganisatie opgezet? De indiener moet een van de genoemde partijen in de projectorganisatie zijn. - Welke rol speelt de project-indiener? - Hoe is de samenwerking georganiseerd? - Zijn er meerdere projectaanvragers bij dit project betrokken? - Wat is het kennisniveau? - Hoe is het project georganiseerd? - Welke relevante ervaring wordt ingebracht? - Is er bereidheid tot open boekhouding? - Is er bereidheid tot samenwerking met anderen?</p>	<p>Bram Smits, accountmanager commerciële zaken & arbeidstoeleiding Kees van Gestel, manager WGB Kees van Gils, assistent projectleider en consultant-monteur Leo Simon, projectleider van het energie- en inbraakpreventieteam Ervaring: Werken al jaren op deze wijze samen met M&M en wonen en samenleven. De uitgevoerde maatregelen geven een duidelijk beeld over de gerealiseerde CO₂ besparing. Verder 2 consultants en 2 monteurs</p> <p>Consulenten 2 monteurs</p> <ul style="list-style-type: none"> - Projectindiener is Projectleider ET en IPT - Het team heeft diverse cursussen gevolgd waaronder EPA en is Politie Keurmerk gecertificeerd (PKVW). Hierbij worden de personeelsleden periodiek bijgeschoold. - Ruim 15 jaar ervaring m.b.t. het geven van advies en het uitvoeren van Energiebesparende maatregelen - Ruim 15 jaar ervaring m.b.t. het geven van advies en het uitvoeren van inbraakwerende (vertragende) maatregelen. - Er is bereidheid tot samenwerken en open boekhouding.

<p>Hoe is het project opgebouwd?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat is het technisch concept? - Welke technieken, installaties of maatregelen worden er toegepast? - Bij Innovatieve projecten: is er een wetenschappelijke validering beschikbaar? - Is de techniek bewezen uitrolbaar? - Is het een upgrade van gangbare techniek? - Is er sprake van participatie door derden? <p>Het project moet uiterlijk binnen 3 jaar resultaat opleveren.</p>	<p>Er wordt steeds gekeken hoe men het aangeboden pakket kan aanvullen met items die elkaar versterken. Denk aan veiligheid en het aanbieden van rookmelders of aan inbraakpreventie adviezen. Dit biedt verschillende ingangen bij huisbezoeken waarbij energiebesparing gelijk meegenomen wordt en onder de aandacht gebracht.</p>
<p>Juridische aspecten</p> <ul style="list-style-type: none"> - Is een vergunningaanvraag traject onderdeel van dit project? - Is mogelijk sprake van staatssteun? - Zijn er juridische project-aspecten? Zo ja, welke? (beschrijf deze) 	<p>N.v.t.</p>
<p>Hoe hoog schat u de ureninzet in?</p>	<p>N.v.t.</p>
<p>Hoe hoog schat u de kosten in (per jaar)?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat zijn daarbij de grote kostenposten? - Voeg in een bijlage de financiële onderbouwing hiervan toe. 	<p>€ 20.000,-</p>
<p>Wat is de ondersteunings- behoefte van dit project?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Naast een financiële bijdrage kan de gemeente ook op andere manieren faciliteren, bijvoorbeeld in natura, kennis inbreng, processen stroomlijnen etc. - Als u behoefte heeft aan financiële ondersteuning kunt u dit in de volgende vraag nader toelichten. 	<p>N.v.t.</p>
<p>Wat is de financieringsbehoefte van dit project?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hoe hoog schat u de opbrengsten in €'s van het project in? - Hoe groot is de door u gevraagde financiële bijdrage? - Is een lening hiervoor toereikend? Zo ja én is het gevraagde bedrag tussen € 25.000 en € 100.000,- dan kunt u een leningsaanvraag doen bij het Klimaatfonds Breda. Voor openstelling zie www.energiekbreda.nl - Hoe kan het project rendabel (kosteneffectief) worden uitgevoerd? - Is er alternatieve financiering mogelijk? - Wat is een reële Internal Rate of Return voor dit project?(voeg in een bijlage een berekening hiervan bij). 	<p>€ 20.000,-</p>
<p>Hoeveel CO₂ reductie per (geleende) € is mogelijk? (Voeg uw berekening ervan bij)</p>	<p>> 15.588 kg CO₂ CO₂ (besparing van 2016) voor gas en 23.568 kg CO₂ voor de LED lampen.</p>
<p>Beschrijf welke risico's aan dit project zijn verbonden en hoe deze kunnen worden beheerd?</p> <p>operationele risico's; technische risico's; financiële risico's; juridische risico's; overige risico's;</p>	<p>Geen. Heeft zich afgelopen jaren al bewezen.</p>

<p>Betreft dit projectvoorstel een voortzetting van het projectvoorstel dat in 2017 gehonoreerd is? Zo ja beantwoord dan onderstaande vragen.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tot hoe ver heeft u de doelen en beoogde resultaten van het project in 2017 weten te behalen? - Wat zijn de ervaringen uit 2017 en hoe heeft u dit verwerkt in uw projectvoorstel voor 2018? 	<ul style="list-style-type: none"> - Doelstelling is gehaald. Er zijn op 1 november 2017 al 151 energiedoelstellingen uitgevoerd. - Voor 2018 is de doelstelling eveneens 150 energiedoelstellingen wat een haalbare doelstelling blijkt gezien de ervaringen.
--	--

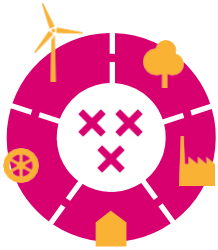
Voor nadere informatie: u kunt uw vraag stellen aan de bij u bekende thematrekker U kunt dit formulier sturen naar: energiekbreda@breda.nl

	<p>Projectbeschrijving Uitvoeringsprogramma Klimaat 2017-2020 (met evt. Verzoek tot ondersteuning)</p> <p>GO-02 CO₂-reductie woningvoorraad corporaties</p> <p>Gemeente Breda, Paul Parea</p> <p>Realisatie alliantie-afspraken gemeente, woningcorporaties en gemeenschappelijke huurderskoepel:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 26% CO₂-reductie in 2020 tov 2015 • opstellen routekaart CO₂-neutraal in 2050 • uitrol 'zonnig Breda' • energiegedrag-aanpak • duurzaam bouwen aanpak • pilotprojecten verduurzaming vastgoed
<p>Toetsingsaspecten</p>	
<p>Wat is de achtergrond en aanleiding van het project?</p>	<p>Binnen de Alliantie van Breda hebben gemeente, corporaties en gemeenschappelijke huurderskoepel prestatie- afspraken gemaakt over energie en duurzaamheid. Deze afspraken sluiten aan bij bredere doelstellingen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Alliantie-afspraken energie betreft invulling landelijk Energie-akkoord. - Alliantie-afspraken duurzaam bouwen aanpak betreft invulling regionaal convenant duurzaam bouwen. - Realisatie doelen Woonvisie Breda t.a.v. woonlasten en CO₂.
<p>Wat is het doel van het project? - Beschrijf de tussenresultaten en het eindresultaat. - Op welke doelgroep(en) richt het project zich?</p>	<p>Realisatie energiemaatregelen conform bestuurlijk afspraken n.a.v. energiestudie 2016. Deze afspraken zijn in 2017 geformaliseerd en bevestigd. Realisatie aanpak energiegedrag conform bestuurlijke afspraken 2016. Bewoner meer mogelijkheden geven voor energiebesparing en invloed geven op aanpak eigen woning. Inzichtelijk maken van de opgave tot een CO₂-neutrale woningvoorraad in 2050.</p> <p>Het project richt zich op de 22.000 zelfstandige woningen en enkele duizenden onzelfstandige woningen bij woningcorporaties en de huurders daarvan.</p>
<p>Op welke thema's (UPK 2017-2020) heeft het project effect? - duurzaam gebruik grondstoffen & water - biodiversiteit - energiebesparing - duurzame mobiliteit - duurzame energie - klimaatadaptatie</p>	<p>Energiebesparing en opwekking duurzame energie. Klimaatadaptatie</p>
<p>Welke prestatie-bijdragen levert het project aan de UPK-klimaatdoelen m.b.t. de verbetering van .... - duurzame leefomgeving - gedragsverandering - circulaire economie - water, lucht, groen - biodiversiteit - gezondheid</p>	<p>Duurzame leefomgeving door reductie CO₂ (Streven 26% CO₂-reductie in 2020 t.o.v. 2015; dat komt overeen met een vermindering van zo'n 16 miljoen ton per jaar), Verbeteren kwaliteit van woningen (Thermisch comfort, vochtuishouding e.d. van woningen verbeteren, o.a. voor gezondheid) Gedragsverandering door bewoners bewust te maken van energiegebruik en hun eigen beïnvloedingsmogelijkheden daarop. Woonlasten beheersbaar maken door verbeteren energieprestatie van woningen Streven buitenruimte integraal in aanpak meenemen.</p>
<p>Wat zijn de belangrijkste activiteiten en/of producten?</p>	<p>Verbeteren van de energieprestatie van bestaande woningen door beperken warmtebehoefte (isolatie, beter glas, betere luchtdichtheid), inzet duurzame energie en efficiënte installaties. Verbeteren van de mate van duurzaamheid van het stadsverwarmingssysteem (Amer-netwerk) Verbeteren van overige aspecten die de duurzaamheid van woningen bepalen (materiaalprestatie, gebruiks- kwaliteit, gezondheid, toekomstwaarde). Kennisuitwisseling en afstemming hieromtrent tussen corporaties, gemeenschappelijke huurderskoepel en gemeente.</p>
<p>Is een regionale aanpak mogelijk? Is het project geschikt om samen met andere gemeenten in de regio uit te voeren?</p>	<p>Onderdelen van de woningcorporaties buiten gemeente Breda. Kennis delen met woningcorporaties in regio (van Roosendaal tot en met Tilburg) Kennis delen met Baronie-gemeenten</p>

<p>Hoe is de projectorganisatie opgezet? De indiener moet een van de genoemde partijen in de projectorganisatie zijn.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Welke rol speelt de project-indiener? - Hoe is de samenwerking georganiseerd? - Zijn er meerdere projectaanvragers bij dit project betrokken? - Wat is het kennisniveau? - Hoe is het project georganiseerd? - Welke relevante ervaring wordt ingebracht? - Is er bereidheid tot open boekhouding? - Is er bereidheid tot samenwerking met anderen? 	<p>Gemeente Breda is coördinator van werkgroep energie die rapporteert aan de Uitvoeringsgroep en (indirect) het Bestuurlijk Overleg van de Alliantie van Breda.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Corporaties, gemeente en huurderskoepel werken samen. Hun expertise wordt ingezet, aangevuld met expertise van energie-adviesbureau. - Gezamenlijk kennisniveau voldoende, mits nodig wordt extra kennis betrokken. - Minimaal vier keer per jaar overleg, zeer regelmatig contact via e-mail, telefoon; daarnaast overleg over specifieke deelprojecten. - Ervaringen van andere energiecorporaties en gemeentes wordt ingebracht, o.a. via samenwerkingsverbanden-corporaties en via landelijk themateam gebouwde omgeving. - Open boekhouding en bereidheid tot samenwerking met anderen.
<p>Hoe is het project opgebouwd?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat is het technisch concept? - Welke technieken, installaties of maatregelen worden er toegepast? - Bij Innovatieve projecten: is er een wetenschappelijke validering beschikbaar? - Is de techniek bewezen uitrolbaar? - Is het een upgrade van gangbare techniek? - Is er sprake van participatie door derden? <p>Het project moet uiterlijk binnen 3 jaar resultaat opleveren.</p>	<p>Corporaties hebben in beeld welke maatregelen de komende jaren getroffen moeten worden om de CO₂-doelstelling te halen. Daar onder vallen 'no regret' maatregelen maar ook innovatievere ingrepen (hybride warmtepompen). Naar verwachting zullen ongeveer 7.000 woningen van de corporaties in de periode tot en met 2020 op enige manier verbeterd worden. Tegelijkertijd wordt gewerkt aan het verduurzamen van het stadsverwarmingsnet.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Maatregelen die zich terugverdienen worden toegepast, op basis van feitelijke energieverbruiken bij eerder toegepaste maatregelen is dit in beeld gebracht . - Zonnepanelen, opschaalbaar via 'Zonnig Breda' - Onderzoek in 2018 t.b.v. opstellen nieuwe alliantie-afspraken periode 2019-2023
<p>Juridische aspecten</p> <ul style="list-style-type: none"> - Is een vergunningaanvraag traject onderdeel van dit project? - Is mogelijk sprake van staatssteun? - Zijn er juridische project-aspecten? Zo ja, welke? (beschrijf deze) 	<p>Er is geen sprake van staatssteun.</p>
<p>Hoe hoog schat u de ureninzet in?</p>	<p>Jaarlijkse inzet gemeente, drie corporaties, huurderkoepel, ieder 400 uur.</p>
<p>Hoe hoog schat u de kosten in (per jaar)?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat zijn daarbij de grote kostenposten? - Voeg in een bijlage de financiële onderbouwing hiervan toe. 	<p>Begeleiding en monitoring door extern adviesbureau: jaarlijks € 25.000 Energie studies, externe ondersteuning e.a. € 25.000</p>
<p>Wat is de ondersteunings- behoefte van dit project?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Naast een financiële bijdrage kan de gemeente ook op andere manieren faciliteren, bijvoorbeeld in natura, kennis inbreng, processen stroomlijnen etc. - Als u behoefte heeft aan financiële ondersteuning kunt u dit in de volgende vraag nader toelichten. 	

<p>Wat is de financieringsbehoefte van dit project?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hoe hoog schat u de opbrengsten in €'s van het project in? - Hoe groot is de door u gevraagde financiële bijdrage? - Is een lening hiervoor toereikend? <p>Zo ja én is het gevraagde bedrag tussen € 25.000 en € 100.000,- dan kunt u een leningsaanvraag doen bij het Klimaatfonds Breda. Voor openstelling zie www.energiekbreda.nl</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hoe kan het project rendabel (kosteneffectief) worden uitgevoerd? - Is er alternatieve financiering mogelijk? - Wat is een reële Internal Rate of Return voor dit project? (voeg in een bijlage een berekening hiervan bij). 	<p>Voor de uitvoering van dit project: jaarlijkse bijdrage € 50.000.</p> <p>De daadwerkelijke uitvoering van de alliantie-afspraken gebeurt grotendeels door de woningcorporaties. De investeringen die daarvoor nodig zijn bedragen naar schatting 65 miljoen euro.</p>
<p>Hoeveel CO₂ reductie per (geleende) € is mogelijk? (Voeg uw berekening ervan bij)</p>	<p>De CO₂-emissiereductie vindt plaats als gevolg van ingrepen in de woningen en het verduurzamen van de energiedragers (waaronder het stadsverwarmingsnet). Deze investeringen vallen buiten dit project.</p>
<p>Beschrijf welke risico's aan dit project zijn verbonden en hoe deze kunnen worden beheerd?</p> <p>operationele risico's; technische risico's; financiële risico's; juridische risico's; overige risico's;</p>	<p>Voor het slagen van het project is investeringsruimte en inzet van personele capaciteit bij de woningcorporaties essentieel.</p>
<p>Betreft dit projectvoorstel een voortzetting van het projectvoorstel dat in 2017 gehonoreerd is? Zo ja beantwoord dan onderstaande vragen.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tot hoe ver heeft u de doelen en beoogde resultaten van het project in 2017 weten te behalen? - Wat zijn de ervaringen uit 2017 en hoe heeft u dit verwerkt in uw projectvoorstel voor 2018? 	<p>Ja.</p> <p>Op basis van resultaten onderzoek energieambities, geadviseerde no-regretmaatregelen in 2017 bestuurlijk afgesproken te realiseren in het kader van meerjarenonderhoudsprogramma.</p> <p>In 2018 verder hierop met routekaart CO₂-neutrale woningvoorraad en wijkplan Hoge Vucht.</p>

Voor nadere informatie: u kunt uw vraag stellen aan de bij u bekende thematrekker U kunt dit formulier sturen naar: energiekbreda@breda.nl

Energiek
Breda

Projectbeschrijving Uitvoeringsprogramma Klimaat 2017-2020 (met evt. Verzoek tot ondersteuning)

GO-03 Verduurzaming bestaand vastgoed

Vervolg Aanpak Verduurzaming bestaande woningvoorraad particulieren

Aanvrager: BRES Realisatie BV

Samenvatting:

Ook in 2018 zal BRES zich actief blijven inzetten om de verduurzaming van Bredase woningvoorraad verder te brengen. BRES is hier al sinds 2011 mee bezig en dit sluit aan bij ons uitgangspunt (en van de Energievisie Breda 2011) dat CO₂-besparing alleen te behalen is bij een langjarig en consistent beleid van voorlichten en stimuleren. BRES zet hiervoor het product de Klantreis in. Een product dat veel aandacht voor communicatie en bewustwording combineert met technisch advies. Van het Wat, het Waarom, naar het Hoe. Handelingsperspectief bieden.

BRES heeft zich voor 2018 opnieuw ten doel gesteld om 100 woningen te verduurzamen; in 4 wijken. Via campagnes, voorlichting en uiteindelijk via advies op maat (keukentafelgesprekken) door onze energieadviseurs. BRES zet hiertoe 4 professionals en zo'n 7 vrijwilligers/energiecoaches in.

BRES werkt hierin samen met andere Bredase energiecoöperaties, met partners in de Klantreis (partners vanuit de VvE-aanpak, de aanpak van woningbouwcorporaties en projecten als 'Van het gas los'), met energieambassadeurs uit de wijken en zo nu en dan ook met landelijke-, provinciale- of zelfs Interreg-partners. Dit allemaal om de Klantreis continu te verbeteren; inhoudelijk en soms ook via extra inzet van middelen (CRM-systeem, extra financiën).

Focus ligt op de wijkanaanpak. Zoveel mogelijk zichtbaar zijn in de wijken. Veel gaat over vertrouwen, over goede voorbeelden uit de eigen woonomgeving, over peer-to-peer-aanpak. Die aanpak willen we in 2018 intensiveren door nog meer contactmomenten mogelijk te maken. Door inloopsprekuren in te richten in wijkcentra, of anderszins (BRES komt naar u toe).

Naast de wijkanaanpak is er ook een aanpak op stadsniveau nodig.

Via het eind 2017 gestarte GroenPlein wordt deze uitgerold, maar ook via eigen communicatiekanalen. Breed ingestoken communicatie-activiteiten, zoals de uitreiking van De Groene Parel dragen bij aan bewustwording van nut, noodzaak en het gemak van verduurzaming.

BRES vraagt voor dit project aan de gemeente een bijdrage van € 60.000,- uit het UPK ten behoeve van de inzet van haar adviseurs.

Dit is in lijn met hetgeen wij in ons meerjarenvoorstel 2017 – 2020 hebben aangegeven als prognose.

Toetsingsaspecten

Wat is de achtergrond en aanleiding van het project?

2e jaar van een 4-jarig programma Verduurzaming woningvoorraad.

Wat is het doel van het project?

- Beschrijf de tussenresultaten en het eindresultaat.
- Op welke doelgroep(en) richt het project zich?

Aanpak: ± 4 wijken in Breda

Doel: in 2018 nemen door de aanpak van BRES 100 huishoudens in Breda verduurzamingsmaatregelen aan hun woning, wat gemiddeld tot een verbetering van 2 labelstappen leidt.

Hiertoe worden tenminste de volgende inspanningen door BRES gedaan:

1 Minimaal 5.000 huishoudens worden benaderd via informatie-avonden, buurtacties of wijkacties.

Communicatiemiddelen die hiertoe worden ingezet zijn:

- Huis-aan-huis-brieven
- Website BRES (hits worden geregistreerd)
- Facebookpagina
- GroenPlein-loket
- Flyers die verspreid worden via Gemeente, Nieuwe Veste, GroenPlein, BRES, e.a.

2 Dit leidt tot minimaal 150 tot 200 keukentafelgesprekken en/of adviezen op maat.

- In de gesprekken, adviezen en op voorlichtingsavonden wordt ook geattendeerd op de energiebesparlening van de gemeente, op aankomende regelgeving i.r.t. 'gasloos' (en hoe daarop te anticiperen) en op andere relevante en actuele zaken.

3 De benaderde huishoudens, geleverde adviezen en gehouden keukentafelgesprekken worden vanzelfsprekend geregistreerd in een CRM systeem.

- Voor het inrichten van een verbeterde en landelijk uitwisselbaar CRM-systeem gaat BRES een pilot doen voor HOOM (landelijke energiecoöperatie), met het systeem Econobis. Zo proberen we nog meer uit onze registratie te halen.

4 Inzet van 5 zelf opgeleide energiecoaches draagt bij aan een uitbreiding van onze capaciteit en een versnelling in de adviezen op maat.

Hierover wordt halverwege (lean, via CRM) en aan het eind van het jaar (uitgebreid) gerapporteerd aan de Gemeente Breda.

Doelgroep: particuliere woningeigenaren

<p>Op welke thema's (UPK 2017-2020) heeft het project effect?</p> <ul style="list-style-type: none"> - duurzaam gebruik grondstoffen & water - biodiversiteit - energiebesparing - duurzame mobiliteit - duurzame energie - klimaatadaptatie 	<ul style="list-style-type: none"> • Duurzame energie • Energiebesparing • Klimaatadaptatie
<p>Welke prestatie-bijdragen levert het project aan de UPK-klimaatdoelen m.b.t. de verbetering van....</p> <ul style="list-style-type: none"> - duurzame leefomgeving - gedragsverandering - circulaire economie - water, lucht, groen - biodiversiteit - gezondheid 	<ul style="list-style-type: none"> • Duurzame leefomgeving: minder CO₂-uitstoot; • Gedragsverandering: bewuster van eigen energieverbruik en zuiniger met energie; • Bijdrage aan klimaatdoelstelling UVK CO₂-neutrale stad.
<p>Wat zijn de belangrijkste activiteiten en/of producten?</p>	<p>Werving deelnemers via wijkcampagnes en stadscampagnes (incl. advertenties, posters, flyers, social media), advies op maat: De BRES-Klantreis. In 4 wijken; plan is om in 2018 de ingezette aanpak Brabantpark en Ulvenhout verder uit te rollen; daarnaast inzet in Ijpelaar (2 delen) en Boeimeer. Advies op maat aan eigenaar-bewoners via keukentafelgesprekken of anderszins. Inzet technisch adviseurs en/of ondernemers bij uitvoering energieadvies. In 2018 wil BRES nog dichter bij de inwoners haar aanpak onder de aandacht brengen. Denk aan inloopspreek-uren in de wijken, of andere directe contactmomenten.</p>
<p>Is een regionale aanpak mogelijk? Is het project geschikt om samen met andere gemeenten in de regio uit te voeren?</p>	<p>Via samenwerking andere coöperaties; adviesrol voor BRES; Aanpak centrale product 'Klantreis' is in 2018 volledig uitgewerkt en zal via HOOM (landelijke organisatie ter ondersteuning professionele energie coöperaties) uitgerold kunnen worden in Nederland.</p>
<p>Hoe is de projectorganisatie opgezet? De indiener moet een van de genoemde partijen in de projectorganisatie zijn.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Welke rol speelt de project-indiener? - Hoe is de samenwerking georganiseerd? - Zijn er meerdere projectaanvragers bij dit project betrokken? - Wat is het kennisniveau? - Hoe is het project georganiseerd? - Welke relevante ervaring wordt ingebracht? - Is er bereidheid tot open boekhouding? - Is er bereidheid tot samenwerking met anderen? 	<p>Projecttrekker is BRES Realisatie BV Indiener is projectcoördinator/directeur BRES, tevens trekker project. Diverse BRES-adviseurs, (vrijwillige en zelf opgeleide) energiecoaches en energieambassadeurs participeren in het project, vormen de werkorganisatie. Kennisniveau: HBO-niveau-kennis van Energievraagstukken en de technische en praktische doorvertaling naar particulier woningbezit. Uitgebreide kennis van communicatie en participatie-aanpak wijken. Relevant netwerk in de stad. Bereidheid tot open boekhouding is vanzelfsprekend. Bereidheid tot samenwerking met anderen is uitgangspunt (wijkpartners, ondernemers, andere coöperaties in Breda, gemeente, RWB, GroenPlein).</p>
<p>Hoe is het project opgebouwd?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat is het technisch concept? - Welke technieken, installaties of maatregelen worden er toegepast? - Bij Innovatieve projecten: is er een wetenschappelijke validering beschikbaar? - Is de techniek bewezen uitrolbaar? - Is het een upgrade van gangbare techniek? - Is er sprake van participatie door derden? <p>Het project moet uiterlijk binnen 3 jaar resultaat opleveren.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Klantvraag i.r.t. verduurzaming woningen beantwoorden d.m.v. intake, scan, advies en evt. inzet extra expertise. - Innovatief is en blijft dat BRES achter de voordeur komt en op maat advies geeft (keukentafelgesprekken e.a.). - Klant bepaalt welke energiemaatregelen worden genomen, maar BRES zet in eerste instantie in op isolatie, zonnepanelen, vervangen enkel glas. Bewezen substantieel rendement en effectief. Direct na het nemen van de energiebesparende maatregelen is er al resultaat (opwekken eigen energie, minder energieverlies, CO₂-besparing). - Deze bewezen techniek i.r.t. communicatiecampagnes wijkenaapak is bewezen uitrolbaar, want de laatste jaren met succes in praktijk gebracht. - Participatie door derden: zo nu en dan andere energie coöperaties in Breda, of ondernemers die advies geven over te nemen maatregelen, of bewoners als energieambassadeur e.a. - Uitwerken nieuw CRM-systeem op verzoek van HOOM en ondersteund door hen. Nodig om meer inzicht te krijgen in gebruikersgegevens en makkelijker advies op maat te kunnen leveren. <p>Samenwerking/participatie: BRES is actief in het Bredase 'Platform Klantreis, d.w.z. dat er gericht wordt samen-gewerkt met trajecten i.r.t. verduurzaming VvE-woningen en woningaanpak bij woningbouwcorporaties'. Ook 'van gas los' wordt hierin meegenomen op bewonersavonden;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het project levert jaarlijks resultaten op, waarover wordt terug gerapporteerd.
<p>Juridische aspecten</p> <ul style="list-style-type: none"> - Is een vergunningaanvraag traject onderdeel van dit project? - Is mogelijk sprake van staatssteun? - Zijn er juridische project-aspecten? Zo ja, welke? (beschrijf deze) 	<p>N.v.t.</p>

Hoe hoog schat u de ureninzet in?	2300 uur voor 2018 voor ± 10 mensen (3 à 4 professionals, 7 vrijwilligers/energiecoaches of meer)
Hoe hoog schat u de kosten in (per jaar)? - Wat zijn daarbij de grote kostenposten? - Voeg in een bijlage de financiële onderbouwing hiervan toe.	± € 121.000,- Ureninzet van adviseurs, communicatiemedewerkers en vrijwilligers/energiecoaches € 100.000,- (technisch en tbv communicatiecampagnes wijkaanpak) Communicatiebudget € 20.000,-
Wat is de ondersteunings- behoefte van dit project? - Naast een financiële bijdrage kan de gemeente ook op andere manieren faciliteren, bijvoorbeeld in natura, kennis inbreng, processen stroomlijnen etc. - Als u behoefte heeft aan financiële ondersteuning kunt u dit in de volgende vraag nader toelichten.	Financiële bijdrage van € 60.000,- wordt gevraagd t.b.v. inzet BRES-adviseurs. Samenwerking met gemeente i.r.t. communicatie inwoners, maar ook i.r.t. gezamenlijke aanpak Klantreis (beleidsadviseurs energie/klimaat) is gewenst en vanzelfsprekend; is al sinds aantal jaren actief op ingezet. • Concept begroting 2018 vindt u in de bijlage.
Wat is de financieringsbehoefte van dit project? - Hoe hoog schat u de opbrengsten in €'s van het project in? - Hoe groot is de door u gevraagde financiële bijdrage? - Is een lening hiervoor toereikend? Zo ja én is het gevraagde bedrag tussen € 25.000 en € 100.000,- dan kunt u een leningsaanvraag doen bij het Klimaatfonds Breda. Voor openstelling zie www.energiekbreda.nl - Hoe kan het project rendabel (kosteneffectief) worden uitgevoerd? - Is er alternatieve financiering mogelijk? - Wat is een reële Internal Rate of Return voor dit project?(voeg in een bijlage een berekening hiervan bij).	- Opbrengst project: 0 - Gevraagde financiële bijdrage: € 60.000,- t.b.v. inzet adviseurs BRES. - Lening is niet aan de orde, want geen opbrengst. - We creëren een win-win door mee te doen in Interregproject ENLEB met Avans i.r.t. Woningaanpak en via trajecten bij HOOM en GroenPlein; hierdoor verdienen de adviseurs zichzelf deels terug, waardoor inzet bovenop het gevraagde bedrag kan worden geleverd en de continuïteit van het project gegarandeerd is. - Kosteneffectiviteit: via uiterst efficiënte inzet ZZP-ers, grote ervaring in wijkaanpak/gestroomlijnde aanpak, inzet vrijwilligers. - IRR is niet aan de orde.
Hoeveel CO₂ reductie per (geleende) € is mogelijk? (Voeg uw berekening ervan bij)	150 ton CO ₂ reductie per jaar is mogelijk bij aanpak 100 woningen (daarbij gaan we uit van 1500 kg CO ₂ besparing per woning voor ten minste gevelisolatie, gecombineerd met dak- of vloerisolatie, Bron: Eneco 2016). Bij een bedrag van € 60.000,- betekent dit 2.5 kg CO ₂ per euro.
Beschrijf welke risico's aan dit project zijn verbonden en hoe deze kunnen worden beheerd? operationele risico's; technische risico's; financiële risico's; juridische risico's; overige risico's;	Geen risico's. Uitgangspunt is en blijft dat er voldoende ingezet kan worden op communicatie direct in de wijken en op klantbezoek/keukentafelgesprekken om e.e.a. zoveel mogelijk persoonlijk en op maat te kunnen aanbieden.
Betreft dit projectvoorstel een voortzetting van het projectvoorstel dat in 2017 gehonoreerd is? Zo ja beantwoord dan onderstaande vragen. - Tot hoe ver heeft u de doelen en beoogde resultaten van het project in 2017 weten te behalen? - Wat zijn de ervaringen uit 2017 en hoe heeft u dit verwerkt in uw projectvoorstel voor 2018?	Ja, is voortzetting van een meerjarig plan. Uitgangspunt voor 2017 was eveneens het verduurzamen van en adviseren bij energieaanpak 100 woningen. Dit is gehaald. Ervaringen uit 2017 (en daarvoor; vanaf 2011- nu) en verwerking in aanpak 2018: - Klantreis wordt continu geëvalueerd en aangescherpt; werkt uitstekend en is voor bewoners inmiddels herkenbaar. - 100 woningen zijn verduurzaamd; in 2018 is dit opnieuw het doel. - Maatregelen waar woningeigenaren het meest aan meedoen zijn: zonnepanelen, isolatiemaatregelen schil, vervangen enkel glas. - Woningeigenaren lijken anno 2017 beter op de hoogte te zijn van mogelijke maatregelen en kosten. Levert iets minder grote aantallen bezoekers aan avonden op, maar wel meer resultaat/conversie. Netto dus positiever. - Isoleren van hele huis is meest aan te bevelen maatregel, maar blijkt ook een kostbare, waardoor dit weinig toegepast wordt. Om hier toch verder in te komen, wordt in 2018 met de gemeente uitgewerkt of een aanbod hierop, het zgn 'woningabonnement', een adequaat antwoord kan zijn. - Hoe dichterbij de klant de info gegeven wordt, hoe meer resultaat. Keukentafelgesprekken zijn ultieme vorm daarvan, maar voor 2018 is doel ook meer zichtbaarheid en contactmomenten in wijken creëren op andere momenten dan infoavonden. - Toch blijft aandacht vragen op stedelijk niveau ook een zinvolle route. O.a. middels het GroenPlein wordt hier mee geëxperimenteerd. GroenPlein is net gestart en dus is het nog te vroeg om ervaringen te kunnen delen; vanaf eind november '17 start het energieloket. In 2018 wordt deze aanpak verder uitgerold en uitgetoetst. - Toenemende aandacht voor 'gasloos wonen' betekent dat hier aandacht aan besteed wordt (in lichte vorm) tijdens presentaties en voorlichting. - De ondersteuning vanuit de landelijke coöperatie HOOM dit jaar is aangepast, waardoor BRES nu zelf afspraken maakt met leveranciers; bleek te weinig 'op maat'.

- Samenwerking met andere energie coöperaties ondersteuning bij opzetten postcoderoos Princenhage (communicatie/werving deelnemers e.d.) heeft de ervaringen uitgebreid; dit is vooral zinvol als inwoners geen geschikt dak hebben om iets met pv te doen. Zo kunnen zij via het dak van anderen toch duurzame energie opwekken. Bij vragen uit de stad hierover, kunnen wij dit in 2018 opnieuw aanbieden. Zo wordt de bijdrage aan CO₂-reductie weer groter.
- Advisering bewoners op maat is zeer arbeidsintensief; daarom ook energicoaches geworven en in opleiding t.b.v. inzet bij eerste meedenkvragen woningeigenaren; tegen vrijwilligersvergoeding zetten zij zich vanaf 2018 actief in.
- Samenwerking met landelijke programma's, zoals HOOM, levert op dat BRES volgend jaar als pilot kan fungeren bij opzetten goed CRM-systeem. Is ook voor lokaal zeer zinvolle verbetering.
- Samenwerking binnen de Klantreis, met de partijen die de onderdelen Vve en Woningcorporaties oppakken, blijkt zeer vruchtbaar. Er zijn veel dwarsverbanden en er kan wederzijds veel ervaring gedeeld worden.
- Aardig communicatiemiddel/ stimuleringsproduct is de uitreiking van de Groene Parel van BRES; die rouleert per jaar over zoveel mogelijk initiatiefnemers in het brede spectrum van energiebesparing in de leefomgeving. Bekend fenomeen inmiddels in Breda.

Aanvullingen:

- In evaluatie meldt men 100 woningeigenaren geadviseerd te hebben over of begeleid te hebben naar verduurzaming. Daarmee acht men de doelstelling gerealiseerd. Maar in het gehonoreerde projectvoorstel stond letterlijk: "Beoogde doelstelling is om 150 - 200 woningeigenaren per jaar te begeleiden naar ten minste 2 labelstappen".
- Niet gerapporteerd wordt hoeveel woningen daadwerkelijk verduurzaamd zijn. Dit stond overigens ook niet als doelstelling benoemd maar is wel interessant om te weten.
- Verder zijn de uitgevoerde activiteiten wel prima.

Concept begroting 2018 BRES Realisatie BV			
	Projecten	Subs	Totalen
A.1	Woningaanpak		
	Subsidie Gemeente Breda	60.000	
	Opdracht Interreg / Avans	15.000	
	Opdracht HOOM	15.000	
	Woningabonnement	pm	
A.2	Zonneveste		
	<i>netto resultaat / jaar</i>	3.000	
A.4	GroenPlein	20.000	
	pm		
A.3	Wind Hazeldonk		
	jaarlijkse fee	8.800	
A.4	Subsidies/bijdragen	pm	
Subtotaal Inkomsten uit Projecten			121.800

Resumé Lasten	
Loonkosten	
Anouk (woningen, communicatie alg./werving + GroenPlein)	35.200
Wieke (directie, woningaanpak, beheer, strategische progr., progr. GP)	38.720
Derk	8.800
Technisch advies wijken; zie inhuur	-
Vrijwilligers alg. (2), energiecoaches (5)	12.000
Inhuur extern	5.000
Totaal uren: 2.300	
Onvoorzien	
Totaal loonkosten	99.720

Out of Pocketkosten	
Communicatiebudget	12.500
Hosting website	750
Abonnement website/Brandweb	760
Kantoomaterialen	1.500
Verzekeringen (WA e.d.)	650
Aanschaf kleine materialen	500
Onvoorzien	2.500
Totaal Out of Pocketkosten	19.160

Totaal Lasten (actueel minimum scenario Jan Schouw)	118.880
--	----------------

Resultaat	
Totaal Baten	121.800
Totaal Lasten	-118.880
Exploitatie 2018	2.920

Voor nadere informatie: u kunt uw vraag stellen aan de bij u bekende thematrekker U kunt dit formulier sturen naar: energiekbreda@breda.nl

Energiek
Breda

Projectbeschrijving Uitvoeringsprogramma Klimaat 2017-2020 (met evt. Verzoek tot ondersteuning)

GO-05 VvE naar EnergieNeutraal

Innovatieve VNG aanpak VvE POWER Brabant

Gemeente Breda, Saskia Schripsema

Succesvolle aanpakken in Nederland waarbij VvE's grote stappen zetten in de richting van energieneutraliteit zijn vooralsnog echter schaars. Er is veelal niet voor gespaard, financieringsmogelijkheden ontbreken en de besluitvorming komt maar moeizaam rond.

VvE Naar EnergieNeutraal

1. VvE's in (middel)hoogbouw complexen in Breda en Oosterhout zijn in kaart gebracht, VvE's van een veel voorkomend bouwtype (i.c. de doelgroep VvE's) worden geselecteerd en contact gezocht enkele beheerders.
  2. De 4 meest kansrijke VvE's worden beloond met een marktonderzoek (bewonerswensen/ambities t.a.v. woningverbetering en verduurzaming) en een stappenplan 'op maat' met scenario's voor renovatie van hun complex naar een energieneutraal complex in 1 keer of in stappen. 2 VvE's (de koplopers) krijgen begeleiding van door Platform31 opgeleide specialisten bij het vervolgtraject naar de voor hun maximaal haalbare 'no-regret' sprong.
- Greendeal VvE power
3. Geïnitieerd door de Innovatieve VNG VvE Aanpak VvE POWER Brabant hebben de Gemeente Breda, Oosterhout, VvE Belang en grote VvE beheerders op 30/10/2017 tijdens de jaarlijkse informatiebijeenkomst van VvE Belang voor alle VvE's in Zuid Nederland te overstaan van meer dan 500 VvE's de 'Green Deal VvE POWER Brabant' ondertekend. Hierin committeren alle deelnemende partijen zich aan het gezamenlijk (1) vormgeven van een kennisplatform en -loket, (2) organiseren van informatie- en voorlichtings-bijeenkomsten voor VvE's en VvE beheerders over de thema's energie-besparing en energieneutraliteit en (3) verankeren van op energieneutraliteit gerichte maatregelen in de meerjarenonderhoudsplannen (MJOP's) van VvE's.
  4. Tijdens de regiobijeenkomsten van VvE Belang worden alle (doelgroep) VvE's geïnformeerd over de aanpak, over de resultaten van het marktonderzoek, over de visies van de alliantiepartijen op een mooier, comfortabeler en toekomstbestendig complex (zonder energierekening) en wordt bekend gemaakt welke VvE's een stappen- plan aangeboden krijgen.
  5. Tijdens lokale bijeenkomsten over energiebesparende maatregelen verzorgen we voor VvE's en VvE beheerders speciale kennisdelingssessies waar doelgroep VvE's 'mee kunnen kijken met' en 'kunnen leren van' het proces dat met de koplopers wordt doorlopen. Ook bundelen we energiebesparingskansen die liggen in het individuele domein van appartementseigenaren zodat we ook hier schaal in organiseren.
  6. Wij nodigen alle doelgroep VvE's (en ook woningcorporaties met identieke complexen) uit om 'in te tekenen' op een collectieve uitvraag om zo een nog lagere prijsstelling – en betere financierbaarheid - voor alle VvE's te bereiken.
  7. Wij sluiten financiële instellingen en de provincie op dit volume aan, zodat er een integraal aanbod met lang- jarige VvE financiering kan worden gedaan.
  8. We herhalen bovenstaand proces voor nog meer, in Breda veel voorkomende, bouwtypen, werken hierbij samen en delen kennis met de Innovatieve VNG VvE Aanpak Hart van Brabant en schalen, daar waar mogelijk, de Green Deal en VvE aanpak breder op binnen en buiten de VNG regio West-Brabant.
  9. We stimuleren en verankeren binnen de Green Deal VvE POWER Brabant ook andere kansrijke initiatieven die de energietransitie bij VvE's in Brabant kunnen versterken en versnellen, zoals (de inzet van) Woonconnect.

Toetsingsaspecten

Wat is de achtergrond en aanleiding van het project?

Succesvolle aanpakken in Nederland waarbij VvE's grote stappen zetten in de richting van energieneutraliteit zijn vooralsnog schaars. Er is veelal niet voor gespaard, financieringsmogelijkheden ontbreken en de besluitvorming komt maar moeizaam rond.

Belangrijke belemmeringen voor VvE's om te verduurzamen worden weggenomen door juridische aanpassingen per 1/1/2018 in het BW waardoor het voor VvE's gemakkelijker is om geld te lenen voor een verduurzamings- operatie. Banken en speciale fondsen (w.o. het Nationaal Energiebespaar Fonds) zijn bereid om leningen aan VvE's te verstrekken. Maar ook integrale productconcepten voor Nul op de Meter worden door aanbieders ontwikkeld. Er is dus veel beweging op dit dossier en bij steeds meer VvE's ontstaat interesse om hun complexen te verduur- zamen.

Met ca. 1070 VvE's en meer dan 12.000 woningen vormen VvE's een aanzienlijk deel van de Bredase woningvoor- raad. Het project richt zich erop om met deze VvE's in Breda aan de slag te gaan, lokale iconprojecten te creëren waarvan een voorbeeldwerking uitgaat naar ook andere VvE's in Breda en zo een verduurzamingsbeweging in Breda bij VvE's op gang komt.

<p>Wat is het doel van het project?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Beschrijf de tussenresultaten en het eindresultaat. - Op welke doelgroep(en) richt het project zich? 	<p>VvE's kennen een specifieke dynamiek. Vanuit Energiesprong/Platform 31 is een analyse tool voor VvE's opgesteld: de zgn. NOM Verkenning. Hierbij wordt inzicht gegeven in de organisatorische, juridische, technische en financiële haalbaarheid van een stap naar NoM in één keer of naar NoM in stappen (i.c. 'no regret' stappen). De ambitie en de uitvoering dient te worden goedgekeurd door de VvE-eigenaren en vastgelegd te worden in het MJOP. Het doel is om de NoM Verkenning de komende 4 jaar (2017-2020) jaarlijks uit te voeren bij 3 VvE's in de Gemeente Breda. Uit deze 3 VvE's wordt vervolgens elk jaar, 1 a 2 (i.c. de meest kansrijke VvE) geselecteerd en begeleid bij het gehele traject naar besluitvorming binnen de ALV om een zo groot mogelijke stap in een keer daadwerkelijk te implementeren en de vervolgstappen naar NoM in het MeerJarenOnderhoudsprogramma (MJOP) te integreren. De overige VvE's zullen worden gestimuleerd om hun MJOP's aan te passen met daarin maximaal haalbare 'no regret' stappen geïntegreerd.</p>
<p>Op welke thema's (UPK 2017-2020) heeft het project effect?</p> <ul style="list-style-type: none"> - duurzaam gebruik grondstoffen & water - biodiversiteit - energiebesparing - duurzame mobiliteit - duurzame energie - klimaatadaptatie 	<ul style="list-style-type: none"> - Duurzaam gebruik van grondstoffen en water - Energiebesparing - Duurzame Energie - Klimaatadaptatie
<p>Welke prestatie-bijdragen levert het project aan de UPK-klimaatdoelen m.b.t. de verbetering van....</p> <ul style="list-style-type: none"> - duurzame leefomgeving - gedragsverandering - circulaire economie - water, lucht, groen - biodiversiteit - gezondheid 	<p>Door ons te richten op op (uiteindelijk) energieneutraliteit gerichte (pakketten van) maatregelen met prestatiegaranties op het gebied van energie, binnenklimaat, comfort verbetert de gezondheid en verduurzaamt de leefomgeving. Bewoners van VvE's zullen door voorlichting over verbeteringsmogelijkheden in zowel het collectieve als in het individuele domein hun gedrag gaan veranderen. De benaderde VvE's fungeren als ambassadeurs voor de aanpak en vervullen op hun beurt weer een voorbeeld- werking voor andere VvE's in Breda en dragen bij aan een grotere en bredere gedragsverandering.</p>
<p>Wat zijn de belangrijkste activiteiten en/of producten?</p>	<p>VvE Naar EnergieNeutraal</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. VvE's in (middel)hoogbouw complexen in Breda en Oosterhout zijn in kaart gebracht, VvE's van een veel voorkomend bouwtype (i.c. de doelgroep VvE's) worden geselecteerd en contact gezocht enkele beheerders. 2. De 4 meest kansrijke VvE's worden beloofd met een marktonderzoek (bewonerswensen/ambities t.a.v. woningverbetering en verduurzaming) en een stappenplan 'op maat' met scenario's voor renovatie van hun complex naar een energieneutraal complex in 1 keer of in stappen. 2 VvE's (de koplopers) krijgen begeleiding van door Platform31 opgeleide specialisten bij het vervolgetraject naar de voor hun maximaal haalbare 'no-regret' sprong. <p>Greendeal VvE power</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. Geïnitieerd door de Innovatieve VNG VvE Aanpak VvE POWER Brabant hebben de Gemeente Breda, Oosterhout, VvE Belang en grote VvE beheerders op 30/10/2017 tijdens de jaarlijkse informatiebijeenkomst van VvE Belang voor alle VvE'en in Zuid-Nederland ten overstaan van meer dan 500 VvE's de 'Green Deal VvE POWER Brabant' ondertekend. Hierin committeren alle deelnemende partijen zich aan het gezamenlijk (1) vormgeven van een kennisplatform en -loket, (2) organiseren van informatie- en voorlichtingsbijeenkomsten voor VvE'en en VvE beheerders over de thema's energie-besparing en energieneutraliteit en (3) verankeren van op energieneutraliteit gerichte maatregelen in de meerjarenonderhoudsplannen (MJOP's) van VvE's. 4. Tijdens de regiobijeenkomsten van VvE Belang worden alle (doelgroep) VvE's geïnformeerd over de aanpak, over de resultaten van het marktonderzoek, over de visies van de alliantiepartijen op een mooier, comfortabeler en toekomstbestendig complex (zonder energierekening) en wordt bekend gemaakt welke VvE's een stappen- plan aangeboden krijgen. 5. Tijdens lokale bijeenkomsten over energiebesparende maatregelen verzorgen we voor VvE's en VvE beheerders speciale kennisdelingssessies waar doelgroep VvE's 'mee kunnen kijken met' en 'kunnen leren van' het proces dat met de koplopers wordt doorlopen. Ook bundelen we energiebesparingskansen die liggen in het individuele domein van appartementseigenaren zodat we ook hier schaal in organiseren. 6. Wij nodigen alle doelgroep VvE's (en ook woningcorporaties met identieke complexen) uit om 'in te tekenen' op een collectieve uitvraag om zo een nog lagere prijsstelling – en betere financierbaarheid - voor alle VvE's te bereiken. 7. Wij sluiten financiële instellingen en de provincie op dit volume aan, zodat er een integraal aanbod met lang- jarige VvE financiering kan worden gedaan. 8. We herhalen bovenstaand proces voor nog meer, in Breda veel voorkomende, bouwtypen, werken hierbij samen en delen kennis met de Innovatieve VNG VvE Aanpak Hart van Brabant en schalen, daar waar mogelijk, de Green Deal én VvE aanpak breder op binnen en buiten de VNG regio West-Brabant. 9. We stimuleren en verankeren binnen de Green Deal VvE POWER Brabant ook andere kansrijke initiatieven die de energietransitie bij VvE's in Brabant in het algemeen en in Breda (en Oosterhout) in het bijzonder kunnen versterken en versnellen, zoals (de inzet van) Woonconnect.

<p>Wat zijn de belangrijkste activiteiten en/of producten? (vervolg)</p>	<p>Resultaten: 2017: 4 NoM verkenningen uitvoeren. 1 VvE in Breda en 1 VvE in Oosterhout wordt begeleid bij het gehele vervolg-traject naar besluitvorming in ALV; evaluatie en doorontwikkeling Sluiten Greendeal VvE Power 2018: 4 NoM verkenningen uitvoeren. 1 VvE in Breda en 1 VvE in Oosterhout wordt begeleid bij het gehele vervolg-traject naar besluitvorming in ALV; evaluatie en doorontwikkeling 2019: 4 NoM verkenningen uitvoeren. 1 VvE in Breda en 1 VvE in Oosterhout wordt begeleid bij het gehele vervolg-traject naar besluitvorming in ALV; evaluatie en doorontwikkeling 2020: 4 NoM verkenningen uitvoeren. 1 VvE in Breda en 1 VvE in Oosterhout wordt begeleid bij het gehele vervolg-traject naar besluitvorming in ALV; evaluatie en doorontwikkeling</p>																														
<p>Is een regionale aanpak mogelijk? Is het project geschikt om samen met andere gemeenten in de regio uit te voeren?</p>	<p>Binnen VvE POWER is de gemeente Oosterhout reeds mede-initiatiefnemer en het project zal ook verder binnen de VNG regio West Brabant worden opgeschaald. Vanuit de VNG VvE aanpak Hart van Brabant heeft de gemeen- te Tilburg (i.c. kennisdelingspartner) aangegeven ook graag bij VvE POWER Brabant te willen aansluiten. Wethou- der Paul de Beer van Breda en wethouder Mark Vissers van Oosterhout hebben, gegeven het grote belang van VvE POWER Brabant voor de energietransitie bij VvE's in Brabant (zie onderstaande tabel), bij de ondertekening op 30/10/2017 in de Brabanthallen in Den Bosch aangegeven het initiatief te nemen om de Green Deal VvE POWER Brabant ook binnen respectievelijk Brabantstad (door de B5) en binnen het samenwerkingsverband van alle mid- delgrote brabantse gemeenten te laten ondertekenen.</p> <p><i>Overzicht potentiële doelgroep* zie onderstaande tabel:</i></p> <table border="1" data-bbox="448 703 1227 1032"> <thead> <tr> <th></th> <th>Aantal VvE complexen</th> <th>Aantal woningen in VvE verband</th> <th>Waarvan VvE hoogbouw-complexen circa</th> <th>Geschat aantal Wooneenheden in hoogbouw (vanaf 40 wooneenheden)</th> <th>Geschat aantal Particulieren VvE-Hoogbouw</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Breda</td> <td>1.040</td> <td>13.000</td> <td>200 (15%)</td> <td>6.000</td> <td>4.600</td> </tr> <tr> <td>Oosterhout</td> <td>145</td> <td>2.300</td> <td>35 (25%)</td> <td>1.750</td> <td>1.250</td> </tr> <tr> <td>Brabant</td> <td>7.800</td> <td>100.000</td> <td>1.000 (13%)</td> <td>50.000</td> <td>-</td> </tr> <tr> <td>Nederland</td> <td>125.000</td> <td>1.200.000</td> <td>10.000 (8%)</td> <td>400.000</td> <td>-</td> </tr> </tbody> </table>		Aantal VvE complexen	Aantal woningen in VvE verband	Waarvan VvE hoogbouw-complexen circa	Geschat aantal Wooneenheden in hoogbouw (vanaf 40 wooneenheden)	Geschat aantal Particulieren VvE-Hoogbouw	Breda	1.040	13.000	200 (15%)	6.000	4.600	Oosterhout	145	2.300	35 (25%)	1.750	1.250	Brabant	7.800	100.000	1.000 (13%)	50.000	-	Nederland	125.000	1.200.000	10.000 (8%)	400.000	-
	Aantal VvE complexen	Aantal woningen in VvE verband	Waarvan VvE hoogbouw-complexen circa	Geschat aantal Wooneenheden in hoogbouw (vanaf 40 wooneenheden)	Geschat aantal Particulieren VvE-Hoogbouw																										
Breda	1.040	13.000	200 (15%)	6.000	4.600																										
Oosterhout	145	2.300	35 (25%)	1.750	1.250																										
Brabant	7.800	100.000	1.000 (13%)	50.000	-																										
Nederland	125.000	1.200.000	10.000 (8%)	400.000	-																										
<p>Hoe is de projectorganisatie opgezet? De indiener moet een van de genoemde partijen in de project-organisatie zijn. - Welke rol speelt de project- indiener? - Hoe is de samenwerking georganiseerd? - Zijn er meerdere projectaanvragers bij dit project betrokken? - Wat is het kennisniveau? - Hoe is het project georganiseerd? - Welke relevante ervaring wordt ingebracht? - Is er bereidheid tot open boek- houding? - Is er bereidheid tot samenwerking met anderen?</p>	<p>Themagebied duurzame gebouwde omgeving (GO)</p> <p>Gemeente Breda:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Aanvrager, indiener en co-financier Innovatieve VNG Aanpak VvE POWER Brabant 2. Initiatiefnemer & ondertekenaar Green Deal VvE Power Brabant 3. Opdrachtgever VvE aanpak in Breda 3. Facilitator werving VvE's en VvE beheerders 4. Kennisoverdrager en initiator verdere uitrol naar regio West Brabant en Brabantse Stroomversnelling. <p>Gemeente Oosterhout:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Co-financier Innovatieve VNG Aanpak VvE POWER Brabant 2. Ondertekenaar Green Deal VvE POWER Brabant 3. Opdrachtgever VvE aanpak in Oosterhout 4. Faciliteert werving VvE's en VvE beheerders <p>Finatrium:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Initiatiefnemer, co-financier & projectleider Innovatieve VNG Aanpak VvE POWER Brabant 2. Initiatiefnemer & projectleider Green Deal VvE POWER Brabant 3. Inbreng kennis en ervaring t.b.v. ontwikkeling VvE-aanpak en -programma 3. Coördinator: <ul style="list-style-type: none"> - werving VvE's - uitvoering NoM Verkenningen - onafhankelijke begeleiding VvE's - begeleiding aanpassing MJOP's (4. Beoogd projectleider VvE pilot Woonconnect Breda) <p>VvE Belang:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Co-financier Innovatieve VNG Aanpak VvE POWER Brabant 2. Ondertekenaar Green Deal VvE POWER Brabant 3. Organiseren/verzorgen informatie-, voorlichtings-, kennisdelings- en opleidingsbijeenkomsten 3. Voorlichting, kennisoverdracht, communicatie en dienstverlening naar de achterban. <p>VP&A</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Co-financier Innovatieve VNG Aanpak VvE POWER Brabant 2. Ondertekenaar Green Deal VvE POWER Brabant 3. VvE beheerder met veel VvE complexen in Breda & Oosterhout <p>MVGM en BFM</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ondertekenaar Green Deal VvE POWER Brabant 2. VvE beheerder met veel VvE complexen in Breda & Oosterhout 																														

	<p>Renolution en de Bouwvulphulpgroep/Alliantie+</p> <ol style="list-style-type: none"> Co-financier Innovatieve VNG Aanpak VvE POWER Brabant Ontwikkelaar en aanbieder van innovatieve oplossingen <p>SVN/Nationaal Energiebespaarfonds (NEF):</p> <ol style="list-style-type: none"> Voorlichting over en inbreng van financieringsmogelijkheden voor VvE's
<p>Hoe is het project opgebouwd?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat is het technisch concept? - Welke technieken, installaties of maatregelen worden er toegepast? - Bij Innovatieve projecten: is er een wetenschappelijke validering beschikbaar? - Is de techniek bewezen uitvoerbaar? - Is het een upgrade van gangbare techniek? - Is er sprake van participatie door derden? <p>Het project moet uiterlijk binnen 3 jaar resultaat opleveren.</p>	<p>Product/dienst</p> <p>'No-regret' oplossingen & onafhankelijke begeleiding voor VvE's in eenzelfde bouwtype bij (1) het inzichtelijk maken van de maximaal haalbare 'no-regret' sprong naar een mooier, comfortabeler en toekomstbestendig complex zonder energierekening, (2) het opstellen van de op basis van woonwensen van de bewoners opgestelde uitdraag, (3) het organiseren van de hiervoor benodigde financiering en (4) het succesvol doorlopen van de klant- reis* van de VvE.</p> <p>Prijs</p> <p>Met woonlastenneutraliteit als vertrekpunt maken we inzichtelijk wat de kosten van instandhouding vs. woningverbetering zijn. Door al in de koploperprojecten op te schalen kunnen we een zo aantrekkelijk mogelijke prijs- stelling aanbieden. Door nauwe samenwerking met de provincie, NEF en Bouwgarant kunnen we een concreet perspectief bieden op subsidies, financiering en verzekerde prestatiegaranties voor VvE's.</p> <p>Plaats</p> <p>Vanwege de vertrouwensrelatie, kennis en vaak de rol van bestuurder (bij vooral oudere VvE's) werken we van meet af aan nauw samen met de lokale VvE beheerders. Voor brede communicatie en 'reuring' gebruiken we de zeer druk bezochte jaarlijkse regiobijeenkomst van VvE Belang. We organiseren (tot eind 2018) 4 informatie- kennisdelings- en opleidingsbijeenkomsten voor VvE's en beheerders in de Gemeente Breda/Oosterhout. Scenario-analyses en begeleidingstrajecten vinden plaats op bij de VvE's zelf.</p> <p>Promotie</p> <p>Het brede maatschappelijke afzenderschap van de aanpak bij o.a. brieven, marktonderzoek, de lokale en regio-bijeenkomsten van VvE Belang, in de media (website en VvE Magazine van VvE Belang) en bij gemeenten (websites) scheidt vertrouwen bij zowel VvE-beheerders als VvE's in de onafhankelijkheid van de aanpak. De vertrouwensrol van de VvE beheerders versterkt de warme introductie bij VvE bestuur en leden.</p> <p><i>Physical evidence</i></p> <p>Niet alleen het resultaat (aansprekende voorbeelden (beeldmateriaal van gerealiseerde ingrijpende energetische renovaties met enthousiaste bewoners) maar ook het proces daar naartoe van de koplopers staat centraal. Zo raken VvE's en beheerders betrokken, groeien ze mee in het proces, leiden we ze op, worden ze ambassadeurs en schalen we op door de mogelijkheid om in te tekenen op collectieve uitvragen.</p> <p><i>Personen</i></p> <p>Ingebrachte kennis, ervaring en expertise vanuit Platform31 in de onafhankelijke begeleiding, betrokkenheid van NEF en de Stichting Bouwgarant, kennis, ervaring en expertise van de alliantiepartners en vooral ook het maatschappelijk afzenderschap van de gemeenten en de Stichting VvE Belang maken het verschil.</p> <p>Proces</p> <p>Woonwensen zijn het vertrekpunt voor het proces. Door een intensief communicatieproces met beheerders, VvE's, bewoners en een uitdraag waarbij woonwensen centraal staan borgen we een hoge betrokkenheid vanaf het begin en de grootste kans van slagen in de besluitvorming.</p> <p>*Klantreis:</p> <p>De VvE Klantreis omvat het gehele proces naar een gekwalificeerd en rechtsgeldig meerderheidsbesluit en kent minimaal 3 formele ALV's/besluitvormingsmomenten. Door de woonwensen gedurende de gehele klantreis centraal te stellen, de beheerders, de eigenaar-bewoners (en evt. verhuurders) tijdens speciale informatieavonden vanaf het begin actief over de voortgang en de resultaten te informeren en het proces zorgvuldig af te stemmen op de juridische/formele vereisten is de kans op positieve besluitvorming zo groot mogelijk.</p> <p>In Fase 1 (2017) zijn de VvE beheerders (soms ook formeel bestuurder) van de doelgroep VvE's in (middel)hoogbouwcomplexen en de grooteigenaren/woningcorporaties met verhuurde woningen binnen deze VvE's benaderd, geïnformeerd, bewust- en enthousiast geraakt om deel te nemen aan de aanpak, zijn afspraken gemaakt over hun medewerking aan de aanpak, is in onderling overleg een voorselectie van de eerste 18 identieke, mogelijk kansrijke VvE's gemaakt, zijn bestuursleden/bewonerscommissies en andere eigenaren in de complexen benaderd, bewust gemaakt, geïnteresseerd geraakt in de aanpak en is met 4 enthousiaste koploper VvE's het markt/ bewonersonderzoek naar de bewonerswensen in de complexen opgestart. Resultaten hiervan, maar ook PMC's van consortia die hieraan invulling geven, zijn op 30/10/2017 tijdens de jaarlijkse informatiebijeenkomst van VvE Belang aan alle VvE beheerders/corporaties en bewoners van de 18 doelgroepcomplexen in Breda en Oosterhout in Den Bosch gepresenteerd. In Fase 1 (2017) is bij 4 enthousiaste VvE's al begonnen met dataverzameling voor de stappenplannen die inzicht gaan geven in de verschillende 'no-regret' scenario's en de gevolgen voor de servicekosten en woonlasten. We laten daarbij zien wat nu al 'woonlastenneutraal' mogelijk is. Deze resultaten zullen aan de beheerders, besturen en bewoners van de 4 koploper VvE's worden gepresenteerd en er zal een besluit worden genomen over het ambitieniveau van de VvE. 2 koploper VvE's (1 VvE in Breda en 1 VvE in Oosterhout) met de grootste ambitie zal gratis onafhankelijke begeleiding bij de klantreis en het besluitvormingstraject worden aangeboden.</p>
<p>Juridische aspecten</p> <ul style="list-style-type: none"> - Is een vergunningaanvraag traject onderdeel van dit project? - Is mogelijk sprake van staatssteun? - Zijn er juridische project-aspecten? Zo ja, welke? (beschrijf deze) 	<ul style="list-style-type: none"> - In de aanloop naar de Algemene Ledenvergadering waarin de VvE een gekwalificeerd meerderheidsbesluit neemt voor een zgn. maximaal haalbare 'no regret' sprong zal er, afhankelijk van de aard van de maatregelen, afstemming plaatsvinden met de gemeente over het vergunningen traject. - Er is geen sprake van staatssteun - Door binnen VvE POWER Brabant geen entiteit op te richten, maar vooraan een Green Deal te sluiten zijn er geen specifieke juridische project-aspecten.

Hoe hoog schat u de ureninzet in?	Totale ureninzet Gemeente Breda: - 2017: € 5.000 - 2018: € 10.000 - 2019: € 10.000 - 2020: € 10.000
Hoe hoog schat u de kosten in (per jaar)? - Wat zijn daarbij de grote kostenposten? - Voeg in een bijlage de financiële onderbouwing hiervan toe.	In totaal bedragen de kosten van de Innovatieve VNG Aanpak VvE POWER Brabant ca. € 400K voor geheel 2017 en 2018 (Zie Bijlage voor de begroting en kostenposten van de Innovatieve VNG Aanpak VvE POWER Brabant). Vanwege de substantiële VNG subsidie van (naar schatting) € 177K en cofinanciering van verschillende partijen bedraagt het aandeel van de gemeente Breda hierin ca. € 85K in 2018 (zie begroting).
Wat is de ondersteunings- behoefte van dit project? - Naast een financiële bijdrage kan de gemeente ook op andere manieren faciliteren, bijvoorbeeld in natura, kennis inbreng, processen stroomlijnen etc. - Als u behoefte heeft aan financiële ondersteuning kunt u dit in de volgende vraag nader toelichten.	De Gemeente Breda faciliteert bij werving VvE beheerders en VvE's en zorgt voor kennisoverdracht en verdere uitrol naar regio West Brabant en de Brabantse Stroomversnelling
Wat is de financieringsbehoefte van dit project? - Hoe hoog schat u de opbrengsten in €'s van het project in? - Hoe groot is de door u gevraagde financiële bijdrage? - Is een lening hiervoor toereikend? Zo ja én is het gevraagde bedrag tussen € 25.000 en € 100.000,- dan kunt u een leningsaanvraag doen bij het Klimaatfonds Breda. Voor openstelling zie www.energiekbreda.nl - Hoe kan het project rendabel (kosteneffectief) worden uitgevoerd? - Is er alternatieve financiering mogelijk? - Wat is een reële Internal Rate of Return voor dit project? (voeg in een bijlage een berekening hiervan bij).	In aanvulling op de gevraagde € 85K in 2018 (zie begroting) vraagt de Green Deal VvE POWER Brabant voor: 1) de ontwikkeling een logo, website, nieuwbrief en een secretariaat voor de Green Deal VvE POWER Brabant* om een extra budget van de Gemeente Breda van € 25K in 2018 2) de VvE pilot met Woonconnect in 2018 om een extra budget van € 25K in 2018 In totaliteit wordt er in 2018 een budget van de Gemeente Breda gevraagd van € 135K Het VNG project loopt tot en met december 2018. Voor de jaren daarna (2019 en 2010) vraagt voortzetting van de VvE aanpak om een jaarlijks budget (middelen) van de Gemeente Breda van € 150K , dat als volgt is opgebouwd: Projectleiding en coördinatie: € 75.000 Bijeenkomsten/werving en selectie: € 15.000 NoM Verkenningen: (3 x 4.000 =) € 12.000 Begeleidingstraject VvE: (1 x 40.000 =) € 40.000 Begeleiding aanpassing MJOP's: 3 x 2.500= € 8.000 Totaal: € 150.000 *Voor de financiering van o.a. het kenniscentrum, de loket- en secretariaatsfunctie van de Green Deal VvE POWER Brabant is in 2018 een opstartbedrag van € 25K nodig maar zal z.s.m. cofinanciering worden gezocht bij de provincie Brabant en de gemeenten die zich aansluiten bij de Green Deal.
Hoeveel CO₂ reductie per (geleende) € is mogelijk? (Voeg uw berekening ervan bij)	<ul style="list-style-type: none"> • 1 VvE in Breda is jaarlijks in uitvoering van een maximale 'no-regret' sprong en heeft de (evt.) vervolgstappen op weg naar energieneutraliteit in het MJOP opgenomen. • 2 VvE's in Breda hebben jaarlijks hun MJOP zodanig aangepast dat ze (1) een zo groot mogelijke 'no-regret' sprong naar energieneutraliteit met minimaal 3 labelstap- pen implementeren en (2) de (evt.) vervolgstappen op weg naar energieneutraliteit in hun MJOP's hebben opgenomen.
Beschrijf welke risico's aan dit project zijn verbonden en hoe deze kunnen worden beheerd? operationele risico's; technische risico's; financiële risico's; juridische risico's; overige risico's;	
Betreft dit projectvoorstel een voortzetting van het projectvoorstel dat in 2017 gehonoreerd is? Zo ja beantwoord dan onderstaande vragen. - Tot hoe ver heeft u de doelen en beoogde resultaten van het project in 2017 weten te behalen? - Wat zijn de ervaringen uit 2017 en hoe heeft u dit verwerkt in uw projectvoorstel voor 2018?	<ul style="list-style-type: none"> • Dit project is een voortzetting van het projectvoorstel dat in 2017 is gehonoreerd. • De voor 2017 beoogde doelen en resultaten zoals beschreven in het projectplan Innovatieve VNG Aanpak VvE POWER Brabant zijn naar oordeel van de jury van de Innovatieve Aanpakken van VNG in 2017 zodanig gerealiseerd dat er onlangs op 2 november 2017 ook voor de tweede tranche die loopt tot oktober 2018 een subsidie vanuit VNG is toegekend. • Het project verloopt voalsnog voorspoedig en heeft inmiddels grote uitstraling in Brabant gekregen. Als gevolg van de aanpassing van zowel de subsidieregeling als de looptijd van de Innovatieve Aanpakken regeling is de subsidieaanvraag voor Fase 2 (die op 2/11 j.l. is gehonoreerd) hiervoor aangepast. • De Green Deal VvE POWER Brabant die door de VNG aanpak VvE POWER Brabant is geïnitieerd komt door o.a. de actieve inzet van de twee wethouders van Breda en Oosterhout in een stroomversnelling en vraagt in 2018 om extra activiteiten in het project en derhalve een aanvullend budget van € 25K om een voorlopig van start te kunnen gaan met een logo, website, nieuwsbrief en secretariaatsfunctie. Dit is in de vraag om een budget van 135K (zie hierboven) meegenomen. • Het vanwege de grote synergie met de aanpak van VvE POWER Brabant onder de vleugels van de Green Deal opstarten van een VvE pilot met Woonconnect vraagt eveneens in 2018 om extra activiteiten in het project en derhalve een aanvullend budget van € 25K op het eerder door de afdeling Wonen van de Gemeente Breda beschikbaar gestelde budget van 20K. • Voor 2019 en 2020 vraagt voortzetting van de VvE aanpak om een jaarlijks budget van € 150K.

Bijlage: Begroting innovatieve VNG-aanpak VvE POWER Brabant

INNOVATIEVE VNG AANPAK VvE POWER BRABANT			
		april 2017 - oktober 2017	april 2017 - oktober 2017
Kosten Fase 1		Dekking Fase 1	Dekking Fase 1
Inventarisatie en rubricering kansrijke hoogbouwcomplexen VvE's II voor opschaling in Breda & Oosterhout (midden)	€ 2.000	Cafinanciering bewaars generieke technische conceptontwikkeling voor bouwtype (uren)	€ 6.000
Inventarisatie en rubriceren kansrijke hoogbouwcomplexen VvE's II voor opschaling in Breda & Oosterhout (uren)	€ 1.000	Cafinanciering gemeente Breda (middelen)	€ 6.000
Marktonderzoek + verwerking resultaten + uitnodiging bijeenkomst 30/10 (middelen)	€ 5.000	Cafinanciering gemeente Oosterhout (middelen)	€ 4.000
Marktonderzoek + verwerking resultaten + uitnodiging bijeenkomst 30/10 (uren)	€ 1.000	Cafinanciering VvE Beilang (uren)	€ 1.000
Aansluiting generieke technische conceptontwikkeling voor bouwtype (uren)	€ 1.000	Cafinanciering VvE Beilang (uren)	€ 1.000
Uitwerken generieke scenario analyse voor gekozen (system)bouwtypen in Breda & Oosterhout (middelen)	€ 6.000	Cafinanciering gemeente Breda onderzoek systembouwtype en coördinatie (uren)	€ 3.500
Coördinatie gemeente Breda en onderzoek naar (system)bouwtype (uren)	€ 3.500	Cafinanciering gemeente Oosterhout onderzoek systembouwtype en coördinatie (uren)	€ 3.500
Coördinatie gemeente Oosterhout en onderzoek naar (system)bouwtype (uren)	€ 2.500	Subsidie VNG (middelen)	€ 27.000
Projectmanagement (middelen)	€ 20.000	waaronder t.b.v. Aanbesteding, selectie, aanbestedingsproces en bijeenkomst	€ 7.000
TOTAAL	€ 48.000	waaronder t.b.v. Projectmanagement	€ 30.000
		TOTAAL	€ 68.000
		april 2017 - oktober 2018	april 2017 - oktober 2018
Kosten Fase 2		Dekking Fase 2	Dekking Fase 2
Uitwerken scenario analyse voor (2) VvE's in Breda (middelen) 2017	€ 4.000	Cafinanciering bewaars generieke technische conceptontwikkeling (uren) 2e serie in 2018	€ 6.000
Voorlichtings-, kennisdelings- en opleidingsbijeenkomsten beheerders en VvE's (middelen) 2017	€ 4.000	Cafinanciering gemeente Breda scenario analyse (middelen)	€ 16.000
Voorlichtings-, kennisdelings- en opleidingsbijeenkomsten beheerders en VvE's (uren) 2017	€ 1.000	Cafinanciering gemeente Oosterhout scenario analyse (middelen)**	€ 4.000
Procebegeleiding (2) VvE in Breda (1) VvE in Oosterhout* (middelen) uit eerste serie in 2017	€ 80.000	Cafinanciering gemeente Breda (uren)	€ 8.800
Coördinatie bundeling t.b.v. collectieve opschalbare uitwerking (middelen)	€ 13.000	Cafinanciering gemeente Oosterhout (uren)	€ 8.800
Marktonderzoek + verwerking resultaten + uitnodiging bijeenkomst VvE Beilang 2018 (middelen)	€ 1.000	Cafinanciering gemeente Breda procesbegeleiding (middelen)**	€ 60.000
Marktonderzoek + verwerking resultaten + uitnodiging bijeenkomst VvE Beilang 2018 (uren)	€ 1.000	Cafinanciering gemeente Oosterhout procesbegeleiding (middelen)**	€ 40.000
Uitwerken nieuwe scenario analyse voor 2e serie van (1) VvE's in Breda en (1) VvE in Oosterhout (middelen) 2018	€ 16.000	Cafinanciering gemeente Breda projectmanagement (middelen)	€ 24.000
Aansluiting generieke technische conceptontwikkeling bewaars voor 2e serie in 2018 (uren)	€ 1.000	Cafinanciering gemeente Oosterhout projectmanagement (middelen)	€ 24.000
Voorlichtings-, kennisdelings- en opleidingsbijeenkomsten beheerders en VvE's (middelen) in 2018	€ 8.000	Cafinanciering gemeente Breda bijeenkomsten VvE's en beheerders + marktonderzoek (middelen)	€ 1.000
Voorlichtings-, kennisdelings- en opleidingsbijeenkomsten beheerders en VvE's (uren) in 2018	€ 2.000	Cafinanciering gemeente Oosterhout bijeenkomsten VvE's en beheerders + marktonderzoek (middelen)	€ 1.000
Projectmanagement (middelen)	€ 70.000	Cafinanciering VvE Beilang (uren)	€ 8.000
Coördinatie gemeente Breda (uren)	€ 8.000	Subsidie VNG (bijdrage)	€ 76.000
Coördinatie gemeente Oosterhout (uren)	€ 4.800	waaronder t.b.v. Projectmanagement	€ 30.000
Organiseren Financiering* (middelen)	€ 13.600	waaronder t.b.v. voorlichtings-, kennisdelings- en opleidingsbijeenkomsten beheerders en VvE's	€ 13.000
		waaronder t.b.v. opschalbare uitwerking	€ 13.000
TOTAAL	€ 247.200	waaronder t.b.v. der organisatie van financiering*	€ 23.000
		TOTAAL	€ 247.200
*De gemeente Breda/Breda heeft samengewerkt de projecten met VvE POWER Brabant in welke fase twee met Breda/Breda van de gemeente Noord Brabant			
** op basis van de uitkomsten van de scenario-analyses en de analyses van de VvE's om de basis hiervan aan te sluit op pass met hun complexen op de gemeente Oosterhout daar richtingen voor de aanpak beschikbare stellen.			
		november - december 2018	november - december 2018
Kosten Fase 3		Dekking Fase 3	Dekking Fase 3
Procebegeleiding (2) VvE in Breda (1) VvE in Oosterhout* (middelen) uit 2e serie in 2018	€ 70.000	Cafinanciering gemeente Breda projectmanagement (middelen)	€ 8.000
Voorlichtings-, kennisdelings- en opleidingsbijeenkomsten beheerders en VvE's (middelen) 2018	€ 4.000	Cafinanciering gemeente Oosterhout projectmanagement (middelen)	€ 8.000
Voorlichtings-, kennisdelings- en opleidingsbijeenkomsten beheerders en VvE's (uren) 2018	€ 1.000	Cafinanciering gemeente Breda bijeenkomsten VvE's en beheerders (middelen)	€ 2.000
Faciliteit (middelen)	€ 5.000	Cafinanciering gemeente Oosterhout bijeenkomsten VvE's en beheerders (middelen)	€ 2.000
Monitoring (middelen)	€ 2.000	Cafinanciering gemeente Breda (uren)	€ 1.600
Projectmanagement (middelen)	€ 14.000	Cafinanciering gemeente Oosterhout (uren)	€ 800
Coördinatie gemeente Breda (uren)	€ 1.800	Cafinanciering VvE Beilang (uren)	€ 1.000
Coördinatie gemeente Oosterhout (uren)	€ 800	Cafinanciering VvE's (middelen)	€ 10.000
TOTAAL	€ 98.600	Subsidie VNG (bijdrage)	€ 76.000
		waaronder t.b.v. procesbegeleiding VvE's	€ 37.000
		waaronder t.b.v. Faciliteit	€ 8.000
		waaronder t.b.v. Monitoring	€ 2.000
		waaronder t.b.v. Projectmanagement	€ 8.000
		TOTAAL	€ 98.600
KOSTEN AANPAK TOTAAL GÉNÉRAAL		DEKking AANPAK TOTAAL GÉNÉRAAL	
	€ 393.600		€ 393.600
		Financiers aanpak	
		Inbreng	%
		Consortie (uren)	€ 10.000 3%
		Gemeente Breda (middelen)	€ 60.000 23%
		Gemeente Breda (uren)	€ 28.900 4%
		Gemeente Oosterhout (middelen)	€ 78.000 30%
		Gemeente Oosterhout (uren)	€ 7.200 3%
		VvE's	€ 10.000 4%
		VvE Beilang (uren)	€ 6.000 2%
		VvE Beheerders (uren)	€ 1.000 0%
		VNG (middelen)	€ 177.000 83%
		TOTAAL	€ 393.600 100%

Voor nadere informatie: u kunt uw vraag stellen aan de bij u bekende thematrekker U kunt dit formulier sturen naar: energiekbreda@breda.nl

**Energiek
Breda**

Projectbeschrijving Uitvoeringsprogramma Klimaat 2017-2020 (met evt. Verzoek tot ondersteuning)

GO-06 Wijkenergieplannen in Breda, de transitie naar toekomstbestendige wijken

Dimensie Vier, Paul Dielissen, paul@adviesbureaupauldielissen.nl, 06-42655306 DhUET, Derk Hueting, dh@dhuet.nl, 06-21230938

In mei 2017 is een start gemaakt om in samenspraak met alle stakeholders, inclusief huishoudens en bedrijven, wijkenergieplannen op te stellen voor de wijken Prinsenbeek en IJpelaar. Doel is in mei 2018 voor deze wijken een gedragen plan op te leveren voor de transitie naar een gasloze wijk.

Deze plannen zijn een invulling van de ambitie van Breda om in 2044 een CO₂ neutrale stad zijn. Om dat te bereiken zal fors energie bespaard moeten worden en de energievoorziening op een andere, duurzame, manier zijn ingericht. Zo zal op den duur geen gas meer worden gebruikt voor het verwarmen van gebouwen en zal het warmtenet met warmte uit duurzame bronnen moeten worden gevoed. Ook onze elektriciteitsbehoefte zal op een duurzame manier (met wind, zon, biomassa) worden ingevuld. De gastransitie wordt landelijk ook steeds serieuzer opgepakt. Het ministerie van EZ heeft beleid in voorbereiding waarbij aan gemeenten wordt gevraagd uiterlijk 2021 een uitgewerkt plan te hebben hoe gemeente van het gas af te gaan en om in 2030 de eerste gasloze wijk gerealiseerd te hebben. De wijkenergieplannen voor Prinsenbeek en IJpelaar kunnen de gemeente helpen het proces voor de hele stad in te richten.

Als bijlage bij dit voorstel is de tussenrapportage gevoegd. Daarin is te lezen hoever de wijkenergieplannen in IJpelaar en Prinsenbeek inmiddels gevorderd zijn.

De nadruk in het project ligt op het actief betrekken van de burger bij de transitie naar een gasloze wijk.

Toetsingsaspecten

Wat is de achtergrond en aanleiding van het project?

Aanleiding is de transitie naar een CO₂ neutrale stad in 2044 in combinatie met:

1. Het (landelijk) inzicht dat in de gebouwde omgeving in 2050 geen aardgas meer wordt toegepast voor het verwarmen van woningen en gebouwen. Het ministerie van EZ gaat gemeenten binnenkort vragen uiterlijk 2021 een plan van aanpak gereed te hebben en in 2030 moeten de eerste wijken 'van het gas af zijn'.
2. De netbeheerder (Enexis) vanuit haar verantwoordelijkheid voor onderhoud en renovatie van gasleidingen zich nu moet afvragen of een gasnet in een wijk nog wel gerenoveerd gaat worden. En daarnaast het elektriciteits- net zodanig zal aanpassen dat lokale duurzame opwekking van elektriciteit (wind en zon) ingepast kan worden.
3. De voeding van het warmtenet in de toekomst op een andere, duurzame, wijze geregeld zal moeten worden;
4. Deze transitie bijzonder complex is en alleen zal slagen als de burger vanaf het allereerste begin is aangehaakt bij het proces. Het wijkniveau lijkt daarbij de aangewezen schaalgrootte.

Bovenstaande is de aanleiding om met burgers en alle andere stakeholders samen wijkenergieplannen te gaan maken die per wijk aangeven wat het globale eindbeeld is, met een stappenplan om daar te komen en concrete handelingsperspectieven (inclusief financiering) voor burgers en bedrijven die stappen willen zetten.

Tijdens de Nationale Klimaatop op 26 oktober 2016 ondertekende de Gemeente Breda en bijna honderd partijen, waaronder gemeenten, provincies, Energie-Nederland, Enexis, Liander, Stedin, Programmabureau Warmte Koude Zuid-Holland, Natuur & Milieu en het HIER klimaatbureau het manifest 'Aan de slag met wonen zonder aardgas'. Daarmee gaven zij aan concreet te beginnen met de transitie naar een aardgasvrije gebouwde omgeving. Het manifest is na ondertekening aangeboden aan minister-president Mark Rutte en de toenmalig staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu Sharon Dijksma.

Wat is het doel van het project?

- Beschrijf de tussenresultaten en het eindresultaat.
- Op welke doelgroep(en) richt het project zich?

Doel van het project is voor 2 wijken in Breda (IJpelaar en Prinsenbeek) wijkenergieplannen te maken en deze voor de zomer van 2018 op te leveren. Gedurende dit proces wordt een netwerk opgebouwd van betrokken partijen waarmee direct de realisatie van het wijkenergieplan daarna ter hand genomen kan worden.

Einddoel van het project is het realiseren van twee gasloze wijken, met als tussenresultaten medio 2018: 2 wijk-energieplannen, een actief betrokken netwerk en een organisatie ten behoeve van de realisatie van de wijk-energieplannen.

Het project richt zich zowel op de woningeigenaar (burger c.q. woningcorporaties, verhuurders) en bedrijven/ instellingen in de wijken, als op alle andere stakeholders (netbeheerder, overheid, energiemaatschappijen, installateurs, enz) die een rol spelen bij de energietransitie.

Op welke thema's (UPK 2017-2020) heeft het project effect?

- duurzaam gebruik grondstoffen & water
- biodiversiteit
- energiebesparing
- duurzame mobiliteit
- duurzame energie
- klimaatadaptatie

Primair heeft het project effect op energiebesparing en de opwekking van duurzame energie, maar al werkende weg zal blijken dat de wijkenergieplannen ook effect zullen hebben cq aansluiting vinden bij thema's als duurzame mobiliteit, biodiversiteit, duurzaam gebruik van grondstoffen, afval & water en klimaatadaptatie.

<p>Welke prestatie-bijdragen levert het project aan de UPK-klimaatdoelen m.b.t. de verbetering van....</p> <ul style="list-style-type: none"> - duurzame leefomgeving - gedragsverandering - circulaire economie - water, lucht, groen - biodiversiteit - gezondheid 	<p>Het project levert vooral bijdragen aan een duurzame leefomgeving en gedragsverandering. En indirect ook aan circulaire economie, waterkwaliteit, lucht, groen, biodiversiteit en gezondheid. Bij gedragsverandering gaat het vooral om het creëren van bewustzijn over de energietransitie en de daaraan gekoppelde afsluiting van het gas, en het bieden van handelingsperspectieven aan huishoudens en bedrijven.</p>
<p>Wat zijn de belangrijkste activiteiten en/of producten?</p>	<p>Het project levert 2 wijkenergieplannen op. Zo'n plan bestaat uit tenminste de volgende onderdelen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Analyse van de wijk (sociale structuren, type bebouwing, kwaliteit en leeftijd bebouwing, huidig energie- gebruik, wijze van verwarmen (warmtenet/gas/ondiepe geothermie), vervangingsschema's kabels en leidingen, nieuwbouwplannen, beschikbaarheid van collectieve daken, enz.). Veel van deze informatie is voorhanden, maar wordt overzichtelijk en op wijkniveau gepresenteerd bijvoorbeeld door handzame en voor de burger toegankelijke kaarten te maken; 2. Een toekomstbeeld waarin een of meer eindplaatjes worden geschetst hoe de gasloze wijk eruit kan komen te zien (100% eigen opwek, opwek elders, tussenvarianten, energiebesparingspotentieel, enz.). Daarbij ook aandacht voor de ruimtelijke kwaliteit cq inpassing van energie-oplossingen in de wijken. 3. Een stappenplan/routekaart met ijkmomenten en concrete acties op weg naar de gasloze wijk. Bij ieder ijk-moment wordt gekeken of en zo ja welke bijsturing nodig is om de beoogde doelen te realiseren. 4. Een communicatiestrategie; het is van groot belang een meerjarige communicatiestrategie op te zetten, omdat het proces naar een gasloze wijk een langdurig en complex proces is en iedere betrokkene consequent goed en volledig geïnformeerd moet zijn. 5. Ideeën over het opzetten van een organisatie die zo effectief mogelijk de uitvoering van het wijkenergieplan gaat ondersteunen. Te denken valt daarbij aan een wijkontwikkelingsmaatschappij waarin naast de lokale burgers en bedrijven ook de lokale en mogelijk rijksoverheid participeren, samen met netbeheerders (Enexis en Ennatuurlijk), energiebedrijven, wijkraden, enz. 6. Proposities inclusief financiering voor individuele burgers, groepen burger en bedrijven. Het is van groot belang concrete, betaalbare en financierbare oplossingen te hebben zodat burgers en bedrijven voldoende handelingsperspectieven hebben om bij te dragen aan de transitie. <p>Voor het maken van een wijkenergieplan is een procesaanpak opgesteld, die in beide wijken wordt toegepast en waarop locatie-specifiek wordt afgeweken. Deze aanpak wordt gevolgd en tussentijds geëvalueerd en zo nodig aangepast, zodat een eenduidige en werkbare aanpak ontstaat voor de overige wijken in de stad.</p>
<p>Is een regionale aanpak mogelijk? Is het project geschikt om samen met andere gemeenten in de regio uit te voeren?</p>	<p>Een regionale aanpak is mogelijk. De gedachte is eerst in Breda te 'oefenen' met het opstellen van wijkenergieplannen, en al lerende en co-creërende andere wijken erbij te gaan betrekken en daar ook trajecten rondom wijkenergieplannen te starten. Als er gedurende het proces al andere wijken en gemeenten aan willen sluiten, dan kan dat, al dient de focus wel gericht te blijven op de twee genoemde wijken.</p> <p>In het kader van de Regionale energiestrategie (RES) is gepoogd het project te verbinden met de regio. In de creatiefase van de RES is deelgenomen aan een projectgroep die regionale projecten zou opzetten om daarmee aan te geven dat de RES niet alleen een denk- maar vooral ook een doe-traject is. Helaas is deze poging gestrand op het onvermogen om in de regio samen voorbeeldprojecten te starten.</p>
<p>Hoe is de projectorganisatie opgezet? De indiener moet een van de genoemde partijen in de project-organisatie zijn.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Welke rol speelt de project-indiener? - Hoe is de samenwerking georganiseerd? - Zijn er meerdere projectaanvragers bij dit project betrokken? - Wat is het kennisniveau? - Hoe is het project georganiseerd? - Welke relevante ervaring wordt ingebracht? - Is er bereidheid tot open boekhouding? - Is er bereidheid tot samenwerking met anderen? 	<p>Het kernteam wordt gevormd door Paul Dielissen (DimensieVier) en Derk Hueting (DhUET, bewoner Prinsenbeek), beiden indieners van de aanvraag. Paul is wijktrekker in IJpelaar, Derk in Prinsenbeek.</p> <p>De coalitie bestaat uit Stadslab Breda, Energie coöperatie BRES (wijkaanpakken uitgevoerd in Prinsenbeek en IJpelaar), Enexis, Ennatuurlijk, Gemeente Breda, Dorpsplatform en betrokken burgers Prinsenbeek, betrokken burgers in IJpelaar en NHTV.</p>

<p>Hoe is het project opgebouwd?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat is het technisch concept? - Welke technieken, installaties of maatregelen worden er toegepast? - Bij Innovatieve projecten: is er een wetenschappelijke validering beschikbaar? - Is de techniek bewezen uitlooptbaar? - Is het een upgrade van gangbare techniek? - Is er sprake van participatie door derden? <p>Het project moet uiterlijk binnen 3 jaar resultaat opleveren.</p>	<p>Voor de wijkenergieplannen is een trekker per wijk aangesteld. Er is een procesontwerp gemaakt met bijbehorende planning, en de trekkers gaan die per wijk inkleuren. Periodiek komt de coalitie bijeen om de vorderingen te bespreken en de plannen te toetsen aan de gestelde doelen om zo waar nodig bij te kunnen sturen.</p> <p>De trekkers hebben teams gevormd van 10 tot 20 mensen uit de wijk om het wijkenergieplan vorm te geven. Van daaruit wordt de rest van de wijk betrokken. In Ijpelaar kan die groep vormgegeven worden uit het netwerk van BRES, in Prinsenbeek kan dat gebeuren rondom het project 'Prinsenbeek energieneutraal' dat is ontstaan uit Breda Begroot en de wijkaanpak die BRES in Prinsenbeek heeft uitgevoerd.</p> <p>De technische concepten die worden ingezet zijn afhankelijk van de wijkanalyse. Op basis van die analyse wordt duidelijk welke route(s) gevolgd kan/kunnen worden om de gebouwde omgeving in de wijk gasloos te maken. Daaruit kan worden gedestilleerd welke technische concepten ingezet kunnen worden.</p> <p>Globaal worden de volgende stappen doorlopen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. deskresearch (nationaal en internationaal ophalen van aansprekende voorbeelden) 2. opstellen procesaanpak (collectief en per wijk) en opstellen technische analyse per wijk 3. vormen wijkteams 4. wijkteambijeenkomsten (ca. 6 per wijk) 5. coalitiebijeenkomsten (4) 6. opstellen en uitvoeren communicatieplan 7. ontwerpen eindbeelden (stip horizon) 8. ontwerp stappenplannen 9. ontwerp handelingsperspectieven korte termijn 10. bundeling tot concept wijkenergieplannen 11. vaststellen definitieve plannen 12. realisatie van de wijkenergieplannen (zoals voorbeeldwoningen inrichten, eerste all electric woningen realiseren, enz.) <p>De teams gaan in circa 6 bijeenkomsten werken aan het wijkenergieplan, onder leiding van de wijktrekker. Tussentijds steunt de wijktrekker af met de trekker in de andere wijk en de coalitie. Afhankelijk van het onderwerp sluiten coalitiegenoten aan bij de wijkgesprekken.</p> <p>Waar mogelijk zullen studenten van NHTV en AVANS worden ingezet. Denk daarbij bijvoorbeeld aan het in kaart brengen en presenteren van gegevens, onderzoeken in de wijk, in de communicatiestrategie en bij het uitwerken van handelingsperspectieven voor de woningeigenaren.</p>
<p>Juridische aspecten</p> <ul style="list-style-type: none"> - Is een vergunningaanvraag traject onderdeel van dit project? - Is mogelijk sprake van staatssteun? - Zijn er juridische project-aspecten? Zo ja, welke? (beschrijf deze) 	<p>Voor het opstellen van de wijkenergieplannen zijn geen vergunningen e.d. nodig. Er zijn geen andere juridische project-aspecten.</p> <p>Van staatsteun is voor zover is na te gaan op geen enkele wijze sprake.</p> <p>Op termijn zijn er wel juridische cq vergunning aspecten. Mogelijk zal een wijkenergieplan een vertaalslag moeten krijgen in bestemmingsplannen en zullen voor deelprojecten (bijvoorbeeld collectieve zonnedaken) vergunningprocedures doorlopen moeten worden.</p>
<p>Hoe hoog schat u de ureninzet in?</p>	<p>Voor het opstellen van de 2 wijkenergieplannen is bij de indiening van het plan in 2016 een aantal uren geraamd van in totaal 1.700. Daarvan wordt door de Gemeente Breda, Ennatuurlijk en Enexis ieder 250 uur geleverd in natura. Voor Dimensie 4 en Dhuet is dan in totaal 950 uur beschikbaar voor het opstellen van gedragen wijkenergieplannen. Het project is door de verlate toekenning van middelen gestart in mei 2017. We schatten nu in dat de wijkenergieplannen voor de zomer van 2018 opgeleverd kunnen worden. De ureninzet voor het opstellen van de plannen wordt nog steeds geraamd op in totaal 1.700 uur.</p> <p>Daarnaast is onlangs is de mogelijkheid ontstaan EVIE/HEAT toe te passen in de wijken Prinsenbeek en Ijpelaar. EVIE/HEAT is een web-based applicatie die gebouwd wordt door Alliander en die het wijkproces om te komen tot gedragen alternatieven voor gasloos ondersteunt. De applicatie is nog in ontwikkeling, maar een versie van de tool kan in de twee wijken van Breda worden getest. Daaraan zijn geen kosten verbonden, Alliander heeft wel gevraagd de kennis en ervaring uit Breda in te brengen in de ontwikkeling van EVIE. Dit kan tot een interessante samenwerking leiden en een tool opleveren die op maat gemaakt is voor de wijkaanpak in Breda. Dat kan tot een versnelling en lagere kosten leiden van het opstellen van de aanpakken voor de overige wijken in Breda. De tijdbesteding voor het meedenken in de ontwikkeling van EVIE worden geschat op 50 uur.</p>
<p>Hoe hoog schat u de kosten in (per jaar)?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat zijn daarbij de grote kostenposten? - Voeg in een bijlage de financiële onderbouwing hiervan toe. 	<p>De kosten voor het project zijn bij de start van het project geraamd op € 180.000, inclusief de uren van Enexis, Ennatuurlijk en Gemeente Breda, die hierin zijn meegenomen tegen een tarief van € 100,= per uur. Exclusief deze uren worden de kosten voor het totale project geraamd op € 105.000 (€ 95.000,- uren Dimensie 4 en DhUET plus € 10.000,= overige kosten). In 2017 is ter dekking hiervan € 75.000,= aangevraagd uit het UPK, van de overige € 30.000 is toen aangenomen dat die door andere partijen (Ennatuurlijk, Enexis, RES West Brabant, VNG, Provincie of Rijk) betaald zouden kunnen worden. Tot op heden heeft deze zoektocht nog geen resultaat opgeleverd.</p> <p>In het UPK 2017 is door de gemeente Breda € 40.000 van de gevraagde € 75.000 toegekend. Op basis van de inschatting dat de totale kosten van het project niet wijzigen, wordt het volgende voorgesteld:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Uit de middelen UPK 2018 wordt in eerste instantie € 40.000,= aangevraagd. Dit bedrag is opgebouwd uit de resterende € 35.000 uit de oorspronkelijke aanvraag, plus € 5.000 voor mee-ontwikkeling van EVIE, zie de opmerking de hierover bij het vorige item is gemaakt. 2. De partners in het project (inclusief Gemeente Breda) spannen zich in bij derde partijen de resterende € 30.000,= te vinden 3. Mocht dat niet lukken, dan wordt gemeente Breda gevraagd garant te staan voor het resterende bedrag tot maximaal € 30.000,= bovenop het gevraagde bedrag van € 35.000,=

<p>Wat is de ondersteunings- behoefte van dit project?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Naast een financiële bijdrage kan de gemeente ook op andere manieren faciliteren, bijvoorbeeld in natura, kennis inbreng, processen stroomlijnen etc. - Als u behoefte heeft aan financiële ondersteuning kunt u dit in de volgende vraag nader toelichten. 	<p>Van de gemeente wordt een bijdragen gevraagd op de volgende aspecten:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. input van ontwikkeling bij de gemeente op het gebied van de energietransitie (beleid in ontwikkeling/duurzaamheidsvisie), woningbouwprogramma's en andere ruimtelijk ontwikkelingen relevant voor de wijkenergieplannen 2. hulp en ondersteuning bij het vinden van aansluiting bij Europese subsidies en projecten 3. In het communicatietraject bij het aanschrijven van bewoners en bedrijven in de wijken 4. Bij het inventariseren van overige relevante data 5. Bij de verkenning hoe de wijkenergieplannen af te stemmen op omgevingswet e.d.
<p>Wat is de financieringsbehoefte van dit project?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hoe hoog schat u de opbrengsten in €'s van het project in? - Hoe groot is de door u gevraagde financiële bijdrage? - Is een lening hiervoor toereikend? <p>Zo ja én is het gevraagde bedrag tussen € 25.000 en € 100.000,- dan kunt u een leningsaanvraag doen bij het Klimaatfonds Breda. Voor openstelling zie www.energiekbreda.nl</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hoe kan het project rendabel (kosteneffectief) worden uitgevoerd? - Is er alternatieve financiering mogelijk? - Wat is een reële Internal Rate of Return voor dit project?(voeg in een bijlage een berekening hiervan bij). 	<p>We gaan er van uit dat de kosten voor het uitwerken van de wijkenergieplannen gedragen worden door een deel van de coalitiepartijen. Het wijkenergieplan is relevant voor in ieder geval de Gemeente Breda, de provincie Noord-Brabant, de netwerkbeheerders (Enexis, Ennatuurlijk), de rijksoverheid (EZ/BZK), en eventueel ook banken (hypotheekverstrekkers).</p>
<p>Hoeveel CO₂ reductie per (geleende) € is mogelijk? (Voeg uw berekening ervan bij)</p>	<p>Doel van de wijkenergieplannen is een reductie in de gebouwde omgeving te realiseren van 100% in 2050. Daarbij gaat het om woningen en bedrijven. Kijken we alleen naar het aandeel woningen (Prinsenbeek en IJpelaar zijn overwegend woonwijken) dan gaat het om in totaal ruim 7.000 woningen (van de in totaal 80.000), ofwel bijna 9%. De totale CO₂ uitstoot van de gebouwde omgeving (aandeel woningen) is ongeveer 325.000 ton CO₂ per jaar. Het CO₂ neutraal maken van 7.000 woningen leidt dan uiteindelijk tot een reductie (9% van 325.000 ton) van bijna 30.000 ton CO₂. Hierbij is de CO₂ reductie aan de bedrijvenkant dus nog niet meegenomen.</p>
<p>Beschrijf welke risico's aan dit project zijn verbonden en hoe deze kunnen worden beheerd?</p> <ul style="list-style-type: none"> operationele risico's; technische risico's; financiële risico's; juridische risico's; overige risico's; 	<p>Belangrijkste risico in het project (zoals beschreven in het oorspronkelijke plan) was dat het niet lukt de sociale netwerken aan te sluiten op het project. Inmiddels is dat in beide wijken gelukt (zie hiervoor de tussenrapportage). In Prinsenbeek is een groep van ca. 20 burgers betrokken bij het opstellen van de plannen en is er een stevige link gelegd naar het Dorpsplatform. In IJpelaar heeft dat wat langer geduurd, onder andere doordat de wijkraad IJpelaar geen medewerking kan en wil verlenen aan het project. Inmiddels zijn individuele bewoners van de wijk aangesloten.</p> <p>Een tweede risico is (en blijft) de gedachte dat het project bij afronding van de wijkenergieplannen is afgerond. In feit begint het dan pas. Om dit te voorkomen worden de wijken actief betrokken bij de ontwikkeling en wordt tijdens het project een uitvoeringsorganisatie opgezet, bijvoorbeeld in de vorm van een wijkontwikkelingsmaat- schappij waar de burgers direct in participeren.</p>
<p>Betreft dit projectvoorstel een voortzetting van het projectvoorstel dat in 2017 gehonoreerd is? Zo ja beantwoord dan onderstaande vragen.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tot hoe ver heeft u de doelen en beoogde resultaten van het project in 2017 weten te behalen? - Wat zijn de ervaringen uit 2017 en hoe heeft u dit verwerkt in uw projectvoorstel voor 2018? 	<p>Als bijlage is een voortgangsnotitie opgenomen. Hierin is de huidige stand van zaken van het project weergegeven.</p>

Projectbeschrijving Uitvoeringsprogramma Klimaat 2017-2020 (met evt. Verzoek tot ondersteuning)

Wijkenergieplannen in Breda (vervolg)

Aan : Coen Vos
Indieners: Paul Dielissen - DimensieVier en Derk Hueting - Dhuet
Titel: Wijkenergieplannen in Breda
Onderwerp: tussenrapportage mei – oktober 2017
Doel: verzoek uitbetaling resterende 25% van subsidiebijdrage

Geachte heer Vos, beste Coen,

Eind april 2017 is voor de wijken IJpelaar en Prinsenbeek gestart met de procesaanpak om beide wijken van gas naar een duurzame energievoorziening te brengen. Deze tussenrapportage geeft een overzicht van de stand van het project tot eind oktober. Met de toegekende subsidie van € 40.000,=, waarvan € 30.000,= is uitbetaald, kunnen slechts een deel van de project kosten gedekt worden. Op dit moment is de financiële situatie zo dat met de toegekende subsidie en de eigen bijdrage van DimensieVier en Dhuet tot eind van dit jaar voldoende midde- len beschikbaar zijn, daarna is geen geld beschikbaar om het project voort te zetten. Om het eind van dit jaar financieel te kunnen dekken verzoeken we u hierbij de resterende 25%, € 10.000,= aan ons uit te keren. Om het project, zoals ingediend, volgende jaar af te kunnen ronden vragen wij bijgaand opnieuw subsidie aan voor 2018 en zullen we opnieuw, in samenwerking met de gemeente Breda, een beroep op doen op onze stakeholders Ennatuurlijk en Enexis/Enpuls om voor dit project een financiële bijdrage te leveren.

In deze rapportage geven we puntsgewijs een overzicht van het proces en de bijzonderheden per wijk.

Procesaanpak wijkenergieplannen

1. kennis en info vergaren;

- Gebruik van netwerken, landelijk, provincie en lokaal;
- Bezoek congressen, symposia en evenementen;
- Contact en overleg met andere initiatieven o.a. Haarlem en Arnhem

2. relatie met andere projecten in Breda;

- N.a.v. overleg met andere initiatiefnemers in Breda wordt onderzocht hoe samengewerkt kan worden. Dit heeft geresulteerd in de door Jan Schouw ontwikkelde Klantreis Breda waarin de verduurzaming van de bestaande voorraad en de transitie van gas naar duurzaam integraal zijn opgenomen.
- Lopende projecten op het gebied van duurzame energie in Breda en in de wijken IJpelaar en Prinsenbeek in het bijzonder worden meegenomen in de aanpak naar gasloze wijken.

3. De wijken in beeld

- Van de wijken IJpelaar en Prinsenbeek zijn de huidige situatie m.b.t. energie labels en samen met Ennatuurlijk en Enexis is de energievoorziening in kaart gebracht;
- Voor IJpelaar is de vervanging van de gasleidingen directe aanleiding om de wijk een pilot te maken. De vervanging is door Enexis voor heel Breda in kaart gebracht.
- Ennatuurlijk heeft in kaart gebracht welke woningen in IJpelaar op hun stadswarmtenet zijn aangesloten

4. Organiseren van wijkteams

- Voor beide wijken is een wijkteam opgericht dat de energietransitie van gas naar duurzaam voor hun wijk gaat begeleiden;
- Daarvoor zijn de wijkraad, dorpsraad en actieve platforms in IJpelaar en Prinsenbeek uitgenodigd;
- Aan de wijkteams worden professionals van BRES/HOOM/Ennatuurlijk/Enpuls woningcorporaties en commerciële verhuurders toegevoegd

5. Energiebesparende maatregelen op woningniveau

- Om de woningen van energielabel G/F naar A te krijgen moet in de meeste woning fors geïnvesteerd in energiebesparende maatregelen zoals na-isolatie van de schil, verbeteren naad- en kierdichting en aanbrengen HR++ glas. Daarvoor zijn diverse technische oplossingen in kaart gebracht.

6. Financiering

- De verduurzaming van de bestaande woningvoorraad vergt een enorme investering waarover door de wijkteams nog wordt nagedacht hoe dit kan worden aangepakt. Belangrijk aspect hierin is de bereidheid van woningeigenaren om te investeren en het eigen woningbezit.

7. Informatie en Communicatie

- Om voldoende draagvlak te creëren is het uitermate belangrijk open en transparant te communiceren met de wijk. Daarvoor willen de wijkteams per straat en/of buurt ambassadeurs zoeken die de linking pin met het wijkteam vormen.

Voortgang wijkenergieplan IJpelaar

1. Wijkteam IJpelaar

- In mei is gestart met het samenstellen van het wijkteam IJpelaar. Daarvoor is de wijkraad benaderd en hebben zich spontaan bewoners en belanghebbenden gemeld. Omdat de wijkraad IJpelaar een prominente positie behoort in te nemen in de wijk en dus ook in dit proces is veel tijd en energie gaan zitten in het overtuigen van de wijkraad IJpelaar om aan dit project mee te doen. Helaas is dat niet gelukt omdat de wijkraad IJpelaar zoals ze naar ons aan hebben gegeven onvoldoende budget hebben om aan zo'n omvangrijk project mee te doen. Dit was een behoorlijke tegenslag en koste zeker 2 maanden vertraging in het opstarten van het wijk- team IJpelaar. Belangrijke les die we hier uit kunnen leren is dat er meer wijken in Breda zijn waar de wijkraad om wat voor reden dan ook niet meedoet.
- In augustus hebben we een wijkteam bij elkaar kunnen brengen waarin naast een aantal enthousiaste bewoners, wbv. Laurentius en wbv. AlleeWonen deel namen. Voor de eerste bijeenkomst waren ook BRES, Ennatuurlijk, Enpuls en de gemeente Breda uitgenodigd.
- Na een goede constructieve bijeenkomst is een wijkteam samengesteld met de aanwezige partijen met uitzondering van AlleeWonen die wel geïnteresseerd zijn maar voorlopig geen rol zien weg gelegd omdat hun flats in IJpelaar net opgeknapt waren.
- Inmiddels hebben zich nog 13 wijkbewoners aangesloten bij het wijkteam zodat we nu met ruim 20 teamleden zijn.

2. Proces

- N.a.v. de eerste bijeenkomst is besloten de kansen, mogelijkheden en risico's voor IJpelaar in kaart te brengen. Dit staat voor eind november op de agenda.
- Bijzonder in IJpelaar (2000 woningen) is dat de helft van de woningen aangesloten zijn op stadswarmte van Ennatuurlijk met gas voor koken en de ander helft volledig afhankelijk is van het gasnet. Uit een eerste inventarisatie blijkt dat in IJpelaar geen woningen zijn aangesloten op een duurzame individuele energievoorziening.
- In het proces betekent dit dat we in IJpelaar 2 pilots uitwerken; 1 pilot waarbij de woningen die aangesloten zijn op het net van Ennatuurlijk, stadswarmte als duurzame collectieve energievoorziening wordt ingezet en 1 pilot waarbij voor de op gas aangesloten woningen een collectieve en individuele duurzame energievoorziening wordt uitgewerkt.
- De wensen en ideeën van de bewoners zijn daarbij belangrijke input.
- Door de professionals worden de verschillende concepten voor de teamleden uitgewerkt

- Voor IJpelaar worden vanuit het wijkteam 3 werkgroepen samengesteld die zich gaan richten op:
  - o Communicatie en organisatie
  - o Techniek
  - o Financiering

3. IJpelaar in beeld

- IJpelaar is een wijk die in de jaren 60 en 70 gebouwd is en waar de woningen voornamelijk een energielabel G/F hebben.
- Ongeveer $\frac{3}{4}$ van de wijk is laagbouw en $\frac{1}{4}$ is hoogbouw, verder is er een winkelcentrum De Burcht, een kleinere winkelstrip, een groot verzorgingshuis en een school in de wijk.
- De daken in IJpelaar bieden veel kansen voor pv – panelen en het noordelijk deel van de wijk is aangesloten op het stadswarmtenet van Ennatuurlijk behoudens ongeveer 80 woningen (eerste pilot)
- Het vervangen van de gasleidingen door Enexis is inmiddels voltooid

4. Acties

- Werkgroep communicatie:
  - o Opzetten plan van aanpak
  - o Benaderen van ambassadeurs
  - o Inrichten en onderhouden projectwebsite – facebook – twitter
  - o Uitwisselen informatie met andere projecten in het land
- Werkgroep techniek:
  - o Technische aanpak schilverbetering
  - o Toepassen en inzetten bewonersprofielen
  - o Collectieve duurzame energieoplossingen, stadswarmtenet, kleinschalig lokaal warmtenet op ondiepe geotechniek en wko met bronnet uitwerken
  - o Individuele duurzame energieoplossingen, warmtepomp installatie en All Electric concept uitwerken
- Werkgroep financiering:
  - o In kaart brengen financiële opgave voor IJpelaar
  - o Idem voor de verschillende financiering mogelijkheden
  - o Bestuderen ESCO concept voor IJpelaar

Voortgang Wijkenergieplan Prinsenbeek

1. Inleiding

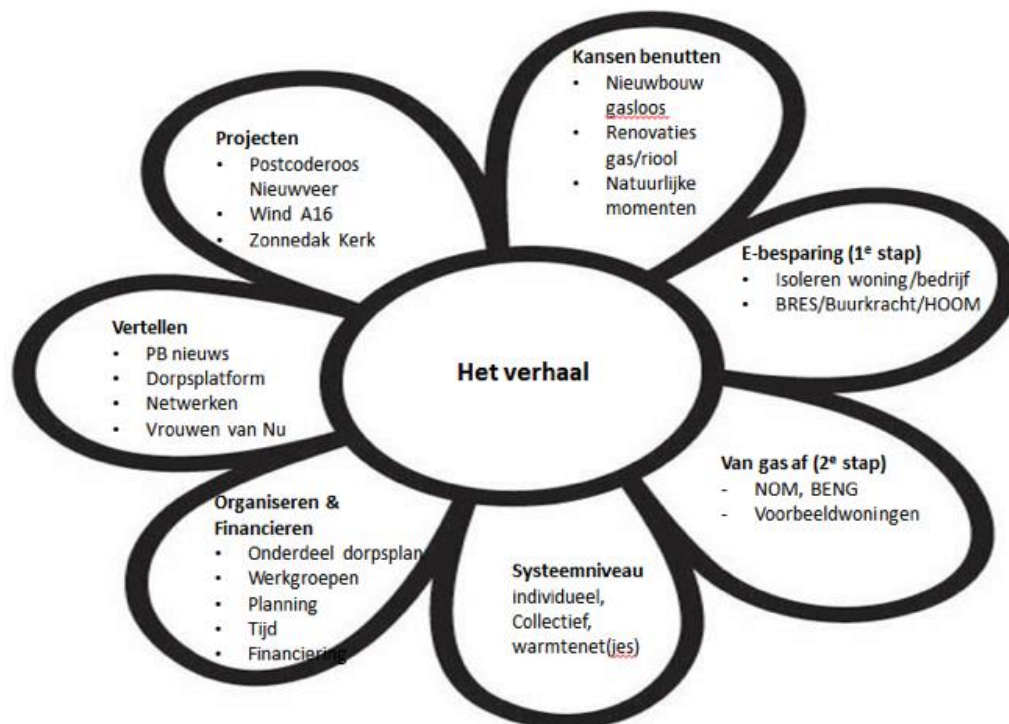
In mei 2017 is gestart met het opstellen van een gedragen wijkenergieplan voor Prinsenbeek.

Gestart is met het samenstellen van een team bewoners uit de wijk die mee willen denken en mee willen werken met de ontwikkeling van het wijkenergieplan. Het team bestaat inmiddels uit ca 20 wijkbewoners.

Er zijn twee bijeenkomsten georganiseerd om het team op de hoogte te brengen van het doel en de werkzaamheden die inmiddels zijn verricht. Tevens hebben de eerste brainstormen plaatsgevonden en zijn de eerste inhoudelijke discussies gevoerd.

2. Proces

Er is een procesontwerp gemaakt, zie de bloem hieronder.

Korte toelichting:

1. Centraal in de bloem staat 'het verhaal'. Uit de eerste sessie met bewoners kwam naar voren dat termen als energieneutraal, co2-neutraal, klimaatneutraal en gasloos burgers in eerste instantie niet zoveel zeggen en zelfs voor verwarring zorgen. We moeten daarom heel goed nadenken over het verhaal waarmee we het dorp ingaan. Dat moet helder, inspirerend, eenvoudig zijn.
2. Vervolgens komen alle blaadjes van de bloem in het proces voor, niet volgtijdelijk maar vaak tegelijk, deels afhankelijk van de mogelijkheden die zich voordoen.
  - a. Rechts in de bloem bevindt zich blaadje E-besparing. Bij alle opties naar gasloos is stap 1: woning maximaal isoleren, liefst tot label A. Daarbij gebruik maken van bestaande infrastructuur van BRES/HOOM/Buurkracht (P'beek heeft al Buurkrachtwijk)
  - b. Daaronder het blad 'van gas af': we zie al de eerste woningen van het gas af gaan, de eerste NOM (nieuwbouw)woningen worden binnenkort opgeleverd. Dit zijn voorbeeldwoningen voor de rest van het dorp
  - c. Het volgende blad gaat over het systeemniveau, waar de vraag aan de orde is: wat is nu de 'slimste' oplossing: iedereen individueel van het gas af of als collectief nadenken over b.v. een warmtenet door het hele dorp, wijk/buurt/straat-warmtenetjes, enz.
  - d. Het volgende blad gaat over organiseren en financieren. Hoe organiseren we dit proces en hoe ontwikkelen we financieringsvormen zodat de transitie betaalbaar wordt.
  - e. Vertellen: vanuit de kern (het team van ca 20 burgers) zal de rest van het dorp betrokken worden. Dat gebeurt door het verhaal te vertellen en concreet te maken (handelingsperspectief bieden). Inmiddels is er contact met Prinsenbeek nieuws (online nieuws) om te gaan berichten over het project.
  - f. Van het gas af betekent dat er andere, duurzamere energiebronnen aangewend moet worden om in de resterende energievraag (na isoleren/besparen) te voldoen. De eerste duurzame opwekkingsprojecten kunnen al gestart worden, zoals het benutten van het dak van de kerk voor zonnepanelen via een postcoderoos.
  - g. Tenslotte moeten we natuurlijke momenten gebruiken om de transitie te versnellen. Nieuwbouwprojecten gasloos maken, verkoopmomenten van woningen gebruiken om slagen te maken, enz.
3. Bovenstaande stappen worden de komende periode samen met het team uitgewerkt en in gang gezet.

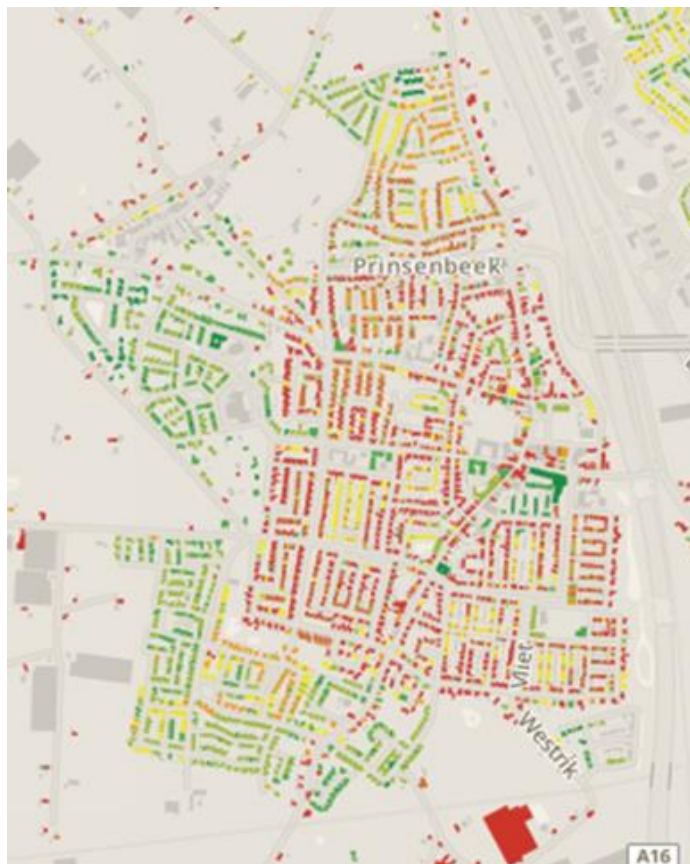
3. Wijkanalyse

Er is een analyse gemaakt van de wijk ten aanzien van:

1. Energiegebruik (particulier en zakelijk)
2. Type en leeftijd woningen
3. Energielabels
4. Systeemopties voor de overgang naar gasloos, oa rekensom hoeveel zon en wind energie is nodig om van gas af te gaan.

Een paar opmerkingen hierbij:

1. In de energielabel kaart van Prinsenbeek (hieronder) is te zien dat de woningen in de kern van Prinsenbeek nog voornamelijk label F/G hebben. Om de kern heen worden de nieuwbouwgebieden naarmate ze later zijn gebouwd steeds groener (tot label A/B). In grote lijnen betekent dit dat de nieuwste uitbreidingen nu al van het gas af zouden kunnen, terwijl in de oudere gebieden de woningen eerst stevig geïsoleerd moeten worden.
2. Op systeemniveau is het de vraag welke optie uiteindelijk de meest haalbare/interessant zal blijken:
  - a. Heel Prinsenbeek aansluiten op de retourleiding van het stedelijk warmtenet (aanpakken bij Haagse Beemden)
  - b. Inzetten op all-electric, waarbij mogelijk in de kern een deel van de woningen met een hybride warmte- pomp gedeelten van het jaar gas blijven gebruiken (aardgas, biogas, waterstof?)
  - c. Lokale warmtenetjes met lokale bronnen. Netjes die mogelijk op termijn verbonden worden tot gortor geheel.
  - d. Bovenstaande opties worden nu globaal verkend, waarbij in de laatste bijeenkomst het idee werd geopperd om een eigen energiebedrijf (bijvoorbeeld in de vorm van een lokale coöperatie) te starten.

Voor nadere informatie: u kunt uw vraag stellen aan de bij u bekende thematrekker U kunt dit formulier sturen naar: energiekbreda@breda.nl

	<p>Projectbeschrijving Uitvoeringsprogramma Klimaat 2017-2020 (met evt. Verzoek tot ondersteuning)</p> <p>GO-07 Bestaande bouw naar Energieneutraal</p> <p>Gemeente Breda, Coen Vos</p>
<p>Toetsingsaspecten</p>	
<p>Wat is de achtergrond en aanleiding van het project?</p>	<p>Bij het CO₂-neutraal maken van de stad ligt de grote uitdaging in de bestaande bouw. De landelijke Greendeal Stroomversnelling heeft daarbij een enorme boost gegeven.</p> <p>Breda heeft op 7 juli 2015 de Brabantse Deal nul op de meter ondertekend en heeft verklaard NoM-renovaties te stimuleren en faciliteren. De Deal gaat over zowel particuliere woningen als huurwoningen. In Breda is momenteel slechts één (particuliere) woning naar NoM gerenoveerd. Eind 2017 zullen er in Prinsenbeek nog 12 opgeleverd worden.</p> <p>De Brabantse Deal beoogt 1.000 woningen in 3 jaar. Er is binnen de deal geen specifiek aantal afgesproken voor Breda. Er wordt voor dit project uitgegaan van de aantallen zoals genoemd in de geactualiseerde energiestrategie van de Gemeente Breda.</p> <p>Voor sociale huurwoningen is een instrument EPV in het leven geroepen dat financiering van Nul op de meter (NoM) woningen mogelijk maakt. Een eerste grootschalig project in Breda van AlleeWonen in Geeren-Zuid heeft niet tot het gewenste resultaat geleid. De ambitie is aangepast naar renovatie label A/A+ niveau. Dit project gaat begin 2018 in uitvoering.</p> <p>Om nul op de meter van de grond te krijgen zijn pilots nodig. En die zijn er nog niet. Lessen uit het traject van AlleeWonen zijn daarom belangrijk.</p> <p>Naast het in één keer verNoMmen van woningen, wat forse investeringen vergt, is er steeds meer interesse om in één of meerdere stappen naar NoM te gaan of de woning NoM-ready te maken. Onder NoM verstaan we hier overigens ook Energieneutraal!</p> <p>In één tussenstap naar NoM-ready of in meerdere stappen naar NoM vraagt verstandige keuzes. Door groei moet steeds mogelijk blijven zonder dat sprake is van desinvesteringen voor eerdere maatregelen.</p> <p>Minstens zo belangrijk als bij nieuwbouw is de bouwkwaliteit. Het risico op bouwfysische problemen in de bestaande bouw is groter dan in de nieuwbouw.</p> <p>Met dit project wordt ingezet op bewustwording (het belang van een doorkijk naar de fossielvrije toekomst en kwalitatief goed renoveren). We willen daardoor zowel intern als extern bewustzijn vergroten en daadwerkelijke renovaties stimuleren.</p>
<p>Wat is het doel van het project?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Beschrijf de tussenresultaten en het eindresultaat. - Op welke doelgroep(en) richt het project zich? 	<p>Huurwoningen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het verkrijgen van NoM voorbeeldprojecten in de stad • Bewoners en bouwers informeren over in stappen naar NoM • In 2018 initieert elke woningcorporatie minimaal 1 renovatieproject van gemiddeld 20 woningen • In 2019 2 projecten, 2020 3 projecten • In 2020 hebben de woningcorporaties 600 woningen naar NoM-gerenoveerd <p>Particuliere woningen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zoveel mogelijk particuliere woningeigenaren en aannemers zijn geïnformeerd over gasloos wonen en kennen de stappen naar nul-op-de-meter. • Lokale energiecoöperaties bieden NoM-renovaties inclusief een financieringsaanbod. • Het aantal NoM-renovaties bij particuliere woningeigenaren bedraagt 10 in 2018, 20 in 2019 en 100 in 2020 (totaal 130) <p>Gemeentelijke organisatie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vergunningverlening en handhaving is terughoudend met vrijstellingenbeleid naar het rechtens verkregen niveau • Gemeente ziet toe op een goede bouwkwaliteit • Betreft aanpak See2Do en Triple A • Beoordeelt een mogelijke verankering van Woonconnect • Geeft invulling aan de Citydeal Woningabonnement Energiebesparing door de markt (Deventer) <p>Omdat het project in 2018 niet volledig gehonoreerd kon worden, maar gecombineerd met GO 09 (Nieuwbouw in 1x goed), zal dit jaar de focus met name liggen op de eigen gemeentelijke organisatie. De informatievoorziening richting particuliere koopwoningen en huurwoningen wordt met name vanuit andere projecten opgepakt.</p>

<p>Op welke thema's (UPK 2017-2020) heeft het project effect?</p> <ul style="list-style-type: none"> - duurzaam gebruik grondstoffen & water - biodiversiteit - energiebesparing - duurzame mobiliteit - duurzame energie - klimaatadaptatie 	<p>Energiebesparing en duurzame energie</p>
<p>Welke prestatie-bijdragen levert het project aan de UPK-klimaatdoelen m.b.t. de verbetering van ....</p> <ul style="list-style-type: none"> - duurzame leefomgeving - gedragsverandering - circulaire economie - water, lucht, groen - biodiversiteit - gezondheid 	<p>NoM projecten dragen fors bij aan de CO₂doelen omdat hier besparing en duurzame opwekking hand in hand gaan. Omdat het om ingrijpende renovaties gaat zijn er kansen om alle genoemde aspecten mee te nemen in de ontwikkeling. De NoM standaard bevat in elk geval regels omtrent gedragsverandering (transparantie tav prestaties) en gezondheid (luchtkwaliteit in de woning).</p>
<p>Wat zijn de belangrijkste activiteiten en/of producten?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Faciliteren aanpak particuliere woningen (Woningabonnement) • Faciliteren innovatieve aanpak VNG (financiering snipperbezit naar NoM) • Inzet uren citydeale Deventer Woningabonnement • Mogelijkheden voor inzetten Fondsgelden (bijv. Klimaatfonds) voor voorfinanciering maatregelen • Kennisdeling/opleiding relevante onderdelen binnen de gemeentelijke organisatie. • Afspraken met vergunningverlening en handhaving over (steekproef)controles op het vlak van energieprestatie • Opzetten van een informatiebrochure om te sturen op de juiste stappen naar energieneutraal.
<p>Is een regionale aanpak mogelijk? Is het project geschikt om samen met andere gemeenten in de regio uit te voeren?</p>	<p>De aanpak wordt afgestemd met de Brabantse dealpartners, maar ook binnen de regio West-Brabant worden lessen geleerd en resultaten gedeeld.</p>
<p>Hoe is de projectorganisatie opgezet? De indiener moet een van de genoemde partijen in de projectorganisatie zijn.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Welke rol speelt de project-indiener? - Hoe is de samenwerking georganiseerd? - Zijn er meerdere projectaanvragers bij dit project betrokken? - Wat is het kennisniveau? - Hoe is het project georganiseerd? - Welke relevante ervaring wordt ingebracht? - Is er bereidheid tot open boekhouding? - Is er bereidheid tot samenwerking met anderen? 	<p>Gemeente Breda coördineert en faciliteert de aanpakken en schakelt waar nodig en voorzien externe ondersteuning in.</p>
<p>Hoe is het project opgebouwd?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat is het technisch concept? - Welke technieken, installaties of maatregelen worden er toegepast? - Bij Innovatieve projecten: is er een wetenschappelijke validering beschikbaar? - Is de techniek bewezen uitloikbaar? - Is het een upgrade van gangbare techniek? - Is er sprake van participatie door derden? <p>Het project moet uiterlijk binnen 3 jaar resultaat opleveren.</p>	<p>Nul op de meter is een concept dat met verschillende technieken kan worden bereikt. Nul op de meter heeft zich technisch al bewezen in Nederland.</p>
<p>Juridische aspecten</p> <ul style="list-style-type: none"> - Is een vergunningaanvraag traject onderdeel van dit project? - Is mogelijk sprake van staatssteun? - Zijn er juridische project-aspecten? Zo ja, welke? (beschrijf deze) 	<p>Het uitgangspunt is dat voor een zo ingrijpende renovatie een vergunning nodig is. Dat is geen onderdeel van dit project.</p>

Hoe hoog schat u de ureninzet in?	2018: 300u 2019: 200u 2020: 100u De ureninzet wordt in 2018 gecombineerd met GO-09 Nieuwbouw in 1x goed Bestaande bouw naar energieneutraal, aangezien we ons in dat project ook richten op interne bewustwording. Voor beide projecten gezamenlijk is 300 uur inzet vanuit Team milieu beschikbaar.
Hoe hoog schat u de kosten in (per jaar)? - Wat zijn daarbij de grote kostenposten? - Voeg in een bijlage de financiële onderbouwing hiervan toe.	Inhuur externe ondersteuning: 2018: € 5.000 2019: € 10.000 2020: € 10.000 Lidmaatschap stroomversnelling: Jaarlijks € 5.000 Opleidingsbudget: € 5.000 Voor 2018 is € 15.000 gehonoreerd. Hier zal in elk geval het lidmaatschap van Stroomversnelling van betaald worden. Het restant zal in overleg en afstemming met GO-09 naar behoefte en zo efficiënt mogelijk ingezet worden, voor de andere beoogde bestemmingen.
Wat is de ondersteunings- behoefte van dit project? - Naast een financiële bijdrage kan de gemeente ook op andere manieren faciliteren, bijvoorbeeld in natura, kennis inbreng, processen stroomlijnen etc. - Als u behoefte heeft aan financiële ondersteuning kunt u dit in de volgende vraag nader toelichten.	Geen
Wat is de financieringsbehoefte van dit project? - Hoe hoog schat u de opbrengsten in €'s van het project in? - Hoe groot is de door u gevraagde financiële bijdrage? - Is een lening hiervoor toereikend? Zo ja én is het gevraagde bedrag tussen € 25.000 en € 100.000,- dan kunt u een leningsaanvraag doen bij het Klimaatfonds Breda. Voor openstelling zie www.energiekbreda.nl - Hoe kan het project rendabel (kosteneffectief) worden uitgevoerd? - Is er alternatieve financiering mogelijk? - Wat is een reële Internal Rate of Return voor dit project?(voeg in een bijlage een berekening hiervan bij).	2018: € 20.000 (10+5+5) 2019: € 20.000 (10+5+5) 2020: € 20.000 (10+5+5) (gelden voor daadwerkelijke verduurzaming van woningen worden elders gezocht)
Hoeveel CO₂ reductie per (geleende) € is mogelijk? (Voeg uw berekening ervan bij)	Een bestaande woning gebruikt gemiddeld 1.600 m ³ gas en 3.500 kWh elektra CO ₂ uitstoot: 3.500x0,526 + 1.600x1,884 = 4,855 ton CO ₂ per woning Nul op de meter bespaart per saldo deze hoeveelheid 130+600= 724 woningen geeft een totale reductie van 3.515.020 ton CO ₂ gedurende 3 jaar (2018-2020)
Beschrijf welke risico's aan dit project zijn verbonden en hoe deze kunnen worden beheerd? operationele risico's; technische risico's; financiële risico's; juridische risico's; overige risico's;	Het risico is dat corporaties NoM niet vooruitstrevend gaan omarmen. De aanpak in stappen is dan het terugvalscenario. De CO ₂ reductie gaat dan een in lager tempo.

<p>Betreft dit projectvoorstel een voortzetting van het projectvoorstel dat in 2017 gehonoreerd is? Zo ja beantwoord dan onderstaande vragen.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tot hoe ver heeft u de doelen en beoogde resultaten van het project in 2017 weten te behalen? - Wat zijn de ervaringen uit 2017 en hoe heeft u dit verwerkt in uw projectvoorstel voor 2018? 	<p>Doelstellingen in aantallen zijn in 2017 niet gerealiseerd, omdat dit project op de reservelijst stond.</p> <p>Ureninzet intern is (deels) geleverd om andere initiatieven en gehonoreerde projecten te (laten) uitvoeren. Deelname aan Citydeal Woningabonnement is gerealiseerd. Bredase / Brabantse variant hiervan is in ontwikkeling.</p> <p>Voor bestaande woningen hebben we geen totaaloverzicht. Vanuit het project verduurzaming bestaand vastgoed (uitgevoerd door BRES) moeten de cijfers nog gerapporteerd worden. Inkv het Woningabonnement zitten er bij Bres eind 2017 10-15 particuliere woningen 'in de pijplijn'.</p> <p>Woningcorporaties hebben geen woningen naar NOM gerenoveerd. Het project van AlleeWonen in Geeren-Zuid (naar label A+) gaat begin 2018 in realisatie.</p> <p>We hebben dus praktisch gezien een jaar vertraging opgelopen in de uitvoering. Ook blijkt de realiteit weerbarstig, waardoor de inschatting is dat de 'stroomversnelling' langzamer zal zijn dan eerder gedacht.</p>
--	--

Voor nadere informatie: u kunt uw vraag stellen aan de bij u bekende thematrekker U kunt dit formulier sturen naar: energiekbreda@breda.nl

Energiek
Breda

Projectbeschrijving Uitvoeringsprogramma Klimaat 2017-2020 (met evt. Verzoek tot ondersteuning)

GO-08 VvE Klantreis, Financial Engineering op Individueel Niveau

Pieter Hameetman
Novum at
06-53862106
novum@pieterhameetman.nl

Ambitie

De ambitie is het stimuleren en versnellen van energiebesparing in VvE woongebouwen. Als middel daarvoor is de ontwikkeling nodig van

1. een gestandaardiseerde volle breedte aanpak voor VvE's, gebaseerd op
2. een duidelijke klantreis en
3. een goed woonlastenverhaal.
4. De aanpak zoekt naar de meest optimale energetische verbetering,
5. essentieel voor de financierbaarheid.
6. Die financierbaarheid wordt aangetoond met de rekenmethode Financial Engineering op Individueel Niveau (FEIN),
7. Een methode die de woonlastenvoordelen voorrekenet per huishouden.

GO-08a wil de toepassing van FEIN bij VvE's in de praktijk in drie projecten toepassen, om andere VvE's te kunnen laten zien hoe essentieel de methode is voor de voorlichting van de bewoners en de onderbouwing van de financiering.

Succes en belemmeringen

Koopappartementen zijn juridisch ondergebracht in een VvE. Die VvE's sparen in het algemeen via de service- kosten voor groot onderhoud, doch vaak zijn er onvoldoende middelen in kas voor een energetische renovatie. De daarvoor noodzakelijke extra service kosten kunnen, gezien het inkomen van bewoners, meestal ook niet veel omhoog.

De VvE moet zo'n renovatie kunnen betalen uit de besparingen op de energienota van de bewoners. Daarbij doemen een aantal essentiële belemmeringen op. De huidige label- en EPG rekenmethodiek is te globaal om de bewonersvoordelen goed te kunnen uitrekenen. Daar komt bij dat deze methode bijna altijd een te hoog voor- deel voorspelt. Tevens spelen een groot aantal juridische en praktische kwesties die moeten worden opgelost.

De methodiek van GO-08a lost het probleem van de huidige gangbare rekenmethode op. Het voordeel wordt berekend per bewonersprofiel en wordt niet te hoog bepaald. Per adres kan de verlaging van de energiekosten vergeleken worden met de extra betalingen als gevolg van de rente en aflossing van de benodigde geldlening. Hiermee is de weg vrij om VvE- renovaties succesvol te organiseren.

Kern van de aanpak

Het project wil met VvE's in Breda aan de slag te gaan en lokaal projecten creëren waarvan een voorbeeldwerking uitgaat naar andere VvE's in Breda.

In de te selecteren projecten wordt geïnventariseerd wat per adres de huidige energielasten zijn en welk energie- label of energie-index het gebouw heeft. Met behulp van FEIN worden een aantal technische varianten voor energiebesparing met elkaar vergeleken. Ten behoeve van de voorlichting aan de bewoners wordt van deze technische varianten voor tien verschillende bewonersprofielen in beeld gebracht wat de financiële consequenties zijn.

Op basis van dit inzicht kan worden bepaald welke financiering nodig is om de gewenste technische ingreep te kunnen betalen. Voor energieadvies en eventueel procesbegeleiding kan bij RVO subsidie worden aangevraagd. De projectfinanciering kan worden betrokken uit diverse bronnen, b.v. via het Nationaal Energiebesparingsfonds (NEF), een aanvullende lening uit een lokaal revolving fund, eventueel aangevuld met (rente-)subsidies.

Met de kennis uit dit project wordt de klantreis voor VvE's beschreven.

Toetsingsaspecten

Wat is de achtergrond en aanleiding van het project?

De indiener constateert dat er geen goed gestructureerde aanpak bestaat voor het energiezuinig maken van oudere VvE gebouwen. Het ontbreekt aan kennis om deze financieel en juridisch gecompliceerde opgave op een efficiënte manier aan pakken. Gezien de heterogeniteit van de huishoudens ontbreekt het vooral aan goede voor- lichting op maat aan de bewoners over de werkelijk te verwachten energiebesparing en financiële voordelen.

Wat is het doel van het project?

- Beschrijf de tussenresultaten en het eindresultaat.
- Op welke doelgroep(en) richt het project zich?

Het project wil een instrumentarium ontwikkelen en testen in drie pilotprojecten.

Tussenresultaten:

1. Het maken van tabellen waarin per bewonersprofiel kan worden afgelezen welk voordeel in energiegebruik en welk voordeel in euro's verwacht mag worden.
2. Het, met bewoners en beheerders gezien het voordeel per huishouden, optimaliseren van een technische aanpak
3. Het verkrijgen van een aanbieding van een uitvoerende partij, die de systeem prestaties van de technische aanpak garandeert
4. Het verkrijgen van een duurzaamheids financiering met een zeer lage rente en looptijd over 15 jaar

Eindresultaat: Het optimaliseren van een aanpak die voor een flink aantal VvE's in Breda zo aantrekkelijk is, dat ook zij op een efficiënte wijze kunnen besluiten tot een energetische renovatie

Doelgroep: VvE's van oudere woongebouwen, mogelijk juist met bewoners die een niet al te hoog inkomen hebben.

<p>Op welke thema's (UPK 2017-2020) heeft het project effect?</p> <ul style="list-style-type: none"> - duurzaam gebruik grondstoffen & water - biodiversiteit - energiebesparing - duurzame mobiliteit - duurzame energie - klimaatadaptatie 	<p>Doel is het project effectief te laten zijn voor de energiebesparing in de gebouwde omgeving. Vooral gericht op een segment waarvoor geen goede aanpak beschikbaar is. Essentieel is de intentie om met de kennis die het project genereert een 'VvE Klantreis' te kunnen beschrijven die gebruikt kan worden in diverse overige UPK projecten in Breda. De methode FEIN wordt als essentieel gezien in de ambitie naar een 'gasloze wijk'.</p>
<p>Welke prestatie-bijdragen levert het project aan de UPK-klimaatdoelen m.b.t. de verbetering van ....</p> <ul style="list-style-type: none"> - duurzame leefomgeving - gedragsverandering - circulaire economie - water, lucht, groen - biodiversiteit - gezondheid 	<p>Duurzame leefomgeving: Vermindering CO₂ uitstoot in de gebouwde omgeving Gedragsverandering: Vooral gericht op aanbieders van energiebesparende renovaties en beheerders van VvE complexen. Zij gaan beseffen dat elk huishouden precies wil weten wat het bespaart bij een gegeven woning- verbetering. Gezondheid: Het project zal bij de keuze van technieken zeer nadrukkelijk ook kijken naar de effecten op comfort, gezondheid door betere ventilatie, minder open verbrandingstoestellen, gebruiksgemak.</p>
<p>Wat zijn de belangrijkste activiteiten en/of producten?</p>	<p>Verder uitwerken projectambitie en definiëren aanpak. Partijen benaderen die mee willen doen in de pilots. Drie VvE-besturen plus beheerders en bewoners voorlichten. Per pilot een technisch en financieel voorstel uitwerken met per bewonersprofiel gespecificeerde woonlastenberekeningen. Na akkoord bewoners per pilot een bouwer/installateur een aanbieding laten doen. De lening voor projectfinanciering organiseren en opdracht verkrijgen voor uitvoering. Het laatste deel van deze aanpak is kennisdeling:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Naar andere VvE's - Naar het Alliantieoverleg met de corporaties - Naar andere UPK projecten, met name de uitgewerkte VvE Klantreis inbrengen in het project 'gasloze wijk'.
<p>Is een regionale aanpak mogelijk? Is het project geschikt om samen met andere gemeenten in de regio uit te voeren?</p>	<p>Kennisontwikkeling, die het energiegebruik voorspeld met behulp van bewonersprofielen, af te lezen in op vanuit macro gegevens gemaakte tabellen, laat zich goed delen binnen de regio (methode FEIN). Het project GO 25 (2016) heeft bewezen dat voor de aanpak ook in Tilburg belangstelling bestaat.</p>
<p>Hoe is de projectorganisatie opgezet? De indiener moet een van de genoemde partijen in de projectorganisatie zijn.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Welke rol speelt de project-indiener? - Hoe is de samenwerking georganiseerd? - Zijn er meerdere projectaanvragers bij dit project betrokken? - Wat is het kennisniveau? - Hoe is het project georganiseerd? - Welke relevante ervaring wordt ingebracht? - Is er bereidheid tot open boekhouding? - Is er bereidheid tot samenwerking met anderen? 	<p>Rol indiener: Projectverantwoordelijke, expert duurzaam bouwen, specifiek betreffende de rekenmethode Financial Engineering op Individueel Niveau (FEIN), Samenwerking: Organisatie 1: Novum at, Pieter Hameetman, indiener en projectleider Organisatie 2: De beheerders van de drie VvE's en de bijbehorende besturen van de VvE's Organisatie 3: Enkele bouwers/installateurs Gemeente Breda: geeft de mogelijke support t.a.v. de mogelijk beschikbare geldleningen / revolving funds met lage rente Kennisniveau: Hoog en ook Europees gezien behorende tot de top Projectorganisatie: Wordt stap voor stap opgebouwd. De deelnemende partijen sluiten een samenwerkingsovereenkomst met doelen, rollen, werkwijze en gewenst eindresultaat. Geschikte VvE's worden gezocht. Bewoners worden voorgelicht enz. tot en met het maken van een eindrapportage Ervaring: Ruim vijftientig jaar ervaring met kennisontwikkeling en duurzame projectontwikkeling in de woningbouw Boekhouding: Compleet open Samen met anderen: samenwerking conform de notitie die door een groep experts is geschreven rondom de Klantreis van BRES.</p>
<p>Hoe is het project opgebouwd?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat is het technisch concept? - Welke technieken, installaties of maatregelen worden er toegepast? - Bij Innovatieve projecten: is er een wetenschappelijke validering beschikbaar? - Is de techniek bewezen uitrolbaar? - Is het een upgrade van gangbare techniek? - Is er sprake van participatie door derden? <p>Het project moet uiterlijk binnen 3 jaar resultaat opleveren.</p>	<p>Technisch concept: De methode FEIN werkt met macro-tabellen op basis waarvan bewoners, gezien hun bewonersprofiel, kunnen zien wat hun financieel voordeel door energiebesparing is. Het op een snelle en efficiënte manier per huishouden in beeld kunnen krijgen wat de besparing is, daar gaat het om. Technieken: Er wordt steeds gezocht naar technieken die, voor zo veel mogelijk bewoners in een complex, voordeel opleveren. GO 25 (2016) heeft aangetoond dat voor elke techniek met de methode een goede bewoners- voorlichting te maken is. Validering: Er is een uitgebreide wetenschappelijke onderbouwing beschikbaar. Uitrolbaar: Een van de doelen van het project is juist, dat er een methode ontstaat die bruikbaar is voor beheerders van VvE gebouwen en aanbieders van renovaties. De indiener heeft veel ervaring met dit type innovaties. Upgrading: Het is een compleet nieuwe manier van werken. Participatie derden: Zie projectorganisatie De ervaring in andere gebieden leert dat het resultaat binnen één á twee jaar breed uitrolbaar is.</p>
<p>Juridische aspecten</p> <ul style="list-style-type: none"> - Is een vergunningaanvraag traject onderdeel van dit project? - Is mogelijk sprake van staatssteun? - Zijn er juridische project-aspecten? Zo ja, welke? (beschrijf deze) 	<p>Vergunningaanvraag: Het vergunningen traject is vergelijkbaar met elke normale woningrenovatie. Staatssteun: Onder normale marktvoorwaarden zou dit project niet tot stand kunnen komen. Juridische projectaspecten: De methode FEIN is met subsidies van diverse overheden ontstaan. Het lijkt er niet op dat er partijen zijn die een kennisclaim hebben. De projectleider is gerechtigd de kennis in de praktijk toe te passen.</p>

<p>Hoe hoog schat u de ureninzet in?</p>	<p>Ureninzet: Op basis van een vergelijkbare aanpak die herhaald kan worden in drie VvE's schat de projectindieners in dat per project ten minste 20 manuren benodigd zijn. De looptijd per renovatieproject zal waarschijnlijk één jaar bedragen. Het is echte innovatie. Deze inschatting zal nooit meevallen en eerder waarschijnlijk fors tegenvallen. De bereidheid bestaat het project op basis van een vast bedrag aan te nemen.</p>
<p>Hoe hoog schat u de kosten in (per jaar)? - Wat zijn daarbij de grote kostenposten? - Voeg in een bijlage de financiële onderbouwing hiervan toe.</p>	<p>Kosten voor drie VvE projecten totaal: Projectleider € 6.300 Omdat het project in 2018 wordt opgestart en afgerond zijn de kosten voor dit jaar € 6.300 Zie bijlage</p>
<p>Wat is de ondersteunings- behoefte van dit project? - Naast een financiële bijdrage kan de gemeente ook op andere manieren faciliteren, bijvoorbeeld in natura, kennis inbreng, processen stroomlijnen etc. - Als u behoefte heeft aan financiële ondersteuning kunt u dit in de volgende vraag nader toelichten.</p>	<p>Ondersteuningsbehoefte: Gemeente: De bereidheid naar de bewoners toe te willen optreden als mede initiatiefnemer. Financieel: Op termijn moet er de bereidheid zijn bij de gemeente om dit type projecten te helpen bij de start. Dat zou kunnen betekenen dat de gemeente actief een rol blijft spelen in de klantreis.</p>
<p>Wat is de financieringsbehoefte van dit project? - Hoe hoog schat u de opbrengsten in €'s van het project in? - Hoe groot is de door u gevraagde financiële bijdrage? - Is een lening hiervoor toereikend? Zo ja én is het gevraagde bedrag tussen € 25.000 en € 100.000,- dan kunt u een leningsaanvraag doen bij het Klimaatfonds Breda. Voor openstelling zie www.energiekbreda.nl - Hoe kan het project rendabel (kosteneffectief) worden uitgevoerd? - Is er alternatieve financiering mogelijk? - Wat is een reële Internal Rate of Return voor dit project?(voeg in een bijlage een berekening hiervan bij).</p>	<p>Opbrengsten: Kosten en opbrengsten moeten in principe in evenwicht zijn. Financiële bijdrage: € 6.300 voor 2018. Daarna zal een oplopend bedrag nodig zijn om een flink aantal van dit type projecten te helpen opstarten. Lening nodig?: De VvE's die gaan renoveren zullen, geholpen door de gemeente, tegen een zo scherp mogelijk tarief marktconform moeten lenen. Klimaatfonds: Nog geen beeld hoe het klimaatfonds kan gaan bijdragen. Als het project gaat lopen zal over een aantal jaren een professionele ondersteuning nodig blijven. Kosteneffectief uitvoeren: De methode van het werken met FEIN is er op gericht dat de investeringen kunnen worden terugverdiend uit de besparingen. Het optimaliseren hiervan is een van de doelen van het project. Alternatieve financiering: Zou kunnen als overheden er van overtuigd zijn dat de methode extra support verdiend. IRR: n.v.t.</p>
<p>Hoeveel CO₂ reductie per (geleende) € is mogelijk? (Voeg uw berekening ervan bij)</p>	<p>CO₂ reductie: Wat betreft CO₂ reductie mag van dit project de eerste twee jaar niet veel worden verwacht. Het rapport 'Weg-nemen van belemmeringen bij het verduurzamen van VvE's: uitwerking SER-Energieakkoord' van Companen geeft aan dat energiebesparing organiseren voor VvE's zeer lastig is. Dit project wil die complexe puzzel fundamenteel aanpakken. Het is echte innovatie. Doel is een methode te ontwikkelen die werkt. Als de gemeente het voorstel enthousiast ondersteunt, is veel mogelijk. Op termijn ook op het gebied van CO₂ reductie.</p>
<p>Beschrijf welke risico's aan dit project zijn verbonden en hoe deze kunnen worden beheerd? operationele risico's; technische risico's; financiële risico's; juridische risico's; overige risico's;</p>	<p>Operationele risico's; De benodigde kennis zit op dit moment nog heel eenzijdig bij de indiener van het project- voorstel. Technische risico's; Niet aan de orde. Er wordt gebruik gemaakt van alle relevante technieken voor energiebesparing in de gebouwde omgeving. Financiële risico's; Het project zelf neemt geen financiële risico's voor de realisatie van de energiebesparing juridische risico's; De juridische risico's zijn niet meer dan standaard voor een innovatietraject zoals hier voorgesteld. Overige risico's; Het kan blijken dat er totaal geen VvE's bereid gevonden worden mee te doen. Gezien de geformuleerde energiestrategie van Breda is dat een dermate onbevredigende situatie, dat dan bestuurlijk overleg nodig is voor een herdefinitie van de projectaanpak.</p>
<p>Betreft dit projectvoorstel een voortzetting van het projectvoorstel dat in 2017 gehonoreerd is? Zo ja beantwoord dan onderstaande vragen. - Tot hoe ver heeft u de doelen en beoogde resultaten van het project in 2017 weten te behalen? - Wat zijn de ervaringen uit 2017 en hoe heeft u dit verwerkt in uw projectvoorstel voor 2018?</p>	

Voor nadere informatie: u kunt uw vraag stellen aan de bij u bekende thematrekker U kunt dit formulier sturen naar: energiekbreda@breda.nl

 <p>Energiek Breda</p>	<p>Projectbeschrijving Uitvoeringsprogramma Klimaat 2017-2020 (met evt. Verzoek tot ondersteuning)</p> <p>GO-09 Nieuwbouw in één keer goed</p> <p>Gemeente Breda, Coen Vos</p>
<p>Toetsingsaspecten</p>	
<p>Wat is de achtergrond en aanleiding van het project?</p>	<p>Energiezuinig bouwen vergt aandacht vanaf het allereerste begin, nog voordat er maar één streep op papier is gezet tot en met de oplevering van woningen. Zeker in het licht van de CO₂-ambitie van de Gemeente Breda gebeurt dat momenteel nog niet altijd even consequent. Verkaveling, aanleg infrastructuur, stedenbouwkundige uitgangspunten, beeldkwaliteitsplannen zijn onderwerpen in de voorbereidingsfase waarbij de invloed op de uiteindelijke energieprestatie groot is. Dit project beoogt de voorbereidingsfase te optimaliseren zodat geen kansen verloren gaan. In de voorbereidingsfase worden kaders gecreëerd. Het feitelijk benutten van de geboden mogelijkheden is een volgende stap die aandacht en begeleiding vraagt om liefst meteen al CO₂-neutraal/energie neutraal te bouwen. Bij grotere nieuwbouwlocaties wordt het thema wel al meegenomen en is budget vaak wel beschikbaar. Optimalisatie is nog steeds wel mogelijk.</p> <p>Bij kleinere locaties ligt dat anders. Vaak wordt daar op automatische piloot gewerkt zonder stil te staan bij de gevolgen. Een voorbeeld is de standaard aanleg van gasinfrastructuur, terwijl dat feitelijk maatschappelijk onverantwoorde investeringen zijn.</p> <p>Ook in de ontwerpfase is door architecten en ontwikkelaars veel winst te boeken door te sturen op juiste keuzes. Voorkomen moet worden dat de 'winkswagenstrategie' wordt gevolgd om te voldoen aan de wettelijke EPC-eis. Dit leidt tot onverstandige keuzes waarmee een doorgroei naar een energie neutrale woning wordt geblokkeerd. Ook is het zaak om daken zonder belemmeringen (dakkapellen, pijpjes) geschikt te maken voor de plaatsing van zonnepanelen. Zijn de voorbereiding en ontwerpfase optimaal verlopen, dan komt het aan op het borgen van de bouwkwaliteit. Zeker met de aangescherpte regelgeving en ambities is het belang van de bouwkwaliteit toegenomen. Wat voorheen standaard bouwwijze was leidt nu tot problemen en onnodig warmteverlies. Een goede handhaving tijdens het bouwproces kan veel voorkomen. Dit vergt de nodige kennis en toewijding. Door goed hierop toe te zien kunnen de Bredase bouwers worden opgevoed. Bij de oplevering kunnen hulpmiddelen als luchtdichtheidsmetingen en infrarood/ultrasonische metingen worden ingezet zodat woningen niet alleen op papier energiezuinig zijn.</p>
<p>Wat is het doel van het project?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Beschrijf de tussenresultaten en het eindresultaat. - Op welke doelgroep(en) richt het project zich? 	<ul style="list-style-type: none"> • Het doel is om CO₂-reductie/energie neutraal bouwen leidend principe te laten zijn bij alle nieuwe ontwikkelingen. Hierbij geldt steeds omgekeerde bewijslast: 'energie neutraal, tenzij...!!' • Voorkeur voor (gasloze) infrastructuur die past bij de duurzaamheids doelstelling • Milieu is vanaf het allereerste begin betrokken bij alle nieuwbouwontwikkelingen. • Medewerkers van de gemeente in alle geledingen beschikken over voldoende basiskennis om CO₂/energie neutraal bouwen mogelijk te maken cq. te stimuleren. • De doelgroepen zijn zowel medewerkers van de gemeenten als externe betrokkenen zoals architecten, aannemers en adviseurs.
<p>Op welke thema's (UPK 2017-2020) heeft het project effect?</p> <ul style="list-style-type: none"> - duurzaam gebruik grondstoffen & water - biodiversiteit - energiebesparing - duurzame mobiliteit - duurzame energie - klimaatadaptatie 	<p>Energiebesparing/duurzame energie.</p>
<p>Welke prestatie-bijdragen levert het project aan de UPK-klimaatdoelen m.b.t. de verbetering van...</p> <ul style="list-style-type: none"> - duurzame leefomgeving - gedragsverandering - circulaire economie - water, lucht, groen - biodiversiteit - gezondheid 	<p>Met dit project wordt getoond dat Breda over de hele linie werkt aan een CO₂ neutrale stad. De boodschap die we willen uitdragen is: "wie in Breda bouwt zal dat duurzaam moeten doen".</p> <p>Bewoners worden ambassadeurs voor duurzame woningconcepten. Daarmee worden spin-off effecten naar andere sectoren verwacht. Bijv.: wat men thuis doet neemt men mee naar het werk.</p> <p>Omdat te bereiken moet ook de interne organisatie over voldoende kennis beschikken en goed geëquipeerd zijn.</p>

<p>Wat zijn de belangrijkste activiteiten en/of producten?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • In een vroeg stadium betrokken raken bij ruimtelijke ontwikkelingen om te bereiken dat aan alle randvoorwaarden voor energieneutraal bouwen wordt voldaan. • In een vroeg stadium (eigenlijk voortdurend) met communicatie de ambities neerzetten zodat alom bekend is dat nieuw bouwen in Breda energieneutraal moet zijn. • Afspraken maken met de netbeheerder over infrastructuur (verzwaren elektriciteitsnet en over mogelijke rol om desinvesteringen in gasleidingen te voorkomen) • Waar nodig inhoudelijk begeleiden van ontwikkelaars, aannemers, woningcorporaties, CPO's, zelfbouwers, makelaars, financiers, etc. • Daar waar al gasinfrastructuur is aangelegd (of zolang dat wettelijk kan worden afgedwongen: dreigt te worden aangelegd), de bewoners informeren en ondersteunen bij het maken van keuzes voor gasloos wonen. • Organiseren dat vergunningverleners en handhavers scherp letten op de energieprestatie gerelateerde aspecten. Opzetten van een handreiking. • Resultaten van controlemetingen breed delen. • Beleid voor het intrekken van oude bouwvergunningen herijken om te voorkomen dat nieuwe woningen onder het oude EPC-regime worden gebouwd.
<p>Is een regionale aanpak mogelijk? Is het project geschikt om samen met andere gemeenten in de regio uit te voeren?</p>	<p>De aanpak voorziet daar niet in. Het speelt in op de Bredase behoefte.</p>
<p>Hoe is de projectorganisatie opgezet? De indiener moet een van de genoemde partijen in de projectorganisatie zijn.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Welke rol speelt de project-indiener? - Hoe is de samenwerking georganiseerd? - Zijn er meerdere projectaanvragers bij dit project betrokken? - Wat is het kennisniveau? - Hoe is het project georganiseerd? - Welke relevante ervaring wordt ingebracht? - Is er bereidheid tot open boekhouding? - Is er bereidheid tot samenwerking met anderen? 	<p>M&M krijgt daarin een meer natuurlijke rol om invulling te geven aan de CO₂ doelstelling van de stad. Betrokken zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gebiedsmanager • Projectleider ontwikkeling • Bestemmingsplan/omgevingsplan planoloog • Projectleider CPO • Contactpersoon uitgifte bouwgrond • Milieu en Duurzaamheid • Intake vertegenwoordiging • Duurzaam bouwen specialist • Infrastructuur • Ontwerper openbare ruimte • Ontwerper Ruimte
<p>Hoe is het project opgebouwd?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat is het technisch concept? - Welke technieken, installaties of maatregelen worden er toegepast? - Bij Innovatieve projecten: is er een wetenschappelijke validering beschikbaar? - Is de techniek bewezen uitloikbaar? - Is het een upgrade van gangbare techniek? - Is er sprake van participatie door derden? <p>Het project moet uiterlijk binnen 3 jaar resultaat opleveren.</p>	<p>Het gaat niet om techniek. Het concept van energieneutraal bouwen heeft zich al ruimschots bewezen. Het gaat vooral om het creëren van bewustzijn, zowel intern als extern.</p> <p>Nog veel te veel partijen (aannemers/installateurs) zijn niet doordrongen van de samenhang van bouwkundige en installatietechnische maatregelen. Er wordt nog te vaak vanuit een gasconcept geredeneerd waardoor projecten met warmtepompen of andere duurzame technieken niet goed functioneren.</p> <p>Met dit project wil de Gemeente Breda zowel intern als extern sturen op de juiste keuzes, die toekomstbestendig zijn. Ook wordt erop toegezien dat er daadwerkelijk energiezuinig wordt gebouwd.</p>
<p>Juridische aspecten</p> <ul style="list-style-type: none"> - Is een vergunningaanvraag traject onderdeel van dit project? - Is mogelijk sprake van staatssteun? - Zijn er juridische project-aspecten? Zo ja, welke? (beschrijf deze) 	<p>Netbeheerders zijn momenteel verplicht (gaswet) een gasaansluiting te realiseren als daarvoor een verzoek wordt gedaan. Netbeheerders geven aan dat het aanleggen van gas in nieuwbouw maatschappelijk onverantwoorde investeringen zijn. Het wordt nimmer meer terugverdiend. Er wordt nu op landelijk niveau gewerkt aan het aanpassen / afschaffen van deze aansluitverplichting.</p>
<p>Hoe hoog schat u de ureninzet in?</p>	<p>Jaarlijks 200 u (2 dagen per maand)</p> <p>De ureninzet wordt in 2018 gecombineerd met GO 07 Bestaande bouw naar energieneutraal, aangezien we ons in dat project ook richten op interne bewustwording. Voor beide projecten gezamenlijk is 300 uur inzet vanuit Team milieu beschikbaar.</p>

<p>Hoe hoog schat u de kosten in (per jaar)?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat zijn daarbij de grote kostenposten? - Voeg in een bijlage de financiële onderbouwing hiervan toe. 	<p>Inhuur externe deskundigheid en ondersteuning € 10.000.</p> <p>Budget voor uitvoering controlemetingen (luchtdichtheid of ultrasoon/thermografisch): € 5.000 eerste twee jaar om bewustwording te vergroten.</p> <p>Opleiding medewerkers eenmalig € 10.000</p> <p>Voor 2018 is € 5.000 gehonoreerd. Dit zal in overleg en afstemming met GO 07 naar behoefte en zo efficiënt mogelijk ingezet worden, voor (een van) de andere beoogde bestemmingen.</p>
<p>Wat is de ondersteunings- behoefte van dit project?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Naast een financiële bijdrage kan de gemeente ook op andere manieren faciliteren, bijvoorbeeld in natura, kennis inbreng, processen stroomlijnen etc. - Als u behoefte heeft aan financiële ondersteuning kunt u dit in de volgende vraag nader toelichten. 	<p>N.v.t.</p>
<p>Wat is de financieringsbehoefte van dit project?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hoe hoog schat u de opbrengsten in €'s van het project in? - Hoe groot is de door u gevraagde financiële bijdrage? - Is een lening hiervoor toereikend? Zo ja én is het gevraagde bedrag tussen € 25.000 en € 100.000,- dan kunt u een leningsaanvraag doen bij het Klimaatfonds Breda. Voor openstelling zie www.energiekbreda.nl - Hoe kan het project rendabel (kosteneffectief) worden uitgevoerd? - Is er alternatieve financiering mogelijk? - Wat is een reële Internal Rate of Return voor dit project?(voeg in een bijlage een berekening hiervan bij). 	<p>€ 10.000 per jaar voor inhuur (technische) deskundigheid.</p> <p>€ 5.000 per jaar (eerste 2 jaar) voor (ca 10) steekproeven blowerdoortest/infraroodmeting/ultrasoonmeting.</p>
<p>Hoeveel CO₂ reductie per (geleende) € is mogelijk? (Voeg uw berekening ervan bij)</p>	<p>Dit project is meer strategisch en schept randvoorwaarden voor CO₂/energie neutraal bouwen</p> <p>Als de bouwkwaliteit onvoldoende is ondanks een goed ontwerp, zal de CO₂-uitstoot hoger zijn. Hoeveel is moeilijk aan te geven, maar een afwijking van 10-15% is geen uitzondering</p>
<p>Beschrijf welke risico's aan dit project zijn verbonden en hoe deze kunnen worden beheerd?</p> <p>operationele risico's; technische risico's; financiële risico's; juridische risico's; overige risico's;</p>	<p>Zie juridische aspecten.</p> <p>Zolang de gaswet voor nieuwe ontwikkelingen niet wordt aangepast, bestaat het risico dat de netbeheer kan worden gedwongen verouderde gasinfrastructuur aan te leggen.</p>
<p>Betreft dit projectvoorstel een voortzetting van het projectvoorstel dat in 2017 gehonoreerd is? Zo ja beantwoord dan onderstaande vragen.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tot hoe ver heeft u de doelen en beoogde resultaten van het project in 2017 weten te behalen? - Wat zijn de ervaringen uit 2017 en hoe heeft u dit verwerkt in uw projectvoorstel voor 2018? 	<p>Het project stond op de reservelijst en is niet conform dit voorstel uitgevoerd.</p> <p>Er zijn wel verkennende gesprekken gevoerd intern over betere mogelijkheden voor leveren input vanuit milieu. De overige gewenste activiteiten zijn niet uitgevoerd.</p>

Voor nadere informatie: u kunt uw vraag stellen aan de bij u bekende thematrekker U kunt dit formulier sturen naar: energiekbreda@breda.nl

	<p>Projectbeschrijving Uitvoeringsprogramma Klimaat 2017-2020 (met evt. Verzoek tot ondersteuning)</p> <p>GO-10 Triple A</p> <p>Gemeente Breda, Coen Vos</p>
<p>Toetsingsaspecten</p>	
<p>Wat is de achtergrond en aanleiding van het project?</p>	<p>Breda participeert samen met partners uit Nederland, Vlaanderen, Frankrijk en Groot-Brittannië in een EU-subsidieproject (Interreg 2Seas programma) onder leiding van de TU Delft. Triple A richt zich op het verduurzamen van particuliere woningbouw door middel van:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Inrichten web portal • Pop-up Store waar informatie te vinden is op gebied van energie besparen en duurzame energie opwekken • Uitlenen van slimme thermostaten bij huishoudens in pilotgebied • Inrichten van demonstratieprojecten in bepaalde doelgebieden <p>De aanvraag is in december 2016 goedgekeurd. Het project loopt van 1-1-2017 t/m 31-12-2020.</p>
<p>Wat is het doel van het project? - Beschrijf de tussenresultaten en het eindresultaat. - Op welke doelgroep(en) richt het project zich?</p>	<p>Versterken van het duurzaam handelen (Adopt) door het verhogen van het bewustzijn (Awareness) via beter ontsluiten van informatie (Access). Hiervoor worden verschillende werkpakketten onderscheiden:</p> <ul style="list-style-type: none"> • WP1: Versterken bestaande lokale web portals • WP2: Implementeren en testen 75 HEMS (Home Energy Management Systems); slimme thermostaat/energieverbruiksmanager. • WP3: Realisatie Pop-up Store (duurzaamheidscentrum Groenplein & NOM demohuisje of tijdelijke voorlichtingsplek) • WP4: Demonstratieprojecten • WP5: projectmanagement • WP6: Communicatie
<p>Op welke thema's (UPK 2017-2020) heeft het project effect? - duurzaam gebruik grondstoffen & water - biodiversiteit - energiebesparing - duurzame mobiliteit - duurzame energie - klimaatadaptatie</p>	<p>Energiebesparing/duurzame energie.</p>
<p>Welke prestatie-bijdragen levert het project aan de UPK-klimaatdoelen m.b.t. de verbetering van... - duurzame leefomgeving - gedragsverandering - circulaire economie - water, lucht, groen - biodiversiteit - gezondheid</p>	<p>Het project draagt bij aan CO₂reductie, met name het verlagen van drempels bij particuliere woningeigenaren.</p>
<p>Wat zijn de belangrijkste activiteiten en/of producten?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Bestaande web portals verbeteren, inhoudelijk toegankelijkheid, • Het aanschaffen en uitlenen van 75 HEMS (Energieverbruiksmanager) en volgen resultaten • Realiseren van een pop-up store en een NOM demohuisje • Communicatie
<p>Is een regionale aanpak mogelijk? Is het project geschikt om samen met andere gemeenten in de regio uit te voeren?</p>	<p>Er zijn geen regionale partners binnen het project. Wel heeft Etten-Leur zich aangesloten als 'follower' (observerende gemeente) en heeft Tilburg dit in overweging.</p> <p>Dus er is sprake van regionale kennisuitwisseling.</p>

<p>Hoe is de projectorganisatie opgezet? De indiener moet een van de genoemde partijen in de projectorganisatie zijn.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Welke rol speelt de project-indiener? - Hoe is de samenwerking georganiseerd? - Zijn er meerdere projectaanvragers bij dit project betrokken? - Wat is het kennisniveau? - Hoe is het project georganiseerd? - Welke relevante ervaring wordt ingebracht? - Is er bereidheid tot open boekhouding? - Is er bereidheid tot samenwerking met anderen? 	<p>Gemeente Breda coördineert de Bredase acties en schakelt waar nodig externe ondersteuning in. Bres is de belangrijkste lokale partner. Er is voorzien in een gestructureerd partneroverleg. Breda zal het project uitvoeren zoveel mogelijk in lijn met al lopende trajecten.</p>																		
<p>Hoe is het project opgebouwd?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat is het technisch concept? - Welke technieken, installaties of maatregelen worden er toegepast? - Bij Innovatieve projecten: is er een wetenschappelijke validering beschikbaar? - Is de techniek bewezen uitrolbaar? - Is het een upgrade van gangbare techniek? - Is er sprake van participatie door derden? <p>Het project moet uiterlijk binnen 3 jaar resultaat opleveren.</p>	<p>Nieuw voor Breda is het inzichtelijk maken van energieverbruik met een dashboard/display (slimme energieverbruiksmanager).</p>																		
<p>Juridische aspecten</p> <ul style="list-style-type: none"> - Is een vergunningaanvraag traject onderdeel van dit project? - Is mogelijk sprake van staatssteun? - Zijn er juridische project-aspecten? Zo ja, welke? (beschrijf deze) 	<p>De HEMS worden uitgeleend en blijven gedurende de projectperiode eigendom van de Gemeente Breda. Na het project zal worden bepaald welke bestemming de HEMS krijgen.</p>																		
<p>Hoe hoog schat u de ureninzet in?</p>	<p>2017: 1350 2018: 1350 2019: 1350 2020: 1350</p>																		
<p>Hoe hoog schat u de kosten in (per jaar)?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat zijn daarbij de grote kostenposten? - Voeg in een bijlage de financiële onderbouwing hiervan toe. 	<table border="1"> <thead> <tr> <th colspan="6">Totale projectkosten</th> </tr> <tr> <th></th> <th>2017</th> <th>2018</th> <th>2019</th> <th>2020</th> <th>2017-2020</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td></td> <td>€ 105.122</td> <td>€ 120.042</td> <td>€ 109.392</td> <td>€ 111.391</td> <td>€ 445.947</td> </tr> </tbody> </table>	Totale projectkosten							2017	2018	2019	2020	2017-2020		€ 105.122	€ 120.042	€ 109.392	€ 111.391	€ 445.947
Totale projectkosten																			
	2017	2018	2019	2020	2017-2020														
	€ 105.122	€ 120.042	€ 109.392	€ 111.391	€ 445.947														
<p>Wat is de ondersteunings- behoefte van dit project?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Naast een financiële bijdrage kan de gemeente ook op andere manieren faciliteren, bijvoorbeeld in natura, kennis inbreng, processen stroomlijnen etc. - Als u behoefte heeft aan financiële ondersteuning kunt u dit in de volgende vraag nader toelichten. 	<p>Geen</p>																		

<p>Wat is de financieringsbehoefte van dit project?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hoe hoog schat u de opbrengsten in €'s van het project in? - Hoe groot is de door u gevraagde financiële bijdrage? - Is een lening hiervoor toereikend? <p>Zo ja én is het gevraagde bedrag tussen € 25.000 en € 100.000,- dan kunt u een leningsaanvraag doen bij het Klimaatfonds Breda. Voor openstelling zie www.energiekbreda.nl</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hoe kan het project rendabel (kosteneffectief) worden uitgevoerd? - Is er alternatieve financiering mogelijk? - Wat is een reële Internal Rate of Return voor dit project? (voeg in een bijlage een berekening hiervan bij). 	<p>De kosten worden voor 60% gesubsidieerd.</p> <p>De 40% eigen bijdrage door Breda wordt volledig geleverd in interne uren inzet.</p>
<p>Hoeveel CO₂ reductie per (geleende) € is mogelijk? (Voeg uw berekening ervan bij)</p>	<p>Vanwege een combinatie met andere trajecten kan alleen een globale inschatting worden gemaakt. Toepassing 75 HEMS</p> <p>Inzicht in energie met een HEMS bespaart circa 10% energie. Bij een gemiddeld huishouden: winst 160 m³ gas en 350 kWh</p> <p>HEMS = 36,5 ton CO₂</p> <p>Demonstratieprojecten: schatting: 100 ton</p>
<p>Beschrijf welke risico's aan dit project zijn verbonden en hoe deze kunnen worden beheerd?</p> <p>operationele risico's; technische risico's; financiële risico's; juridische risico's; overige risico's;</p>	<p>Bij onvoldoende uitvoering van omschreven werkzaamheden en onvoldoende uitgave van gesubsidieerd budget wordt door de subsidieverstrekker een korting toegepast.</p>
<p>Betreft dit projectvoorstel een voortzetting van het projectvoorstel dat in 2017 gehonoreerd is? Zo ja beantwoord dan onderstaande vragen.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tot hoe ver heeft u de doelen en beoogde resultaten van het project in 2017 weten te behalen? - Wat zijn de ervaringen uit 2017 en hoe heeft u dit verwerkt in uw projectvoorstel voor 2018? 	<p>Ja.</p> <p>2017 is vooral gebruikt om het project op te starten en kennis op te doen. Het Groenplein (duurzaamheids- centrum) is inmiddels van start.</p> <p>De doel gebieden zijn geïdentificeerd: Brabantpark, Ulvenhout, Ijpelaar, Prinsenbeek.</p> <p>Onderzocht wordt welke energieverbruiksmanagers we gaan aanschaffen.</p> <p>In 2018 zullen we de pop-up gaan ontwerpen en uitvoeren.</p> <p>Demonstratiewoningen worden gezocht binnen de reeds door BRES verduurzaamde woningen, die liggen binnen 1 van de doel gebieden.</p>

Voor nadere informatie: u kunt uw vraag stellen aan de bij u bekende thematrekker U kunt dit formulier sturen naar: energiekbreda@breda.nl

	<p>Projectbeschrijving Uitvoeringsprogramma Klimaat 2017-2020 (met evt. Verzoek tot ondersteuning)</p> <p>GO-11 See2Do</p> <p>Gemeente Breda, Pieter Klep</p>
<p>Toetsingsaspecten</p>	
<p>Wat is de achtergrond en aanleiding van het project?</p>	<p>Breda participeert in het Interreg-project See2Do met de diverse Belgische partners (Interleuven, en kennisinstellingen) en de steden Maastricht, Weert en Helmond. Het project loopt tot eind 2019.</p> <p>Het project beoogt door energieverlies inzichtelijk te maken (met infraroodopnamen) particuliere woningeigenaren aan te zetten tot verbetering van hun woning. Er zijn 7 werkpakketten:</p> <ul style="list-style-type: none"> WP1 projectmanagement WP2 Communicatie en disseminatie WP3 Energieverlies zien WP4 Burgeractivatie WP5 Demonstratie publiek gebouw WP6 Energierenovatie Doen WP7 Monitoring <p>WP1 wordt verzorgd door Interleuven. Gemeente Breda is van geen enkel pakket trekker, maar neemt wel deel aan alle werkpakketten.</p>
<p>Wat is het doel van het project?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Beschrijf de tussenresultaten en het eindresultaat. - Op welke doelgroep(en) richt het project zich? 	<p>Er wordt bijgedragen aan het EU-programma wat betreft het bevorderen van energie-efficiëntie en het gebruik van hernieuwbare energie in openbare infrastructuur en woningbouwsector, door demonstratie van toepassingsmogelijkheden van innovatieve maatregelen en technieken</p> <ul style="list-style-type: none"> • Realiseren van een demonstratieproject (Stadskantoor A) • aanzetten tot actie andere openbare besturen • Vergroten bekendheid met innovatieve technieken • Verlagen drempels om te renoveren
<p>Op welke thema's (UPK 2017-2020) heeft het project effect?</p> <ul style="list-style-type: none"> - duurzaam gebruik grondstoffen & water - biodiversiteit - energiebesparing - duurzame mobiliteit - duurzame energie - klimaatadaptatie 	<p>Energiebesparing/duurzame energie.</p>
<p>Welke prestatie-bijdragen levert het project aan de UPK-klimaatdoelen m.b.t. de verbetering van...</p> <ul style="list-style-type: none"> - duurzame leefomgeving - gedragsverandering - circulaire economie - water, lucht, groen - biodiversiteit - gezondheid 	<p>Het project draagt bij aan CO₂-reductie, met name het verlagen van drempels bij particuliere woningeigenaren.</p>
<p>Wat zijn de belangrijkste activiteiten en/of producten?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Inkopen Infraroodcamera • Opleiding thermografie • Inzetten infraroodcamera bij wijkacties • Inzet (uitbesteding) google car • Organiseren wijkaanpak in samenwerking met energie coöperaties • Verduurzamen van 1 eigen gemeentelijk pand (stadskantoor A)
<p>Is een regionale aanpak mogelijk? Is het project geschikt om samen met andere gemeenten in de regio uit te voeren?</p>	<p>Nee</p>

<p>Hoe is de projectorganisatie opgezet? De indiener moet een van de genoemde partijen in de projectorganisatie zijn.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Welke rol speelt de project-indiener? - Hoe is de samenwerking georganiseerd? - Zijn er meerdere projectaanvragers bij dit project betrokken? - Wat is het kennisniveau? - Hoe is het project georganiseerd? - Welke relevante ervaring wordt ingebracht? - Is er bereidheid tot open boekhouding? - Is er bereidheid tot samenwerking met anderen? 	<p>Gemeente Breda coördineert de aanpak en schakelt waar nodig externe ondersteuning in.</p>
<p>Hoe is het project opgebouwd?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat is het technisch concept? - Welke technieken, installaties of maatregelen worden er toegepast? - Bij Innovatieve projecten: is er een wetenschappelijke validering beschikbaar? - Is de techniek bewezen uitrolbaar? - Is het een upgrade van gangbare techniek? - Is er sprake van participatie door derden? <p>Het project moet uiterlijk binnen 3 jaar resultaat opleveren.</p>	<p>Het project betreft een integrale aanpak waarbij infraroodopnametechniek wordt ingezet bij bewoners- communicatie voor het bieden van inzicht om zo aan te zetten tot renovaties.</p>
<p>Juridische aspecten</p> <ul style="list-style-type: none"> - Is een vergunningaanvraag traject onderdeel van dit project? - Is mogelijk sprake van staatssteun? - Zijn er juridische project-aspecten? Zo ja, welke? (beschrijf deze) 	<p>Mogelijk dat privacy in relatie tot het beschikbaar stellen van straatopnames een rol kan spelen. De wettelijke (on)mogelijkheden zijn daarbij leidend.</p>
<p>Hoe hoog schat u de ureninzet in?</p>	<p>2017: 516 2018: 319 2019: 196</p>
<p>Hoe hoog schat u de kosten in (per jaar)?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat zijn daarbij de grote kostenposten? - Voeg in een bijlage de financiële onderbouwing hiervan toe. 	<p>De netto kosten (projectkosten minus subsidie) bedragen 2017: € 55.270 2018: € 30.000 2019: € 20.000</p>
<p>Wat is de ondersteunings- behoefte van dit project?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Naast een financiële bijdrage kan de gemeente ook op andere manieren faciliteren, bijvoorbeeld in natura, kennis inbreng, processen stroomlijnen etc. - Als u behoefte heeft aan financiële ondersteuning kunt u dit in de volgende vraag nader toelichten. 	<p>Geen</p>

<p>Wat is de financieringsbehoefte van dit project?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hoe hoog schat u de opbrengsten in €'s van het project in? - Hoe groot is de door u gevraagde financiële bijdrage? - Is een lening hiervoor toereikend? <p>Zo ja én is het gevraagde bedrag tussen € 25.000 en € 100.000,- dan kunt u een leningsaanvraag doen bij het Klimaatfonds Breda. Voor openstelling zie www.energiekbreda.nl</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hoe kan het project rendabel (kosteneffectief) worden uitgevoerd? - Is er alternatieve financiering mogelijk? - Wat is een reële Internal Rate of Return voor dit project? (voeg in een bijlage een berekening hiervan bij). 	<p>2017: € 5.000 2018: € 5.000 2019: € 5.000</p>
<p>Hoeveel CO₂ reductie per (geleende) € is mogelijk? (Voeg uw berekening ervan bij)</p>	<p>Dit project wordt gecombineerd met andere lopende projecten zoals de benadering via de lokale energie coöperaties. De deelnamegraad wordt hoger met de toevoeging van infrarood opnames. De toename wordt geschat op 5%. Het extra aantal woningen waarin maatregelen (2 labelstappen) worden getroffen bedraagt 13. De CO₂ reductie is daarmee jaarlijks 19,5 ton.</p>
<p>Beschrijf welke risico's aan dit project zijn verbonden en hoe deze kunnen worden beheerd?</p> <ul style="list-style-type: none"> operationele risico's; technische risico's; financiële risico's; juridische risico's; overige risico's; 	<p>Privacywetgeving.</p> <p>Temperatuur waardoor geen opnames gemaakt kunnen worden (mogelijk is ultrasoon een temperatuur onafhankelijk alternatief)</p>
<p>Betreft dit projectvoorstel een voortzetting van het projectvoorstel dat in 2017 gehonoreerd is? Zo ja beantwoord dan onderstaande vragen.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tot hoe ver heeft u de doelen en beoogde resultaten van het project in 2017 weten te behalen? - Wat zijn de ervaringen uit 2017 en hoe heeft u dit verwerkt in uw projectvoorstel voor 2018? 	<p>Ja.</p> <p>Infrarood camera is gekocht. Hopelijk kunnen in december 2017 nog infraroodopnames gemaakt worden. We zijn daarbij afhankelijk van het weer (er moet voldoende verschil zijn tussen binnen- en buitentemperatuur).</p> <p>De verduurzaming van stadskantoor is gestart.</p>

Voor nadere informatie: u kunt uw vraag stellen aan de bij u bekende thematrekker U kunt dit formulier sturen naar: energiekbreda@breda.nl

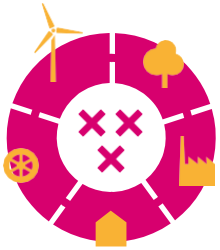
	<p>Projectbeschrijving Uitvoeringsprogramma Klimaat 2017-2020 (met evt. Verzoek tot ondersteuning)</p> <p>MO-02 Buurauto - de wijk in</p> <p>Buurauto BV Johan Janse Pastoor Leijtenstraat 50 4854 KP Bavel 06-13853237 johan@buurauto.nl</p> <p>Sinds december 2016 is Buurauto, de elektrische auto die je deelt met je buren, actief in de Gemeente Breda. Buurauto heeft in 2017 een UPK-subsidie ontvangen om inwoners van Breda kennis te laten maken met Buur- auto. Deze subsidie is gebruikt, om Bredanaars op een laagdrempelige en financieel aantrekkelijke manier een probeeraanbod Buurauto aan te bieden. Dit heeft erin geresulteerd dat er eind 2017 6 buurauto's operationeel zijn in Breda en dat nog voor april 2018 dit aantal wordt uitgebreid naar 10. De wens is echter om in 2018 en 2019 een substantiële groei door te maken tot minstens 100 buurauto's in 2019. Een wens die ook bestuurlijk, door de wethouder duurzaamheid, gedragen wordt. Een dergelijke groei vraagt, naast de nodige investeringen, om overtuigingskracht. In 2017 zijn de 'believers', zij die vanuit een intrinsieke motivatie deelnemen, ingestapt. Zij promoten nu Buurauto uit overtuiging, maar verdienen hulp en ondersteuning. In dit project gaan wij hen dit bieden door een deelautocommunity op te zetten.</p>
<p>Toetsingsaspecten</p>	
<p>Wat is de achtergrond en aanleiding van het project?</p>	<p>Breda wil in 2044 CO₂neutraal zijn. 40% van de CO₂uitstoot wordt veroorzaakt door verkeer en vervoer. 10% daarvan is toe te rekenen aan stedelijke mobiliteit. Dus om CO₂neutraal te worden moeten er ook op het gebied van mobiliteit stappen worden gezet. Buurauto doet dit door elektrisch rijden en autodelen als een pakket te promoten en te realiseren in de buurt. Zo maken we Bredanaars bewuster van hun mobiliteitsgedrag en op deze wijze zorgen we voor minder autogebruik en schonere autogebruik.</p>
<p>Wat is het doel van het project?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Beschrijf de tussenresultaten en het eindresultaat. - Op welke doelgroep(en) richt het project zich? 	<p>Met project 'Buurauto-de wijk in' willen wij de groep bestaande gebruikers van Buurauto nog meer gaan ondersteunen. Wij zijn er namelijk van overtuigd dat de beste promotie wordt gedaan door een boodschap van mens tot mens. Buurauto doet dit al door een Buurhulppakket aan te bieden. Dit pakket bevat tips, flyers, boodschappen en meer om als buurautogebruiker je buren over te halen ook in te stappen. Om nog effectiever te zijn en meer deelnemers over te halen een deelauto te gaan gebruiken, gaan wij met onze deelnemers bouwen aan een Bredase deelautocommunity. Dit gaan wij doen door:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Buurautoborrels • De buurpipowagen • Buuravonden • De buurdemo <p>April 2018 heeft Buurauto 10 deelauto's in Breda op de weg. Deze auto's zijn kostendekkend als er 5 tot 6 gebruikers per auto zijn. Dat is nu nog niet het geval, want gemiddeld kent een buurauto nu 3 gebruikers en een even groot aantal geïnteresseerden. Deze groep wil Buurauto gaan uitbreiden. Allereerst naar 60 gebruikers in april 2018 en eind 2018 naar minstens 200 en in 2019 naar 600 personen. Via een lening vanuit het klimaatfonds gaan wij de investeringen regelen voor de inzet van de auto's. Via dit project gaan wij een ondersteunende op de buurt gerichte campagne opzetten. De buurten waar wij ons op richten zijn: Belcrum, Breda Centrum, Sportpark, Princenhage, de Heuvel, Prinsenbeek, Bavel en Zandberg.</p>
<p>Op welke thema's (UPK 2017-2020) heeft het project effect?</p> <ul style="list-style-type: none"> - duurzaam gebruik grondstoffen & water - biodiversiteit - energiebesparing - duurzame mobiliteit - duurzame energie - klimaatadaptatie 	<p>Buurauto heeft direct invloed op het thema duurzame mobiliteit. Buurauto grijpt ook in op vele andere thema's uit het UPK. Doel is namelijk dat via Buurauto gekomen wordt tot een bewustere en duurzamere levensstijl die zorgt voor minder grondstoffengebruik, het besparen van energie, het verduurzamen van de mobiliteit, het realiseren van duurzame energie inclusief een duurzame opslag van energie én het bevorderen van de sociale cohesie in wijken en buurten.</p>
<p>Welke prestatie-bijdragen levert het project aan de UPK-klimaatdoelen m.b.t. de verbetering van...</p> <ul style="list-style-type: none"> - duurzame leefomgeving - gedragsverandering - circulaire economie - water, lucht, groen - biodiversiteit - gezondheid 	<p>Eén deelauto vervangt gemiddeld 10 auto's (dit is het kengetal waar de provincie Noord-Brabant vanuit gaat bij haar 100.000 voertuigenplan). Bovendien gaat een deelautogebruiker veel bewuster om met zijn mobiliteit en maakt hij of zij veelvuldig gebruik van alle mogelijkheden (fiets, ov) die er zijn. Op termijn betekent dit dat een wezenlijke bijdrage wordt geleverd aan:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vermindering van het aantal autokilometers, • Vermindering van het ruimtegebruik door geparkeerde auto's • Minder verstedend gebied, klimaatadaptatie <p>Het feit dat Buurauto uitsluitend gebruik maakt van elektrische voertuigen maakt dat daarnaast wordt bijgedragen aan:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vermindering van de CO₂ uitstoot • Verbetering van de luchtkwaliteit in wijken en buurten • Vermindering van de geluidsoverlast

<p>Wat zijn de belangrijkste activiteiten en/of producten?</p>	<p>Naast de buurauto's is in feite voor dit project de belangrijkste activiteit het opzetten van een Bredase deelauto-community door middel van:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Buurautoborrels Vier maal wordt een borrel georganiseerd waar buurautogebruikers en geïnteresseerden ervaringen kunnen uitwisselen. De ervaringen met een eerder door Buurauto georganiseerde borrel overtuigde ons van het nut en de noodzaak ervan. Wij verwachten op deze wijze in 2018 circa 4*50 = 200 mensen te bereiken. 2. De buurpipowagen In de maanden april, mei, juni en september, oktober 2018 wordt een buurpipowagen ingezet. Dit is een pipowagen die in Buurautostijl is vormgegeven. Deze buurpipowagen zetten wij gedurende een maand neer in een buurt en is een mobiel kantoor, voorlichtingsbureau en plek waar je Buurauto tegenkomt in de buurt. De buurpipowagen wordt van stroom voorzien door een van onze eigen buurauto's. De komst van de buurpipowagen wordt via huis-aan-huis bladen, via Nextdoor, via Facebook, via (raam)posters aangekondigd. In de buurpipowagen kunnen mensen een praatje komen maken met Buurauto. Tijdens kantooruren en op bepaalde avonden zullen medewerkers van Buurauto aanwezig zijn in de buurpipowagen voor het verkrijgen van informatie over Buurauto en meer. Wij juichen het toe als meerdere duurzame op de buurt gerichte initiatieven aansluiten en zich ook presenteren via de buurpipowagen. Wij denken hierbij aan het promoten van bijvoorbeeld fietsen, e-bikes, energiebesparing en meer. 3. Buuravonden Buurauto's staan in de buurt en daarom moet ook de voorlichting in de buurt plaatsvinden. In 2018 worden tien buuravonden georganiseerd. In welke wijken, zal in de loop van 2018 worden bepaald. Elke buuravond bevat een inloopuur, een presentatie over Buurauto, een buurautogebruiker vertelt, een vragenuurtje en mogelijkheden om met een buurdemo een rit te maken. 4. De buurdemo De ervaringen met Buurauto in 2017 tonen aan dat elektrisch rijden voor veel mensen nog nieuw is. Om mensen op een laagdrempelige manier kennis te laten maken met elektrisch rijden wordt rondom een buuravond en als in de buurt de buurpipowagen staat de mogelijkheid geboden om met een buurauto een proefrit te maken. Hiervoor gebruikt Buurauto naast een eigen buurauto ook andere auto's. Met de lokale dealers (Renova, Auto Indumij, Hyundai van Riel, Tilburg Bastianen) wordt afgesproken om bij toerbeurt een van haar demovoertuigen in te zetten. Buurauto zorgt voor de logistiek.
<p>Is een regionale aanpak mogelijk? Is het project geschikt om samen met andere gemeenten in de regio uit te voeren?</p>	<p>In elke andere regio, andere gemeente kan deze aanpak ook worden toegepast en daarmee is 'Buurauto - de wijk in' prima opschaalbaar.</p>
<p>Hoe is de projectorganisatie opgezet? De indiener moet een van de genoemde partijen in de projectorganisatie zijn.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Welke rol speelt de project-indiener? - Hoe is de samenwerking georganiseerd? - Zijn er meerdere projectaanvragers bij dit project betrokken? - Wat is het kennisniveau? - Hoe is het project georganiseerd? - Welke relevante ervaring wordt ingebracht? - Is er bereidheid tot open boekhouding? - Is er bereidheid tot samenwerking met anderen? 	<p>Buurauto is trekker en indiener van dit project. Voor de inzet van de buurdemo wordt samengewerkt met de lokale autodealers.</p> <p>Buurauto zal voor de bemensing van de buurpipowagen gaan samenwerken met twee MBO-scholen in Breda, het Florijn College en De Rooi Pannen. Van deze opleidingen worden stagiairs ingezet. Met de scholen wordt overleg gevoerd over een gezamenlijke promotie, marketing en uitwerking van businesscases.</p> <p>Voor dit project wordt ook samengewerkt met:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mobiliteitscoalitie Breda • Samen buurten • Groenplein • Bres • Buurkracht
<p>Hoe is het project opgebouwd?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat is het technisch concept? - Welke technieken, installaties of maatregelen worden er toegepast? - Bij Innovatieve projecten: is er een wetenschappelijke validering beschikbaar? - Is de techniek bewezen uitrolbaar? - Is het een upgrade van gangbare techniek? - Is er sprake van participatie door derden? <p>Het project moet uiterlijk binnen 3 jaar resultaat opleveren.</p>	<p>Er geen sprake van een technisch concept. Het is een combinatie van communicatie en marketing gericht op het vergroten van het kennisniveau over duurzame mobiliteit met een nadruk op deelauto's.</p>

<p>Juridische aspecten</p> <ul style="list-style-type: none"> - Is een vergunningaanvraag traject onderdeel van dit project? - Is mogelijk sprake van staatssteun? - Zijn er juridische project-aspecten? Zo ja, welke? (beschrijf deze) 	<p>Voor het mogen plaatsen van de buurpipowagen moet een vergunning worden aangevraagd bij de gemeente. Het gaat hierbij om een ontheffing voor het mogen plaatsen van een voertuig op het trottoir. Dit zal worden afgestemd met de afdeling handhaving.</p>
<p>Hoe hoog schat u de ureninzet in?</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Buurautoborrels Medewerker Buurauto: 32 uur 2. De buurpipowagen 4 uur per week gedurende 20 weken voor medewerker buurauto: 80 uur 2 studenten ieder voor 3 maanden met daarbij een inzet van gemiddeld 20 uur per week = circa 520 uur 3. Buuravonden Medewerker Buurauto: 4 uur per avond: 40 uur 4. De buurdemo Medewerker Buurauto: 32 uur
<p>Hoe hoog schat u de kosten in (per jaar)?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat zijn daarbij de grote kostenposten? - Voeg in een bijlage de financiële onderbouwing hiervan toe. 	<p>Personeelskosten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Medewerker Buurauto 184 uur à € 50,- = € 9.200,- • 2 stagiairs, vergoeding € 500,- maand = € 3.000,- • Kosten buurborrels: 4 * € 250,- = € 1.000,- • Kosten buurpipowagen (huur € 60,- per week): € 1.200,- • Belettering buurpipowagen: € 500,- • Promotie en marketing materialen: € 2.000,- • Kosten buuravonden: 10 * € 250,- = € 2.500,- <p>Totale kosten: € 19.400,-</p>
<p>Wat is de ondersteunings- behoefte van dit project?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Naast een financiële bijdrage kan de gemeente ook op andere manieren faciliteren, bijvoorbeeld in natura, kennis inbreng, proces- sen stroomlijnen etc. - Als u behoefte heeft aan financiële ondersteuning kunt u dit in de volgende vraag nader toelichten. 	<p>Via dit project wil Buurauto duurzame mobiliteit dicht bij de mensen brengen. Ongetwijfeld zijn er meer thema's die het verdienen om bij de inwoners van Breda onder de aandacht te brengen. Thema's als stimulering fietsgebruik, aandacht voor groenbeheer, het bevorderen van de sociale cohesie in de wijk, energiebesparing passen bij de aanpak van "Buurauto - de wijk in". Wij zouden het daarom op prijs stellen als hier een gezamenlijke strategie in wordt bepaald. Mogelijk dat de inzet van de buurpipowagen en de buuravonden gecombineerd kunnen worden met de aanpak van deze thema's onder bijvoorbeeld het motto 'Duurzaamheid komt naar u toe deze lente/ zomer/herfst'.</p> <p>Het vervoer van de buurpipowagen is voor Buurauto lastig, omdat zij niet over eigen voertuigen beschikt die een aanhanger mogen trekken. Daarom vragen wij van de gemeente of zij dit kan verzorgen. Mogelijk dat de gemeente ook de beschikking heeft over een pipowagen en dat zij bereid is deze in te zetten.</p>
<p>Wat is de financieringsbehoefte van dit project?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hoe hoog schat u de opbrengsten in €'s van het project in? - Hoe groot is de door u gevraagde financiële bijdrage? - Is een lening hiervoor toereikend? Zo ja én is het gevraagde bedrag tussen € 25.000 en € 100.000,- dan kunt u een leningsaanvraag doen bij het Klimaatfonds Breda. Voor openstelling zie www.energiekbreda.nl - Hoe kan het project rendabel (kosteneffectief) worden uitgevoerd? - Is er alternatieve financiering mogelijk? - Wat is een reële Internal Rate of Return voor dit project?(voeg in een bijlage een berekening hiervan bij). 	<p>Aan dit project zitten geen inkomsten verbonden. Het is een ondersteunend project voor het project Buurauto opschaling 2018-2019. Daar zijn de inkomsten in opgenomen.</p> <p>Als Start-up moet Buurauto al alle zeilen bijzetten om de uitrol over Breda te realiseren. Daarom heeft zij geen eigen middelen om de kosten te dekken. Wel kunnen wij onze eigen ureninzet inbrengen. Dit komt overeen met een eigen bijdrage van 50%. De gevraagde subsidie heeft betrekking op de overige kosten en komt dus neer op € 9.200,-.</p>
<p>Hoeveel CO₂ reductie per (geleende) € is mogelijk? (Voeg uw berekening ervan bij)</p>	<p>Bij de uitrol van Buurauto over Breda wordt een CO₂ reductie ingeschat in 2018 van tenminste 36.000 kilo CO₂.</p>
<p>Beschrijf welke risico's aan dit project zijn verbonden en hoe deze kunnen worden beheerd?</p> <p>operationele risico's; technische risico's; financiële risico's; juridische risico's; overige risico's;</p>	<p>Wij zien weinig tot geen risico's bij de uitvoering van dit project.</p>

<p>Betreft dit projectvoorstel een voortzetting van het projectvoorstel dat in 2017 gehonoreerd is? Zo ja beantwoord dan onderstaande vragen.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tot hoe ver heeft u de doelen en beoogde resultaten van het project in 2017 weten te behalen? - Wat zijn de ervaringen uit 2017 en hoe heeft u dit verwerkt in uw projectvoorstel voor 2018? 	<p>Ja, in dit project wordt doorgepakkt op het Probeeranbod Buurauto 2017. Daarin hebben wij gesteld dat wij streven naar 10 buurauto's. Dit aantal zou in maart/april 2018 gerealiseerd moeten zijn. December 2017 wordt na een aanvankelijk moeilijke start de 6e buurauto in gebruik genomen. Gezien de interesse en de groei in de 2e helft van 2017 gaan wij het doel van 10 buurauto's makkelijk halen. Inmiddels hebben wij eind 2017 een klanten- bestand van 40 Bredanaars opgebouwd.</p> <p>Tijdens het probeeraanbodproject is gebleken dat laagdrempelig communiceren, dicht bij de mensen helpt om mensen over de streep te trekken. Mensen willen hierbij leren van elkaar en communiceren met elkaar. We zien ook dat persoonlijke betrokkenheid bij de buurt een belangrijke drijfveer is. Deze ervaringen hebben wij gebruikt om het eerder uitgevoerde probeeraanbod om te buigen naar een meer op de buurt gerichte marketing- campagne.</p> <p>Een tweede leerervaring is dat betrokkenheid van lokale autodealers helpt om meer aandacht te genereren voor autodelen. Daarom pakken wij dit project samen met hen op.</p> <p>Een derde leerervaring is dat mensen meer willen dan alleen een auto. Men wil ook meer weten over energie- besparing, over groen in de wijk en wat er nog meer te doen is. Daarom hebben wij gekozen de voorlichting en informatie breder in te steken door uitdrukkelijk de samenwerking te zoeken met andere initiatieven.</p> <p>Een vierde leerervaring is dat het ook gewoon leuk moet zijn. Daarom kiezen wij voor de inzet van een pipowagen in een opvallende bemonstering.</p>
--	---

Voor nadere informatie: u kunt uw vraag stellen aan de bij u bekende thematrekker U kunt dit formulier sturen naar: energiekbreda@breda.nl

**Energiek
Breda**

Projectbeschrijving Uitvoeringsprogramma Klimaat 2017-2020 (met evt. Verzoek tot ondersteuning)

MO-03 Smart Mobility Breda

Gemeente Breda: Rob Temme, afdeling Mobiliteit en Milieu

De wereld verandert sneller dan we denken. De technologie stelt ons momenteel in staat om mobiliteit goedkoper, slimmer, sneller en duurzamer te maken. Maar ook om aan connectiviteit te werken. Voor ons als wegbeheerders breekt er een tijdperk aan waar wij tijdens de reis met de mobilist in gesprek kunnen zijn, hem of haar van informatie kunnen voorzien, te coachen, te sturen etc. Het draait nu voor ons niet meer alleen om infrastructuur. Vandaar ook dat Breda in de Mobiliteitsaanpak gekozen heeft voor een adaptieve agenda en een uitwerkings- programma die gebaseerd zijn op hardware (infra), software (techniek), mindware (gedrag) en orgware (samen- werking). Juist deze verbreding zien wij als Smart Mobility. Terwijl landelijk smart mobility voornamelijk aangevlogen wordt vanuit de software-kant. In onze ogen een gemiste kans

Smart betekent ook dat wij meer en gericht kunnen sturen op een duurzamere stad in termen van CO₂ emissies. Duurzamere vormen van mobiliteit kunnen we meer dan voorheen stimuleren. Door inzet van techniek enerzijds de route aantrekkelijker te maken (informatie, uitstraling etc), de route efficiënter te maken (route- adviezen obv Big Data) en door bepaalde routes te stimuleren (afhankelijk van type verplaatsing, type voertuig, type weer, type bestuurder/berijder).

Binnen het thema smart-mobility wordt momenteel al veel samengewerkt met de markt. Diverse initiatieven zijn al ontstaan in Breda en zal verder uitgerold in de provincie en binnen de EU. We merken ook dat er steeds meer kansen ontstaan voor samenwerking in consortiumverband. Het voordeel hiervan is dat we kosten en risico spreiden en tot samenwerken aan vernieuwing, aan het slimmer maken van het programma. De samenwerking is nu nog teveel afhankelijk van personen en toevallige budgetten. Het kent nog geen structuur.

We zijn al begonnen. Zo werken we al steeds meer met data-mining, met apps en beloningssystemen, zien we mobiliteit als een product en handelen daar ook steeds vaker na en kunnen we anders met Big Data omgaan. De Raad ziet dit ook en heeft recentelijk een motie aangenomen waarmee Breda het thema Smart Mobility verder moet aanzetten. Een goede keuze. Vervolgens wordt deze motie momenteel uitgewerkt in een visie Smart City waar ook Smart Mobility onderdeel van uitmaakt. Dit is een logische verbreding van het thema: van duurzaam- heid naar economie !

Deze aanvraag bouwt voort op de visie Smart City: meer aandacht voor smart mobility met als inzet meer gebruik kunnen maken van beschikbare technieken en de stad meer profileren als living Lab voor smart mobility. Het is dus een onderzoeksprogramma onder de vlag van Energiek Breda. Een programma met een gegarandeerd effect en met een mogelijkheid tot het verbreden van onze kennis. Door het programma smart mobility in te zetten in consortia die duurzame mobiliteit stimuleren, bereiken we ook direct een CO₂ effect. Na opschaling zal dit effect significant kunnen zijn.

Toetsingsaspecten

Wat is de achtergrond en aanleiding van het project?

Het project is een verdere doorvertaling van ons Klimaatbeleid voor mobiliteit uit 2011. We pakken hiermee de systeemlijn verder op. We sluiten hiermee aan op de wens van de Raad, namelijk: werk gaan maken van smart-mobility.

Wat is het doel van het project?

- Beschrijf de tussenresultaten en het eindresultaat.
- Op welke doelgroep(en) richt het project zich?

Het doel van het project is drieledig:

- het gaan toepassen van beschikbare techniek
- het verkennen (en toepassen) van nieuwe technieken
- het aangaan van samenwerkingsverbanden met 'de markt'

De doelgroep is feitelijk iedere stedelijke mobilist in de stad. Met een aanscherping naar duurzamere vormen van mobiliteit. Breda zal zich sowieso profileren met smart-mobility voor de fiets. Breda wil voor dit thema een living lab worden. En zoekt hiermee aansluiting bij lopende trajecten van de Provincie/Rijk, te weten Mobility Movez en Talking Traffic.

Op welke thema's (UPK 2017-2020) heeft het project effect?

- duurzaam gebruik grondstoffen & water
- biodiversiteit
- energiebesparing
- duurzame mobiliteit
- duurzame energie
- klimaatadaptatie

Het project is direct gelinkt aan duurzame mobiliteit, gedragsverandering en circulaire economie.

Welke prestatie-bijdragen levert het project aan de UPK-klimaatdoelen m.b.t. de verbetering van...

- duurzame leefomgeving
- gedragsverandering
- circulaire economie
- water, lucht, groen
- biodiversiteit
- gezondheid

De prestatiebijdragen zijn gebaseerd op de analyses die uitgevoerd zijn tbv Klimaatbeleid voor mobiliteit uit 2011. Deze resultaten zijn in 2017 geactualiseerd, zodat we een nog beter inzicht krijgen in de effecten. We weten waarover we het hebben !

Smart Mobility begeeft zich voor het UKP op duurzame leefomgeving, circulaire economie en gedragsverandering.

Wat zijn de belangrijkste activiteiten en/of producten?	De belangrijkste activiteit is samenwerken aan smart(er) mobility. Het product zijn de ontwikkelde of toegepaste technieken. De belangrijkste outcome is marketing voor de stad.
Is een regionale aanpak mogelijk? Is het project geschikt om samen met andere gemeenten in de regio uit te voeren?	Uiteraard. We werken samen met verschillende partijen, waaronder de Provincie Noord-Brabant en de regio West-Brabant. Ook het onderwijs maakt onderdeel uit van de aanpak. Zo zijn er reeds relaties gelegd met de NHTV (ontwikkeling tools en datamining) en Avans (ontwikkeling Campus) en de Universiteit van Tilburg (sociale marketing Labs). Maar ook met landelijke koepels zoals het C-ITS bureau. Dit is randvoorwaardelijk voor het inzetten van techniek.
Hoe is de projectorganisatie opgezet? De indiener moet een van de genoemde partijen in de projectorganisatie zijn. - Welke rol speelt de project-indiener? - Hoe is de samenwerking georganiseerd? - Zijn er meerdere projectaanvragers bij dit project betrokken? - Wat is het kennisniveau? - Hoe is het project georganiseerd? - Welke relevante ervaring wordt ingebracht? - Is er bereidheid tot open boekhouding? - Is er bereidheid tot samenwerking met anderen?	Smart Mobility kent een adaptieve agenda. We bewegen nu al mee met kansen die zich voordoen. De ene keer zijn wij projectverantwoordelijk en het andere moment maken wij deel uit van een consortium. We zoeken hier naar partners die beschikken over voldoende kennis en budgetten. Rob Temme van de afdeling Mobiliteit en Milieu is projectmanager van dit thema. Hij is verantwoordelijk voor het resultaat. Een paar consortia zijn al actief en een paar zijn in voorbereiding. We doen het dus zeker niet alleen ! Onder de noemer Smart Mobility gaan we met: <ul style="list-style-type: none"> • AVANS, Technasium, NHTV, Uvt, de gemeente Tilburg samenwerken aan de slimme fiets. Het fietspad en de fietser worden steeds slimmer, de fiets blijft achter. In een breed consortium gaan we de slimme fiets bouwen. Een fiets die in gesprek is met het verkeerslicht, het fietspad, het weer etc. • NHTV & gemeente Eindhoven: samenwerken op het vlak van datamining en –merge en de vertaling ervan naar reizigersinformatie. Big-Data • IJberg, Dijkstraerhuis en van Baren en het Bredase Bedrijfsleven verder werken aan gedragsverandering door nieuwe technologieën (beloningsstrategieën, online reisinformatie, leefstijlgerichte coaching. Dit is basis voor sturing via beloning en niet meer via infrastructuur. Breda loopt op dit thema voorop maar wil dit nog verder gaan uitwerken, nog smarter maken. • Bredaas Hoger onderwijs samenwerken aan een jaarlijkse Hackaton slimme mobiliteit. Laat studenten experimenteren met data en de mogelijkheden. Maar belangrijker nog, laat ze ons verrassen met nieuwe inzichten. Gesprekken met Avans en de NHTV lopen. • Met de NHTV samenwerken aan de 3D fietssimulator. Slimmer onderzoeken en slimmer ontwerpen middels een virtuele omgeving. Dit hangt direct samen met enkele onderzoeksprogramma van het Rijk • Vialis met de Provincie werken we aan een groene golf voor fietsers. De verkeerslichten zijn in gesprek met de smartphone net het gaat dan niet meer om het reguleren van het verkeer maar het managen ervan. Daarnaast wordt gezocht naar mogelijkheden om Breda voor C-ITS fiets als proeftuin te gebruiken. Maar ook Europa H2020 willen we meer gaan inzetten om onze kennis op het gebied van Smart Mobility verder uit te werken. Maar landelijke programma's als SURF en COST zullen worden gebruikt om de kennis verder uit te bouwen. Hierover vinden overigens al gesprekken plaats. Ook is er contact met I&M over deelname aan het programma Talking Traffic in relatie tot logistiek. Uiteraard is er ook een samenhang en verbondenheid met Smart-City. De hefboomwerking van dit project is fors, dat hebben we al gezien met de investeringen in tracking & tracing in Breda. Het streven is om landelijk Breda te positioneren als innoverende gemeente op het gebied van duurzame mobiliteit en als testomgeving voor Smart-Mobility
Hoe is het project opgebouwd? - Wat is het technisch concept? - Welke technieken, installaties of maatregelen worden er toegepast? - Bij Innovatieve projecten: is er een wetenschappelijke validatie beschikbaar? - Is de techniek bewezen uitlooptbaar? - Is het een upgrade van gangbare techniek? - Is er sprake van participatie door derden? Het project moet uiterlijk binnen 3 jaar resultaat opleveren.	De techniek ontwikkelt zich exponentieel. De disruptieve werking van techniek zal de komende jaren fors zijn. Het project is opgebouwd rondom de toepasbaarheid van nieuwe technieken binnen het thema mobiliteit. De technieken zijn erop gericht het systeem sneller, schoner, veiliger en verbondener te maken. De projectopbouw is adaptief en is gericht op consortia.
Juridische aspecten - Is een vergunningaanvraag traject onderdeel van dit project? - Is mogelijk sprake van staatssteun? - Zijn er juridische project-aspecten? Zo ja, welke? (beschrijf deze)	N.v.t.
Hoe hoog schat u de ureninzet in?	N.v.t.

<p>Hoe hoog schat u de kosten in (per jaar)?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat zijn daarbij de grote kostenposten? - Voeg in een bijlage de financiële onderbouwing hiervan toe. 	<p>€ 60.500 per jaar</p> <p>Het gaat om projectinleg en bijdrages binnen consortia. Maar ook om het (door) ontwikkelen van proven Smart Mobility technieken.</p> <p>De beschreven consortia en projecten zijn te verdelen over meerdere jaarschijven. Budgetten en tijd worden nu vaak gevonden in de lopende begroting. Maar omdat dit steeds een grote onzekerheid is, lopen we veel kansen mis binnen het thema Smart Mobility. Omdat de Raad duidelijk heeft aangegeven dit thema structureel op de agenda te willen hebben, is dit voorstel geschreven.</p>
<p>Wat is de ondersteunings- behoefte van dit project?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Naast een financiële bijdrage kan de gemeente ook op andere manieren faciliteren, bijvoorbeeld in natura, kennis inbreng, processen stroomlijnen etc. - Als u behoefte heeft aan financiële ondersteuning kunt u dit in de volgende vraag nader toelichten. 	<p>De ondersteuningsbehoefte is alleen aanwezig voor administratie voor EU en andere subsidieprojecten. Extra financiële ondersteuning vindt plaats uit het UVP Mobiliteit 2018-2022 (indien nodig).</p>
<p>Wat is de financieringsbehoefte van dit project?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hoe hoog schat u de opbrengsten in €'s van het project in? - Hoe groot is de door u gevraagde financiële bijdrage? - Is een lening hiervoor toereikend? Zo ja én is het gevraagde bedrag tussen € 25.000 en € 100.000,- dan kunt u een leningsaanvraag doen bij het Klimaatfonds Breda. Voor openstelling zie www.energiekbreda.nl - Hoe kan het project rendabel (kosteneffectief) worden uitgevoerd? - Is er alternatieve financiering mogelijk? - Wat is een reële Internal Rate of Return voor dit project?(voeg in een bijlage een berekening hiervan bij). 	<p>N.v.t.</p>
<p>Hoeveel CO₂ reductie per (geleende) € is mogelijk? (Voeg uw berekening ervan bij)</p>	<p>Dit is een lastige. We weten dat mobiliteit een derde uitmaakt van de totale CO₂ opgave in Breda. We weten ook uit CO₂ monitor dat de afgelopen 4 jaar de CO₂emissies nauwelijks afnemen. Er is werk aan de winkel.</p> <p>Uit het onderzoek voor Klimaatbeleid voor Mobiliteit weten we waar de grote kansen liggen, welke doelgroepen interessant zijn en wat de effecten van afzonderlijke maatregelen kunnen zijn. Dit is het vertrekpunt voor de keuze binnen de adaptieve agenda Smart Mobility.</p> <p>Interessant is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De interne markt (verkeer binnen breda) en de fietsbare markt (de agglomeratie Breda). Hier liggen kansen voor een modal-shift of een vergroening van het systeem; • Logistiek of vrachtverkeer is een grote markt waar we winst kunnen halen. • Het nieuwe werken kan in potentie leiden tot 4% minder CO₂ en dit hangt samen met mijdingsprojecten die we gaan starten (gedrag) • Stimuleren van E-bikes heeft een potentie van 2% minder CO₂ en dit onderwerp staat centraal Smart-Mobility (gedrag en techniek) • Stimuleren elektrische voertuigen heeft een potentie van 13% minder CO₂ en dit onderwerp wordt vanuit C-ITS opgepakt en vanuit het eigen wagenpark (slimmer verkeerslichten) • Mobiliteitsmanagement (community Claudius Prinsenlaan) heeft een potentie van 2% minder CO₂. Hiermee gaan we aan de slag vanuit gedrag en techniek • Etc <p>Het voordeel van Smart Mobility is dat het technisch gedreven is en daardoor het effect vrijwel altijd te meten is (tracking & tracing technieken). Per project zal het effect nauwkeurig vastgesteld kunnen worden. Richtinggevend hierin wordt de herijking van Klimaatbeleid voor Mobiliteit in 2017.</p> <p>Het effect van dit programma zit in de opschaalbaarheid van projecten. Breda als Living Lab zal zeker een CO₂ effect hebben. De projecten omvatten niet de hele stad maar richten zich tot een gebied, een doelgroep of een modaliteit. Opschaling levert pas echte CO₂ effecten op.</p> <p>Maar nogmaals het grootste effect van dit programma is de marketing spin-off.</p>

<p>Beschrijf welke risico's aan dit project zijn verbonden en hoe deze kunnen worden beheerd? operationele risico's; technische risico's; financiële risico's; juridische risico's; overige risico's;</p>	<p>Het is nieuwe en we gaan technieken uitproberen. In dit soort gevallen zijn er voldoende risico's te benoemen. Denk hierbij aan:</p> <ul style="list-style-type: none"> • privacy als het om Big Data gaat (gedekt via Rijksrichtlijnen IMMA) • techniek als het om tracking methodes gaat en online verbindingen (extra bakens inzetten) • juridisch als het om aanbesteden gaat (wet gaat veranderen) • bestuurlijk als het teveel leunt op een 1 thema (storytelling als middel) • etc <p>In iedere projectdefinitie zullen de risico's worden benoemd en zullen er mogelijk mitigerende maatregelen benoemd worden.</p>
<p>Betreft dit projectvoorstel een voortzetting van het projectvoorstel dat in 2017 gehonoreerd is? Zo ja beantwoord dan onderstaande vragen. - Tot hoe ver heeft u de doelen en beoogde resultaten van het project in 2017 weten te behalen? - Wat zijn de ervaringen uit 2017 en hoe heeft u dit verwerkt in uw projectvoorstel voor 2018?</p>	<p>Met het beperkte budget van 2017 (20K) is bereikt dat de samenwerking binnen het Bike Lab F58 heeft geleid tot een gezamenlijke studie naar de 'bouw' van een testomgeving voor de slimme fiets. De NHTV heeft hiervoor de opdracht gekregen en dit is naast een bijdrage van de gemeente Tilburg mede gefinancierd uit het UPK (12.5K). De verwachting dat in 2018 gestart wordt met het koppelen van onderwijsprogramma's van de NHTV en Avans aan het Lab.</p> <p>Voor google hebben we een tool getest om floating car-data in te zetten voor beleidsvorming. Deze data is gebruikt om smart-technieken te monitoren. Voor 2018 is daarom een abonnement afgesloten (7.5K) voor deze data stream om het mobiliteitseffect van smart mobility toepassingen beter te kunnen monitoren en evalueren. De ervaringen uit 2017 zijn dat Smart een lange adem nodig heeft en dat 'iemand' er mee moet beginnen.</p> <p>Breda zal in 2018 een meer sturende rol innemen in mogelijke projecten en zal hiervoor de middelen vanuit het UPK voor aanwenden. De nieuwe databronnen stellen ons in staat om de mobiliteitseffecten van smart mobility beter in beeld te kunnen brengen voor o.a. het UPK.</p>

Voor nadere informatie: u kunt uw vraag stellen aan de bij u bekende thematrekker U kunt dit formulier sturen naar: energiekbreda@breda.nl

 <p>Energiek Breda</p>	<p>Projectbeschrijving Uitvoeringsprogramma Klimaat 2017-2020 (met evt. Verzoek tot ondersteuning)</p> <p>MO-04 Waterstofafleverpunt</p> <p>Gemeente Breda, Richard van Nispen</p> <p>Het vervolg op elektrisch rijden is het rijden op waterstof (of een combinatie hiervan). Om deze transitie mogelijk te maken is het noodzakelijk dat er een infra van waterstofafleverpunten wordt gerealiseerd.</p> <p>De realisatie van een waterstofafleverpunt in Breda is derhalve noodzakelijk om bedrijven, organisaties en particulieren de stap te laten zaten naar rijden op waterstof.</p>
<p>Toetsingsaspecten</p>	
<p>Wat is de achtergrond en aanleiding van het project?</p>	<p>De transitie van elektrisch rijden naar rijden op waterstof (of een combinatie ervan) is ingezet. Om deze transitie succesvol te laten verlopen is het noodzakelijk dat de noodzakelijke infra (afleverpunten) wordt gerealiseerd.</p> <p>Momenteel vindt er ook een landelijke uitrol plaats van infra van duurzame brandstoffen, o.a. langs de A27 en de A16.</p> <p>De keuze voor bedrijfsvestiging in Breda kan door de aanwezigheid van een waterstofafleverpunt positief worden beïnvloed.</p>
<p>Wat is het doel van het project? - Beschrijf de tussenresultaten en het eindresultaat. - Op welke doelgroep(en) richt het project zich?</p>	<p>Realisatie van een waterstofafleverpunt in Breda.</p> <p>Het waterstofafleverpunt is bedoeld voor bestaande en nieuwe bedrijven die over willen stappen op het rijden op waterstof.</p> <p>Ook Afvalservice heeft het voornemen om één en op termijn meer voertuigen te laten rijden op waterstof.</p>
<p>Op welke thema's (UPK 2017-2020) heeft het project effect? - duurzaam gebruik grondstoffen & water - biodiversiteit - energiebesparing - duurzame mobiliteit - duurzame energie - klimaatadaptatie</p>	<p>Duurzame Energie Duurzame Mobiliteit</p>
<p>Welke prestatie-bijdragen levert het project aan de UPK-klimaatdoelen m.b.t. de verbetering van... - duurzame leefomgeving - gedragsverandering - circulaire economie - water, lucht, groen - biodiversiteit - gezondheid</p>	<p>Duurzame leefomgeving</p>
<p>Wat zijn de belangrijkste activiteiten en/of producten?</p>	<p>Faciliteren van de realisatie waterstofafleverpunt waardoor de drempel om over te schakelen wordt verlaagd.</p>
<p>Is een regionale aanpak mogelijk? Is het project geschikt om samen met andere gemeenten in de regio uit te voeren?</p>	<p>Er is samenwerking mogelijk tussen meerdere partijen / afnemers / initiatiefnemers.</p>

<p>Hoe is de projectorganisatie opgezet? De indiener moet een van de genoemde partijen in de projectorganisatie zijn.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Welke rol speelt de project-indiener? - Hoe is de samenwerking georganiseerd? - Zijn er meerdere projectaanvragers bij dit project betrokken? - Wat is het kennisniveau? - Hoe is het project georganiseerd? - Welke relevante ervaring wordt ingebracht? - Is er bereidheid tot open boekhouding? - Is er bereidheid tot samenwerking met anderen? 	<p>Gemeente (mobiliteit/milieu, wagenparkbeheer)</p> <p>Er zijn diverse externe partijen die medewerking van de gemeente vragen om een dergelijk afleverpunt mogelijk te realiseren.. Het gaat dan om het faciliteren, aandacht besteden aan, potentiële bedrijven aanleveren en ook een evt. ruimtelijke inpassing mogelijk maken. Daarnaast is de gemeente met haar wagenpark een potentiële klant. De dienst Afvalservice wil graag (gefaseerd) over gaan stappen op waterstof.</p>
<p>Hoe is het project opgebouwd?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat is het technisch concept? - Welke technieken, installaties of maatregelen worden er toegepast? - Bij Innovatieve projecten: is er een wetenschappelijke validatie beschikbaar? - Is de techniek bewezen uitrolbaar? - Is het een upgrade van gangbare techniek? - Is er sprake van participatie door derden? <p>Het project moet uiterlijk binnen 3 jaar resultaat opleveren.</p>	<p>Gaat met name om het faciliteren en afstemmen van en met marktpartijen.</p> <p>Zorgen voor bestuurlijk commitment om mee te werken aan o.a. ruimtelijke inpassing. Afstemming met de dienst Afvalservice en Vastgoed Ontwikkeling.</p>
<p>Juridische aspecten</p> <ul style="list-style-type: none"> - Is een vergunningaanvraag traject onderdeel van dit project? - Is mogelijk sprake van staatssteun? - Zijn er juridische project-aspecten? Zo ja, welke? (beschrijf deze) 	<p>Niet in aanvang. Wel dient er te worden getoetst aan intern beleid.</p>
<p>Hoe hoog schat u de ureninzet in?</p>	<p>250 uur</p>
<p>Hoe hoog schat u de kosten in (per jaar)?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat zijn daarbij de grote kostenposten? - Voeg in een bijlage de financiële onderbouwing hiervan toe. 	<p>Project omvat met name het faciliteren en het verlenen van medewerking aan de realisatie van het tankstation. Hooguit zal er een (locatie)onderzoek moeten worden uitgevoerd. Mogelijk gekoppeld aan JIVE2, H2 autobussen in West-Brabant / Breda.</p>
<p>Wat is de ondersteunings- behoefte van dit project?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Naast een financiële bijdrage kan de gemeente ook op andere manieren faciliteren, bijvoorbeeld in natura, kennis inbreng, processen stroomlijnen etc. - Als u behoefte heeft aan financiële ondersteuning kunt u dit in de volgende vraag nader toelichten. 	<p>Met name faciliteren en ondersteunen; niet alleen extern maar ook interne afstemming en draagvlak. Mogelijk financieel (beperkt, zie hieronder)</p>

<p>Wat is de financieringsbehoefte van dit project?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hoe hoog schat u de opbrengsten in €'s van het project in? - Hoe groot is de door u gevraagde financiële bijdrage? - Is een lening hiervoor toereikend? <p>Zo ja én is het gevraagde bedrag tussen € 25.000 en € 100.000,- dan kunt u een leningsaanvraag doen bij het Klimaatfonds Breda. Voor openstelling zie www.energiekbreda.nl</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hoe kan het project rendabel (kosteneffectief) worden uitgevoerd? - Is er alternatieve financiering mogelijk? - Wat is een reële Internal Rate of Return voor dit project? (voeg in een bijlage een berekening hiervan bij). 	<p>Gevraagde bijdrage € 1.500</p>
<p>Hoeveel CO₂ reductie per (geleende) € is mogelijk? (Voeg uw berekening ervan bij)</p>	<p>Onbekend. Berekening uitgaande van 1 auto per 15.000 km 10 auto's besparen 40 ton CO₂ 20 auto's in 2018: 80 ton CO₂ 40 auto's in 2019: 160 ton CO₂ 80 auto's in 2020: 320 ton CO₂</p>
<p>Beschrijf welke risico's aan dit project zijn verbonden en hoe deze kunnen worden beheerd?</p> <p>operationele risico's; technische risico's; financiële risico's; juridische risico's; overige risico's;</p>	<p>Vertraging in realisatie waardoor er niet voldaan wordt aan de Interreg voorwaarden en de subsidie verloren gaat. Voor aanvullende financiering is een aanvraag voor de DKTI regeling gedaan. Deze is overvraagd. Begin 2018 bekend of de aanvraag wordt gehonoreerd (= cruciaal voor de financiering).</p>
<p>Betreft dit projectvoorstel een voortzetting van het projectvoorstel dat in 2017 gehonoreerd is? Zo ja beantwoord dan onderstaande vragen.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tot hoe ver heeft u de doelen en beoogde resultaten van het project in 2017 weten te behalen? - Wat zijn de ervaringen uit 2017 en hoe heeft u dit verwerkt in uw projectvoorstel voor 2018? 	<p>Doelstelling is dat het tankstation in april 2019 operationeel is (Interreg subsidie voorwaarde). In 2017 zijn de nodige stappen gezet, er is een locatie, vergunningenoverleg is gestart etc. Naast dit project loopt JIVE2 project, waterstof autobussen. De provincie gaat mogelijk participeren. Nu nog een parallel traject, in 2018 worden beide projecten mogelijk gekoppeld.</p>

Voor nadere informatie: u kunt uw vraag stellen aan de bij u bekende thematrekker U kunt dit formulier sturen naar: energiekbreda@breda.nl

Energiek
Breda

Projectbeschrijving Uitvoeringsprogramma Klimaat 2017-2020 (met evt. Verzoek tot ondersteuning)

MO-05 WIZ- Een Wijk-Ideeen-Zone

JJAdvies, Johan Janse
Pastoor Leijtenstraat 50
4854 KP Bavel

In het kader van de nieuwe Omgevingswet streeft de Gemeente Breda naar een grotere betrokkenheid van burgers bij de inrichting en het beheer van de openbare ruimte. Diverse experimenten zijn of worden uitgevoerd, om hier ervaring mee op te doen. Er is bij burgers zeker een behoefte op dit vlak, want menige inspraakavond laat zien dat mensen zich nauw betrokken voelen bij hun leefomgeving en daar ook actief bij betrokken willen worden.

Uitgaand van de werktitel WIZ, wat staat voor Wijk-Ideeen Zone, wordt in dit project een traject opgestart, waarin via een open dialoog en in nauwe samenwerking met burgers, de gemeente, kennisinstellingen en relevante bedrijven toegewerkt wordt naar een hogere betrokkenheid. De focus ligt hierbij vooral op meer invloed van burgers op gedeelde mobiliteitsvoorzieningen in de eigen woonwijk. Voorzieningen opgezet door en voor mensen. In dit WIZ project worden 3 mobiliteitsdiensten ontwikkeld en worden eerste stappen gezet richting (de ontwikkeling van) een WIZ. Een WIZ zou mogelijk in elke wijk toegepast kunnen worden. De uiteindelijke mobiliteitsdiensten worden voor een voorbeeld casegebied uitgewerkt en toegepast. Welke wijk gekozen gaat worden staat nog open.

Toetsingsaspecten

Wat is de achtergrond en aanleiding van het project?

Mobiliteitsaanpak vanuit de basis

Mobiliteit, zit in de onze genen, bepaald hoe wij ons als mens ontwikkelen. Nieuwe werelden, nieuwe inzichten waren en zouden niet zijn ontstaan zonder toegang tot mobiliteit. Het gebrek aan mobiliteit, het niet hebben van voldoende mogelijkheden om jezelf te verplaatsen, kan grote gevolgen hebben voor je persoonlijke ontwikkeling: blijvende werkloosheid, vereenzaming en buitengesloten worden van sport, cultuur en vermaak. Niet voor niets zien we dat de moderne westerse mens, behoort tot de meest reislustige personen en zodoende de hele wereld weet te bereiken. Waar start deze mobiliteit? In de woonomgeving. Daar maken mensen de keuze tussen bijvoorbeeld auto, fiets en lopen al dan niet als gevolg van de beschikbaarheid van vervoermogelijkheden. Daar zit ook het momentum om in te kunnen grijpen in de mobiliteitskeuze. Dit simpele feit vormt het startpunt voor een sociale aanpak, waarbij bewoners zelf de verantwoording krijgen over hoe zij hun mobiliteit vormgeven en inrichten. Einddoel is zelfbeschikking en op de lange termijn eventueel zelfbestuur maar dan wel in een eigen vertrouwde omgeving met mensen uit je omgeving. Daar draait het om. Wezenlijk is hierbij dat het niet alleen om woorden gaat, maar ook om daden en mogelijkheden. Dit vereist consensus, te realiseren via co-creatie, sharing en caring. Delen van elkaars zorgen, van elkaars doelen en samen toewerken naar een nieuwe democratie. Trends in de maatschappij wijzen erop dat de burger, de mondige burger, meer en meer hierop wil acteren. De opkomst van grotere en kleinere energie coöperaties, de kracht van buurtzorg, buurtboek, apps als Nextdoor en meer op de buurt en de directe woonomgeving gerichte initiatieven laten zien dat het kan. Grotere beslissingsbevoegdheden horen hierbij. Hoe ver dit moet gaan, is onderwerp van studie. Moet er direct al rekening worden gehouden met allerlei wettelijke en organisatorische verplichtingen of is een minder vergaande vorm van co-creatie, een Wijk-Ideeen-Zone, een beter eindresultaat? Kan met bestaande overlegstructuren en vormen van bewonersparticipatie evenveel, zo niet meer worden bereikt? Dat is waar dit WIZ project een antwoord op wil geven uitgaande van een praktische mobiliteitscase.

De kracht van zelfbeschikking.

Ooit liep ik met mijn kinderen van 7 en 8 jaar over een kermis. Elke attractie moest worden uitgeprobeerd. Het kostte een vermogen. Het jaar erop, gaf ik hen een eigen budget overeenkomend met 25% van wat ik het jaar daarvoor kwijt was. Zij konden zelf kiezen en besluiten. Het resultaat was dat zij aan het einde van de kermis nog hun volledige budget over hadden en dit in een spaarpot hebben gedaan.

<p>Wat is het doel van het project?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Beschrijf de tussenresultaten en het eindresultaat. - Op welke doelgroep(en) richt het project zich? 	<p>WIZ</p> <p>Voor bedrijventerreinen kennen we de zogenaamde Bedrijven Investeringszone (BIZ). Een BIZ biedt ondernemers de mogelijkheid om het heft in eigen handen te nemen en zelf te gaan zorgen voor de kwaliteit van de leefbaarheid en bereikbaarheid op hun bedrijventerrein. Een BIZ is wettelijk verankerd in de 'Wet op de bedrijveninvesterings-zones'. Voor woongebieden bestaat zoiets (nog) niet. De vraag is ook of het zo ver moet gaan. Daarom wordt in dit project via een open dialoog eerst geëxperimenteerd met een aanpak passend binnen de opzet van de Omgevingswet, die zich richt op het anders betrekken van burgers bij het invulling geven aan hun eigen woon- omgeving. Actieve participatie van burgers, dat is het doel van dit project gebruik makend van de leerervaringen uit andere burgerparticipatie trajecten als BredaBegroot, Stadslab en PakhuisB. Dit proces van experimenteren wordt hier uitgewerkt in de vorm van een Wijk-Ideeen-Zone (WIZ), waarin alle creativiteit in een wijk zich verenigt. Via een open dialoog en in nauwe samenwerking met burgers, de gemeente en relevante bedrijven wordt in dit WIZ traject toegewerkt naar een hogere betrokkenheid en vooral meer invloed van burgers op gedeelde mobiliteitsvoorzieningen in de eigen woonwijk.</p> <p>Door en voor de mensen. Dat is het uitgangspunt in dit project. Dat burgers zich al weten te organiseren blijkt uit de opkomst van energie coöperaties en initiatieven als Buurkracht en Buurtbestuurt. Nu nog regelt de overheid van alles voor de woonomgeving, van de aanleg van groenvoorzieningen tot beheer en onderhoud van wegen, straten en perken. Een WIZ zou hier verandering in kunnen aanbrengen, maar in ieder geval aan bijdragen.</p> <p>Dat mensen mee willen werken aan een mooiere straat is geen verrassing meer. Streetmakers (changing the world, one street at a time), Happy streets, twee Rotterdamse voorbeelden en Leefstraten, een Gents voorbeeld en het Bredase Groenplein en Stadslab, laten dit zien. Straten veranderen van parkeerplaats voor blik in speelruimtes voor kinderen. Inspelen op en gebruik maken van kennis en kunde van anderen, zoals bijvoorbeeld het leer- netwerk Nieuwe Stadmaken, zijn hierbij ondersteunend en versterkend. Nu zijn dit veelal nog tijdelijke acties, initiatieven waarin de deeleconomie en zeker het delen van mobiliteitsdiensten nog niet in wordt meegenomen. Daarom verdient het een kans om te gaan onderzoeken of een proces op gang kan worden gebracht tot een permanente verandering in mobiliteitsgedrag. Mobiliteit start immers in de woonomgeving en daardoor is dit ook de ideale plaats om mensen mee te nemen in een mobiliteitstransitie. Onderzocht gaat worden hoe en in welke mate wijkbewoners hier zelf zeggenschap over willen en moeten krijgen. Wil men zelfs een eigen 'kermisbudget' om in te kunnen zetten voor mobiliteitsdiensten? Via een praktijkcase gaat JJAAdvies dit onderzoeken.</p> <p>Over welke zaken kan en mag het gaan:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Parkeren en stallen van voertuigen (auto, fiets) • Collectieve inkoop van mobiliteit (denk aan deelauto's en/of -fietsen) • Groen- en speelvoorzieningen (beheer, onderhoud en realisatie) • Kleinere en grotere infrastructurele maatregelen, als bijvoorbeeld fietsdoorsteken en herinrichting van een parkeerplaats • En bij succes op termijn de complete inrichting van de wijk. <p>Een dergelijk proces wordt gekenmerkt door:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zelfbeschikking over de eigen woonomgeving en alle voorzieningen incl. verkeer; • Een stimulerende en faciliterende overheid; • Eigen door burgers beschreven doelstellingen (meer groen in de wijk, betere beveiliging, minder parkeervoorzieningen, e.d.); • Een eigen door burgers te besteden budget (verkregen uit bijvoorbeeld WOZ-gelden, bestaande wijkbudgetten en/of parkeeropbrengsten); • Geen vrijblijvendheid, want de hele straat/wijk/ buurt moet het zien zitten en meedoen. <p>Doelen om te bereiken:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Waardecreatie van de eigen woonomgeving • Minder auto's/ blik op straat • Meer groen in de wijk • Meer sociale cohesie in de wijk • Een duurzamere wijk (eigen elektrische deelauto's, zonnedaken, eigen windmolen, combineren via een energie coöperatie of integratie in een smart grid).
<p>Op welke thema's (UPK 2017-2020) heeft het project effect?</p> <ul style="list-style-type: none"> - duurzaam gebruik grondstoffen & water - biodiversiteit - energiebesparing - duurzame mobiliteit - duurzame energie - klimaatadaptatie 	<p>WIZ richt zich op bewustwording bij de bewoners over alle duurzaamheidsthema's. Om het niet bij voorbaat al heel complex te maken ligt de focus op duurzame mobiliteit. Via dit hopen we leerervaringen op te doen die toepasbaar zijn voor de andere thema's.</p>
<p>Welke prestatie-bijdragen levert het project aan de UPK-klimaatdoelen m.b.t. de verbetering van...</p> <ul style="list-style-type: none"> - duurzame leefomgeving - gedragsverandering - circulaire economie - water, lucht, groen - biodiversiteit - gezondheid 	<p>Mensen zijn vaak zeer begaan met hun eigen woonomgeving en in WIZ wordt dit expliciet benadrukt. WIZ bouwt voort op simpele principes: Eenvoud siert. Hou het klein, Blijf dicht bij de buurt. Een jong meisje liet dit zien tijdens de D-100 bijeenkomst in Breda in 2016. Met haar motto 'Sla tegels tot moes' wist zij uit te dragen hoe je op een eenvoudige manier trottoirtegels kon omtoveren tot moestuintjes.</p> <p>Vanuit deze eenvoud draagt WIZ bij aan met name een duurzame leefomgeving (meer groen en minder auto's in de straat) en aan gedragsverandering.</p>

<p>Wat zijn de belangrijkste activiteiten en/of producten?</p>	<p>Via zelfbeschikking en eigen keuzes is het de bedoeling te komen tot de volgende drie praktische zaken:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Herinrichting van parkeerplaatsen tot groen • Collectieve inkoop van mobiliteitsdiensten (deelauto's, deelfietsen) • De bouw en realisatie van een Buurtmobiliteitsplein (Buurmop). <p>In dit project WIZ wordt in samenwerking met een wijk een pilot opgezet, waarbij de focus ligt op de drie hier- voor genoemde concrete zaken (herinrichting parkeerplaats, collectieve inkoop en een Buurmop). In overleg met de gemeente zal worden besloten welke wijk als voorbeeldwijk zal worden gekozen. Van belang is wel dat een wijk is met een zekere diversiteit. Bijvoorbeeld een wijk met een mix van bestaande bouw en nieuwbouw, een mix van bedrijvigheid en wonen, een mix van jong en oud, die gelegen is in de nabijheid van het station en/of goede ov-voorzieningen heeft, die ook schoolvoorzieningen kent.</p> <p>Voor de realisatie van WIZ worden de volgende stappen doorlopen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Uitwerken van een procesaanpak samen met wijkmanagers van de Gemeente Breda, zodat aangesloten wordt op bestaande participatietrajecten 2. Opstellen communicatie- en implementatiestrategie 3. Organiseren (co-creatie) sessies met bewoners met als doel te komen tot herinrichting, collectieve inkoop en een Buurmop <p>Na stap 3 wordt een go-nogo besluit genomen over de vervolgstappen. Het kan ook zijn dat uit de co-creatie sessie andere mobiliteitsoplossingen naar voren komen die meer aansluiten bij de behoeften en wensen van de wijkbewoners.</p> <ol style="list-style-type: none"> 4. Realisatie 5. Evaluatie
<p>Is een regionale aanpak mogelijk? Is het project geschikt om samen met andere gemeenten in de regio uit te voeren?</p>	<p>Deze WIZ aanpak hoeft zich niet te beperken tot Breda. Op dit moment worden er ook stappen gezet in de regio Dordrecht en Rotterdam. In deze gebieden moet deze WIZ aanpak een bijdrage gaan leveren aan spitsmijdingen en CO₂ vermindering. Johan Janse, eigenaar van JJAdvies is projectleider voor de aanpak in deze gebieden.</p>
<p>Hoe is de projectorganisatie opgezet? De indiener moet een van de genoemde partijen in de project-organisatie zijn.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Welke rol speelt de project-indiener? - Hoe is de samenwerking georganiseerd? - Zijn er meerdere projectaanvragers bij dit project betrokken? - Wat is het kennisniveau? - Hoe is het project georganiseerd? - Welke relevante ervaring wordt ingebracht? - Is er bereidheid tot open boekhouding? - Is er bereidheid tot samenwerking met anderen? 	<p>JJAdvies zet dit project op. De uitvoering zal echter niet uitsluitend door JJAdvies wordt gedaan. Gedacht wordt in de loop van het project een samenwerking aan te gaan met Avans (Bestuurskunde) en NHTV (Stedenbouw, Logistiek, Mobiliteit). Bij de realisatie zal mogelijk worden samengewerkt met bedrijven als GoBike, de Fietsfabriek en Buurauto. Voor de bouw van de Buurmop moet ook nog een partner worden gezocht. Het idee is om hiervoor via de Business Club Breda een oproep te doen.</p> <p>Ook willen wij via het sociale netwerk van de gemeente een oproep doen tot samenwerking.</p>
<p>Hoe is het project opgebouwd?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat is het technisch concept? - Welke technieken, installaties of maatregelen worden er toegepast? - Bij Innovatieve projecten: is er een wetenschappelijke validering beschikbaar? - Is de techniek bewezen uitrolbaar? - Is het een upgrade van gangbare techniek? - Is er sprake van participatie door derden? <p>Het project moet uiterlijk binnen 3 jaar resultaat opleveren.</p>	<p>Het WIZ-project is als volgt opgebouwd:</p> <p>Fase 1:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Uitwerken procesaanpak – febr-mrt 2018 Hoe moeten bewoners worden betrokken? Hoe worden zij letterlijk gemobiliseerd? Dit proces gaan we in deze fase samen met wijkmanagers uitwerken. Kennis die is of wordt opgedaan bij trajecten als BredaBegroot, buurtrechten, publieke innovatie, nieuwe dialogen ruimtelijke projecten, stadslab, PakhuisB en dergelijke wordt hierbij ingezet. 2. Opstellen communicatie- en implementatiestrategie – apr-mei 2018. JJAdvies zal een communicatiestrategie uitwerken, welke zal worden voorgelegd aan de afdeling communicatie van de gemeente. wordt een communicatiestrategie uitgewerkt. Met de uitvoerende diensten van de gemeente (verkeer en ro) wordt bepaald hoe herinrichting van bijvoorbeeld een parkeerplaats moeten worden aangepakt. Vervolgens wordt op basis hiervan een implementatiestrategie uitgewerkt. 3. Organiseren (co-creatie) sessies – juni-juli 2018 In de wijk worden drie co-creatie sessies georganiseerd, waarin met de bewoners gewerkt wordt aan drie praktische zaken. <p>Fase2:</p> <ol style="list-style-type: none"> 4. Realisatie – sept-dec 2018 In deze fase worden de drie uit stap 3 voortgekomen ideeën gerealiseerd en worden alle andere punten uit het uitwerkingsplan ten uitvoer gebracht. 5. Evaluatie – nov-dec 2018 Onderzocht wordt of met de 3 ideeën een bijdrage wordt geleverd aan: <ul style="list-style-type: none"> • Duurzaamheidsdoelstellingen (minder CO₂) • Mobiliteitsdoelstellingen (minder auto's op straat) • Sociale doelstellingen (participatie, sociale cohesie)

<p>Juridische aspecten</p> <ul style="list-style-type: none"> - Is een vergunningaanvraag traject onderdeel van dit project? - Is mogelijk sprake van staatssteun? - Zijn er juridische project-aspecten? Zo ja, welke? (beschrijf deze) 	<p>Een WIZ kent geen wettelijke basis. Of dit een WIZ een nieuw bestuurlijke tool kan worden, is natuurlijk nog de vraag. Onderdeel van het project is derhalve het inventariseren van de noodzaak en mogelijkheden tot een wettelijke verankering via bijvoorbeeld de Omgevingswet en als dit zo is, welke regelingen en procedures dan van toepassing zijn. Voorgesteld wordt dit aspect te laten invullen door de afdeling bestuurskunde van Avans eventueel in samenwerking met de relevante gemeentelijke afdelingen.</p>
<p>Hoe hoog schat u de ureninzet in?</p>	<p>De 1e fase van het project wordt uitgevoerd door JJAdvies. Onderdeel van deze fase is het opzetten van een samenwerking met andere partijen waaronder NHTV, Avans en PakhuisB. Samen met hen zal vervolgens de procesaanpak verder worden uitgewerkt. Voor de communicatiestrategie en de uitvoering van de co-creatie sessies wordt voorgesteld een beroep te gaan doen op Goedzooi. Dit is een start-up van de NHTV, die zich heeft gespecialiseerd in de opzet en uitvoering van dergelijke sessies.</p> <p>Inzet JJAdvies:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uitwerken van een procesaanpak – 24 uur • Opstellen communicatie- en implementatiestrategie – 32 uur • Organiseren (co-creatie) sessies met bewoners – 24 uur <p>Inzet Goedzooi (geschat):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Communicatiestrategie – 8 uur • Co-creatiesessies – 32 uur <p>Inzet derden:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pm <p>Voor de 2e fase van het project, waar het vooral gaat om de implementatie en evaluatie worden twee stage- of afstudeeropdrachten uitgezet bij Avans en NHTV. De begeleiding van de studenten wordt verzorgd door JJAdvies. Ingeschat wordt dat hiermee gemiddeld een halve dag per week is gemoeid, plus voor de beoordeling van het eindproduct elk 4 uur. Qua doorlooptijd wordt rekening gehouden met drie maanden/13 werkweken. Daarmee komt de totale urenbesteding van JJAdvies voor fase 2 uit op 60 uur.</p>
<p>Hoe hoog schat u de kosten in (per jaar)?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat zijn daarbij de grote kostenposten? - Voeg in een bijlage de financiële onderbouwing hiervan toe. 	<p>Kostenbegroting:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Inzet JJAdvies: 140 uur à € 75,- = € 10.500,- • Stagevergoeding: (2x3 maanden à € 300,- per maand) = € 1.800,- • Materialen (flyers, huur sessieruimtes) = € 1.000,- • Inhuur Goedzooi: € 3.000,- • Inzet derden: stelpost van € 4.000,- <p>Totale kosten excl. BTW: € 19.400,-</p> <p>De kosten voor de uitvoering/realisatie zijn niet meegenomen in deze begroting, daar ervan uit wordt gegaan dat deze uit andere budgetten (wijkbudgetten, parkeerinkomsten, eigen bijdragen van ondernemingen) kunnen worden gedekt.</p>
<p>Wat is de ondersteunings- behoefte van dit project?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Naast een financiële bijdrage kan de gemeente ook op andere manieren faciliteren, bijvoorbeeld in natura, kennis inbreng, proces- stroomlijnen etc. - Als u behoefte heeft aan financiële ondersteuning kunt u dit in de volgende vraag nader toelichten. 	<p>Binnen de gemeente is er ruime kennis aanwezig over de Omgevingswet, bestuursrecht, verkeersbesluiten en meer. Voorgesteld wordt om een ambtelijke begeleidingsgroep op te richten waarin in ieder geval de volgende expertise is vertegenwoordigd:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Omgevingswet • Verkeer en infrastructuur • Bestuurskunde • Communicatie • Wijkmanagement
<p>Wat is de financieringsbehoefte van dit project?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hoe hoog schat u de opbrengsten in €'s van het project in? - Hoe groot is de door u gevraagde financiële bijdrage? - Is een lening hiervoor toereikend? Zo ja én is het gevraagde bedrag tussen € 25.000 en € 100.000,- dan kunt u een leningsaanvraag doen bij het Klimaatfonds Breda. Voor openstelling zie www.energiekbreda.nl - Hoe kan het project rendabel (kosteneffectief) worden uitgevoerd? - Is er alternatieve financiering mogelijk? - Wat is een reële Internal Rate of Return voor dit project?(voeg in een bijlage een berekening hiervan bij). 	<p>Dit project genereert geen inkomsten, daarom wordt een totale financiering gevraagd van € 19.400,- excl. BTW.</p>

<p>Hoeveel CO₂ reductie per (geleende) € is mogelijk? (Voeg uw berekening ervan bij)</p>	<p>Bewustwording is moeilijk vertaalbaar naar CO₂ reductie. Bovendien is het exacte maatregelenpakket nog niet bekend (is namelijk de resultante van de co-creatie sessies). Hieronder is ter illustratie het effect van de realisatie van een Buurmop ingeschat.</p> <p>De Buurmop wordt gerealiseerd op de ruimte van 4 parkeerplaatsen. Op de Buurmop kunnen de bewoners van een wijk kiezen uit 2 elektrische deelauto's, een bakfiets en 4 elektrische deelfietsen. Het aantal ritten dat door het aanbod op de Buurmop wordt bespaard is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 2 Elektrische deelauto's vervangen 20 andere auto's. 20 auto's die ieder per jaar 8000 kilometer en daarbij 800 kilo CO₂ uitstoten. Hiervan vindt 10% plaats in Breda • Een bakfiets vervangt 100 ritten met een auto met een gemiddeld gereden afstand van 10 kilometer, is 1000 minder autokilometers/100 kilo minder CO₂. Hiervan vindt 100% plaats in Breda. • 4 elektrische fietsen vervangen 4 autoritten per dag met een gemiddelde afstand van 10 kilometer, dit is $4 \times 365 \times 10 = 14600$ minder autokilometers/ 1460 kilo minder CO₂. Hiervan vindt 100% plaats in Breda. • Totale CO₂ besparing: $20 \times 800 \times 0,10 + 100 + 1460 = 3160$ kilo CO₂ per jaar = 162 gram CO₂ reductie per euro.
<p>Beschrijf welke risico's aan dit project zijn verbonden en hoe deze kunnen worden beheerd? operationele risico's; technische risico's; financiële risico's; juridische risico's; overige risico's;</p>	<p>Het verkennen en inventariseren van risico's is onderdeel van het project. Met name in de eerste fase worden deze via een SWOT analyse in beeld gebracht.</p>
<p>Betreft dit projectvoorstel een voortzetting van het projectvoorstel dat in 2017 gehonoreerd is? Zo ja beantwoord dan onderstaande vragen. - Tot hoe ver heeft u de doelen en beoogde resultaten van het project in 2017 weten te behalen? - Wat zijn de ervaringen uit 2017 en hoe heeft u dit verwerkt in uw projectvoorstel voor 2018?</p>	<p>Nee, WIZ is een volledig nieuw project.</p>

Voor nadere informatie: u kunt uw vraag stellen aan de bij u bekende thematrekker U kunt dit formulier sturen naar: energiekbreda@breda.nl

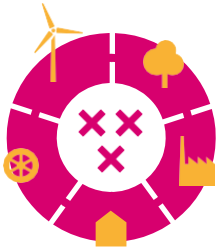
 <p>Energiek Breda</p>	<p>Projectbeschrijving Uitvoeringsprogramma Klimaat 2017-2020 (met evt. Verzoek tot ondersteuning)</p> <p>KL-01 Ruimtelijke adaptatie / klimaatadaptatie</p> <p>Gemeente Breda, Richard van Nispen</p> <p>De effecten van de klimaatverandering zijn inmiddels merkbaar en nemen de komende decennia alleen maar toe;</p> <ul style="list-style-type: none"> • meer extreme neerslag in korte tijd waardoor de kans op water overlast en overstromingen toeneemt; • toename van het aantal hittedagen, met hittestress als gevolg; • toename van periodes van droogte, met als gevolg verdroging.
<p>Toetsingsaspecten</p>	
<p>Wat is de achtergrond en aanleiding van het project?</p>	<p>UPK 2013-2016 Ondertekening Intentieverklaring RA (IVRA) Impuls RA Breda</p>
<p>Wat is het doel van het project? - Beschrijf de tussenresultaten en het eindresultaat. - Op welke doelgroep(en) richt het project zich?</p>	<p>Klimaatbestendige stad in 2050 (overeenkomstig IVRA; zo mogelijk eerder). In 2020 is klimaatbestendig en waterrobuust inrichten integraal onderdeel van beleid en handelen van de verschillende partijen die zich met de fysieke ruimte bezig houden.</p>
<p>Op welke thema's (UPK 2017-2020) heeft het project effect? - duurzaam gebruik grondstoffen & water - biodiversiteit - energiebesparing - duurzame mobiliteit - duurzame energie - klimaatadaptatie</p>	<p>Klimaatbestendigheid / -adaptatie Biodiversiteit.</p>
<p>Welke prestatie-bijdragen levert het project aan de UPK-klimaatdoelen m.b.t. de verbetering van... - duurzame leefomgeving - gedragsverandering - circulaire economie - water, lucht, groen - biodiversiteit - gezondheid</p>	<p>Water, lucht, groen Gezondheid Natuur Recreatie Economie Etc.</p>
<p>Wat zijn de belangrijkste activiteiten en/of producten?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ontwikkelen kaartenatlas voor klimaatbestendige gebiedsontwikkeling. • Stimuleren ontsteden (oa Levende Tuin / Steenbreek). • Stimuleren (en participeren) ruimtelijk adaptieve gebiedsontwikkeling. • Participatie in City Deal Klimaatadaptatie. • Klimaatatelier management Gemeente Breda. • (Verder) ontwikkelen maatregelenlijst. • Stimuleren groene daken. • Participeren in stimulatie en realisatie groene schoolpleinen. • Stimuleren wijkdeals toevoegen groen en blauw. • Verder onderzoeken kansen 'Breda, koel als het moet'. • Onderzoeken kansen RA bij verduurzaming vastgoed. • G32; trekker RA. • Toetsen ontwikkelingen en beheerprojecten op klimaatbestendigheid / RA. • Verder ontwikkelen Kaartenatlas. Etc.
<p>Is een regionale aanpak mogelijk? Is het project geschikt om samen met andere gemeenten in de regio uit te voeren?</p>	<p>Ja, al lopend:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Participatie in project RWB. • Participatie in netwerkproject middelgrote steden. • Samenwerkingsverband (West-)Vlaanderen. • Samenwerking gemeenten Tilburg, Den Bosch en Provincie N-Br. (B5). • Participatie in City Deal; trekker onderdeel competentie ontwikkeling. • Samenwerking met Waterschap Brabantse Delta, Brabant Water, GGD etc. • Participatie in netwerk Klimaatadaptatie Middelgrote Steden. • Onderzoeken samenwerkingsverband met o.a. wooncorporaties, bedrijfsleven. • Participatie Interreg 2 Zeeën: hitte.

<p>Hoe is de projectorganisatie opgezet? De indiener moet een van de genoemde partijen in de projectorganisatie zijn.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Welke rol speelt de project-indiener? - Hoe is de samenwerking georganiseerd? - Zijn er meerdere projectaanvragers bij dit project betrokken? - Wat is het kennisniveau? - Hoe is het project georganiseerd? - Welke relevante ervaring wordt ingebracht? - Is er bereidheid tot open boekhouding? - Is er bereidheid tot samenwerking met anderen? 	<p>Gemeentelijk. Aansluiting van diverse stakeholders, projectafhankelijk. Voor projecten wordt mogelijk kennis van derden ingezet.</p>
<p>Hoe is het project opgebouwd?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat is het technisch concept? - Welke technieken, installaties of maatregelen worden er toegepast? - Bij Innovatieve projecten: is er een wetenschappelijke validatie beschikbaar? - Is de techniek bewezen uitrolbaar? - Is het een upgrade van gangbare techniek? - Is er sprake van participatie door derden? <p>Het project moet uiterlijk binnen 3 jaar resultaat opleveren.</p>	<p>Project betreft de algemene aanpak vanuit het UPK voor wat betreft het onderdeel klimaatadaptatie, waarbij de nadruk ligt op stimuleren, faciliteren en participeren in allerlei netwerk- en samenwerkingsverbanden..</p> <p>De kosten voor klimaatadaptatieve maatregelen komen in principe ten laste van het project zelf of andere middelen, anders dan vanuit het UPK.</p>
<p>Juridische aspecten</p> <ul style="list-style-type: none"> - Is een vergunningaanvraag traject onderdeel van dit project? - Is mogelijk sprake van staatssteun? - Zijn er juridische project-aspecten? Zo ja, welke? (beschrijf deze) 	<p>N.v.t.</p>
<p>Hoe hoog schat u de ureninzet in?</p>	<p>1.000 uur per jaar</p>
<p>Hoe hoog schat u de kosten in (per jaar)?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat zijn daarbij de grote kostenposten? - Voeg in een bijlage de financiële onderbouwing hiervan toe. 	<p>€ 100.000 per jaar. Voor 2018: € 21.000.</p> <p>Lopende verplichtingen / toezeggingen / lopende initiatieven, o.a.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • City Deal; ongeveer € 10.000 per jaar. • Netwerk Klimaatbestendige steden; ongeveer € 2.500 per jaar. • Ontwikkelen klimaattoets (provinciaal verband): ongeveer € 2.000 (eenmalig). • Toezegging vergroenen schoolpleinen; ongeveer € 5.000 per jaar. • Samenwerkingsverband Netwerk middelgrote steden: € 8.000 per jaar. • Lidmaatschap tuinbranche: € 1700 per jaar. • Bijdrage aan voorbeeldtuin op Wolfslaar (MEC), samen met de Tuinbranche/Intratuin €5.000 eenmalig. • En bijdrage aan inhuur van de noodzakelijke ondersteuning € 7.500 per jaar.
<p>Wat is de ondersteunings- behoefte van dit project?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Naast een financiële bijdrage kan de gemeente ook op andere manieren faciliteren, bijvoorbeeld in natura, kennis inbreng, processen stroomlijnen etc. - Als u behoefte heeft aan financiële ondersteuning kunt u dit in de volgende vraag nader toelichten. 	<p>Financieel en uren</p>

<p>Wat is de financieringsbehoefte van dit project?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hoe hoog schat u de opbrengsten in €'s van het project in? - Hoe groot is de door u gevraagde financiële bijdrage? - Is een lening hiervoor toereikend? Zo ja én is het gevraagde bedrag tussen € 25.000 en € 100.000,- dan kunt u een leningsaanvraag doen bij het Klimaatfonds Breda. Voor openstelling zie www.energiekbreda.nl - Hoe kan het project rendabel (kosteneffectief) worden uitgevoerd? - Is er alternatieve financiering mogelijk? - Wat is een reële Internal Rate of Return voor dit project? (voeg in een bijlage een berekening hiervan bij). 	<p>€ 100.000 per jaar vanuit het UPK. Vanaf 2018 € 50.000 per jaar.</p> <p>Andere beschikbare middelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Bestuursakkoord: <ul style="list-style-type: none"> Gedurende collegeperiode (vanaf 2015) € 100.000 per jaar voor uitvoering van projecten (Beheer). Hiervoor is een uitvoeringsprogramma opgesteld. - Structureel € 100.000 per jaar vanuit rioolmiddelen (Beheer): <ul style="list-style-type: none"> 1/3 tbv Regeling Groene Daken 1/3 tbv communicatie 1/3 tbv kleine ruimtelijke projecten (water gerelateerd)
<p>Hoeveel CO₂ reductie per (geleende) € is mogelijk? (Voeg uw berekening ervan bij)</p>	<p>Onbekend, opname CO₂ door meer groen zoals bomen in de stad, minder energiekosten voor koeling door meer aandacht voor hitte, minder transport door aantrekkelijke recreatiegebieden in en rond de stad.</p>
<p>Beschrijf welke risico's aan dit project zijn verbonden en hoe deze kunnen worden beheerd?</p> <p>operationele risico's; technische risico's; financiële risico's; juridische risico's; overige risico's;</p>	<p>Deze beschrijving geeft de kaders aan voor de aanpak van Ruimtelijke of Klimaat Adaptatie. Hierdoor zijn de doelen wat minder strak beschreven.</p> <p>Door het ondertekenen van de Intentieverklaring en door de deelname aan de City Deal Klimaatadaptatie is er een bestuurlijk risico.</p>
<p>Betreft dit projectvoorstel een voortzetting van het projectvoorstel dat in 2017 gehonoreerd is? Zo ja beantwoord dan onderstaande vragen.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tot hoe ver heeft u de doelen en beoogde resultaten van het project in 2017 weten te behalen? - Wat zijn de ervaringen uit 2017 en hoe heeft u dit verwerkt in uw projectvoorstel voor 2018? 	<p>Het project wordt voortgezet waarbij het budget wordt bijgesteld naar € 21.000 voor 2018.</p> <p>De beoogde doelen of gewenste tussenstappen zijn bereikt; doel is nl. om in 2020 klimaatbestendig en water- robuust denken en handelen is verankerd in de organisatie zodat er in 2050 sprake is van een klimaatbestendige stad. Vanuit het UPK ligt daarbij de nadruk op stimuleren, faciliteren en participeren in (bestuurlijke) landelijke en regionale netwerk- en samenwerkingsverbanden.</p> <p>Deze doelstelling is bereikt. Breda is landelijk in beeld voor wat betreft dit onderwerp (City Deal Klimaatadaptatie, Netwerk KANS, Regio Zuid etc.), bestuurlijk is Breda meer dan goed vertegenwoordigd in de diverse overleg- structuren (zoals Stuurgroep DPRA, Bestuurlijk overleg City Deal, RBOM/DHZ etc.).</p> <p>Bovendien wordt klimaatadaptief handelen meer en meer onderdeel van projecten. Hiertoe is o.a. een adviseur ruimtelijke adaptatie aangetrokken (Beheer).</p> <p>Voor 2018 wordt er op deze voet doorgedaan; participatie in netwerken en klimaatadaptief handelen in projecten etc. Hiertoe participeert Breda o.a. in een Europese subsidie (call; Interreg 2 Zeeën).</p> <p>Doordat het bedrag naar beneden toe wordt bijgesteld kan er in 2018 enkel invulling worden gegeven aan de (bestuurlijke) verplichtingen die we zijn aangegaan in netwerken en overlegstructuren. Voor participatie in projecten om deze een RA impuls te geven is dit budget onvoldoende.</p>

Voor nadere informatie: u kunt uw vraag stellen aan de bij u bekende thematrekker U kunt dit formulier sturen naar: energiekbreda@breda.nl

Energiek
Breda

Projectbeschrijving Uitvoeringsprogramma Klimaat 2017-2020 (met evt. Verzoek tot ondersteuning)

ALG-01 Monitoring Uitvoeringsprogramma Klimaat 2009-2044 (versie 2.0)

Opsteller: Gemeente Breda, Frits Raaphorst

Samenvatting

Om de voortgang van het doorlopende lange termijn beleidsprogramma voor Klimaat te kunnen volgen en bij te sturen, is een gedegen monitoring, op meerdere levels, noodzakelijk. Zo monitoren we als sinds 2009 de CO₂ Emissie reductie, door de veranderingen (toe-of afname) van het energiegebruik jaarlijks om te rekenen in een CO₂-waarde, waardoor dit steeds is af te zetten tegen de beoogde fictieve lange termijn afname-doelen uit de Klimaatnota 'Steek positieve energie in het Klimaat' van 2008. Hierbij maakten we gebruik van de zich gaandeweg steeds beter ontwikkelde www.klimaatmonitor.databank.nl

Vanaf 2012 verzorgt de Regio West Brabant de 'Duurzame Energie Monitor', waarin steeds de nieuw toegevoegde duurzame energie opwekking-eenheden in de regio, dus inclusief Breda, worden bijgehouden.

Daar komt per 2016 ook de Duurzaamheid Monitor bij. Hier wordt gekeken naar landelijke klimaat-benchmarks als www.waarstaatjegemeente.nl, www.lokaleenergieetalage.nl, GDI of TELOS.

Ook is in 2016 de Nationale Energie Atlas gereed gekomen. Daarin zijn data in kaartbeelden omgezet beschikbaar gemaakt voor iedereen, maar met name voor gebruik door gemeenten. Zo zijn statistische data over alles wat met Energie en Klimaat te maken heeft samen in beeld gebracht. Kortom, een wirwar van data-verwerkende instellingen, allemaal met net een andere 'insteek'. Hoe gaan we hier als Gemeente Breda mee om.

Het doel moet blijven om te kunnen beschikken over een monitoringssysteem dat de vorderingen en prestaties van de lange termijn ontwikkeling van het klimaatbeleid op lokale schaal inzichtelijk maakt.

Toetsingsaspecten

Wat is de achtergrond en aanleiding van het project?

Frequent wordt de afdeling Milieu geconfronteerd met vragen over de prestaties van het eigen beleid, vaak aangezet door de positie (in de rangschikking) van de Gemeente Breda in vele verschillende bench-marks, die door landelijke organisaties of bedrijven worden aangeboden. Het verklaren van het niet altijd overeenkomen met de eigen monitoring-cijfers is vaak een hele ingewikkelde puzzel, door verschillen in berekening, methodieken en soms in het gebruik van verschillende bronnen.

Wat is het doel van het project?

- Beschrijf de tussenresultaten en het eindresultaat.
- Op welke doelgroep(en) richt het project zich?

Eenheid / balans zoeken in een betrouwbare weergave van de voortgaande lange termijn ontwikkeling van het klimaatbeleid van Breda. Daarbij wordt voortgebouwd op de bestaande CO₂-monitor Breda, die daarvoor een 'leesbare' versie dient te krijgen, enerzijds voor beleidsmakers (intern) als ook voor externe stakeholders in Breda.

Op welke thema's (UPK 2017-2020) heeft het project effect?

- duurzaam gebruik grondstoffen & water
- biodiversiteit
- energiebesparing
- duurzame mobiliteit
- duurzame energie
- klimaatadaptatie

Alle

Welke prestatie-bijdragen levert het project aan de UPK-klimaatdoelen m.b.t. de verbetering van...

- duurzame leefomgeving
- gedragsverandering
- circulaire economie
- water, lucht, groen
- biodiversiteit
- gezondheid

Alle

Wat zijn de belangrijkste activiteiten en/of producten?

Een op Breda-huisstijl gebaseerde verbeelding van de ontwikkelingen van het klimaatbeleid in Breda. Hierbij zou zowel de voortgang van de CO₂-reductie, de ontwikkeling van het energieverbruik (en opwekking) en de (auto) mobiliteit, als de onderliggende bijdragen door verduurzaming van allerlei gemeentelijke bedrijfsonderdelen, bijeen gebracht moeten worden. Ook zouden de (klimaat)prestaties van specifieke doelgroepen in de lokale samenleving een plek moeten krijgen. Dit dan op zo'n manier gepresenteerd, dat het visueel begrijpelijk is voor iedereen, zonder dat het de feitelijke data geweld aan doet.

<p>Is een regionale aanpak mogelijk? Is het project geschikt om samen met andere gemeenten in de regio uit te voeren?</p>	Ja
<p>Hoe is de projectorganisatie opgezet? De indiener moet een van de genoemde partijen in de projectorganisatie zijn.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Welke rol speelt de project-indiener? - Hoe is de samenwerking georganiseerd? - Zijn er meerdere projectaanvragers bij dit project betrokken? - Wat is het kennisniveau? - Hoe is het project georganiseerd? - Welke relevante ervaring wordt ingebracht? - Is er bereidheid tot open boekhouding? - Is er bereidheid tot samenwerking met anderen? 	<p>Er komt een interne gemeentelijke werkgroep Monitoring die wordt samengesteld uit de medewerkers die zich op enigerlei wijze met monitoring bezighouden. Hierdoor kunnen de monitoring van CO₂-op stedelijk niveau, niet alleen gekoppeld worden aan Klimaatbeleid (Energiestrategie), maar ook aan de monitoring van de eigen gemeentelijke organisatie (intern energiegebruik, duurzaamheidsbeleid, eigen mobiliteit, etc. Hiertoe kan aangesloten worden bij de methodiek van landelijke benchmark-systemen. Ook kan worden aangesloten bij de behoefte van de Raad aan een bredere Duurzaamheidsmonitoring.</p> <p>De organisatie hiervan wordt ondergebracht en aangestuurd door de afdeling Onderzoek & Informatie (ONT/ BBO/O&I). De aanlevering van interne data m.b.t. de te monitoren duurzaamheidsaspecten kunnen worden aangeleverd door de afdeling Bedrijfsvoering (BHR/BBB/BV). De externe klimaat-data worden aangeleverd door de afdeling M&M.</p>
<p>Hoe is het project opgebouwd?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat is het technisch concept? - Welke technieken, installaties of maatregelen worden er toegepast? - Bij Innovatieve projecten: is er een wetenschappelijke validering beschikbaar? - Is de techniek bewezen uitrolbaar? - Is het een upgrade van gangbare techniek? - Is er sprake van participatie door derden? <p>Het project moet uiterlijk binnen 3 jaar resultaat opleveren.</p>	Interne werkgroep, in samenwerking tussen afdelingen als M&M, O&I, Bedrijfsvoering, Wonen, Wijkzaken, ECO etc.
<p>Juridische aspecten</p> <ul style="list-style-type: none"> - Is een vergunningaanvraag traject onderdeel van dit project? - Is mogelijk sprake van staatssteun? - Zijn er juridische project-aspecten? Zo ja, welke? (beschrijf deze) 	N.v.t.
<p>Hoe hoog schat u de ureninzet in?</p>	100 uur per jaar
<p>Hoe hoog schat u de kosten in (per jaar)?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat zijn daarbij de grote kostenposten? - Voeg in een bijlage de financiële onderbouwing hiervan toe. 	<p>€ 5.000,-</p> <p>Kosten bestaan uit: ontwerp- en drukkosten van een digitale & papieren versie van een jaarlijkse monitoring- brochure.</p>
<p>Wat is de ondersteunings- behoefte van dit project?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Naast een financiële bijdrage kan de gemeente ook op andere manieren faciliteren, bijvoorbeeld in natura, kennis inbreng, processen stroomlijnen etc. - Als u behoefte heeft aan financiële ondersteuning kunt u dit in de volgende vraag nader toelichten. 	N.v.t.

<p>Wat is de financieringsbehoefte van dit project?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hoe hoog schat u de opbrengsten in €'s van het project in? - Hoe groot is de door u gevraagde financiële bijdrage? - Is een lening hiervoor toereikend? <p>Zo ja én is het gevraagde bedrag tussen € 25.000 en € 100.000,- dan kunt u een leningsaanvraag doen bij het Klimaatfonds Breda. Voor openstelling zie www.energiekbreda.nl</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hoe kan het project rendabel (kosteneffectief) worden uitgevoerd? - Is er alternatieve financiering mogelijk? - Wat is een reële Internal Rate of Return voor dit project? (voeg in een bijlage een berekening hiervan bij). 	N.v.t.
<p>Hoeveel CO₂ reductie per (geleende) € is mogelijk? (Voeg uw berekening ervan bij)</p>	N.v.t.
<p>Beschrijf welke risico's aan dit project zijn verbonden en hoe deze kunnen worden beheerd?</p> <p>operationele risico's; technische risico's; financiële risico's; juridische risico's; overige risico's;</p>	N.v.t.
<p>Betreft dit projectvoorstel een voortzetting van het projectvoorstel dat in 2017 gehonoreerd is? Zo ja beantwoord dan onderstaande vragen.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tot hoe ver heeft u de doelen en beoogde resultaten van het project in 2017 weten te behalen? - Wat zijn de ervaringen uit 2017 en hoe heeft u dit verwerkt in uw projectvoorstel voor 2018? 	<p>Er is nog geen permanente interne werkgroep opgericht t.b.v. de CO₂-monitoring; dit is mede het gevolg van de eigen monitoring bij Gebouwbeheer en de bredere Duurzaamheidsmonitor via O&I.</p> <p>Breda is half 2017 door RWS gevraagd als pilotgemeente het gebruik van de Belgische tool van Future Proofed Cities uit te testen t.b.v. een CO₂-monitoring op projectmanagement-niveau. Dit heeft geleid tot het inzicht dat Breda in 2018 eerst afspraken moet vastleggen met de externe projectpartners over de aanlevering van project-prestatie cijfers. Vanaf 2019 kan er dan een volledige CO₂-Monitor voor zowel gemeente als externe partners uitgevoerd worden.</p>

Voor nadere informatie: u kunt uw vraag stellen aan de bij u bekende thematrekker U kunt dit formulier sturen naar: energiekbreda@breda.nl

 <p>Energiek Breda</p>	<p>Projectbeschrijving Uitvoeringsprogramma Klimaat 2017-2020 (met evt. Verzoek tot ondersteuning)</p> <p>ALG-02 Communicatie CO₂ neutraal Breda</p> <p>Gemeente Breda, Bart van Oort</p> <p>Herhalen van een boodschap creëert draagvlak. Communicatie gebeurt momenteel veelal project gerelateerd Het ontbreekt aan een communicatiestrategie. Een goed strategie kan energiebeleid een slag verder brengen.</p> <p>Dit project stuurt aan op het ontwikkelen van een strategie en ondersteuning (uren en middelen) bij de uitvoering ervan.</p>
<p>Toetsingsaspecten</p>	
<p>Wat is de achtergrond en aanleiding van het project?</p>	<p>De communicatie van Verduurzaming en energiebesparing is heel belangrijk in het kader van bewustwording. Met gedrag kan je al snel 5-20% besparen. Bewust omgaan met inkoop bespaart veel energie - CO₂</p>
<p>Wat is het doel van het project? - Beschrijf de tussenresultaten en het eindresultaat. - Op welke doelgroep(en) richt het project zich?</p>	<p>De kracht van de herhaling is voor een consument heel belangrijk. Hoe spreek je de inwoner, werknemer in je stad aan? Wat beweegt hem om actie te ondernemen. Uiteindelijk moet duurzaamheid een bewustwording zijn van ons allemaal.</p> <p>Een communicatieplan en uitvoering van het plan is noodzakelijk. Het doel is het Opstellen van een communicatieplan m.b.t. de integrale aanpak klimaat en de specifieke uitwerking hierbinnen voor energiebesparing gebouwde omgeving.</p>
<p>Op welke thema's (UPK 2017-2020) heeft het project effect? - duurzaam gebruik grondstoffen & water - biodiversiteit - energiebesparing - duurzame mobiliteit - duurzame energie - klimaatadaptatie</p>	<p>Op alle onderwerpen is communicatie noodzakelijk om de CO₂ besparing te realiseren in de volle breedte.</p>
<p>Welke prestatie-bijdragen levert het project aan de UPK-klimaatdoelen m.b.t. de verbetering van... - duurzame leefomgeving - gedragsverandering - circulaire economie - water, lucht, groen - biodiversiteit - gezondheid</p>	<p>Landelijk wordt gesteld dat door gedragsverandering 5 tot 20% kan worden bespaard. Daarnaast zal het project ook een positief effect hebben op de andere onderwerpen. Energiebesparing gebouwde omgeving heeft hierbinnen bijzondere aandacht, waaronder displays voor slimme meters.</p>
<p>Wat zijn de belangrijkste activiteiten en/of producten?</p>	<p>Veel communicatie op diverse manieren, old school, hip en modern</p>
<p>Is een regionale aanpak mogelijk? Is het project geschikt om samen met andere gemeenten in de regio uit te voeren?</p>	<p>Ja, hoe meer er qua duurzaamheid positief gecommuniceerd wordt hoe groter de impact</p>
<p>Hoe is de projectorganisatie opgezet? De indiener moet een van de genoemde partijen in de projectorganisatie zijn. - Welke rol speelt de project-indiener? - Hoe is de samenwerking georganiseerd? - Zijn er meerdere projectaanvragers bij dit project betrokken? - Wat is het kennisniveau? - Hoe is het project georganiseerd? - Welke relevante ervaring wordt ingebracht? - Is er bereidheid tot open boekhouding? - Is er bereidheid tot samenwerking met anderen?</p>	<p>Het is wenselijk een communicatieplan op te stellen. En vervolgens uiteraard ook uit te voeren. Communicatie zal een rol krijgen in het project</p>

<p>Hoe is het project opgebouwd?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat is het technisch concept? - Welke technieken, installaties of maatregelen worden er toegepast? - Bij Innovatieve projecten: is er een wetenschappelijke validering beschikbaar? - Is de techniek bewezen uitrolbaar? - Is het een upgrade van gangbare techniek? - Is er sprake van participatie door derden? <p>Het project moet uiterlijk binnen 3 jaar resultaat opleveren.</p>	<p>Er moet bekeken worden welke innovatieve concepten van communicatie men kan uitvoeren.</p>
<p>Juridische aspecten</p> <ul style="list-style-type: none"> - Is een vergunningaanvraag traject onderdeel van dit project? - Is mogelijk sprake van staatssteun? - Zijn er juridische project-aspecten? Zo ja, welke? (beschrijf deze) 	
<p>Hoe hoog schat u de ureninzet in?</p>	<p>Communicatie 4 uur per week gedurende 40 weken per jaar 160 uur per jaar Milieu 8 uur per week gedurende 40 weken per jaar 320 uur per jaar</p>
<p>Hoe hoog schat u de kosten in (per jaar)?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat zijn daarbij de grote kostenposten? - Voeg in een bijlage de financiële onderbouwing hiervan toe. 	<p>2018: € 25.000 De daaropvolgende jaren € 15.000</p>
<p>Wat is de ondersteunings- behoefte van dit project?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Naast een financiële bijdrage kan de gemeente ook op andere manieren faciliteren, bijvoorbeeld in natura, kennis inbreng, processen stroomlijnen etc. - Als u behoefte heeft aan financiële ondersteuning kunt u dit in de volgende vraag nader toelichten. 	<p>Communicatie 4 uur per week gedurende 40 weken per jaar 320 uur per jaar Milieu 8 uur per week gedurende 40 weken per jaar 160 uur per jaar</p>
<p>Wat is de financieringsbehoefte van dit project?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hoe hoog schat u de opbrengsten in €'s van het project in? - Hoe groot is de door u gevraagde financiële bijdrage? - Is een lening hiervoor toereikend? Zo ja én is het gevraagde bedrag tussen € 25.000 en € 100.000,- dan kunt u een leningsaanvraag doen bij het Klimaatfonds Breda. Voor openstelling zie www.energiekbreda.nl - Hoe kan het project rendabel (kosteneffectief) worden uitgevoerd? - Is er alternatieve financiering mogelijk? - Wat is een reële Internal Rate of Return voor dit project?(voeg in een bijlage een berekening hiervan bij). 	<p>Grove inschatting 2018 €25.000 voor het communicatie plan + uitrol De daaropvolgende jaren €15.000 uitrol communicatie plan</p>
<p>Hoeveel CO₂ reductie per (geleende) € is mogelijk? (Voeg uw berekening ervan bij)</p>	<p>10% van het verbruik van de gebouwde omgeving woningbouw</p>
<p>Beschrijf welke risico's aan dit project zijn verbonden en hoe deze kunnen worden beheerd?</p> <p>operationele risico's; technische risico's; financiële risico's; juridische risico's; overige risico's;</p>	<p>N.v.t.</p>

<p>Betreft dit projectvoorstel een voortzetting van het projectvoorstel dat in 2017 gehonoreerd is? Zo ja beantwoord dan onderstaande vragen.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tot hoe ver heeft u de doelen en beoogde resultaten van het project in 2017 weten te behalen? - Wat zijn de ervaringen uit 2017 en hoe heeft u dit verwerkt in uw projectvoorstel voor 2018? 	<p>Ervaringen 2017: cursus t.a.v. communicatie-aanpak projecten is intern gegeven. Wijze van communicatie-aanpak besproken.</p> <p>Wat hiervan toegepast in 2018: communicatie-aanpak zal verder worden gerealiseerd zoals bovenstaand beschreven.</p>
--	--

Voor nadere informatie: u kunt uw vraag stellen aan de bij u bekende thematrekker U kunt dit formulier sturen naar: energiekbreda@breda.nl